

რობორ არ შედგა 16-მილიარდიანი ბარიჯება

თორნიკა მარაშენიძე

აშშ-ს ხელისუფლებამ დაბლოკა თანამგზავრული ტელევიზიის ორი განიჭების, "ეკოსტარისა" და "ჰიუზ ელექტრონიკის" გავრთიანება. კავშირგაბმულობის ფედერალურმა კომისიამ მიიჩნია, რომ 16 მილიარდ დოლარან გადამხდული ეს გარიგება შეაფერხებს თავისუფალი ბაზრის ფუნქციონირებას და ხელს შეუწყობს მონოპოლიის შექმნას.

კომისიის გადაწყვეტილება ახლა სასამართლოს გადაეცემა, სადაც კომპანიებს მისი გასაჩივრების უფლება ექნებათ. თუმცა, სპეციალისტთა აზრით, ძალიან მცირეა შანსი იმისა, რომ გადაწყვეტილება შეიცვალოს და გარიგება შედგეს.

"ჰიუზ ელექტრონიკში" მსოფლიოს უდიდესი ავტომწარმოებლის, "ჯენერალ მოტორის" საკუთრებაა. ეს კომპანია მრავალნაირი ბიზნესით არის დაკავებული, მაგრამ მისი შემოსავლის ძირითადი წყარო საკაბელო ტელევიზიაა და მისი შტო - აშშ-ს თანამგზავრული ტელევიზიის ლიდერი "დაი-რექტ ტივი". ამ უკანასკნელის აბონენტთა რაოდენობა 10 მილიონს აღწევს. რაც შეეხება "ეკოსტარს", მას 6,7 მილიონი კლიენტი ჰყავს და ბაზარზე მეორე ადგილი უჭირავს. აქედან გამომდინარე, ამერიკის ხელისუფლების შემოვიტება სრულიად გასაგებია. კავშირგაბმულობის კომისია თითქმის ერთმანავე ნაკვეთად გარიგების წინააღმდეგ, "ეს გაერ-

მოკლედ

თბილისი. ამერიკულმა კომპანია "ანადროუ ჯორჯია კომპანიმ" დაასრულა შავი ზღვის საქართველოს სანაპიროს მუდგომის გამოკვლევა. ექსპერტთა აზრით, ატრადიციონალური მუდგომის იმედი მოქცევაში. სპეციალისტთა მოსაზრებით, ნავთობის პოტენციური მარაგი 600 მილიონ ტონას შეადგენს, აქედან 200 მილიონი ტონა ზღვაშია, ხოლო 400 მილიონი ტონა - სანაპირო ზონაში. საბადოს მოსაწყობად საჭიროა, დაახლოებით, მილიარდი დოლარი.

როგორც "კავკას-პრესს" ენერჯეტიკის სამინისტროში განუცხადეს, საქართველოს გადაწყვეტილება აქვს ამ საბადოების ასათვისებლად აქტიურად მოიძიოს ინვესტირების. ექსპერტები მიუთითებენ ამ გეგმების განხორციელებაზე, რადგანაც მარჯანი ნაწილი იმყოფება აფხაზეთის ტერიტორიაზე, რომელსაც ოფიციალური თბილისი ვერ აკონტროლებს. როგორც "კავკას-პრესს" სახელმწიფო კანცელარიიდან აცნობეს, უახლოეს მომავალში გაიმართება ქართულ და აფხაზურ მხარეთა კონსულტაციები ამ მარჯვის ერთობლივად დამუშავებასთან დაკავშირებით. დაუდასტურებელი მონაცემებით, "ნავთობი" გახდა აჭარის ლიდერის, ასლან აბაშიძის გააქტიურების ძირითადი მიზეზი, რომელიც იმდროინდელს, რომ შეძლებს სოხუმის თანხმობის მიღებას შავი ზღვის მუდგომის დამუშავებაზე და უზრუნველყოფს ერთ-ერთი უცხოური კომპანიის უსაფრთხოებას, რომელიც მზადაა, ამ საქმეში ფულს ჩაღოს. "კავკას-პრესი"

თბილისი. აფხაზეთის ტერიტორიაზე ნავთობსადენის აშენება ერთ-ერთი ბერკეტი რუსეთ-საქართველოს შორის აფხაზეთის კონფლიქტის მოგვარების თემაზე დიპლომატიის დანებისა", - სწორედ ამით ხსნის საქართველოს ნავთობის საერთაშორისო კორპორაციის პრეზიდენტი გიორგი ჭანტურია ნოვოროსისკიდან აფხაზეთისა და საქართველოს დანარჩენი ტერიტორიის გაერთიანების ნავთობსადენის განმტკიცების მიზანს, რომელიც ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ხაზს შეუერთდება.

საქართველო-ამერიკის ბიზნეს-საბჭოს კონფერენციაზე გიორგი ჭანტურიამ განაცხადა, რომ რუსეთმა სერიოზული ფირმა უნდა დაინყოს იმაზე, თუ რა აღნიშნული არსებობს მსოფლიო ბაზარზე მისი ნავთობისა და გაზის ტრანსპორტირებისათვის.

"რუსეთი ამ ნავთობსადენით, დაახლოებით, 50 მლნ ტონა ნავთობის ტრანსპორტირებას შეძლებს და 500 მლნ დოლარის მოგებას მიიღებს", - აცხადებს ჭანტურია და დასძენს, რომ ამ თემაზე ორ ქვეყანას შორის ინტენსიური მოლაპარაკებები მიმდინარეობს. ამის დასტურება ჭანტურია ასახელებს ორი თვის წინათ შექმნილ ერთობლივ სანაპირო, რომელშიც რუსულ მხარეს წარმოადგენს "ოილნეტვუგასტრუი", ქართულს კი - ნავთობის კორპორაცია.

"რუსეთისათვის მნიშვნელოვანია გარანტირებული ტრანსპორტირების სისტემის შექმნა, რათა მისი ნავთობი და გაზი მიმდინარეობდეს უზრუნველყოფით", - აღნიშნა ჭანტურია, რომელიც დარწმუნებულია, რომ ამ პროექტის შედეგობა რეგიონული თანამშრომლობის ახალი მოდელი. რეგიონული პროექტების რუსეთის მიზანმიმართულ, რეგიონის უსაფრთხოების თვალსაზრისით, მეტად მნიშვნელოვანია.

და ბოლოს, ჭანტურიას აზრით, ნავთობი და გაზსადენები არ უნდა გახდეს დაპირისპირების საბაზი. პირიქით, ისინი საფუძვლად უნდა დაედოს ახალ ეკონომიკურ თანამშრომლობას. "შედეა-ნუსი"

თბილისი. 19 ოქტომბერს სააქციო საზოგადოება "თბილვიამშენი" აწყობს ქარხნის ადმინისტრაციული შენობის პრეზენტაციას. როგორც "კავკას-პრესს" ქარხნის ადმინისტრაციიდან აცნობეს, შენობის განხას, საჯაროფლო, ქვეყნის პირველი პირი, საქართველოს პრეზიდენტი ედვარდ შევარდძაძეც დაესწრება.

ადმინისტრაციული შენობის მშენებლობა ჯერ კიდევ 25 წლის წინ დაიწყო. თუმცა, საქართველოში განვითარებული პოლიტიკური მოვლენების შემდეგ შექმნილი სოციალური - ეკონომიკური კრიზისის გამო მშენებლობა ვერ დასრულდა. შენობის ექსპლუატაციაში შესვლა ქარხნის ამგამინდელი ხელმძღვანელობის ძალისხმევით გახდა შესაძლებელი.

როგორც ქარხნის ადმინისტრაციამ აცხადებენ, მშენებლობა მთლიანად ქარხნის სახსრებით მოხდა. მუშახელიც ქართველები იყვნენ; გარემონტდა ქარხნისაკენ მისასვლელი გზაც. "კავკას-პრესი"

რუსეთი. სააქციო საზოგადოება "რუსთაის მეთალურგიული კომბინატის" ასამბლეამ მიუხაზა 2003-2017 წლების სარეაბილიტაციო პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებს ინვესტირებას, საინვესტიციო პროგრამის განხორციელების პირობით, კომბინატის ქონების ნაწილის გადაცემას.

ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროს ცნობით, მომზადებულია უწყებებისა და ადგილობრივი მმართველობის წინადადებები აღნიშნული პროგრამის სახელმწიფო მხარდაჭერის თაობაზე.

სანარჩუნო, რომელიც წლების მანძილზე ვერ მუშაობდა ძირითადი პროფლითი, ჩატარდა მისლაგონივი სანარჩუნობის ამოქმედების მოსაშენებელი სამუშაოები იტალიელ პარტნიორთა გუგუფის - კომპანია "არესის" მიერ გამოყოფილი 1.5 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის ინვესტიციით. ამავე თანხით ქარხანამ შეიძინა მილნაშენადები. მისლაგონივი სანარჩუნო ნიშნული, 5 ოქტომბერს გაუშვეს. დღეისათვის გაგონილვა 1500 ტონა მილი. "შედეა-ნუსი"

2.2000							
2.1900							
2.1800							
2.1700							
2.1600							
2.1500							
2.1400							
6.10.02	7.10.02	8.10.02	9.10.02	10.10.02	11.10.02	12.10.02	
2.1550	2.1550	2.1500	2.1500	2.1550	2.1600	2.1670	
მსოფლიოს დახვედნი	UK£	US\$	€uro	¥en			
პალატაბანი	US\$	1.561	0.6319	0.0052			
ქარსკარაბანი	€uro	1.583	1.0137	0.0084			
	¥en	193.67	124.06	122.39			
2002 წლის 12 ოქტომბერიდან უცხოური ვალუტების მითართი ლარის ოფიციალური ბაჰვალუითი კარსები:							
აქრო					1	2.1382	ლარი
დირი					1	3.872	ლარი
ბავარიული					1	1.4821	ლარი
ახა დოლარი					1	2.1870	ლარი
შუარული დოლარი					1	0.0000	დოლარი
იაპონური იენი					10	0.1748	ლარი
კანადული დოლარი					1	0.6584	ლარი
აშორაბაზილი ბანკი					1	0.0000	ლარი
სურბარი დოლარი					100	0.2375	ლარი
სურბარი დოლარი					10	4.0648	ლარი

სახელმწიფო სანარჩოებს დირექტორები განზრახ აკონტრობენ

გუშინ ქონების მართვის სამინისტროს გენერალურმა ინსპექციამ წარმოადგინა მასალები სახელმწიფოს მფლობელობაში არსებული საწარმოების ფინანსური მდგომარეობის შესახებ.

გენერალური ინსპექციის უფროსმა, გურამ ვაზუნიამ, საწარმოთა ზარალისა და დავალიანების ასტრონომიული ციფრები დაასახელა. ამჟამად, ქვეყანაში ფუნქციონირებს 1500 მუშელდული პასუხისმგებლობისა და 240 სააქციო საზოგადოება, სადაც სახელმწიფო წილებსა და საკონტროლო პაკეტებს განკარგავს. აღნიშნული საწარმოებიდან ათასზე მეტი ზარალიანა. მარტო 2001 წელს ზარალმა ასი მილიონი ლარი შეადგინა, სახელმწიფო ბიუჯეტისადმი დავალიანება 1996 წლიდან დღემდე 500 მილიონ ლარამდე გაიზარდა, ხოლო კრედიტორთა დავალიანება მილიარდ ლარამდე აღწევს.

სოფო კინტრადი

ქონების მართვის სამინისტროში აცხადებენ, რომ ზარალის გამოშვებული უმთავრესი მიზეზი სანარჩოების კრედიტორული დავალიანების დაგროვება და შემდეგ, ვალაუფალი სანარჩოს გაყიდვაა. კრედიტორებზე "გასხვისების პერსპექტივა კიდევ ათასამდე სანარჩოს" ელის, რითაც, რასაკვირველია, სახელმწიფო თავისი ქონების მნიშვნელოვან ნაწილს დაკარგავს. გენერალური ინსპექციის უფროსმა ისაუბრა სანარჩოთა ხელშეწყობილი გაცილებით მთელდებულზე, რომელიც საკმაოდ წარმატებით ხორციელდება საქართველოში.

"სექმა მთლიანად კორუფციულია - რომელიმე კრედიტორსა და სანარჩოს ადმინისტრაციას შორის შეთანხმების საფუძვალზე დდება ვალდების ხელშეწყობა გაზრდა. შემდეგ სანარჩოს ქონება სასამართლოში ძალით იყიდება, ანუ მოკავშირე მხარეები სახელმწიფო ქონებას იღებენ. საბოლოო ვაჭმი კი ზარალდებიან სახელმწიფო ბიუჯეტი, სანარჩოს მუშა-მოსამსახურეები და დანარჩენი კრედიტორები,"

- აცხადებს გურამ ვაზუნიამ. ვაზუნიამ ასევე მიუთითებს, რომ სააღსრულებო დანესებულებების

პრესკონფერენცია ქონების მართვის სამინისტროში.

მეორე დაყადებული ქონების შეფასება და, შესაბამისად, რეალიზებიდან ამონაგები თანხები გაცილებით ნაკლებია ქონების რეალურ ღირებულებასზე. ამ შრიცაც ხდება სახელმწიფო ქონების განიჭება. ქონების მართვის სამინისტროს ინიციატივით ცვილებს შევიდა საქართველოს კანონში "საღსრულებო წარმოებითა შესახებ", რომლის ძალითაც ელექტროენერჯის, ელექტროგაზმანაწილებით და რეგიონალური გაზის ქსელები აღარ დაექვემდებარება იძულებით აღსრულებას, იძულებით აუქციონს, ყადაღის დადებისა და სეკვისტრს.

გენერალური ინსპექცია ექვემდებარება აუდიტორული კომისიების შემოწმების შედეგებსაც. როგორც გურამ ვაზუნიამ აცხადებს, მთელ რიგ

შემთხვევებში აუდიტორული კომისიები ზარალთან ორგანიზაციებზე გასცემენ დადებით აუდიტორულ დასკვნებს.

გურამ ვაზუნიამ აცხადებდით, სახელმწიფო მონაწილეობის შემქმნილი სანარჩოების გაცილებით მაღალი დიდი წელიწადი მიუძღვის სანარჩოთა ხელმძღვანელობისათვის, რომლებიც საკუთარი სურვილით სამეგრე ვანკარგავენ სანარჩოს ბაღლანსზე რიცხულ ამორტიზებულ ან გამოყენებულ სამეგრეო საშუალებებს. ვაზუნიამ აცხადებს, რომ ამ გზით გაიმარჯვა და განიჭდა "ჭიათურისგანუშვის", ზესტაფონის ფერმონადგომის ქარხნის, "აზოტის", რუსთავის მეტალურგიული ქარხნის, "თბილსრესის", საავიაციო ქარხნისა და სხვა სანარჩოთა მილიონობით ლა-

რის ღირებულების ქონება. მარტო ზესტაფონის ფერმონადგომთა ქარხნიდან 40 მილიონი დოლარის მერორეული სილიკონგანუშვის ნარჩენებია გაყიდული.

გენერალური ინსპექციის მეორე წარმომადგენელი მასალები საკმაოდ საკუთარ დასკვნების გამოტანის კავშირში იძლევა. თუმცა, გურამ ვაზუნიამ მაინც შეეცადა, შეხვედრა იმდენი მომცემი ინფორმაციით დაეკრულიყინა. მისი განცხადებით, საქართველოში ფუნქციონირებს რამდენიმე სახელმწიფო სანარჩო, რომელთაც ქვეყნის ბიუჯეტში წელიწადში 120 მილიონ ლარამდე თანხა შეჰყავთ. "ყოჩაღი" სანარჩოების სიაში "საქართველოს რკინიგზა", ფოთის საზღვაო ნავსადგური, "საქართველიკა" და "თბილვიამშენი" ლიდერობენ.

„ღვინო უფრო მეტ მოგებას მოზიხანთ, ვიდრე ნავთობის ტრანზიტში“- გვირავიანე

უცხოელი ბიზნესმენები

გუშინ სასტუმრო "მარიტოში" მუშაობდა დაასრულა აშშ-საქართველოს ბიზნეს-საბჭოს მეტოე წლიურმა კონფერენციამ. კონფერენციის მუშაობის მეორე დღე იმ პროექტებისა და პროგრამების განხილვისა დადეთი, რომლებსაც საქართველოში აშშ-ს სამთავროვად და კერძო საინვესტიციო კომპანიები თუ სააგენტოები ახორციელებენ.

ინრო ნარჩამაშვილი

საქართველოს ნავთობის კორპორაციის პრეზიდენტმა გიორგი ჭანტურიამ საკმაოდ ვრცელი მიმოხილვა გააკეთა საქართველოს ტერიტორიაზე ნავთობადენისა და გაზსადენის რეაბილიტაციის მნიშვნელობის შესახებ. "ნავთობსადენის ამოქმედებით საქართველოს უზრუნველდება ის ფუნქცია, რასაც ის ინტრონულად ასრულებდა მსოფლიოში. ჯერ კიდევ ბაქო-სუფსის ადრული ნავთობსადენის ამოქმედებით, მის პოლიტიკურ მნიშვნელობას რომ თავი დაეანება, საქართველოში 25 ათასი ადამიანი დასაქმდებ. ამ პროექტმა საფუძველი დაუდო ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მარშრუტის განხორციელებას. იგი საქართველოს ექვსი რეგიონის ტერიტორიას გაივლის, ამდენად, მოხდება ამ რეგიონების კეთილმოწყობა უზაღ-

ლესი კრიტერიუმების შესაბამისად," - აღნიშნა გიორგი ჭანტურია.

მისი თქმით, მნიშვნელოვანია, რომ ნავთობსადენის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა თავის თავზე აიღოს ქართულმა მხარემ და მისი კორინდიანთა ეროვნული უშიშროების საბჭოს დაევალა. იგივე სისტემა დაინერგა აზერბაიჯანშიც, მაგრამ უსაფრთხოების უზრუნველს გარანტი მათც მოსახლეობა ვახლავთ. იგივე შეიძლება ითქვას გაზსადენის პროექტზეც. მისი განხორციელება დაახლოებით, ხუთასი მილიონი დოლარი დაჯდება. საქართველოს აქედან ხუთპროცენტიანი მოგება ერგება. გარდა ამისა, ქვეყანა გაზს შეღავათიანი ფასებში მიიღებს.

რაც შეეხება სუფსის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნისა და ტერმინალის მშენებლობას, ნავთობის კორპორაციის პრეზიდენტის განცხადებით, ეს სომხეთსაც მისცემს საშუალებას, ჩაეთროს მიმდინარე

პროცესებში და ამჟამოს ორი ელექტროსადგური, რის ხარჯზეც ატომური სადგურის გაჩერების საშუალება მიეცემა.

"პრობლემ პეტროლიუმის" ვეროვის მთავრობებთან ურთიერთობის განყოფილების დირექტორის - ზოვარდ ჩიხიძის განცხადებით, ყველაზე მნიშვნელოვანია მილსადენთან დაკავშირებული კონტრაქტები, მაგრამ აუცილებელია სოფლის მეურნეობის ქართულმა პროექტებმა და დღევანდ მიადენის მსოფლიო ბაზარამდე. აშშ-სა და ევროპის საკმაოდ დიდი სტრატეგიული ინტერესი აქვთ საქართველოში მიმართ და ეს არაერთხელ დადასტურდა.

საქართველოში სხვადასხვა სფეროში ჩაღებული ინვესტიციების შესახებ ისაუბრა უცხოური კერძო ინვესტიციების კორპორაციის წარმომადგენელმა პიტერ ბელინჯერმა. მისი განცხადებით, აშშ-ს მთავრობამ ათეულწლითი მილიონი დოლარი გამოჰყო საქართველოში სხვადასხვა დარგის განვითარებისათვის. უკვე გაცემულია 26 მილიონი დოლარის ოდენობის სესხი თბილისის ორი სასტუმროსათვის (საუბარია "მარიტის" ორ სასტუმროზე). სამი მილი-

ონ ოთხასი ათასი დოლარი ინვესტირებულია შამპანური ღვინოების ქარხანა "ბაგრატიონი-1882"-ში, ოთხი მილიონ ექვსასი ათასი დოლარის ოდენობის სესხი გაიცა კავკასიის აფხაზეთისათვის, 200 მილიონი დოლარი კი - საქართველოს რეგიონებში სხვადასხვა ბიზნეს-პროექტებისთვის განიწილებდა.

"სამომავლო, მხარს დაეუჭერთ ერთობლივი სანარჩოების შექმნისა და გარემოს დაცვის პროექტებს. უნდა აღინიშნოს, რომ კორპორაციის მეორე ფინანსების გამოყოფა ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ამა თუ იმ ორგანიზაციაზე აშშ-ს ფინანსური ინსტიტუტების მიერ უკვე გაცემულია სამომავლო ინვესტიციის 25 პროცენტი," - აღნიშნა პიტერ ბელინჯერმა.

და ბოლოს, ვაჭრობის განვითარების სააგენტოს დირექტორმა დენიელ სტინემ განაცხადა: "რა თქმა უნდა, წინასწარ არ არსებობს საქართველოში არც უკვე გაცემული საპროექტული ინვესტიციის 25 პროცენტი." თუმცა, საინტერესოა, ვინ იძლევა უცხოური სესხების დაბრუნების გარანტიას.

ქონების მართვის სამინისტრო „ფოთის გემთსაშენის“ გაყიდული აქციების უკან გამოთხოვას აპირებს

"ფოთის გემთსაშენის" გაყიდვის გამო ატეხილი აფორუტი არ ცხრება. საფონდო ბირჟის გარკება, რომლის მიხედვითაც ფოთის გემთსაშენის აქციათა 47 პროცენტი გაიყიდა, შესაძლოა, ბათილად გამოცხადდეს, ქონების მართვის სამინისტრო გაყიდული აქციების უკან გამოთხოვას აპირებს.

შეაჩვენა და გაარკვია, რომ "დარლინგუორთ ლიმიტიდი" არ ასრულებს საინვესტიციო პირობებს და, სანარჩოს ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესების ნაცვლად, ზარალი მატულობს. ჩვენც სასამართლოს მივმართეთ. თავში აზრადაც არ მოგვევლია, ამასობაში აქციები დაგვეყადაღებინა, რადგან, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, "დარლინგუორთ ლიმიტიდი" არ შეიძლება აქციების გაყიდვის უფლება მანამ, სანამ ქონების მართვის სამინისტრო ოფიციალური წერილით არ დაუბრუნებდა, რომ შესრულებულია საინვესტიციო პირობები და გასულია საინვესტიციო ვადა, ჩვენ კი ეს არ გავიკეთებთ. ამდენად, რეგისტრატორს აქციებით მიწაში არ უნდა შევინარებოთ. "როცა ქონების მართვის სამინისტროში სახელშეკრულები ვალდებულებათა ანალიზისა და კონტროლის დეპარტამენტი შეიქმნა, მან "ფოთის გემთსაშენი"

იურისტების განცხადებით, ხელშეკრულებაში წერია, რომ "საჯარო რეგისტრაციის შესაბამის ცვლილებების შეტანის მომენტთან მივდეთ (ანუ "დარლინგუორთ ლიმიტიდი") აქციათა პაკეტის შესაყურე ხდება, ოღონდ ხელშეკრულების მოთხოვნათა გათვალისწინებით". სწორედ ეს რემბოცა მოუთითებს, რომ საკუთარ თავს პირობადებულა. ირინა ჯობაძის განცხადებით, სამოქალაქო სამართალში ეს ცნება ნიშნავს, რომ ექსპერტის საკუთრება უდასტურდება, მაგრამ არ ეძლევა ქონების გასხვისების უფლება, ვინაიდან, თუ შესაყურე ნაკისრი ვალდებულება დაარღვია, ნასყიდობა უნდა გაუქმდეს.

ქონების მართვის სამინისტრომ პირობადებული საკუთრება "დარლინგუორთ ლიმიტიდი" 2001 წლის 8 მაისს ნომერ 1-3/299 წერილით დაუბრუნებდა. "დაუდასტურდეს საკუთრება "დარლინგუორთ ლიმიტიდი" ს/ს "გემთსაშენის" 5636060 აქციანზე, ანუ 99,39 პროცენტზე, 1998 წლის 6 აგვისტოს დაფორმებული ხელშეკრულებით ნაკისრი საინვესტიციო ვალდებულების სრულად შესრულების პირობით," - წერია აღნიშნული წერილის მეორე

პუნქტში. სხვა საკითხია, იგულისხმება თუ არა ამ წერილში სწორედ პირობადებული საკუთრება, რომელიც, შეიძლება, დამოუკიდებელი რეგისტრატორისთვის ეჭვის საბაზად ქვეუილიყო და მის ხელთ არსებული დოკუმენტები "მონესრეგისტრირებულად" არ მიეჩნია.

"იმ დოკუმენტებით, რაც ხელი გვაქვს, სრულიად კანონიერად მოვიქცეთ და სხვაგვარად ვერც მოვიქცოდით - უფლება არ გავაჩნდება, ერთ-ერთი მოდერე მხარისთვის თავისი უფლებების განხორციელებაში ხელი შევუშალა," - აცხადებს "რეგისტრის" დირექტორის მოადგილე ლამა გოგლაყა. "ფოთის გემთსაშენის" აქციათა 47 პროცენტის გაყიდვის კანონიერების საკითხი თანდათან იმაზე დადის, თუ როგორ ესმით ქონების მართვის სამინისტროსა და დამოუკიდებელ რეგისტრატორებს ტერმინის - "პირობადებული საკუთრების" განმარტება.

ამასობაში კი ქონების მართვის სამინისტრო სასამართლოში ახალი სარჩულის შეტანას აპირებს, რათა უკანონოდ გაყიდული აქციების პაკეტი უკან გამოითხოვოს.

სვანტე კორნელი: რუსეთი მუდმივად "აზოვნებს" საქართველოსადმი აპირიქს მხარდაჭერას

აშოთა უტიანოვი

სვანტე კორნელი სამხრეთ კავკასიის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი მკვლევარია. იგი უფსალას (შვედეთი), ჯონს-ჰოპკინსისა (აშშ) და ანკარის (თურქეთი) უნივერსიტეტებში მოღვაწეობს და კორნელ კესპინგ კონსალტინგს ხელმძღვანელობს. გათავაზობთ მასთან ინტერვიუს.

- ჩვენი ბოლო საუბრის შემდეგ, საქართველოში ბევრი რამ მოხდა, მათ შორის, ყველაზე მნიშვნელოვანი, ალბათ, რუსეთის ზენოლის გადაიერება იყო. რითი ახსენიდი ამას? - რუსები მუდმივად აცხადებენ, რომ ჩიჩნეთის ომი დასრულებულია, ეს სიმართლისაგან ძალზე შორსაა. თავიანთი წარუმატებლობის გასამართლებლად, მათ განტყვევის ვაცის ესაჭიროებათ, ამ როლს კი ყველაზე კარგად საქართველო ერგება. იგი ჩიჩნეთის ესაზღვრება და თანაც, რუს გენერლებს და, ალბათ, პუტინსაც, სძულთ საქართველოცა და მისი პრეზიდენტიც.

მეორე მიზეზად რუსეთის შიგინი სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობის ასახელებენ. მაღალი რანგის სამხედროებისათვის, როგორც ჩიჩნეთი, ისე პანკისი, მჭიდრო გაუმართა ქვეყნის შიგინი მიმდინარე ხელისუფლებისათვის ბროლის პროცესთან. ამ მოსაზრების თანახმად, სამხედროები უკმაყოფილონი არიან პუტინის რბილი მიდგომით ცენტრალურ აზიაში ამერიკელების შესვლისადმი (ცდილობენ, მოსკოვსა და ვაშინგტონს შორის განხილვებზე დაეთვლინათ).

მართალია, ამ მოსაზრებას რუსეთის არმიის ბევრი კარგი მცოდნე უჭერს მხარს, მაგრამ მე ამ მიდგომას ბოლომდე ვერ დავეთანხმები. იმის თქმა, რომ პუტინი კარგია და სამხედროებიც - ცუდი, და პუტინი ამ ყოველივეზე პასუხს არ აგებს, არანაირი იქნება.

აქ აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ რუსები ფიქრობენ, რაკი ამერიკელები მთლიანად ურყეო არიან და ევროპელები, მათ რალაც მანძი აქეთ საქართველოსთან მიმართებაში. რუსები მუდმივად, სამ თვეში ერთხელ მაინც, თავიანთი აგრესიული ქმედებებით "ამონიშნებენ" საქართველოსადმი ამერიკელების მხარდაჭერას.

- მაგრამ 23 ავგისტოს დაბომბვის შემდეგ, როცა რუსებს გასაცხადებდნენ, რომ ამერიკა მხარს უჭერდა საქართველოს, რალა საჭირო იყო ხელახალი "ტესტირება" ჩანაბნაში საბიკიის შემდეგ, 11 სექტემბერს?

- საქმე მხოლოდ ტესტი არ გახლავთ, რუსები ამავდროულად ცდილობენ, ზენოლა მოახდინონ საქართველოზეც და ამერიკაზეც. 11 სექტემბერის შემდეგ რუსების მიერ გამოკეთილი არგუმენტი, რომ საქართველო "კავკასიის ერაყია," სასაცილოა. თანაც, ამერიკელები ომის წინ საერთაშორისო კოალიციის შექმნას ცდილობენ და რუსები, მასში მონაწილეობის სანაცვლოდ, საქართველოს ითხოვენ. არა მგონია, რუსებმა რამე მიიღონ. ამერიკელებისათვის უშიშროების საბჭოს რეზოლუციას სამკვიდრო სასიკეთოდ სავითარ არ არის. ისინი მაინც ჩაატარებენ სამხედრო ოპერაციას. ომის დაწყება-არდაწყება უფრო მეტად საინაო პოლიტიკის საკითხია, განსაკუთრებით, რესპუბლიკური პარტიის შიგინი. რუსების უნდა ვაჭრობა, მაგრამ არ შეუძლია, ამერიკელებს რამე მართლაც ღირებული შესთავაზოს.

- რუსები ამბობენ, რომ ისინი დასავლეთთან ამდენ დათმობაზე ნაკლებად, შეუერთდნენ ანტიტერორისტულ კოალიციას და სანაცვლოდ რამე უნდა მიიღონ.

- რა დათმობებზეა საუბარი? ერთადერთი მნიშვნელოვანი დახმობა იყო სადაზვერუო ინფორმაციის მიწოდება. თავად ავღანეთში, უკვე დაბომბვების შემდეგ, რუსებმა უბიძგეს ჩრდილოეთის ლიანის ქაბულში შესვლასაც, მაშინ როდესაც ამერიკელებმა მათ არაორაზროვნად სთხოვეს, ეს არ გაეკეთებინათ. რუსებმა, ირანელებთან და ინდოელებთან ერთად, მოახერხეს ავღანეთში დასვითი მთავრობა, რომელიც ეთნიკურ უმცირესობებს ეყრდნობა. ეს კი არ შედიოდა ამერიკის ინტერესებში.

რუსები ამბობენ, რომ მათ ნება დართეს აშშ-ს, ჯარები განელებებინათ ცენტრალურ აზიაში. მათ აიზიყდათ, რომ ეს სუვერენული ქვეყნებია და ვისაც უნდათ, იმას მიიღებენ საკუთარ ტერიტორიაზე.

ორიადი წლის წინ რუსეთში თითქმის ყველა დიპლუმატი მოისმენდით, რომ ქვეყნის უშიშროებისათვის მთავარ საფრთხეს ისლამური ტერორიზმი წარმოადგენდა. ომის შემდეგ კი მათ ეს საფრთხე მოეხსნათ. ასე რომ, რუსებმა უნდა გადაუხადონ მადლობა ამერიკელებს და არა - პირიქით.

- თუ მიგაჩნიათ, რომ შესაძლებელია ამერიკელებსა და რუსებს შორის "დიდი შეთანხმების" გადნენა, ინტერესთა სფეროების გადახანოლების შესახებ?

- არა, ეს ამერიკელებს ნამდვილად არ აძლევთ ხელს. ეს შეპყრობა მათ სანაზღვრო სიყრცეს. ან რაჭმ უნდა შეზღუდონ თავი? - შეიძლება თუ არა, რუსეთმა საქართველოს ამერიკელებთან წინასწარი შეთანხმების გარეშე დაარტყას?

სვანტე კორნელი

- თუ ამერიკელების მთელი ყურადღება ერაყზე იქნება გადატანილი და თუ იქ მათ საქმეც ცუდად წავსდები, მაშინ, რუსები, ალბათ გააქტიურდებიან კავკასიაში.

თუცა, მოდით, განვიმარტოთ, რა იგულისხმება "დარტყმაში." როგორც რუსი სამხედრო ექსპერტი ფელდენგაუერი ამბობს, სამხედრო ინტერვენციისათვის მათი საშუალებები სავსაა და თუ იქ მათ საქმეც ცუდად წავსდები, მაშინ, რუსები, ალბათ გააქტიურდებიან კავკასიაში.

- რას მიიღებენ ამით?

- იმას, რის მიღებასაც პანკისის დაბომბვით ცდილობენ: ეს ან განტყვევის ვაცის მიღება და მისი "დასჯა", ან რუსეთის შიგინი სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობები, ან პუტინის მიერ ქვეყნის შიგინი საზოგადოებრივი აზრის დაკმაყოფილების ცდილობა. არა მგონია, მას რუსებისათვის რამე ხელშესახები დადებითი შედეგები ჰქონდეს.

- როგორედ დღის წინ პუტინმა ჩიჩნეთში მთელი ხელისუფლება სამხედროებს გადასცა. მოწმობს თუ არა ეს რუსეთში მათი გავლენის სერიოზულ ზრდას?

- დიახ, რუსეთში არ არის ინსტიტუციონიზებული დემოკრატიული კონტროლი შეიარაღებულ ძალებზე. ჩიჩნეთის ძალზე ძნელია, ვიმდარტოთ იმაზე, როგორი ურთიერთობები აქვთ სამხედროებს პუტინთან. შეიძლება, პუტინმა დაინიშნა კიდევ თავდაცვის სამინისტროს ზოგიერთი მაღალჩინოსანი, მაგრამ ეს არაფერს ნიშნავს. პარალელი რომ გავავლოთ, შვედრანდიც სამხედრო საბჭომ მოიყვანა.

- რას იტყვი კომინიოვის საბიტის შედეგებზე? დათმობები, რომელზეც საქართველო ნაფი, მხოლოდ სიმბოლური ხასიათისა იყო თუ რამე არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა?

- ვფიქრობ, დათმობები სიმბოლური იყო. შვედრანდაც ისევე მოიქცა, როგორც ახალდროშ მდგომარეობაში იქცეოდა ალიგვი, რომლის პოლიტიკაც რუსებთან მიმართებაში უფრო წინამძებელი გახლდათ. რა თქმა უნდა, აზერბაიჯანის მიმართ რუსეთში არ არის ისეთი უარყოფითი განწყობა, როგორც საქართველოს მიმართ, მაგრამ, საზოგადოებრივ დონეზე, აზერბაიჯანელებსაც რუსებთან ურთიერთობაში სერიოზული პრობლემები აქვთ.

ჩიჩნეთის ექსტრადიცი ალიგვამც განსაზღვრავდა. როდესაც აზერბაიჯანში მყოფმა ჩიჩნებმა პრობლემების შექმნა დაიწყეს, რაც მასობრივი დაჯგუფებების შექმნასა და მათ შორის ანგარიშსწორებაში გამოიხატა, ალიგვმა მათ წინააღმდეგ გადაამჭირელო ზომები მიიღო.

შვედრანდაძის მიერ დათმობებზე ნასვლა გონიერად იყო. ამან ცოტა მაინც დააკმაყოფილა რუსები და საქართველოს საშუალება მისცა, თავისი პოლიტიკური კურსი გაეგრძელებინათ.

მართალია, პრეზიდენტები აცხადებენ, რომ შეხვედრებს არსებითი შედეგი მოჰყვა, მაგრამ რეალური შედეგების ფართოდ აფიშირება უფრო ადვილად მათი წინააღმდეგ გადაამჭირელო ზომები იქნება.

შეიძლება ვიფიქროთ, რომ, პრაქტიკულად, პანკისის კრიზისმა რუსეთის ნეგატიური შედეგი მოუტანა. 500 ჩიჩენი მებრძოლი ჩიჩნეთში დაბრუნდა და ფედერალურმა ბრძოლა განაახლა. - რამდენად სერიოზულია ქართულ-ჩიჩნური კონფრონტაციის საფრთხე? - ვფიქრობ, არცთუ ისე სერიოზული. საქართველოს ხელისუფლებას ისედაც ბევრი პრობლემა აქვს, რომ კიდევ ახალი არ გაჩიწოს. ჩიჩნეთთან ნორმალური ურთიერთობების შენარჩუნება ამკარად შედის საქართველოს ინტერესებში, ბოლოს და ბოლოს, ის მეზობელია და დამატკიცა, რომ ჯოზეფს, მასთან შევიდომიანად იცხოვრო. აზერბაიჯანმა, ჩიჩნეთის ექსტრადიციის მიუხედავად, იოლად მოახერხა ამ პრობლემის დაძლევა.

- მას შემდეგ, რაც შეერთებულმა შტატებმა ძალზე ფექტურად დაიცვეს საქართველო, გაამძიკრებს თუ არა იგი საქართველოს ხელისუფლებაზე ზენოლა, რეფორმების გატარებისა და ხელისუფლების დემოკრატიული გზით გადაცემის მხარდაჭერის მიზნით?

- ამერიკელებმა რომც გადაწყვიტონ მთავრობაზე ზენოლა, საკითხია, ყოფილი თუ არა მათ გავლენა საამიოზე? ესმით კი მათ ქართული პოლიტიკა საქმარისად კარგად ან, საერთოდ, თუ ესმის იგი ვინმეს? ქართული პოლიტიკა მთლიანად კულისებს მიღმა ვითარდება. არა მგონია, იმ ხალხს, ვინც ვაშინგტონში ზის, კარგად ესმოდა, რა ხდება თქვენთან. საულოშიმ, შეიძლება, ესმოდე, მაგრამ მეორე საკითხია, რამდენად უსმენს ვაშინგტონის თავის საელორს. რა თქმა უნდა, ამერიკელებს შეუძლიათ, გარკვეული როლი შეასრულონ ახალი მთავრობის მოსვლის შემდეგ, მაგრამ იმის განსაზღვრაში, თუ ვინ მოვა ხელისუფლებაში, მათი შესაძლებლობები შეზღუდულია.

ამერიკაში შევარდნაშით იმედაცირება იზრდება. შვედრანდაც მუდმივად იყენებს იმ ფაქტს, რომ ამერიკას სჭირდება საქართველო და არ ასრულებს ზოგიერთ მოთხოვნას, იმ მიუდით, რომ ამერიკა საქართველოს მაინც დაგმობდა.

- მაგრამ, ასე გვონა უკმასაყ და ყველა ვნახეთ, რა მდგომარეობაში აღმოჩნდა...

- ჯერ ერთი, საქართველოს სტრატეგიული მნიშვნელობა უფრო დიდია, ამიტომ შვედრანდაძეს მანევირების მეტი საშუალება აქვს. იგი არ გრძობს თავს გაღებულიად, ისე მოიქცეს, როგორც ამერიკელები ეტყვიან. ურთიერთობების ამდენი წლის მანძილზე, ამერიკამ მხოლოდ ერთხელ ნაუყვნა უტიკმატეში შვედრანდაძეს - მაშინ მას უთხრეს, რომ, თუ იგი არ გაათავისუფლებდა თარგამაძეს და ქუთათელაძეს, საქართველო ამერიკიდან დახმობებს ვეღარ მიიღებდა. მაშინაც კი, შვედრანდაძემ მხოლოდ დიდი ყოყმანის შემდეგ გადაწყვიტა მათი დათხოვნა. ამერიკელები უფრო კმაყოფილები არიან შინაგან საქმეთა და უშიშროების ახალი მინისტრებით.

- როგორ აფასებენ ამერიკელები პანკისში მიმდინარე ოპერაციას?

- ჯერ ადრეა დასკვნების გაკეთება, მაგრამ, ვფიქრობ, ჯერჯერობით, ისინი კმაყოფილები უნდა იყვნენ. ის ფაქტი, რომ ბევრმა ჩიჩენმა დატოვა პანკისი, დადებითი მოვლენაა. დადებითი მოვლენები კი ამ რეგიონში იმეითად ხდება. მაგრამ ეს არ არის საკმარისი. ყველა კარგად იცის, რომ გელაევის რაზმი მთავარი პრობლემა არ ყოფილა, განსაკუთრებით - ამერიკელებითვის. გელაევის გასვლა ამკარნა იმის მასნი, რომ მოველოს სხვებს, განსაკუთრებით, "ალ ქიდასთან" კავშირში ექვმიტენილ ხალხს და ახმადიელების რაზმის მსგავს რადიკალურ დაჯგუფებებს.

- ჩიჩენი ბოვიკები პანკისში აღარ არიან. რუსები ისე გააგრძელებენ ამ კარტის გათამაშებას?

- როდესაც ჩიჩენები იყვნენ პანკისში, მათ არც ისე დიდი გავლენა ჰქონდათ ჩიჩნეთის ომზე და ეს ყველაფერიც, მაგრამ არ სურს, იყოს დამოკიდებული მხოლოდ ერთ ქვეყანაზე, განსაკუთრებით, თუ ამ ქვეყანას იმპერიული ამბიციები გაჩნია.

რაც შეეხება თურქმენებს: აჭემად ეს ქვეყანა ძალზე იადვ აძლევს გახს რუსეთს, რომელიც მას ორმაგ უფსად ჰყიდის თურქეთში. ირანის მიწაში მათ ხელს არ აძლევს, ირანს თავისი გაზი აქვს გასასაღებელი. რჩება ორი ვარიანტი: ან აზერბაიჯან-საქართველოს, ან, პანკისთანადა ავღანეთის გავლით, ინდოეთის ბაზრისაკენ. აი, ხან არის მომავლის ნამდვილი ბიზნესი. ლოკაუკურად, მათ დასავლეთი უნდა აირჩიონ.

ამიტომ, ნავთობსადენების მშენებლობის საფრთხის ქვეშ დაყენება სრულიად მიზანშეწონილია. ეს ნავთობთადი არგუმენტები დაკარგეს.

- რა შეიძლება იყოს შემდეგი პრობლემა? - კოლდონ, ჯვავახეთი. - რას იტყვი ამერიკელების გააქტიურებაზე აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირების პროცესში? - არა მგონია, მათ ბევრს მიაღწიონ.

რაც შეეხება უფრო ახალ მოვლენებს ყარაბაღის დაკავშირებით: ალიგვმა ერევანს, 4 რაიონის დაბრუნების სანაცვლოდ, ეკონომიკური ბლოკადის მოხსნა შესთავაზა, რაზეც სომხებმა უარით უპასუხეს.

დაკავშირებით გამართულ კონფერენციაზე პერინამ, ფაქტობრივად, განაცხადა, რომ ამ ქვეყნებმა კონფლიქტი თავად უნდა მოავგარონ და სხვისი იმედი არ უნდა ჰქონდე. ამერიკელების გააქტიურება მისასაღებელია, მაგრამ თუ ისინი წინ წინ წაიწვიან, გააქტიურდებიან რუსებიც.

ისევე ყარაბაღის მაგალითი მოვიშველით. სომხეთის ახლანდელი მთავრობა ისედაც წინააღმდეგია შეთანხმების, ამიტომ მოსკოვის ჩარევის აუცილებლობა არ არსებობს, მაგრამ თუ მხარეებმა პროგრესს მიაღწიეს, მაშინ რუსები ჩაერევიან.

1999 წელს სომხეთი მზად იყო, კომპრომისზე დასულიყო. დემოკრატისა და სარქისიანის მომზადებული ჰქონდათ სამშვიდობო შეთანხმება, რომლის გამოცხადებასაც აპირებდნენ ნოემბრის უფითონ სამიტზე. ოქტომბერში ისინი პარლამენტში ჩახრილეს, თანაც ისე, როგორც მოალაშტუმბს ზოცავენ. დემოკრატისა და სარქისიანის თავიდან რუსების ხალხად თიღეობდნენ. ვილაცა, ვისაც ხელს არ აძლევდა სამშვიდობო შეთანხმება, პანკისში ჩავარდა და ამ მეთოდით მოიშორა ისინი.

რაც შეეხება უფრო ახალ მოვლენებს ყარაბაღთან დაკავშირებით: ალიგვმა ერევანს, 4 რაიონის დაბრუნების სანაცვლოდ, ეკონომიკური ბლოკადის მოხსნა შესთავაზა, რაზეც სომხებმა უარით უპასუხეს.

- საქართველო აზერბაიჯანში პროდასავლური ქვეყნები არიან. სომხეთის პროგრესული ძალები, არჩევანი რომ ჰქონდეს, დასავლეთისაკენ გადაიხრებოდნენ. ანუ, რუსეთმა კავკასია რომ მოეშვას, ლოკის ძალით, იგი პროდასავლური გახდება. მაგრამ რუსეთის აქვს ბერკეტები კონფლიქტის სახით, რომლითაც იგი იჭერს ამ ქვეყნებს. ეს ჩიხია. თუ ხედავთ რუსეთში ამ სიტუაციიდან გამოსვლის სურვილს?

- არა. ჯერ არა. იმისათვის, რომ რაიმე შეიცვალოს, რუსეთმა უნდა აღიაროს ორი რამ: პირველი, რომ მან დაკარგა სამხრეთ კავკასია და დღანას ვერ შეძლებს მასზე დომინირების აღდგენას, მაგრამ პუტინის რუსეთი ამის აღიარებას არ აპირებს.

- რუსეთი ოპორტის მიხვდა, რომ სამხედრო ძალა, როგორც კონტროლის საშუალება, უკვე მოძველებული შეიქნა - ამის ნაცვლად, უფრო ფექტურია ეკონომიკური ბერკეტები. ნახეთ, რა მოხდა სომხეთში, ან საქართველოს და "იტერას" ისტორია.

- რუსეთისათვის ეს დაზღვევაა, იმ შემთხვევისთვის, თუ არასასურველი მთავრობა მოვა. სომხეთში ახლა პროდასავლური მთავრობაც რომ მოვიდეს, რუსები უკვე მათი მინერების ნახევარს აკონტროლებენ. ასე რომ, მთავრობას რუსეთის ინტერესების გათავისნიება მოუწევს.

საქართველოს ხელისუფლების არგუმენტი, რომ, თუ "თბილგავს" "იტერას" მიხვდნენ, ეს უკანასკნელი უზრუნველყოფდა გაზის შეუფერხებელ მიწოდებას, აბსოლუტურად ცუდარია.

"იტერა" რომ "ნორმალური" კომპანია იყოს (ჩვეულებრივი ეკონომიკური კომპანია, რომლის მიზანიც მოგების მიღებაა), მაშინ, შეიძლება, გვეფიქროს, რომ იგი ასეც მოიქცეოდა. მაგრამ "იტერა" კომპანიაც კი არ არის, იმ აზრით, რომ იგი არ მოქმედებს კომერციული ინტერესების შესახებ. იგი მთლიანად რუსეთის ხელმძღვანელობის პოლიტიკურ ინტერესებზე დამოკიდებულია. ამიტომ, თუ რუსეთის გაზის გამორთვა სურს, "იტერას" შესაძლო ზარალი მას ვერ შეაჩერებს. ყველასათვის ცხადია, რომ "იტერას" მიზანი არა გაზის დისტრიბუციონი მოგების მიღებაა, არამედ საქართველოს ენერგეტიკაზე მუდმივი კონტროლი. "იტერას" შემოსულა ძალზე სერიოზულ პრობლემებს შეუქმნის შაშვნიზის ნათობსადენს.

არადა, მისსადენების მნიშვნელობაზე საქართველოსა და აზერბაიჯანისათვის საუბარაც ზედმეტიცა. მათი აგება უმნიშვნელოვანეს როლს შეასრულებს ამ ქვეყნების მომავლისათვის.

არსებობს დიდი შანსი, რომ პროექტს მომავალში ყავახეთიც შეუერთდეს. არაგის არ სურს, იყოს დამოკიდებული მხოლოდ ერთ ქვეყანაზე, განსაკუთრებით, თუ ამ ქვეყანას იმპერიული ამბიციები გაჩნია.

რაც შეეხება თურქმენებს: აჭემად ეს ქვეყანა ძალზე იადვ აძლევს გახს რუსეთს, რომელიც მას ორმაგ უფსად ჰყიდის თურქეთში. ირანის მიწაში მათ ხელს არ აძლევს, ირანს თავისი გაზი აქვს გასასაღებელი. რჩება ორი ვარიანტი: ან აზერბაიჯან-საქართველოს, ან, პანკისთანადა ავღანეთის გავლით, ინდოეთის ბაზრისაკენ. აი, ხან არის მომავლის ნამდვილი ბიზნესი. ლოკაუკურად, მათ დასავლეთი უნდა აირჩიონ.

ამიტომ, ნავთობსადენების მშენებლობის საფრთხის ქვეშ დაყენება სრულიად მიზანშეწონილია. ეს ნავთობთადი არგუმენტები დაკარგეს. ყარაბაღის პრობლემასთან

ვიზიტი შეთანხმებით დასრულდა

ტონი ბლერი და ვლადიმირ პუტინი

რუსეთის პრეზიდენტმა ვლადიმირ პუტინმა დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრთან კრემლში გამართული შეხვედრის შემდეგ ჟურნალისტებთან საუბარში არ გამოიჩინა ერაყის საკითხის შესახებ ერთობლივი გამოსავლის პოვნა. "ჩვენ მზად ვართ, პარტნიორებთან ერთად, უზრუნველყოთ სამხედრო ინსპექტორების საქმიანობა ერაყში," - განაცხადა პრეზიდენტმა პუტინმა. შეკითხვაზე - იყო თუ არა საუბარი, რუსეთის ფინანსური მხარდაჭერის სანაცვლოდ, მოსკოვის მონაწილეობაზე ერაყის წინააღმდეგ სამხედრო კამპანიაში - პუტინმა განაცხადა: "მე პრემიერ-მინისტრი, მეუღლესთან ერთად, სტუმარად მოვიწვი არა აღმოსავლეთის ბაზარზე, არამედ ერთობლივ თანამშრომლობის შესაშუშაველად, კოზობლების მოგვარების მიზნით." მისი თქმით, რუსეთს ამ ეტაპზე არ გაჩნია იმის დაზადებულობა ცნობრივად, რომ ერაყს მასობრივი განადგურების იარაღი გაჩნია. "ჩვენ ასეთი მონაცემები ვერც ჩვენი პარტნიორე-

ბისგან მივიღეთ. ამის დამადასტურებელი მონაცემები არც აშშ-ს ცენტრალური სადაზვერუო სააგენტოს მოხსენებაში არ არის დაფიქსირებული," - დასძინა რუსეთის პრეზიდენტმა. თუმცა, პუტინისავე განცხადებით, ასეთი სახის იარაღის არსებობის საშიშროება მაინც რეალურია. "შინდა გამოეყო ერთია საშიშროება, ხოლო მეორე - ობიექტური მონაცემები. ასეთი მონაცემები არ არსებობს. ერაყში გავრცელებული ინსპექტორთა მისიის დაწყება სწორედ ამისთვისაა აუცილებელი," - ხაზგასმით აღნიშნა პუტინმა.

მისივე განცხადებით, რუსეთის ერაყში ეკონომიკური ინტერესები გააჩნია, რომელიც არც გუშინ და არც ათი წლის წინ არ გაჩენილა. თუმცა, პუტინის თქმით, არსებობს ისეთი პოლიტიკური ინტერესები, როგორებიცაა უსაფრთხოებისა და მასობრივი განადგურების იარაღის გაუფრეცლებლობის საკითხი, რაც არ შეიძლება, ვაჭრობის თემად იქცეს.

პაკისტანში ისლამისტი ლიდერობა

წინასწარი მონაცემების მიხედვით, პაკისტანში გამართულ საპარლამენტო არჩევნებში პირველ ადგილზე პაკისტანის ისლამისტური ფრონტი გავიდა, რომელმაც გამარჯვება 27 ოლქში მოიპოვა. მეორე ადგილზე იმყოფება პრეზიდენტ მუშარაფის დამხმარე პარტია - პაკისტანის მუსულმანიური ლიგა, რომელმაც 21 ოლქში მოიპოვა გამარჯვება. პაკისტანის ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ბენაზირ ბუტოს ორგანიზაცია - პაკისტანის სახალხო პარტია და მუშარაფის მიერ დახმობილი პრემიერ-მინისტრის ნავაზ შარიფის შერეული-მინისტო ლიგა - ნავაზი, ჯერჯერობით, შესამედ და მეთიხე ადგილებს ინაწილებენ.

სულ პაკისტანში 272 საარჩევნო ოლქია. ამ ეტაპზე, მხოლოდ 80 საარჩევნო ოლქის შედეგებია დათვლილი. უნდა აღინიშნოს, რომ პაკისტანში ადრე გამართულ არჩევნებში, ისლამისტები ძალიან მაღალ შედეგებს ვერ აღწევდნენ. შეიძლება თქვათ, რომ ეს მათი პირველი გამარჯვებაა. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ექვსი პარტიისაც შემდგომად ისლამისტურმა ფრონტმა წარმატებას, ძირითადად, ავღანეთის მოხალხურე რაიონებში მიაღწია.

სულ პაკისტანში 272 საარჩევნო ოლქია. ამ ეტაპზე, მხოლოდ 80 საარჩევნო ოლქის შედეგებია დათვლილი. უნდა აღინიშნოს, რომ პაკისტანში ადრე გამართულ არჩევნებში, ისლამისტები ძალიან მაღალ შედეგებს ვერ აღწევდნენ. შეიძლება თქვათ, რომ ეს მათი პირველი გამარჯვებაა. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ექვსი პარტიისაც შემდგომად ისლამისტურმა ფრონტმა წარმატებას, ძირითადად, ავღანეთის მოხალხურე რაიონებში მიაღწია.

მოკლედ

აშშ. როგორც ცნობილი გახდა, აშშ-ს კონგრესის წინამომადგენელთა პალატამ, ხმათა უმრავლესობით, პრეზიდენტ პუტინს ადმინისტრაციის ერაყის წინააღმდეგ ომის დაწყების უფლება მიანიჭა. წარმომადგენლობითი პალატის გადაწყვეტილებას სენატის მხარდაჭერა მოჰყვა. 77 სენატორმა, 23-ის წინააღმდეგ, პუტინს ადმინისტრაციის პოლიტიკის ერაყის მიმართ მხარი დაუჭირა. დამკვირვებლები სწორედ ასეთ შედეგს ვარაუდობდნენ. ამდენად, კონგრესის გადაწყვეტილებას აფიქსირა არ მოჰყოლია. ამასთანავე, "ნუ-იორკ თაიმსში" გაავრცელა ინფორმაცია თეთრი სახლის გეგმის შესახებ, თუ ვინ უნდა უხელმძღვანელოს პოსტდამინისტრული ერაყს. ამ გეგმის თანახმად, ცენტრალური სახმედრო მმართველობა უნდა შეიქმნას, რომელსაც სააფგანი აშშ-ს ცენტრალური სახმედრო" მთავრობა დაეხმოს, გენერალი ტომი ფრენსკი ჩაუყვებდა. სამხედრო მმართველობა ერაყში რამდენიმე თვეს გასტანს, ვიდრე ქვეყანაში თავისუფალი და დემოკრატიული არჩევნებისათვის შესაბამისი ნიადაგი მოემზადდება. გარდა ამისა, ამ გეგმის მიხედვით, ერაყის აშშ-სადმილი ხელისუფლება საერთაშორისო სამხედრო სახმამართლოს წინაშე უნდა წარსდეს.

ჩიჩნეთი. გროზნოში, ზაფხულის რაიონის მილიციის შენობასთან მძლავრი აფეთქება მოხდა, რის შედეგადაც 23 ადამიანი დაიღუპა. მილიციის შენობა თითქმის მთლიანად არის დაწვრილი. დაღუპულთაგან 18 მილიციის თანამშრომელია. მომხდარია დაკავშირებით, ადრულთა სისხლის სამართლის საქმე. როგორც ცნობილი გახდა, ტერაქტი 31 ქილოგრამი ტროტილის აფეთქებით განხორციელდა. გამოძიება ვარაუდობს, რომ ას

პენიტენციური სისტემის სიმაყე

როგორც სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის თანამშრომელმა თქვა, ავჭალის არასრულწლოვანთა აღსაზრდელი დაწესებულება ისე გამოიყურება, მთელი სისტემის სიმაყეა.

საქართველო კი, მცირეწლოვან დამნაშავეთა რიცხვით, მსოფლიოში სიის ბოლოს ყოფილა. რა თქმა უნდა, სასიაშრომლო ფაქტია, მაგრამ უცნაურია - ამდენი სოციალურად დაუცველი ადამიანის ქვეყანაში, სადაც დღითიდღე მატულობენ ბავშვები ქუჩებში, ასე ცოტა რატიმ ხვდება ციხეში, ან ვინ არჩევს მათ, ვინც პასუხს ატეხს თავის დანაშაულზე.

დალი კპარაძე

სკოლის დირექტორის სიხარული

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა სკოლის დირექტორებს საკონკრეტო რაზმები ჩააგდო - როგორ შეინარჩუნონ და გაზარდონ სკოლის კონტინგენტი. მცირეწლოვან დამნაშავეთა აღსაზრდელითი დაწესებულების საშუალო სკოლის დირექტორი არჩილ ბერიძე ამ საკითხზე არ სწუხს - სამწუხაროდ, ბავშვები ჯერ ისევ ჩადიან დანაშაულს, კანონი ჯერ კიდევ უსჯის სასჯელს და ისინიც იხდიან.

არასრულწლოვანთა კოლონიის სკოლა ადმინისტრაციული კორპუსის მეორე სართულზეა.

ბევრი სკოლის დირექტორი ინატრებს თავისი სკოლისთვის ასეთ პირობებს - ახალი რემონტი, ახალი მერხები, სახელმძღვანელოები მთელი კონტინგენტისთვის, ყოველმხრივ აღჭურვილი კაბინეტები. "სახელმძღვანელოებით განათლების სამინისტრომ მოგვამარაგა, ახლა თვალსაჩინოებების შექმნის საშუალებაც მოგვეცა", - ამბობს სკოლის დირექტორი, რომელსაც, 50 წელიწადია, მცირეწლოვან დამნაშავეთა სწავლება აქვს "მისჯილი". "აქ, მერხებთან რომ სხედან, რა თქმა უნდა, არავის გვახსოვს, რომ ჩვენი სკოლის ეზოს გადაულახავი ღობე არტყია და გაკვეთილების შემდეგ ბავშვები შინ არ ბრუნდებიან", - ამბობს არჩილ ბერიძე. მის პედაგოგიურ გამოცდილებას უნდა ვენდოთ, როცა გვეხებება, რომ კოლონიაში სასჯელმოხდელი ახალგაზრდების ნახევარზე მეტი ციხეს აღარასოდეს უბრუნდება. "ამას წინათ ერთი კაცი მესტუმრა და თავი შემახსენა, ყოფილი კოლონიელია. ახლა საკუთარი სანარმო აქვს და შვილიც სასახელო გაუზრდია, ვილაც დიდი თანამდებობის პირის კონსულტანტი ყოფილა. თურმე, ერთხელ მითქვამს მისთვის, შენგან კაცი არ დადგება-მეთქი და, იმის სათქმელად მივიდა, რა გააკეთოთ, რითი დაგეხმაროთ", - ამბობს ბერიძე, მაგრამ იმასაც აღნიშნავს, რომ უფრო მეტად ამხნევენს და გულს უკეთებს თავის მოსწავლეებს. სამწუხაროდ, შედეგს წინასწარ ვერ გათვლი, შეგიძლია, მხოლოდ ივარაუდო, გასჯილის შემდეგ რა გზას დაადგება მოზარდი.

ძალიან მნიშვნელოვანია, სასჯელი აქვე მოხადოს და კოლონიაში შეუსრულდეს 18 წელი, რომ "ნამდვილ" ციხეში არ მოხდეს - იქ მხოლოდ ძლიერი ხასიათი თუ გადაარჩენს ადამიანს, რომ საბოლოოდ არ ექცეს მხარი.

ბესო ჩვიდმეტი წლისაა. წელიწადზე მეტია, რაც აღმზრდელითი დაწესებულებაშია. თერაპიის შესრულება და, ციხეშიც გადაიყვანენ, როგორც სრულწლოვანს. მან კიდევ თერთმეტი წელი უნდა მოიხადოს - მეკვლეობისთვის მისჯილი.

ამ სკოლაში დღეს 23 მოსწავლე სწავლობს. ყველაზე უმცროსი თოთხმეტი წლისაა, მაგრამ მხეხუთე კლასიც ჰყავთ. "ასაკით მეცხრე-მათემი უნდა იყოს, მაგრამ ზოგიერთმა წერა-კითხვაც კი არ იცის და, რა ვუყოთ, უნდა ვასწავლოთ. ერთი ისეთი აზერბაიჯანელი გყავს, ვერაფერს ვაგებინებთ და ახლა რუსულს ვასწავლით. ჩვეულებრივი საშუალო სკოლის პროგრამით ვმუშაობთ. ჩვენთან ბავშვები საშუალო სკოლასაც ამთავრებენ და, თუ ვინმე ნებისყოფას გამოიჩენს, აქ ძალიან კარგი განათლების მიღება შეუძლია, ისე რომ, მომავალში, ცაცდენილი დროის განცდა არ შეაწუხებ. შესანიშნავი მასწავლებლები გყავს", - გვეუბნება დირექტორი.

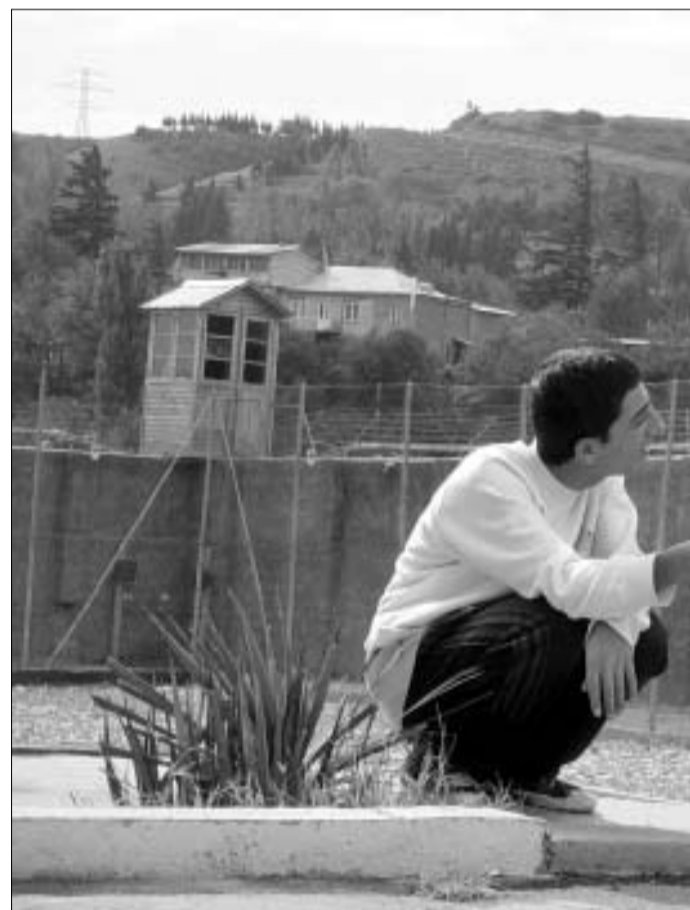
კომფორტული ბიბლიოთეკაც აქვთ, მაგრამ ქართულ ენაზე წიგნების ნაკლებობას განიცდიდით, შემოგვიჩილა ბიბლიოთეკარმა. ანდრე მორუას სამტომეულის ორი ეგზემპლარი რუსულ ენაზე, ტოლსტოისთან ერთად, კიდევ დიდხანს იდგება თაროზე გადაუშლელად. მსგავსი სპეციფიკის მიუხედავად, არც "დანაშაულსა და სასჯელს" ეტარება ვინმე. "უფრო სათავგადასავლო და სასიყვარულო რომანები აინტერესებთ", - ამბობს ქალბატონი ბილიოთეკიანი.

23 მოსწავლე მხოლოდ ჯერჯერობით ჰყოლიათ. ჩვენს იქ ვიზაში, დაწესებულების დირექტორმა სკოლის დირექტორს "ახარა", ამ თვეში "კამეზედან" ორმოცამდე მოზარდი შეგვემატებო. "რას ამბობთ, ეს ბავშვები რომ არ იყვნენ, ამდენი ხალხი უშუქვევარი დავრჩებიოთ", - აგვიხსენა დირექტორმა.

კვება და ჯანმრთელობა

სამზარეულო და სასადილო ბლოკი ისეთივე სანაქებოა, როგორც მთელი ტერიტორია და შენობები. მზარეული ქალი, დამხმარე ბიჭთან ერთად, საქმეს იოლად აუღის და, როცა სჭირდება, "ბიჭებიც" სიაშოვნებით ეხმარებიან. კვება ნორმირებულია. კარგად გვაჭმევენ, გვთხროს მსჯავრდებულებმა. ერთმა შემოგვიჩილა, პური არ გვეყოფნის, თუმცა, როცა საშუალება აქვთ, დაატეხებოთ გვაძლევენ. ამ წნის ბიჭებზე კახეთში იტყვიან: "გაუჭვი, ჭამოს, ახლა ამისი საყელიცა ჭამოს".

ოღონდ კი ვინმეს სახლიდან რამე საქმელი მოუტანონ და, მისი ვარგისიანობის შემოწმება ვის მოუვა აზ-

ცხოვრების სკოლის გაკვეთილი.

რად. ამბულატორიაც მუდმივ მზადყოფნაშია. "ჩვენ ყველას ჩაუტარეთ გამოკვლევა. ისეთი ანალიზები გაუკეთეთ, ჩემი შვილები რომ ვერ მიმყავს სიდიერის გამო", - გვითხრა ექიმმა. სიმულაციის შემთხვევა, იცოცხლე, რამდენიც გინდა, იმდენი ყოფილა, მაგრამ მედპერსონალმა იოლად აუღო ალღი. ახლა უკვე ბიჭებზე მიხედნენ, რომ იოლად ვეღარ გააცურებენ. ისინი ჯანმრთელები

არიან, თუმცა, მათი შემხედვარე, ამას ხელალებით ვერ იტყვი. აი, გია, ჩვიდმეტი წლის ყოფილა, მაგრამ შეხედვად და, თორმეტზე მეტს ვერ მისცემ. არა მხოლოდ სიდაბლის გამო. ყველა მათგანის გარეგნობაში არის რაღაც ავადმყოფური, არაჯანსაღი, მაგრამ ეს, ალბათ, ჩაკეტილი სივრცისა და ოჯახზე დარდის ბრალია. "რაც აქ ვარ, დედას არ ვუნახივარ და, ალბათ, არც მხახვს", - ამბობს

ერთი და მიხედვით - მიზეზი მხოლოდ სიდუხჭირე არ არის, რომ ხაშურიდან თბილისში ჩამოსვლა ვერ შეძლებდა, თორმეტზე მეტს ვერ მისცემ. არა მხოლოდ სიდაბლის გამო. ყველა მათგანის გარეგნობაში არის რაღაც ავადმყოფური, არაჯანსაღი, მაგრამ ეს, ალბათ, ჩაკეტილი სივრცისა და ოჯახზე დარდის ბრალია. "რაც აქ ვარ, დედას არ ვუნახივარ და, ალბათ, არც მხახვს", - ამბობს

არის - ბავშვის გაუპატიურებისთვის იხდის სასჯელს. დედამისს თავი მოუკლავს.

ბიჭები აბოლებენ და "გვაბოლებენ"

კითხვაზე, რომელი ხარო აქ დამნაშავე, არც ერთი არ ამბობს, - მერ, მაგრამ არც იმას მალავენ, ვინ რაზე ხოს.

ბათუმელი ჯაბა (სახელები ყველგან შეცვლილი) ამბობს, რომ სახლი ჰქონდა ასაწმენბელი, ქუჩაში რჩებოდნენ, თან და ჰყავდა ავადმყოფი და მასალა მოიპარა.

ახლა "ზის" და ნოდარ ღუმბაძის "თეთრ ბაირალებს" კითხულობს. არავითარ შემთხვევაში აღარ მოიპარავს, ოღონდ "სებაზოდაზე" გაიფიქრა. სახლი ჯერაც არ აუშენებიათ, და კი გარდაიცვალა.

კიდევ ერთი ხაშური ბიჭი. ის უფრო კომუნიკაბელურია. მასაც "სებაზოდაზე" უნდა. სხვა სურვილი არა აქვს. თუმცა, ტელეფონის ნომრები გამოგვართვა, რომ არ "გადავადვადოთ" და ფოტოები მიიღოს.

ზოგიერთი ფოტოაპარატს გაუზრბოდა. დამშვიდობებისას ერთად გადაღებულზე უარი თქვა.

"ბიჭები მეგობრობენ. ხშირად მიფიქრია, ვარეთ რომ არიან, იმათგან უფრო მოსალოდნელია უზრდელში, ვიდრე ამათგან. არავითარ შემთხვევაში შეურაცხყოფას არ მოგაყენებენ", - ამბობს აღმზრდელი. ციხის ცნობილი მოდელი-სტრუქტურა ამათთან არ მუშაობს. უბრალოდ, როგორც ყველა სოციალურ ჯგუფში, აქაც არის ლიდერი, ორმოცის აზრზე ყველა გადაწყვეტილების მიღებისას დომინირებს. აღმზრდელიც ყურადღებით არიან, რომ ვინმე არ დაამცირონ და "ქათმები" არ მომრავლდნენ.

კოლონიის ასზე მეტი თანამშრომელი, ჯერჯერობით, 23 მსჯავრებულის აღზრდით არის დაკავებული.

კანონი და კანონიერება

კოლონიის ახალი დირექტორმა ედუარდ გოგოშვილმა თქვა, რომ დახმარება სჭირდება. მსჯავრდებულთა დიდი ნაწილი აქ გაჭირვებამ მოიყვანა. ალბათ, საზოგადოების ყურადღებამაც. ახლა იმავე გულგრილობას შეუძლია, ისინი საბოლოოდ გზას ააცდინოს. ამ ბავშვებს, პირველ რიგში, თანადგომა სჭირდება, კანონიერ სასჯელს მოიხდიან, მაგრამ რა იქნება შემდეგ?

როგორც დეპარტამენტის თანამშრომელმა თქვა, ქართველი უკანასკნელს გაყიდის და შვილს ციხეში არ გაუშვებს.

მამ, ვინ არიან ციხეში - არაქართოები, თუ იმათი შვილები, ვისაც უკანასკნელიც არ ჰქონდა?

გადარჩები, თუ გადაარჩენ

თუ ვინმე მოინდომებს მათ დახმარებას, არც დეპარტამენტში და არც კოლონიაში მათ უარს არავინ ეტყვის.

რუსეთი-საქართველო: რაპორტაჟი ქაიდან

რას ელით დღევანდელი მატრისბან?

ნოდარ ლომოური: "მე ვამაყობ, იმ ხელისუფლების დამხობაში რომ ვიმონაწილეობდი".

ვირიკო თიჯვაძე

"ათეისტი და უღმერთო, ხელოვნებათმცოდნეობის მუზეუმის არა-ხელოვნებათმცოდნე დირექტორი ნოდარ ლომოური უნდა გადადგეს. მისი დირექტორობის დროს მუზეუმიდან გაიტაცეს მსოფლიო ხელოვნების ნიმუშები. ლომოურმა, ებრაელი გუროვის ხელშეწყობით, ეროვნული საგანძურის ოკეანის ვალმა გატანა განიზრახა. საინტერესოა, რატომ ვერ ანდობს ლომოს, პატრიარქს?" - ხელოვნების მუზეუმის წინ მოწყობილი პიკეტის ორგანიზატორი, პარლამენტარი გურამ შარაძე ნოდარ ლომოურს 1992-1993 წლების სახელმწიფო გადატრიალებაში მონაწილეობასაც უხსენებს და დეტალურად აღწერს, როგორ დაიხახა 23 დეკემბერს მწვენი ფარაჯაში გამოწყობილი და აეტომატასხმული ლომოური გვარდიელებთან ერთად.

"გურამ შარაძეს არც მორალური და არც პროფესიული უფლება არა აქვს, მუზეუმის ხელმძღვანელობა მასწავლოს... იარაღი ხელში არასოდეს მჭერია. გადატრიალების დროს ნამდვილად ვიდექი "იმათ" კვერდით, რითაც ვამაყობ კიდევ", - აქციის მსვლელობისას მეტისმეტად აღღვებულ ნოდარ ლომოური კაბინეტში იჯდა და ჟურნალისტთა შეკითხვებს თავაზიანად პასუხობდა.

შარაძის ინფორმაციით, ხელოვნების მუზეუმიდან ლომოურის დირექტორობის დროს მოიპარეს ათამდე შედევი. "მათ შორის, პოლანდიური მხატვრობის სამი უბრწყინ-

ვალესი ქმნილება და ლუკას კრანახის "მაჭანკალი." ამ შედევს საქართველოს ერთი წლის ბიუჯეტის არ ეყოფა. დანარჩენი დანაკარგის შესახებ მიბრძანდით კულტურის სამინისტროში და იქ სპეციალურ რეესტრში იხილეთ."

ლომოური არ უარყოფს, რომ მუზეუმიდან მართლაც დაიკარგა ექსპონატები და ამას არეულობის წლებს აბრალებს.

ნოდარ ლომოური ამჯერადაც მყარად იცავს თავის პოზიციას: იგი ეკლესიისთვის საშუალომ ექსპონატების გადაცემის წინააღმდეგია. ხელოვნების მუზეუმის დირექტორის აზრით, დღეს ეკლესიას არ ძალუძს ეროვნული საგანძურის დაცვა, მისი უსაფრთხო პირობებში შენახვა.

გურამ შარაძისთვის სრულიად გაუგებარია ლომოურის პოზიცია. პარლამენტარი მოითხოვს 1887 წელს დიმიტრი ბაქრაძის მიერ დაარსებული საეკლესიო მუზეუმის აღდგენას. "გარდა ამისა, წმინდა სამების ტაძარში აშენდება მსოფლიო საშუალო სტანდარტების შესაბამისი საეკლესიო მუზეუმი, სადაც გაცოცხლები უკეთესად დაცავენ ჩვენს სიმწინდეებს. ყველას მოეხსენება, რომ დღეს მუზეუმში მტერისა და არასათანადო ტემპერატურისგან მრავალი ექსპონატი ნადგურდება".

გურამ შარაძის მხარდამჭერმა მანდილოსნებმა განაცხადეს, რომ ისინი კატეგორიულად მოითხოვენ თანამდებობისთვის შეუფერებელი ნოდარ ლომოურის დირექტორობიდან მოხსნას და ამ მოთხოვნით მუზეუმის წინ მჯდომარე აქციას იწყებენ.

დავით ბიბლაშვილი, 26 წლის, პროგრამისტი.

65 წლის ჯუმბერ ლებანიძე, მძლარი.

ნადვდა კუჩუკოვა, 50 წლის. მინდა, რომ ეს მატრი 1:1 დამთავრდეს.

მშენებელი-ინჟინერი გიორგი სხირტლაძე, 46 წლის. ამ მატრს ყველა ქართველისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. ჩვენ ვალდებული ვართ, მოვიგოთ და მოვიგებთ კიდევ, 2:1-ს.

დუტა სხირტლაძე, მსახიობი. გინდა, იგემო ნამდვილი გამარჯვების გემო?

10 წლის ლევანი. ძალიან მინდა, რომ ქართველებმა მოიგონ. არა მარტო იმიტომ, რომ ქართველი ვარ. გუშინ ტოტალიზატორზე თანხა დავდე და მინდა, რომ მოვიგო.

გიორგი, 12 წლის. ძალიან მინდა, რომ მოიგონ ქართველებმა, მაგრამ არა მგონია. ჩვენი ბიჭები ძალიან ცუდ ფორმაში არიან.

32 წლის იურიანტი. აუცილებლად ფრედ უნდა დამთავრდეს. გამარჯვება უფრო დაძაბავს ჩვენს ურთიერთობას. სპორტი სპორტია და პოლიტიკა - პოლიტიკა. ერთმანეთში ნუ აუვრევთ.

მოედანზე ბრძოლა დიმიტრი იწყება

შეგობრობა გაიმარჯვებს - ვასილი ლაშვილი.

ვეტერანი რენატ დასაევი.

საქართველოში არაფრის მემინია - ვალერი გაზაევი.

ე.ბ.ი.ჯი
საქართველოს მიკროსაფინანსო ბანკი

ბთავაზობთ სესხებს
თქვენი ბიზნესისათვის

1,5%
-დან

პირობები	ს ე ს ხ ე ბ ი		
	ექსპრესსესხი	მიკროსესხი	ინვესტსესხი
თანხა	100-2000 ლარი	1000-10000 აშშ. დოლარი	10000-100000 აშშ. დოლარი
პროცენტი (თვეში)	3-4%	2-3%	1,5-2%
ვადა	12 თვემდე	24 თვემდე	36 თვემდე

ფილიალების ქსელი

- ცენტრალური ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 52-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: mbg@mbg.com.ge
- შპს ბანკი "ე.ბ.ი.ჯი"**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: vash@vash.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: info@etumi.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: mbg@access.sanet.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: vash@vash.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: info@etumi.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: mbg@access.sanet.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: vash@vash.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: info@etumi.mbg.com.ge
- საქართველოს ფილიალი**
მთავარი ქვეყნის
მისამართი: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. 18
ტელ: 055 221 25-66-66
ფაქსი: 055 221 25-66-66
e-mail: mbg@access.sanet.ge

ნაზიჩი წარმატებისკენ!

მანია ქალაქბანძიძე

დარდილა... არა, კინაღამ დარდილა პარლამენტში პრეზიდენტის პრეისტორიული გამოსვლა დიდმა სპორტულმა მოვლენებმა. სამი სპეცრეისი, სამივე მოსკოვიდან.

თავად სპორტსმენები მოდიოდნენ მდუმარედ, რა თქმა უნდა, გასამარჯვებლად...

რუსი გულშემატიკელები უფრო ილიმბოდნენ. ისინი აქ მეგობრებთან ჩამოვიდნენ. ყველა მათგანმა იცის, რა არის მეგობრობა ქართულად და რა სარგებლობა მოაქვს "ჩაჩას".

დიდი და ძველი არტიტი ვასილი ლაშვილი, ღიმილით შეეგება დამხედურთ და თქვა: ფეხბურთის გარეთ თბილისში, აქ დიდი ხანია არ ვყოფილვარ და ჩემს აურაცხელ მეგობრებთან შეხვედრის იმედი მაქვს. პირველ რიგში კი, რობიკოსთან ჩამოვედი. ძალიან კარგ ხასიათზე ვარ და ვიცი, მეგობრობა გაიმარჯვებს... აი, რატომ ვარ აქ.

მართალია, რობიკო სტურუა მოსკოვში, თეატრ "ეთსეთერა"-ში დგამს სპექტაკლს და ვერ დახვდა მეგობარს, მაგრამ მთავარი ხომ მეგობრობაა...

დმერთო ჩემო, დასაევი!.. მოსკოვის "სპარტაკის" ყოფილი მეკარე, რომელიც ყოველად აღმამფოთებლად იგერიებდა ქართველების ყვე-

ლაზე საშინელ დარტყმებს და ფეხბურთისადმი არც თუ კარგ დამოკიდებულებაში მყოფ ადამიანებსაც კი უშლიდა ნერვებს: ვეტერანთა მატჩის სათამაშოდ ჩამოვედი და ჩემს მეგობრებს, ვინც აქ საბჭოთიდან მოყოლებული მყავს, ვფიქრობ, რომ რაც უნდა აჭრილი პოლიტიკური ვითარება იყოს, ყოველთვის გაუხარდებით ჩემი დანახვა...

ვერაფერი გავიგე... აბა, ვის ეშინოდა თბილისში ჩამოსვლის?!

პოლიტიკოსთა გამონათქვამებზე მეტად ის უფრო მნიშვნელოვანია, რომ საბჭოთა კავშირის დაშლის მერე ჩვენი ქვეყნის ნაკლებები, ოფიციალურად პირველად ხვდებიან ერთმანეთს და ვისურვებდი, ქართველებსა და რუსებს ძალები მხოლოდ სპორტულ მოედნებზე მოესინჯათ, - თქვა რუსეთის ნაკრების მთავარმა მწვრთნელმა გაზაევა, რომელიც, სამწუხაროდ, ვეტერანთა მატჩში ვერ მიიღებს მონაწილეობას დროის უქონლობის გამო, თორემ, როგორც გახსოვთ, ხანდახან ისიც გვარინადა გვიშლიდა ნერვებს...

"კინგ კონგების", ანუ, რუსეთის რაგბისტთა ნაკრებთან ჩვენებს მართლა მოუწევთ სამკვედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა.

ფეხბურთის ანგარიშის პროგნოზს კი, ვფიქრობ, დიდი ბულალტერია არ სჭირდება...

ასე დამთავრება, ალბათ, არ ვარგა, მაგრამ ხმალიც აღარ გვაქვს, რო ხელი ვიკრათ...

3a нами Россия.

ყოველთვის იქნება რადაც, რისი ბაბაბაც გვინდობება

რა ჰქონია საწყალ ჭიანჭველას, რომელიც მაგიდის ზედაპირზე ცხოვრობს? ის დადის წინ და უკან, მარჯვნივ და მარცხნივ და წარმოადგენს არა აქვს, რომ ზევით და ქვევით მოძრაობაც შეიძლება, მოუხედავად იმისა, რომ ეს განზომილება არსებობს. ჭიანჭველა მიჯაჭვულია მიზიდულობის ძალით...

არასოდეს მესმოდა, რატომ იყენებ *ჭაუაკი ნურაკი*. ნუ დაიზარებთ და, ჩაუკვირდით ამ ტექსტს: "წარმოადგინეთ, რომ ბილიარდის მაგიდის ზედაპირი ჩვენი სივრცეა. ბილიარდის ბურთები კი ელემენტარული ნაწილაკები. ბურთებს თუ ძალიან ძლიერად არ დაჯავებთ, ისინი ზედაპირზე დარჩებიან, ხოლო თუ ძლიერად დაჯავებთ, გარკვეული ენერჯის მერე ამოხტობან დაიწყებენ. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ გარკვეული ენერჯის მერე ეს ელემენტარული ნაწილაკები ზედაპირიდან გასვლას იწყებენ, ანუ, გადაიან დამატებით განზომილებაში..."

თეორიულად ასეთი, ჩვენთვის უხილავი და უცნობი განზომილება არსებობს. თეორიულად ეს ლირიკაცაა.

ამ თეორიაზე კი დღეს ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის ფიზიკოსი, პაკარტის (Packard foundation), სლოანის (Sloan foundation) და ნიუ-იორკის მერიის ვილდოების მფლობელი გია დვალის მუშაობს...

მაია ჭალაბანიძე

- სად გადის ზღვარი ფანტაზიასა და რეალობას შორის?

- ექსპერიმენტზე. ექსპერიმენტი რეალობაა, დანარჩენი - თეორია. მეცნიერებაში ზოგადად ფანტაზია არაფერია, თუ ის ექსპერიმენტით არ არის დამტკიცებული. იდეა არაფერია, თუ მყარ მათემატიკურ ბაზისზე არ ხის. ამის შემდეგ ის ფიზიკური თეორია ხდება. ეს თეორია არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს არც ერთ მოცემულ ექსპერიმენტს და რაღაცას უნდა წინააღმდეგობას უწევდეს. სანამ თეორიას არ შეამოწმებენ, ის თეორიაა და რჩება. მხატვრულად ამას შეგიძლიათ ფანტაზია უწოდოთ.

ამ "ფანტაზიას" თეორიულად მეცნიერული გადართაობის და ნიშნების პრეზენტაცია აქვს...

- ჩემი კვლევის საგანს პირობითად ასე შეკია - სამყაროს დიდი დამატებითი განზომილებები. ჩვენ ვმუშაობთ იდეაზე, რომლის მიხედვითაც დამატებითი განზომილებები შეიძლება უსასრულო იყოს. როგორც აღმოჩნდა, რკეტი მიდგომა ძალიან მოტივირებულია, ე.წ. კოსმოლოგიური კონსტანტის პრობლემით. ეს მართკი პრობლემა - ვაკუუმი ჩვენს შეგნებაში ცარიელი სივრცეა. ცნობილია, რომ სადაც ვაკუუმი, იქ არაფერი არ არის და ამას, როგორც არსებულს, ისე ვიძებნა. აღმოჩნდა, რომ მასწავლებელი დამატებითი განზომილებების არსებობას, პოტენციურად იმის ახსნა შეუძლია, რომ ვაკუუმს ენერჯია აქვს და ჩვენ ამაზე ვმუშაობთ. თუ თქვენ თეორიულად ვაკუუმის ენერჯიას დაითვლით, ნახავთ, რომ თეორიული და არსებული ერთმანეთს არ თანხვდება. თეორიულად, ვაკუუმს უნდა ჰქონდეს ენერჯია და, ალბათ, აქვს. მე, მაგალითად, მჯერა, რომ აქვს.

თეორიულად ესეც ლირიკაა.

წარმოიდგინეთ ადამიანი, რომელსაც საუბრის უნარი აქვს, მეტყველებს, არადა, სინამდვილეში ეს შეიძლება ილუზია იყოს, რადგანაც, წესით, მის თავში არსებული ვაკუუმი ამის საშუალებას არ უნდა აძლევდეს. არადა, საუბრობს და, თანაც, კომპეტენტურად. ეი მას ვაკუუმის ენერჯია ალაპარაკებს.

თქვენ არ იცნობთ ასეთ ადამიანებს?

- და ამას ექსპერიმენტი არ სჭირდება...

- მოღვაწეობა ჩემს თანაგებობებთან ერთად 1993 წელს წამოვიწყეთ.

ესენი არიან ამერიკელი მეცნიერები - სავსე დიპლომისი და ნიმა არკანი-ჰეიმდი. ერთად განვიხილეთ იმის შესაძლებლობა, რომ დამატებითი განზომილებებს შეიძლება ჰქონდეს მილიმეტრი ზომა. ამჯერად ვმუშაობ მინესოტის უნივერსიტეტის მეცნიერებთან - გიგა გაბადაშესთან და მიხაილ შიფანთან ერთად. ჩვენი მიდგომა ასეთია: ვაკუუმს ენერჯია აქვს და ის დიდაა.

- როგორ და რატომ წახვედით საზღვარგარეთ?

- თეორიული ფიზიკა და, განსაკუთრებით, მაღალი ენერჯიების ფიზიკა, ძალზე ინტერნაციონალური დარგია. ურთიერთობებს, ვიზიტებს, საერთაშორისო კონფერენციებში მონაწილეობას დიდი მნიშვნელობა აქვს. თავიდან იტალიაში, თეორიული ფიზიკის საერთაშორისო ცენტრში წავიდი. ეს მნიშვნელოვანი ორგანიზაცია და ძალზე კარგ საქმეს ემსახურება. განსაკუთრებით, ბევრს აკეთებს ახალგაზრდებისა და სტუდენტებისთვის, რომლებიც განვითარებადი ქვეყნებიდან არიან. რამდენჯერმე ვიყავი ვიზიტად. იქ დავამთავრე პოსტდოქტორანტურა. ამის შემდეგ კონტრაქტით გადავიდი ქალაქ პიზას უნივერსიტეტში. იქ ორი წელი დავყავი. შემდეგ მივიღე მემოთავაზება, მაშინ ჩემთვის ძალზე საინტერესო "ბირთვული კვლევების ევროპული ცენტრიდან". ეს უზარმაზარი საერთაშორისო ორგანიზაცია და სწორედ აქ არის ჩვენს დარგში ყველაზე დიდი ამჟამარებული. 1997 წლიდან მუდმივი ვიზიტია შემოთავაზეს თეორიული ფიზიკის საერთაშორისო ცენტრში. ერთი წლის მერე კი ნიუ-იორკის უნივერსიტეტში გადავიდი. მას შემდეგ იქ ვარ.

- გია დვალი - პედაგოგი, როგორია ის? ხმა მოვიდა, რომ სტუდენტებ-

ბის საყვარელი ლექტორი ხართ...

- რა ვიცი, ჩემთვის ეგ ჯერ არავის უთქვამს.

სწავლების ამერიკული სისტემა განსხვავებულია იმ ძველი, საბჭოთა სისტემისგან, რომელიც ახლაც მეფობს ჩვენში. მიმაჩნია, რომ ამერიკული სისტემა გაცილებით დრეკადია და პირდაპირ ემსახურება მიზანს. თავიდან, "Graduate School"-ში (ანუ, ასპირანტურა) სწავლა ნაკლებად სპეციალიზებულია. პირველი კურსზე სტანდარტული მოთხოვნა უნდა დააკმაყოფილოს სტუდენტმა, შემდეგ კი კვალიფიკორ გამოცდას აბარებს. სტუდენტი თავად ირჩევს ხელმძღვანელს, იწყებს პროექტზე მუშაობას და იცავს დისერტაციას. იგი ხდება დოქტორი და ამის შემდეგ ექვსს სამსახურს.

- რა მოთხოვნებს უყენებენ სტუდენტები მასწავლებელს?

- სტუდენტები ავსებენ სპეციალურ ფორმებს და აძლევენ შეფასებას პედაგოგს. წერენ, რა არ მისწონთ. ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს. ყველა ლექტორი ცდილობს, გაითავისონ ისინი ეს შენიშვნა. სტუდენტი ფულს იხდის სწავლაში და ლექტორისგან მაქსიმალურ ცოდნას ითხოვს. კურსი იქითკენ უნდა მიმართოს, რომ შენი საგანი მისთვის მაქსიმალურად ვასაგები და საინტერესო გახდეს. სწავლების პროცესი ცაში გამოკიდებული, მიმგებული პროცესი არ არის. თუ მასწავლებელი და პროფესორი ხარ, შენი ამოცანაა, ასწავლო სტუდენტს, სხვა ყველაფერი აქედან გამომდინარეობს.

- პედაგოგი უფრო ხართ თუ მკვლევარი?

- პედაგოგობა აუცილებელია. ეს ჩემი, როგორც უნივერსიტეტის პროფესორის პირდაპირი მოვალეობაა. უფრო დიდ სიამოვნებას კი მეცნიერული კვლევა მანიჭებს. პედაგოგობას ენერჯია და დრო მიაქვს.

- რა სახით გიბრუნდებათ ვალეობული "მსჯერპილი"?

- ცხადია, ხელფასის სახით. ზუმრობა იქით იყოს, სტუდენტებთან მუშაობა ძალზე საინტერესოა, განსაკუთრებით მათთან, ვინც უკვე მეცნიერულ კვლევაში ჩართული (დაახლოებით, ასპირანტის დონე).

- ტლანტები თუ გყავთ, ისინი, ვინც შემდგომში მასწავლებლად დაგასახლებთ?

- ნიჭიერი სტუდენტები გვყავს. არ ვიცი, ვინ დამასახლებს პედაგოგად. საკმაოდ კმაყოფილი ვარ მათი მუშაობით.

- აქვს თუ არა მეცნიერებას ეროვნება?

- ცხადია, არა. როგორ შეიძლება, მეცნიერებას ეროვნება ჰქონდეს? მეცნიერება რეალობას ემსახურება. ეროვნული რეალობა კი არ არსებობს. აქედან გამომდინარე, არსებობს ერთი საერთო მეცნიერება, რომელიც უნდა ვითარდებოდეს. ამისთვის საერთაშორისო გამოცდილებაა საჭირო. სხვადასხვა ქვეყანას სხვადასხვა გამოცდილება აქვს, მაგრამ ყველა ერთ მილიან მეცნიერებას ემსახურება.

- როდემდე განვითარდება, სად მივალთ ბოლოს?

- მეცნიერება სულ განვითარდება, რადგან ყოველთვის იქნება უზასუხო კითხვები. ყოველთვის იქნება რაღაც, რისი გაგებაც გვენდობება და ყოველთვის იქნება ადამიანი, ვინც ამით დაინტერესდება. იმდენი, ეს დაუსრულებელი პროცესი იქნება. ყოველ შემთხვევაში, სანამ იქნება ჩვენი ცივილიზაცია, არა მგონია, ბოლო ჰქონდეს. ცხადია, თუ ცივილიზაცია მუდმივად არ იარსებებს, მაშინ აღარც მეცნიერება იქნება. მერე სხვა ცივილიზაციები წარმოიშობა და მეცნიერებაც თავიდან დაიწყებს არსებობას.

- საინტერესოა თქვენი მოსაზრება - როდემდე შეიძლება საქართველოში არ უფროთხილდებოდეთ ჩვენს თავებს?

- საზღვარგარეთ ვასვლა თავისთავად არ არის ცუდი პროცესი. განვითარებულ ქვეყნებში მეცნიერული ტენდენცია ასეთია - როცა ადამიანი დამათარებს უნივერსიტეტს, გარკვეული ხანი მსოფლიოს სხვადასხვა უნივერსიტეტში გადის პოსტდოქტორანტურას. ეს არა მუდმივია, არამედ, მკვლევარის პოზიციაა, რომელიც 2-3 წელიწადს და ზოგჯერ მეტ ხანსაც გრძელდება. გვერდითი იღებს ფილოსოფიის დოქტორის ნოდებას და ენება დამოუკიდებელ მეც-

"24 საათის" რედაქციაში

ნიერულ კვლევას. ამისთვის მან უნდა მოიაროს ცენტრები, უნივერსიტეტები, იმოგზაუროს. პრობლემა ის არის, რომ საქართველოს არ შეუძლია, მიხედოს მეცნიერებას. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ეს ეკონომიკური კრიზისია.

- თქვენზე რომ იყოს დამოკიდებული, რას შეცვლიდით?

- მთავარი ფინანსებია. მერე მეცნიერებას უნდა დაეხმოს ხელის შეწყობა. მეცნიერებას არ დაეჭირდება. სხვაგან უკვე აპრობირებული, წარმატებით მომუშავე სისტემის ქვიანურად გადმოტანაა საჭირო. მეცნიერება ვერ იარსებებს ეკონომიკისგან დამოუკიდებლად. ხომ არ შეიძლება, ქვეყანაში მიმშობი, უხეფასობა, უმუშევრობა იყოს და მეცნიერებას დიდი დაფინანსება ჰქონდეს.

სისულელეა განბატონებული აზრი იმის შესახებ, თითქოს ჩვენს პატარა ქვეყანას ფუნდამენტური კვლევები არ სჭირდება. ეს სიბრძნეა... მამ, რა გჭირდება... თუ ქვეყანა გვეკია, გვეჭირდება ის, რაც უბნისმიერ ქვეყანას ესაჭიროება. დასაწათ, რომ ასე დაიგროვებ და განივად შექმნილი. იმის შექმნას, რაც ჩვენ გვეჭირება და დაეანგრეთ, სხვაგან ათწლეულები სჭირდება.

მეცნიერება სახელმწიფომ უნდა დააფინანსოს. დაფინანსება კი უნდა მისცენ იმას, ვინც მეცნიერებას აკუ-

სოფო და თამუნა

დება რეალობის აღწერა, ასეთ დარგს მეცნიერება სამსახურს ვერ გაუწევს. შეუძლებელია, საუბრობდე იმაზე, თუ რა არის სამყარო და არ გაითავალისწინო მეცნიერული მიღწევები. აქედან გამომდინარე, დიდ წინააღმდეგობას სამყაროს წარმომბობის ვერსიებში ვერ ვხედავ.

ჩემი აზრით, ესეც სცილდება თეორიას...

დვადამინა რომ მზის გარშემო ბრუნავს, ამაზე ინკვიზიციის დროიდან აღარაფერ კამათობს... ასე რომ, თუ მეცნიერება რაიმეს დაასაბუთებს, ამის აღიარება, ადრე თუ გვიან, მაინც მოეწინებს...

როგორ უნდა მოიქცე იდეალურად, რომ მეხი აიცილო თავიდან?

ამის თეორიული ცოდნა ერთ ლამეს დახარჯა სპორტის ოსტატობის კანდიდატმა მთამსვლელობაში, დოქტორმა დვალმა, როცა მის უახლოეს მეგობარიან, ბნო ქაშაპაშვილთან ერთად, უშმაზე, უმღელესი სირთულის მწვერვალზე აღიოდა.

ერთადერთი საკვები, რაც მათთან ნაიღებს, წინაბურა იყო. მისი მონასრადებელი პრიმუსი პირველივე დღეს აუფთქდათ, აღარ ჰქონდათ ასანთი და პირველიყოფი წესით შეეცადნენ ცაცხლის მოპოვებას. თქვენ წარმოიდგინეთ,

ხედა აღარ მინდოდა. ბალახზე რომ დავდგით ფეხი, უკვე სახში მეგონა თავი. პირველივე ფერმაში შევდით. ხუთი დღის მშობმა ბენომ ქალებს უთხრა - არაფერი გვეთხოვ, რაც რამ საჭმელი გაქვთ, ყველაფერი გა მოიტანეთ...

- არასოდეს ვითქვამთ - "არასოდეს წავალ მთაში"?

- ხანდახან მინატრია, ოღონდ აქედან გამიყვანა... ან ანი ასე აღარ მოვიქცევი... მთაში ფასეულობათა გადაფასება ხდება. მაშინ ჩემი პირველი სტატია მქონდა გაგზავნილი რეფერირებაზე და დასკვნას ველოდებოდი. ველაფდი. მთაში ეს გამახსენდა და გამიკვირდა - როგორ შეიძლება, ადამიანმა ინერვიულოს ისეთ უმნიშვნელო რამეზე, როგორც არის, სტატია, რეფერ... მაშინ, როცა სადღაც კიდებარ და გწყურია, გშია... მთაში წასვლამდე ბენომ საზამთრო მოიტანა, - ნასვლის ნინ გჭამოთ. არ მინდოდა და ვუთხარი, მთიდან რომ ჩამოვდივარ, მერე უფრო კარგია ამის ჭამა-მეთქი. რა დღე მყარა, მშობრები რომ დაგრიოთ... რომ გვეჭამა ეს საზამთრო, ხომ ნაჭამი გვექმნებოდაო...

- რა თვისებები არ გეკნებოდათ, მთაში რომ არ გველოდა?

- ნებისმიერი გატაცება, იქნება ეს მთა, იახტა თუ სხვა რამ, ძალიან ბევრს აძლევს ადამიანს. ჩემთვის

"...ოღონდ აქედან გამიყვანა..."

თებს. ასეთი ადამიანი ფულს ჭკვიანურად გაანაწილებს.

- რელიგია, კერძოდ, მართლმადიდებლობა, საკმაოდ შორის არის მოსაზრებებიდან, რომ ამ სამყაროში მომხდარი ყოველი მოვლენის მეცნიერულად ახსნა შესაძლებელია და რომ ყოველივე ადამიანის გონებისთვის მისაწვდომია. თქვენ როგორ უყურებთ ამ მოსაზრებას?

- მიმაჩნია, რომ ძნელია საუბარი მათ შორის წინააღმდეგობაზე. მეცნიერებას საქმე აქვს ისეთ სფეროსთან, რომელიც პრინციპულად შემომნებადია. ანუ, რასაც მეცნიერება ამბობს, ის, ადრე თუ გვიან, შეგდგება. შეამოწმო და დასაბუთო. ისეთი ცნებების მეცნიერულ შესწავლას, რისი დასაბუთებაც შეუძლებელია, აზრი არა აქვს. ის უკვე მეცნიერება აღარ არის.

ჩემი აზრით, მეცნიერება და რელიგია ერთმანეთს უნდა ავსებდნენ, რადგანაც ორივე ვითარდება. რელიგიის ექსპერტად არ გამოვდგები, თეოლოგიაში აბსოლუტური წული ვარ. ამიტომ ერთადერთი, რაც შემიძლია ვთქვა, არის ის, რომ მეცნიერება, რეალობის აღწერით, არა მარტო რელიგიას, არამედ ნებისმიერ დარგს ეხმარება. თუ არის რაიმე მიმართულება, რომელსაც აბსოლუტურად არ სჭირ-

დამარცხდნენ ქვეთან ჭიდილი... იმავე დღეს გადაყარეს ზედმეტ ბარაღს ქვეული უში წინაბურა, თავი მოიკიპიანეს და მწვერვალის დასაყარბად გაემართნენ.

- ხუთი დღე მშობრება ვიკონიანლეთ. ორი დამე გავათეთ მარშრუტზე და შემდეგი საღამოს 7 საათზე მწვერვალზე ავედი. მწვერვლიდან 10-15 მეტრის ქვემოთ კლდის თარი იყო. ორი კაცი მათ შორის წინააღმდეგობაზე დადებოდა. იქ ჩამოვსხედით, ღამის გათევა გადავწყვიტეთ. პრინციპში, მეცდომა დაუშვით, არ უნდა დავრჩეულიყავით. ამინდი გაფუტდა და მთელი ღამე, თითქმის ჩვენს თავთან, მეხი ურტყამდა მწვერვალს. საკმაოდ უსიამოვნო გრძნობაა.

რაც რკინები გვექონდა, ერთად შევკარით და ქვემოთ ჩავკიდეთ. მენის დროს, წესით, იზოლატორზე უნდა იჯდე, მაგრამ იქ ეს შეუძლებელი იყო, რადგან სულ სველები ვიყავით. რადგანაც რელიეფს არ უნდა გამოეყო, კლდეს ავეკიოთ... მერე ჩავგვიძინა. ერთხელ, როგორც ჩანს, ისე დაარტყა, ჩვენც გაგვიარა მუხტმა. გიჟვითი წამოვხტა და ბენოს შეეჩვიე, ტურზე დენმა გამოიარა-მეთქი. მეცი, იმან მითხრა...

მერე გამოვიდარა და ნივილ-კივილით ნამოვითი ქვემოთ. იქით გა-

ხედა აღარ მინდოდა. ბალახზე რომ დავდგით ფეხი, უკვე სახში მეგონა თავი.

პირველივე ფერმაში შევდით. ხუთი დღის მშობმა ბენომ ქალებს უთხრა - არაფერი გვეთხოვ, რაც რამ საჭმელი გაქვთ, ყველაფერი გა მოიტანეთ...

- არასოდეს ვითქვამთ - "არასოდეს წავალ მთაში"?

- ხანდახან მინატრია, ოღონდ აქედან გამიყვანა... ან ანი ასე აღარ მოვიქცევი... მთაში ფასეულობათა გადაფასება ხდება. მაშინ ჩემი პირველი სტატია მქონდა გაგზავნილი რეფერირებაზე და დასკვნას ველოდებოდი. ველაფდი. მთაში ეს გამახსენდა და გამიკვირდა - როგორ შეიძლება, ადამიანმა ინერვიულოს ისეთ უმნიშვნელო რამეზე, როგორც არის, სტატია, რეფერ... მაშინ, როცა სადღაც კიდებარ და გწყურია, გშია... მთაში წასვლამდე ბენომ საზამთრო მოიტანა, - ნასვლის ნინ გჭამოთ. არ მინდოდა და ვუთხარი, მთიდან რომ ჩამოვდივარ, მერე უფრო კარგია ამის ჭამა-მეთქი. რა დღე მყარა, მშობრები რომ დაგრიოთ... რომ გვეჭამა ეს საზამთრო, ხომ ნაჭამი გვექმნებოდაო...

- რა თვისებები არ გეკნებოდათ, მთაში რომ არ გველოდა?

- ნებისმიერი გატაცება, იქნება ეს მთა, იახტა თუ სხვა რამ, ძალიან ბევრს აძლევს ადამიანს. ჩემთვის

ჩემთვის უნდა ჩავერო. ჩემთვის არავის არაფერი დაუშლია... რომც დაეშალათ, არ დავუჯერებდი.

- მაგალითად, არტისტები წმირად წინააღმდეგენი არიან, რომ მათი შეილები მსახიობები ვახდენ...

- ცხადია, რაიმეს ვურჩევ. შვილზე და არაშვილზე ლაპარაკი არ არის. ადამიანს შეიძლება უჩიროს და დაანახოს, რა არის კარგი, და რა - არა. შეიძლება, რაც ჩვენთვის ცუდია, ის იმისთვის ცუდი არ იყოს. მაგალითად, რაც ბაბუაჩემს ცუდად მიანდა, სულაც არ მწვენივს ცუდად.

- ერთად ხომ არ უყურებთ ფილმებს ფანტასტიკაზე?

- ძალიან კარგია და ძალიან საინტერესო, რომ მეცნიერულ-ფანტასტიკური ფილმები არსებობს. ცხადია, იმიტომაც ფანტასტიკა, რომ იქ შეიძლება უზუსტობები იყოს, რაც ფილმებს ალამაზებს. ადამიანის, ბავშვებისა და მოზარდების გასავითარებლად ამგვარი ფილმები ძალიან საჭიროა. ამის გარდა, არსებობს შედეგები მეცნიერული ფანტასტიკის დარგში. ზუსტად ისეთივე შედეგები, როგორც მხატვრულ ლიტერატურაში.

- ხომ არ მივილიათ რაიმე მონაწილეობა ამგვარი ფილმების შექმნაში?

- არის რამდენიმე ფიზიკოსი. ისინი კონსულტაციებს ეწევიან. მეც მიმილია ასეთ კონსულტაციებში მონაწილეობა. არ ვიცი, პოლიეფდინი იყო თუ საიდან. ზოგადი, ეგზოტიკური ტიპის შეკითხვები. მეკითხებიან სინათლის სიჭარბესთან, დროში გადაადგილებასთან დაკავშირებით. როგორც წესი, ყურმილს არ ვიღებ, რადგან ამას დიდი დრო მიაქვს.

- ორ მატარებელს უფრო მეტი ძალა აქვს თუ ერთი?

- ფილმის გმირმა ამ შეკითხვას ამომწურავად უპასუხა. ვეთანხმები - გაანინა, რა შემთხვევაში.

ანუ, გაანინა F-ს, M-ს და გაანინა, როგორია A ფორმულაში F=MA...

ეს არც ისე რთული ყოფილა... დიდი პიანისტის შესრულებას რომ უყურებ, ხომ გგონია, რომ მიუჯდება ინსტრუმენტს და შენც ზუსტად ისე დაუარავ... ეს - თეორია და თუ ექსპერიმენტს ჩაატარებ, აღმოაჩენ, რომ შენი წინასწარმეტყველება ცრუა.

გია დვალი: არსებობს თუ არა საბჭოთა დამატებითი განზომილებები, ეს - გამოჩნდება. თეორიულად ეს ვინმისწარმეტყველებით და ამას არავინ მოელოდა.

დამატებითი განზომილებების არსებობას არაფერი ეწინააღმდეგება.

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით. **პლანა უფასოა.**

სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის ვალდებული, გაეზიაროს მხოლოდ იმ არა მონაწილეთა შორის "ხალხის პირისპირ" ტელევიზორულ პროგრამას, რომელიც დაფუძნებულია მონაწილეთა მიერ შევსებული ანკეტის შედეგებზე. ანკეტის შედეგები შეიძლება გამოიყენოს მხოლოდ "ხალხის პირისპირ" ტელევიზორულ პროგრამაში და არა მის გარეშე.

ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:

სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2",
ტელევიზორული ცენტრი "ხალხის პირისპირ",
ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი

კონკურსანტები ტელევიზორული პროგრამის "ხალხის პირისპირ" შეიძლება ანკეტის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.

სახელი და გვარი

ოფისური მისამართი:
დაქორწინებული, დაუმორჩილებელი, გაყრილი, ძვრილი

მისამართი:

შვილები: (თუ გააქვთ)

საფოსტო ინდექსი:

განათლება:
საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური

სამსახურით დაკავშირებული ინფორმაცია:

პროფესია:

ასაკი:

საგვარო ადგილი

დასამსახურებელი კატეგორია: (მხოლოდ კატეგორია, რომელიც აკრძალავს მონაწილეთა უმრავლესობის მონაწილეობას, ან 60-იანი წლების მუსიკა, და ა.შ.)

შინაური ცხოველები: (თუ გააქვთ)

თქვენი ინტერესები და ჰობი:

შეხვედრებიან თუ არა, პირდაპირ, ცნობილ ადამიანს? ვის, სად და რა დროს?

როგორ გაატარებდით თქვენს იდეალურ დღს?

გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ გიყვართ, სად გინდა წახვიდნენ?)

არჩევანს რომ გქონდეთ, რომელ ცნობილ ადამიანთან ისურობდით შეხვედრას, სად წახვიდოდით მასთან ერთად და რატომ?

როგორი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?

არჩევანს რომ გქონდეთ, სად წახვიდოდით სამოგზაუროდ და რატომ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საქონარ გარემოებას ან ხასიათს, რას შეცვლიდით და რატომ?

როგორი თქვენი საყვარელი მხარეა და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმი?

გაქვთ თუ არა მიწა, რომლის მიღწევაზეც ოცნებობთ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი ნაბიჯის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?

როგორი მუსიკა გიტყვობთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?

გიწივართ ან გაგიკავშირებთ თუ არა ისეთი რამ, რითაც ამაყობთ?

თქვენი აზრით, რომელ ზღაპარულ პერსონაჟს უნდა შეგეძლოთ შეხვედრა და რატომ?

რა ღონის ფილმები მოგწონთ და რომელი თქვენი საყვარელი ფილმებია?

გაქვთ ან გქონდათ თუ არა რაიმე მემკვიდრე? კონკრეტულად რა?

ფილმი რომ გადაეღოთ თქვენზე, რომელი ცნობილი მსახიობი შეასრულებდა თქვენს როლს?

გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, რომელი და რა ადგილით?)

გაქვთ თუ არა უჩვეულო ნიჭი? (მაგალითად, შეძლებთ თუ არა სხვების ხმების იმიტირებას, ან სხვა რაიმე უჩვეულო ნიჭს?)

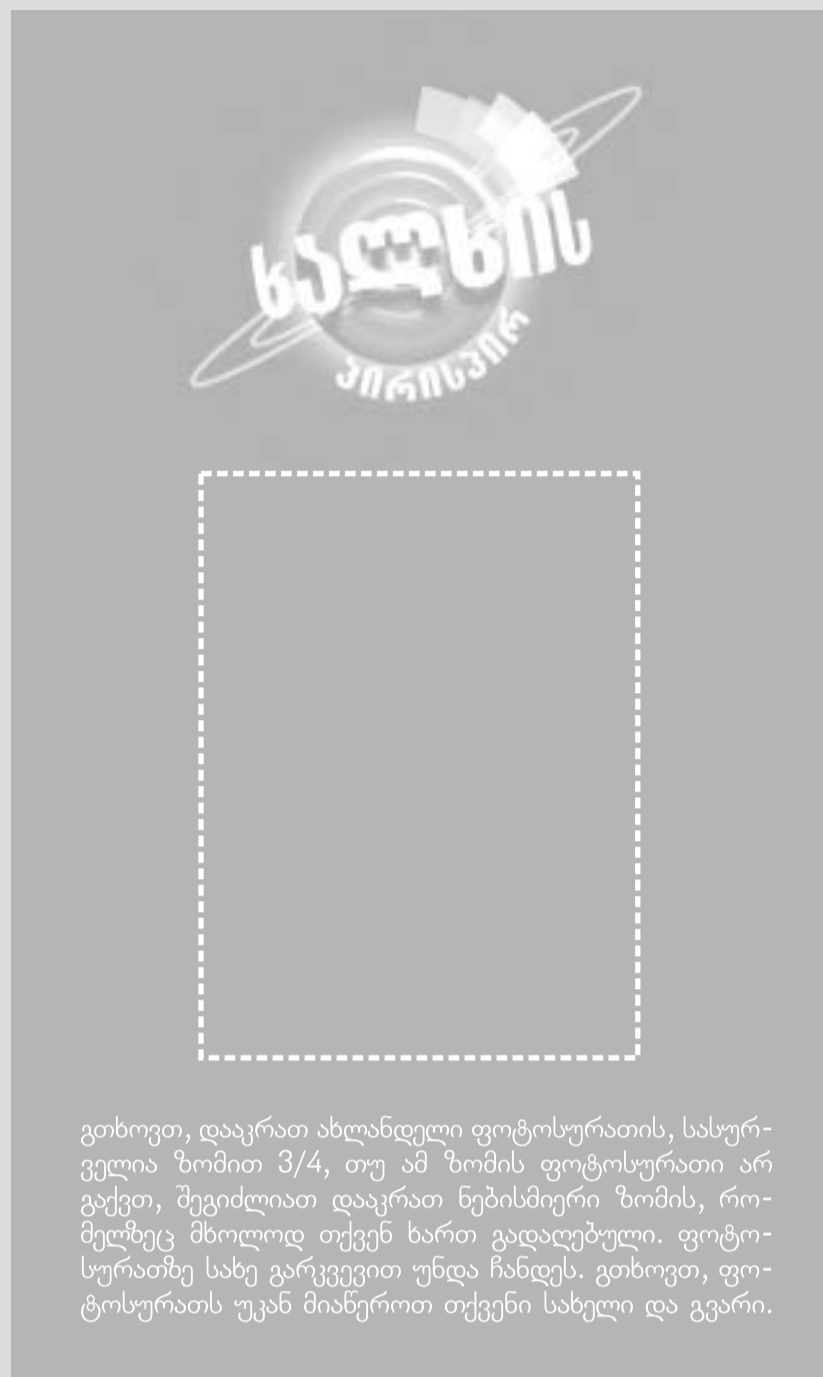
ყველაზე უხარულ სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:

რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაზში?

უჩვეულო ან საინტერესო რამ თუ გადგინდით თავს? კერძოდ რა?

ყველაზე ცუდი საგვარო თქვენს ცხოვრებაში:

დღეს რომ მოგცინ 2000 ლარი, რას გააკეთებდით?

მედიკინა

„ვარუან“ - „მგლის ქვეყანა“

საქართველოს უცხოური სახელწოდება

ზურაბ ბრანძავაძე

საქართველოს მოსახლეობის უდიდეს ნაწილს დღემდე ღრმად სჯერა, რომ ჩვენი ქვეყნის ყველაზე პოპულარული უცხოური სახელწოდება **GEORGIA** მომდინარეობს ბერძნული „გეორგიასგან“ და რომ ძველმა ბერძნებმა საქართველოს ეს სახელი შეარქვეს მაღალგანვითარებული სამხანათმოქმედო კულტურის გამო (ბერძნულად „გეა“ მინას ნიშნავს). მიმწოდველი და ლამაზი ჰიპოთეზაა, მაგრამ შორს დგას სინამდვილისგან. ბერძნულ ლიტერატურასა და საისტორიო მწერლობაში საქართველოს აღმნიშვნელი ტერმინი „გეორგია“ არსად ფიქსირდება, რაც სრულიად კანონზომიერი მოვლეაა.

როდესაც ბერძნები ქართულ სამყაროს გაეცნენ, პოლიტიკურად ერთიანი ქართული სახელმწიფო ჯერ კიდევ არ არსებობდა. ანტიკურ ხანაში დღევანდელი საქართველოს ტერიტორიაზე განთავსებული იყო ორი, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი, სახელმწიფო - ქართლი და ეგრისი. ბერძნებმაც ქართლის **ბერია** უწოდეს, ხოლო ეგრისს - **კოლხიდა**. ისიც ამკარაა, რომ ორივე ეს ტერმინი მნიშვნობრივად გზით გავრცელდა ქართლისა და ეგრისის აღმნიშვნელ სახელებად, რადგან ამ ქვეყნებში, ეგრეთაა და ქართველთა გარდა, მოსახლეობდნენ სხვა ეთნიკური ჯგუფებიც, რომლებიც ამ სახელებით გადაიფარნენ. ცნებები „იბერისა“ და „კოლხიდა“ მთელ ანტიკურ სამყაროში გავრცელდა და რომელს ხანაშიც ქართლისა და ეგრისის აღმნიშვნელ, ძირითად უცხოურ ტერმინებად იხმარებოდა. გარკვეული დროით მათ თავი შემოიხსნეს შუა საუკუნეებშიც. თუმცა, ეგრისის აღსანიშნავად ანტიკური ეპოქის ბოლოსა და ადრეული შუა საუკუნეების ბიზანტიურ წერილობით წყაროებში ლაზიკაც დასტურდება. რა თქმა უნდა, სახელწოდების „ლაზიკა“ გაჩენა თავისთავად მიანიშნებს ლაზების უპირატეს როლზე დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში.

მაშ, საიდან გაჩნდა და ვინ უწოდა პირველად საქართველოს **GEORGIA** და რა იგულისხმება ამ სახელში? დიდმა აღმოსავლეთმცოდნემ, **გიორგი წერეთელმა** დაასაბუთა, რომ ირანის შაჰის, შაჰურ I-ის III საუკუნით დათარიღებული წარწერაში აღმოსავლეთ საქართველოს - ქართლის სამეფოს, ანუ იბერიის სახელწოდებად დასტურდება **„ვირმან“** (წარმოითქმებოდა „ვირმან“). ხოლო იგივე ტერმინი საშუალო სპარსულით გამოითქმებოდა როგორც „ვარუან“. სწორედ, ამ სახელთან ნარმოსდა ქართლის სამეფოს ძველი სომხური სახელიც **„ვარუან“**, რომელმაც სომხურ საისტორიო წყაროებში „ვირქისა“ და **„ვარსატანის“** სახე მიიღო. პართულ-ირანული ენების ნორმებიდან გამომდინარე „ვირმან-ვარუანისგან“ ახალ სპარსულში წარმოიქმნა ტერმინები **„გურჯან“** და **„გურჯ“**. ზუსტად აქედანაა ნაწარმოები საქართველოს აღმნიშვნელი ყველა უცხოენოვანი სახელი.

ცხადია, სახელს შესაბამისი მნიშვნელობაც ჰქონდა. პართულ და საშუალო სპარსულ ენებზე ქართლის, ხოლო შემდეგ მთელი საქართველოს, სახელწოდება **„ვარუან“** ნიშნავდა **„მგლის ქვეყანას“**.

ახლა ძნელია დაბეჯითებით ვამტკიცოთ, რატომ ეწოდა საქართველოს ეს სახელი. მაგრამ, ერთი რამ ცხადია, რომ მგლის ტოტემი, როგორც გმირობისა და სიძლიერის სიმბოლო, საქმოდ პოპულარული იყო ირანულ, და საერთოდ ძველი ხალხების ტრადიციებში.

საუკუნეების განმავლობაში საქართველოს და ქართველების სახელწოდება „გურჯან“ და „გურჯ“ სხვადასხვა ენებზე განსხვავებული სახით, თითოეული ენის სპეციფიკის შესაბამისად, ტრანსფორმირდა. სწორედ ირანულიდან შევიდა აზნისა და ეგრისის (სხვე როგორც ამერიკისა და აფრიკის) ენებში ჩვენი ქვეყნისა და ხალხის სახელწოდებაც.

ეგროპულ ენებზე (ძველი ბერძნული და ლათინური გამოკლებით) საქართველოს და ქართველების სახელი პირველად XIII საუკუნეში გაფიქრდა. ცნობილია ფრანგმა საეკლესიო მოღვაწემ ჟაკ დე ვიტრამ სწორედ ამ დროს შეადგინა ნაშრომი *Historia Hierosolimitana abbreviata*, რომლის ერთი თავი ქართველებს მიუძღვნა და **„გეორგიანის“** სახელით მოიხსენია. XIII საუკუნის სხვა არაერთი დოკუმენტიც მოიპოვება, სადაც საქართველო „გეორგიად“ ხოლო ქართველები „გეორგიანებად“ იწოდებიან. ამ სახელების ეტიმოლოგიის გარკვევას არაერთი მკვლევარი ცდილობდა როგორც ადრე, ასევე ჩვენს დროშიც და ზოგიერთი მათგანი იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ „გეორგია“ ან მისთანაობებებს უკავშირდება, ან წმინდა გიორგის, რომელიც ოდითგანვე მიიჩნეოდა საქართველოს მფარველ დიდმონაშენს. მაგრამ, რაც უნდა დიდი იყოს სურვილი, რომ ჩვე-

მგლის ტოტემი

ნი ქვეყნის სახელი წმინდა გიორგისთან, ან თუნდაც მისთანაობებთან დავაკავშიროთ, სურვილი სურვილად დარჩება. ქართველ და უცხოელ მეცნიერთა თითქმის აბსულუტური უმრავლესობა კატეგორიულად გამოირცხავს ასეთ შესაძლებლობას. თავი რომ დავანებოთ სხვა ევროპელი ენებს, თვით ბერძნულშიც კი საქართველოს სახელი **„გეორგოს“** დამკვიდრდა ირანულის გზით. ანალოგიური მდგომარეობაა რუსულენოვან ტერმინთან დაკავშირებითაც. ეჭვი არავის ეპარება, რომ **„გრუზია“** და **„გრუზინ“** წარმოებულია „გურჯიდან“. რუსეთის გავლენის წყალობით, ყოფილი საბჭოეთისა და სოციალისტური ბანაკის ქვეყნების ენებშიც, „გრუზია“ საფუძვლიანად არის ფიქსირებული.

ამრიგად, საქართველოს აღმნიშვნელ უცხოურ სახელთა შორის პირველადი პართულ-საშუალო სპარსული **„ვარუან“**, რომელიც ახალ სპარსულ ენაზე გამოითქმის როგორც **„გურჯი“**, იგივე **„გურჯისტან“**. სწორედ, ახალი სპარსული ენის დამსახურებით ეს ტერმინი გავრცელდა მთელს მსოფლიოში და ყველა ქვეყანაში თავისებური სახე მიიღო. რაც შეეხება ამ ტერმინის მინარესს, ალბათ, ბევრმა დღემდე არ იცის, რომ ნებისმიერ უცხო ენაზე საქართველოს სახელის წარმოთქმისას ამხინგვებს პართულ-ირანულ **„ვარუანს“** - **„მგლის ქვეყანას“**.

სივილიზაციათა საყვანოლო დიალოგი

მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიულ-სათავგადასავლო კლასიკის („სიმღერა როლანზე“, „ალექსანდრე მაკედონელი“, „შაკუნტალა“ და სხვა) გამართივე ბულმა თარგმანებმა, მშობლების დიდი ინტერესი გამოიწვია. 1000-1000 ცალი საკმარისი ნამდვილად არ აღმოჩნდა. ერთი შეხედვით, გამომცემლებს საბავშვო ლიტერატურა უნდად აქეთ წარმოდგენილი. მაგრამ, სამწუხაროდ, ღირებული არტერვანს გაკეთება დიდად არ ჰქონს. ხშირ შემთხვევაში, საბავშვო გამოცემები ჭრულ სატყუარას უფრო ჰგავს.

საგანმანათლებლო ცენტრმა „ლიტერა“ მოზარდებისთვის ათი ორიგინალური წიგნი გამოცემა, სერიით **„ცივილიზაციათა დიალოგი“** და ასეთ ცხოველი ინტერესს არ მოელოდა. მკითხველები დაინტერესდა თარგმანის სიმარტივემ, ნაწარმოების უკეთ და სახალისოდ აღსაქმელად განკუთვნილმა სავარჯიშოებმა და სიუჟეტის შესაბამისმა დამატებითმა ინფორმაციამ. ამას დაემატა ეპოქის ამსახველი მინიატურული ჩანახატების სიუჟეტი.

თითოეული წიგნი დაყოფილია ქვეთავებად. შესავალში მოხსრობილია ნაწარმოების ეპოქის, ფანონისა და ავტორის შესახებ. მოზარდი მკითხველი ვეროპისა თუ აზიის ქვეყნების თავისებურებებს და შეუძლია შეადაროს სამშობლოს. მკითხველისთვის საკუთარი თავის გამოსაცდელ ტესტებს ერთად, წიგნს ახალად განმარტებითი ლექსიკონიც. თუკი ყმანვილს ორიგინალის გაცნობის სურვილი გაუჩნდა, ცენტრის პარტალზე მისაძებნებასაც სთავაზობს.

სერიის ერთი ნაწარმოები, **„პარტალ ფინ აუს“** მე-12 საუკუნის „საბრალო პაინრისი“ პირველად არის ნათარგმნი.

ამ ათეულის გამოცემა ფონდება „ლია საზოგადოება - საქართველო“ დაფინანსა. იდეისა და თარგმანისა გამარტივებული ტექსტების ავტორები არიან ცენტრის „ლიტერა“ თანამშრომლები: **თამარ ებრალოძე, მარიამ აბაიშვილი** და **ნუგზარ ნილაური**. მხატვრული გაფორმება კი რევაზ ებრალოძისაა.

თვალსაწიერი

უხილავი სამყაროს გამოღვაწეული საიდუმლო

ქართველი ფიზიკოსის უნიკალური თეორია 5 ნელინადში შემონმდება

ლუკა ლომიძე

დავიწყებთ შეკითხვით: **თქვენი აზრით, რაში მდგომარეობს თანამედროვე ფუნდამენტური მეცნიერების უმთავრესი პრობლემა?** მტნაკლებად გათვითცნობიერებულ მკითხველს, რომელიც საინფორმაციო საშუალებებს თვალყურს ადევნებს, ასეთად გენური ინფორმაცია, კლონირება ან კომპიუტერული ჩიპების სიმძლავრეების გაზრდა მოეჩვენება. ეს უდავოდ მნიშვნელოვანია. მკობრილოგები ხომ სიცოცხლის წარმოშობის გასაღების პოვნას ცდილობენ. ადამიანიც, როგორც ცხოველმოქმედი არსება, სიცოცხლის ახალი (შესაძლოა, ხელოვნური) ფორმების შექმნით გამოყენებითი და თვით რელიგიურ-ზნობრივი დღემის წინაშე დგება. მაგალითად: **„გჭამოთ თუ არა გენური ინფორმით მიღებული კარტოფილი?“, ან „ლიბერტის კომპეტენციები ხომ არ ვიჭვებით?“** მაგრამ, ნუ დაგვავიწყდება, რომ საკითხის საკითხი: **სამყაროს წარმოშობისა და არსებობის საიდუმლო** ჯერაც არ არის ამოხსნილი. ამდენად, თანამედროვე მეცნიერება ისევე საკუთარი დასაბამის დროინდელი ამოცანების ამოხსნას ცდილობს: **„უსასრულო თუ არა სივრცე? რა არის დრო? როგორ მოძრაობენ და ურთიერთქმედებენ დიდი თუ მცირე სხეულები?“**

სკოლის ფიზიკის კურსიდან გემახსოვრებათ, რომ მათგან რომელიღაც მოძრაობას ოთხი ძირითადი ურთიერთქმედება - **გრავიტაცია, ელექტრომაგნიტუმი, სუსტი და ძლიერი ბირთვული ძალები** - განაპირობებს. მე-20 საუკუნის უდიდესი ინტელექტუალები საკითხს ფილოსოფიურადც კი უდგებოდნენ: **„სამყაროში ყველაფერი ერთადერთია, ან უსასრულო რადიულობისა - მაგრამ რატომ უნდა იყოს მოძრაობის გამომწვევ ურთიერთქმედებათა რიცხვი - 4, ასეთი უცნაური?“** ამ ადამიანებს შესანიშნავი მაგალითიც ჰქონდათ - მე-19 საუკუნეში ჯ.კ. მაქსველმა დამტკიცა, რომ ელექტრული თანამგნიტური ურთიერთქმედება ერთი ბუნებისა და შესაბამისი განტოლებებითაა დაწვრილი.

ფიზიკურ ურთიერთქმედებათა „დაახლოება-შემცირება“ პროცესი გაგრძელდა, რასაც ხელი შეუწყო ელემენტარული ნაწილაკების შესწავლამ. ამოჩნდა, რომ ელემენტარული ნაწილაკების პირობებში ჩვენი სამყარო სულ სხვაგვარია: იშლება ზღვარი ნაწილაკისა და ტალღის, ენერგიასა და მასას, სხეულის სივრცობრივ და მოძრაობის მახასიათებლებს შორის. ამდენად, სავარაუდოა, რომ უნდა ნაიშალოს ზღვარი ურთიერთქმედების გამომწვევ მიზეზებს შორისაც - ისინი უნდა „გართიანდნენ“.

მე-20 საუკუნეში მეცნიერებმა დასვეს ეს პრობლემა და პირველი ნაბიჯებიც გადადგეს: აღმოჩნდა, რომ **ელექტრომაგნიტურ** და რადიოქტიურ დამბეზებაში ანუხებით ეჭვი, რომ ჩვენი სამყარო სამგანზომილებიანი არ არის. ქართველი **გიორგი დვალის**, ბერძენი **სავას დიმოპოლისისა** და სპარსელი **ნიმა არქანი-შაჰიდის** მოსაზრებით (უკანასკნელი ორი უკვე ამერიკელია), სამყაროში არსებობს სხვა განზომილებები, რომლებიც ჩვენითვის უხილავია და სწორედ მათთან ხდება გრავიტაციული ენერგიის გაცვლა-გაშორება. ამ თეორიას ისინი, უკვე აღმოჩნდა (1998 წ-

გონების მიღმა ბრანა: ს. დიმოპოლისი, ნ. არქანი-შაჰიდი და გ. დვალი

დაამინიც ამ პარადოქსულ დასკვნებამდე მივყავართ. საქმე ისაა, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში ეჭვევმ დადგებოდა სხვა ფუნდამენტური კანონი, რომელიც ენერგიის მუდმიობას განსაზღვრავს. მის მიმართ უნდობლობის საფუძველი კი მეცნიერებს ჯერ არ გააჩნიათ. **„უფრო სავარაუდოა, რომ ადამიანების წარმოადგენა გრავიტაციულ მცდარია,“** - ამბობს გიორგი დვალი. ფიზიკოსების დიდი ნაწილი აღიარებს იმის შესაძლებლობას, რომ გრავიტაციის „სისუსტე“ სინამდვილეში მისი „გაფონვით“ აიხსნება - უმცირეს მანძილებსა და უზამაზარ ენერგიებზე (ელემენტარული ნაწილაკების სამყარო), ან პირობით - დაბალ ენერგიებსა და კოსმოსურ მანძილებზე (გალაქტიკები) იგი, უზრალოდ, სხვა განზომილებებში გადადის. **„ჩვენი მიდგომით, ვაკუუმს ენერგია აქვს და ის დიდად, მაგრამ არ გრავიტირებს. ე.ი. სივრცე არ ამრუდებს. ამის ახსნაში უსასრულო დამატებითი განზომილებები გვეხმარება,“** - ვარაუდობს გიორგი დვალი.

აქ ყველაზე საინტერესო მომენტს მივადექით: მეცნიერებს დიდი ხნის განმავლობაში ანუხებით ეჭვი, რომ ჩვენი სამყარო სამგანზომილებიანი არ არის. ქართველი **გიორგი დვალის**, ბერძენი **სავას დიმოპოლისისა** და სპარსელი **ნიმა არქანი-შაჰიდის** მოსაზრებით (უკანასკნელი ორი უკვე ამერიკელია), სამყაროში არსებობს სხვა განზომილებები, რომლებიც ჩვენითვის უხილავია და სწორედ მათთან ხდება გრავიტაციული ენერგიის გაცვლა-გაშორება. ამ თეორიას ისინი, უკვე აღმოჩნდა (1998 წ-

ციაც იქ ეცვლება. ელექტრომაგნიტური ველის ლოკალიზება შესაძლებელია, მაგალითად, სინათლის გამტარებში; შესაძლებელია სხვა ურთიერთქმედებების „ჩაკეტვაც“. ურთიერთქმედებათაგან მხოლოდ გრავიტაციაა, რომლის იზოლირება შეუძლებელია. დამატებითი განზომილებების არსებობის მიმნიშვნელოვანი ერთ-ერთი ფაქტი იქნება ენერგიის მოჩვენებითი არსებობა. მაგალითად, ექსპერიმენტულად უნდა აღმოჩნდეს, რომ ელემენტარული ნაწილაკების დაჯახების შემდეგ, ჩვენს „შემბრანაზე“ დარჩენილი პროდუქტების ენერგიების ჯამი საწყისზე ნაკლებია. ეს მიანიშნებს, რომ „დაკარგული“ ენერგია დამატებით, უხილავ განზომილებებში გავრცელდა გრავიტაციული ტალღების სახით.“

შემბრანისა და მასზე განლაგებული ნაწილაკების დაჯახების ეფექტის სალუსტრაციოდ ბილიარდი გამოიყენება: ბილიარდის მაგიდა თავისებური შემბრანაა. მასზე განლაგებულ ბურთულებს მხოლოდ მის ზედაპირზე შეუძლიათ გადაადგილება. მაგრამ, ასეთი ვითარება იმ მომენტამდე ნარჩუნდება ვიდრე მოთამაშეები ჯოხს მცირე ძალით ურტყამენ ბურთულებს. დარტყმის ძალის გაზრდით ბურთულები, შესაძლოა, მაგიდიდან საყრდენს დაეხმარებოდნენ. მაგიდის „ბინადართა“ თვალსაზრისით, ისინი გაუჩინარდნენ. მაგრამ, ეს ხომ არ ნიშნავს, რომ ბურთულები მართლაც ქრებიან? ისინი მხოლოდ სხვა სივრცულ განზომილებებში (ამ შემთხვევაში მაგიდის ზეშეობ ან იატაკზე) ინაცვლებენ. გიორგი დვალის მიერ ნახსენ-

დაწ ნელია, ამუშავებენ და უდიდესი წარმატებით.

გიორგი დვალის აზრით: **„ჩვენ ერთგვარ მემბრანაზე ცხოვრობთ, რომელზეც გრავიტაციის გარდა ყველა ურთიერთქმედება მიჯაჭვული. ჩვენ წინაქველებივით გადაადგილდებით მემბრანაზე და გვეგონია, რომ მთელი სამყარო ამ ზედაპირზეა განლაგებული. მაგრამ სამყაროში შესაძლებელია უმრავლეს სხვა ასეთი ზედაპირის არსებობაც. იქ „მოგზაურობა“ კი მხოლოდ გრავიტაციის ძალიან. გრავიტაცია თავად სივრცის თვისებაა. სადაც სივრცეა, გრავიტაც-**

ნებ ექსპერიმენტს ამ ანალოგიით შევხედოთ. მაშინ თვალსაჩინოა, რომ ორი ან მეტი ნაწილაკის დაჯახებისას საწყის ენერგიებთან შედარებით ნაკლებ საბოლოო ენერგიის აღრიცხვა ნიშნავს ენერგიის ნაწილის სადაც „გაქრობას“. ენერგია კი არ შეიძლება უკვალოდ გაქრეს - იგი ჩვენი სივრცული განზომილებებიდან შეიძლება სხვა განზომილებებში გადაადგილდეს. შევასწავოთ, რომ ენერგია, გარკვეულწილად, იგივე მასაა.

ამჟამად გიორგი დვალისა და მისი კოლეგების თეორიის შესამოწმებლად ექსპერიმენტატორთა რამდენიმე ჯგუფ-

დასაც მეცნიერებმა ე.წ. დიდი აფეთქების თეორია წარმოადგინეს. მის თანახმად, ჩვენი სამყარო სრულყოფილია არ არის უსასრულო და 20 მილიარდი წლის წინათ არის შექმნილი.

თუ საკითხს მხოლოდ რაკიონალურად შევხედავთ, მაშინაც კი საქმე გვაქვს ისტორიულ აღმოჩენასთან, რომელიც თავისი მნიშვნელობით, შენადგინა, ნიუტონისა და აინშტაინის ნაღვანსაც აღემატებოდა. მაგრამ, მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ექსპერიმენტი ევოლუციონის დადასტურებდა.

გვირცე და არ მოვიხსენებ - სულ ხუთი წელი.

ეკსკლუზივი

ზემთხვევითი ალბომიანი მიღებული ბანეიმორბელი სიამოვნება

ჯეიმს ბურკის კრედიტ

ჯეიმს ბურკი მეცნიერების ყველა დროის ყველაზე პოპულარული ისტორიკოსია. იგი გახლავთ მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის ისტორიის შესახებ დაწერილი რამდენიმე ბესტსელერის ავტორი, იგივე თემას მიძღვნილი სატელევიზიო სერიალის "კავშირები" (Connections) შემქნელ-წამყვანი და ისეთი კორპორაციების კონსულტანტი, როგორებიც არიან "მაიკროსოფტი" (Microsoft), "აი-ბი-ემ" (IBM), აშშ-ის კოსმოსური სააგენტო (NASA) და "პროკტერ ენდ გემბლ" (Procter & Gamble). თუნდაც, ეს ჩამონათვალი კმარა ჯეიმს ბურკის ინტერესების, ცოდნისა და მოქმედების უნივერსალობის შესახებ. დღეს მსოფლიოში ის შეუცვლელია.

ლასა ბალოვანი
 შინაგანი, კანადა

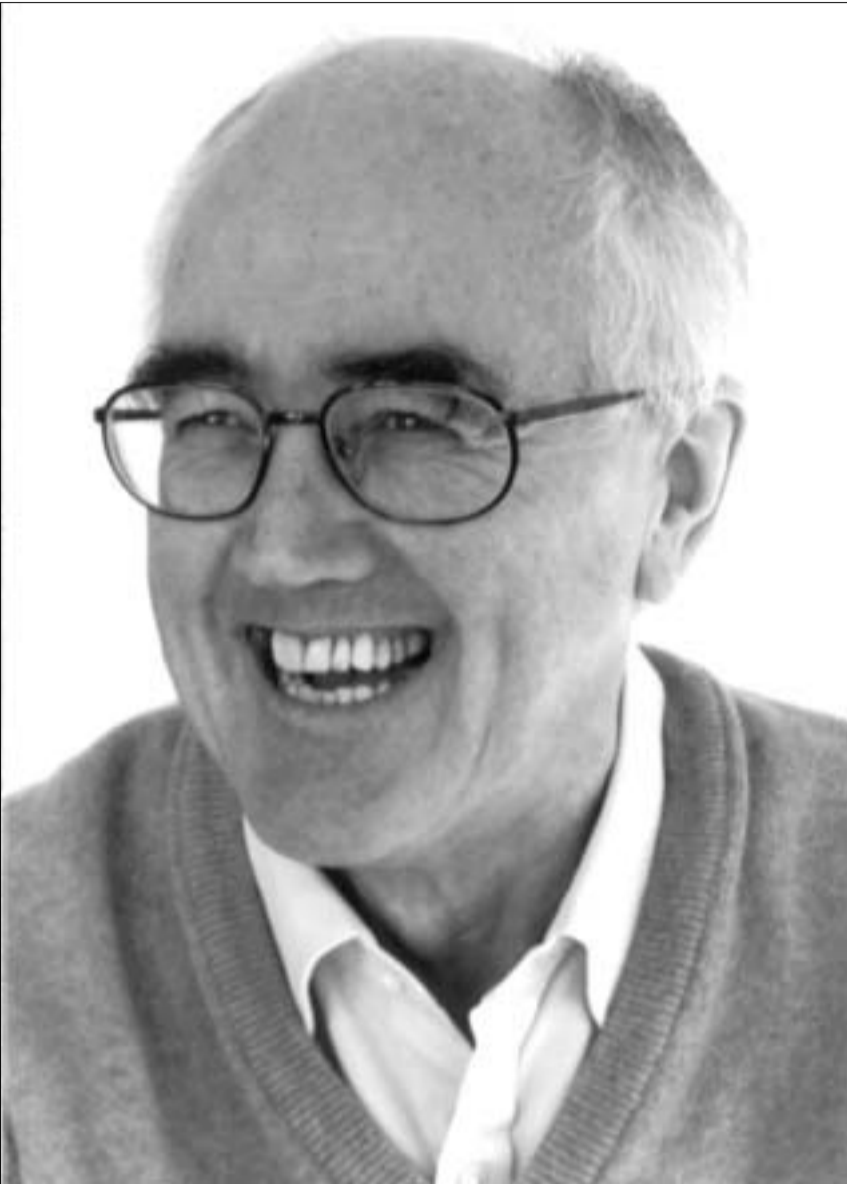
იგი გახლდათ "ბი-ბი-სი"-სა (BBC) და "პი-ბი-ეს"-ის (PBS) მიერ დაკვეთილი რამდენიმე სამეცნიერო რადიო თუ ტელევიზიონის დამდგმელი და წამყვანი. ამასთან, ექვსი წლის განმავლობაში, ყოველთვიურად აქვეყნებდა სტატიებს მსოფლიოს სამეცნიერო ელიტის ყურ-ნაღში "საინტელიჯენტ ამერიკეან" (Scientific American), რომლის სარედაქციო კოლეგიის 80%-ს ნობელის პრემიის ლაურეატები შეადგენენ. ჯეიმს ბურკი წლების განმავლობაში უძღვებოდა კონფერენციებს ისეთი ორგანიზაციებისთვის, როგორებიცაა საერთაშორისო ურთიერთობათა ასოციაცია, კომპიუტერული მანქანების ასოციაცია და ევროპის პარლამენტი. ამჟამად ჯეიმს ბურკი ფურხლებში "თაიმი" (TIME) და "ფორბს ასაპ" (Forbes ASAP) სტატიებს აქვეყნებს, თან ახალ წიგნზე მუშაობს. იგი ბევრს მოგზაურობს, ატარებს კვლევებს და უამრავ კონფერენციაში მონაწილეობს.

მეცნიერების პრიტანელ ისტორიკოსს მსოფლიოს მასშტაბით ყველაზე მეტად მისმა ტელევიზიონალურ "კავშირები" გაუთქვა სახელი. ამ სერიალით გაიკეთა იგი ქართულმა საზოგადოებამაც. ამ ტელევიზიონალურ პირველი სეზონის ისეთი პოპულარული გახდა ამერიკასა და ბრიტანეთში, რომ ტელეკომპანიებმა კიდევ ორი სეზონის სამყოფი სერიების შექმნა დაუკვეთეს, რაც მეცნიერების თემაზე შექმნილი ნებისმიერი სერიალისთვის მეტად უჩვეულოა.

"24 საათი" ჯეიმს ბურკს დაუკავშირდა და შეხედულებების განხილვას სთხოვა ისტორიის, ცოდნის რაობის და ზოგადად, მისი მოღვაწეობის კრედიტს შესახებ. ბურკის კვლევა მეცნიერების ახალი ფორმების აღმოცენებისა და მათ მიერ საზოგადოების განვითარებაზე გავლენის მოხდენის შესახებ არაერთგვაროვანი, მეტად რთულია. იგი ცდილობს, პასუხი გასცეს შემდეგ კითხვებს:

რომელი შეხედულება ან მოსაზრებაა სწორი და რატომ? ცოდნა ვიან გარკვეული მიმართულებით ვითარდება, თუ უბრალოდ ცოდნის ერთ სახეს მიერვე ცვლის? თუ ასეა, არსებობს კი რაიმე მუდმივი და უცვლელი ღირებულება ან სტანდარტი? სამყაროს რაობის შესახებ ცოდნის მოპოვება შეუძლებელია მისი ნაწილსა და ლოკალური ძიების შედეგია, თუ ამა თუ იმ ეპოქაში გაბატონებული თეორიები კარნახობენ მეცნიერებს ყოველი ნაბიჯის გადადგმას? იცვლება თუ არა სამეცნიერო კრიტერიუმები, სოციალური რეალობის შეცვლასთან ერთად? სამყარო ისაა, რასაც ჩვენ მის შესახებ აღმოვაჩინეთ, თუ რის თქმასაც გადავწყვეტთ მის შესახებ? თუ ცოდნა არტეფაქტია, გაავრცელებს კოკორბობა მარადიულად მის შექმნას? თუ ასეა, მაშინ არის თუ არა ქვეშაირება ის, რასაც უნდა ვეძიებდეთ?

მიუხედავად მისი კვლევის რთული ხასიათისა და შედეგების მრავალნაზხანაობის გამოვლენებისა, ბურკი

აფაინი-ენიკეში. ჯეიმს ბურკი

რად მეცნიერული აღმოჩენები და ტექნოლოგიური მიწვევები მკვლევართა მიერ შეთხვევით მიღებულ ცოდნას თავის მხრივ, ბრუნის კვლევაზე გავლენა იქონია საქმლის მონებლის სისტემის შესწავლამ, რასაც ლაბორატორიაში ცხოველებზე ექსპერიმენტების ჩატარებით არკვევდნენ. ეს კვლევა ზღვაში სამაშველო ოპერაციებთან იყო დაკავშირებული, რაც საზღვაო დიზემების შესწავლის გარეშე ვერ შედგებოდა. დედამიწის წყალთა დინების კანონზომიერებისთვის ნათელის მოფენას ხელი შეუწყო მე-21 საუკუნის ფრანგმა ფილოსოფოსმა - ფუკომ, რომლის ფილოსოფიურ საქმიანობას ასტრონომიულ ფოტოგრაფიასთან ჰქონდა კავშირი.

ამ უკანასკნელის გარეშე მზის გვირგვინის შესწავლა ვერ მოხდებოდა, ამ ექსპერიმენტების შედეგების გაუთვალისწინებლად კი ვერ შეიქმნებოდა კოსმოსური ხომალდი "შატლი".

"ჩემს კვლევას ნებისმიერი ისტორიული მომენტებიდან ვინცმე და შემდეგში მოვლენებიც იქიდან ვითარდება", - ამბობს ჯეიმს ბურკი, "ამას იმიტომ ვაკეთებ, რომ მიმდინარე ისტორიის ნებისმიერ სტრუქტურაში მოქცევა მცდარია. ეს მივლიდა ისტორიული პროცესის იმ მხარეს არ ითვალისწინებს, რასაც შემთხვევითი აღმოჩენის შედეგად მიღებულ სიაში მოგვება ჰქვია."

შემთხვევითი აღმოჩენის სიაში მოხდენის კონცეფციას ბურკის "თეორიები" ცენტრალური ადგილი უკავია. იგი თავის ნიგნებში ცდილობს, თვალსაზრისით დაანახოს მკითხველს, რომ ძალიან ხშირად,

პროზრასი

გაუხავს ორინფანსია ბაუცვალი

აიბარ ბაბუაშვილი

კალიფორნიელმა მეცნიერებმა განაცხადეს, რომ მათ შეძლეს შეეცვალებათ სექსუალური ორიენტაცია გენეტიკურად მოდიფიცირებული ბუზებისთვის. ბუზების ჰომოსექსუალისტებად გადაქცევას, სულ რამდენიმე წუთი სჭირდება. ორიენტაციის შეცვლის პროცედურა ძალიან მარტივია: ბუზებს გარკვეულ ტემპერატურაზე ახურებენ. ამისათვის საჭიროა ჰაერის ტემპერატურის +19-დან +30 გრადუს C-მდე გაზრდა. კალიფორნიელი მეცნიერები აცხადებენ, რომ მათ ბუზებისთვის პირველი ორიენტაციის დაბრუნებაც შეუძლიათ.

ეს გასაკვირი აღმოჩნდა მკვლევარებს საშუალებას აძლევს გაიგონ, სინამდვილეში რა ახდენს სექსუალური ორიენტაციის არჩევანზე უპირატეს გავლენას.

ბუზების გენეტიკური ცვლილების ავტორია ტონისიო კიტამოგი, კალიფორნიის კვლევითი ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომელი. მისი მუშაობის შედეგების შესახებ იწყება "ნიუ საიენსტი". გამოკვლევს თუ არა მეცნიერი ადამიანებში ჰომოსექსუალიზმს, ამაზე მეცნიერი პირდაპირ არ პასუხობს - "ეს ყველაზე ფაქტი და სახიფათო საკითხია", - ამბობს კიტამოგი.

დინ ჰამერი, ჯანდაცვის აშშ-ის ნაციონალური უნივერსიტეტიდან, ამბობს, რომ კიტამოგოს ეს აღმოჩენა ბევრ ისეთ მეცნიერს შეუფერხებებს, ვინც ადამიანების გენებზე "ნადირობს".

ჰამერმა და მისმა კოლეგებმა გამოაქვეყნეს საკუთარი გამოკვლევა, სადაც გამოთქმულია ვარაუდი, რომ ადამიანის ქრომოსომა X-ში, შესაძლოა იყოს "ჰომოსექსუალური გენი".

ჰამერი თეორიას ჰყავს მონინალმდევრებიც. მაგალითად, რუთ ჰაბზარდი ამტკიცებს, რომ სექსუალური ორიენტაციის ადამიანებს კარნახობს მათი სოციალური ქცევები. "ზარალეის გავლენა ბუზებისა და ადამიანების შორის უბრალოდ იზიარდება", - ამბობს აბარატი.

სირაქლეზის თურმე ძალიან უყვართ ადამიანები

ბრიტანელმა ბიოლოგმა ჩარლზ პაკისტონმა სულ ახლახანს მიიღო ნობელის ენ. ალტერნატიული პრემია ფენომენალური აღმოჩენისთვის. მან დაამტკიცა, რომ თურმე სირაქლეზები ადამიანების მიმართ განიცდიან უნაზეს სიყვარულს.

ჯილო, რომელიც პაკისტონმა აიღო, ცნობილი ნობელის პრემიის ხუმრობით ვინაიანდად არის მიჩნეული. ჯილოდ ნელნადმი ერთხელ გადაცემენ მათ, ვინც ყველაზე დაუფრთხილ აღმოჩენას გააკეთებს, ამ მათ ვინც უცნაურ გამოკვლევებზე მუშაობს. ლაურეატებს სამეცნიერო-იუმორისტულ ფურხალი "ყველნოიური დაუფრთხილი გამოკვლევები" ავლენს.

ჩარლზ პაკისტონი სენტ-ენდრუსის უნივერსიტეტში მუშაობს. მან თავის კვლევებთან ერთად გამოაქვეყნა სამეცნიერო ნაშრომი ფურხალში "ბრიტანული მეფრინველეობა", სადაც ახსნა მისი აღმოჩენის უნიკალური ბაზა.

დაჯილოვების წლებიდანელი ცერემონიალი ბოსტონში, ჰარვარდის უნივერსიტეტში გაიმართა. პაკისტონის გარდა, ნობელის ალტერნატიული პრემია ნელს გადაცა:

- მშვიდობის პრემია - იაპონელ სწავლულს, რომლებმაც ძალუბის ყვევის ადამიანურ ენაზე სათარგმნი სპეციალური აპარატი გამოიგონეს.
- ქიმიამი ეს ჯილოდ ერგო სწავლულს, რომლებმაც მენდელეევის ცხრილის ელემენტების "ნაკრებისგან" შექმნა მაგდა.
- მათემატიკაში პრემია ორ ინდიველ მეცნიერს გადაცეს სხილის ფართობის საანგარიშო ფორმულის გამოგონისათვის.

ალტერნატიული სირაქლეზები

- ჯილო ჰიგიენაზე ესანელ ედუარდო სეგუეროს გადაცეს, რომელმაც მექსიკა სარეცხი მანქანა მხოლოდ კატებისა და ძაღლებისათვის.
- მედიცინაში ეს პრემია ლონდონელ ქრის მაკმუსს ერგო. მან დაამტკიცა, რომ თურმე ძველი მოქანდაკეები მამაკაცების საკვერცხეების პროცესშია. დასრულებული სახით ეს პროექტი განათლებისა და ცოდნის გავრცელების საქმეს მოემსახურება. ნებისმიერ კოლეჯსა და უნივერსიტეტს ამ ქსელით უფასოდ სარგებლობა შეუძლიათ.
- ერთ-ერთ მკვლევარს რომელმაც ადამიანის ქიმიკი დაგროვილი ქუჭყი გამოიკვლია, სპეციალური ჯილოდ კი გადაცეს.

იაპონელებმა ძაღლების „თარჯიმანი“ შექმნეს

სულ რაღაც 120 დოლარად უკვე შეგიძლიათ შეიძინოთ ხელსაწყო, რომელიც თქვენ ძაღლის "საუბარს" სიტყვა-სიტყვით გადათარგმნის. ეს უნიკალური აპარატი პირველად იაპონიის მაღაზიებში გასულ ხუთშაბათს გამოჩნდა და პირველივე დღესვე ყველა ეგზემპლარი გაიყიდა. როგორც გამომოცელები ამტკიცებენ, ხელსაწყოს შეუძლია ზუსტად თარგმნოს 200-მდე სიტყვა და ფრაზა, რომელიც ექვს კატეგორიად იყოფა: სინარული, იმედგაცრუება, მუქარა, სევდა, მოთხოვნა და თვითგამოხატვა. ახალი აპარატის მიკროფონი ძაღლის საყვილურზე მაგრდება, ხოლო ინფორმაციის მიმღები ეკრანი, პატრონის სურვილსამებრ, ნებისმიერ ადგილზე თავსდება.

ახალი გამოგონების ავტორია კომპანია Takara. მისი წარმომადგენლები აცხადებენ, რომ "შეუძლებელია გამოიგონო სინამდვილეში რა სურს ძაღლს, თუ მის ჯიბს არ ეკუთვნის. ვიმედოვნებთ, რომ ჩვენს მიერ შემოთავაზებული ხელსაწყო დაგებარებათ თქვენს ძაღლთან უკეთ გაროებაში".

Takara-ას წარმომადგენლები დარწმუნებულები არიან, რომ წლის ბოლომდე, მარტო იაპონიაში ისინი 300.000 ეგზემპლარს გაიყიდვან შეძლებენ. კომპანია მომავლში აპირებს, შექმნას ახალი "თარჯიმანი", სხვა ცხოველებისთვისაც. მათ სამომავლო გეგმებში შედის ასევე, ცხოველთა მეტყობინებების გავზავნა ელექტრონული ფოსტის საშუალებით.

ალბორაქა

მსოფლიო შიხშილის „ფარული“, მხარაები

გადახვენილი ქართველი მეცნიერი კაკობრობის სამსახურში

ეკოლოგია აქტუალური საკითხია კაცობრიობის იმ ნაწილისთვის, რომელიც თავისი შეილები მომაკვლევი ფაქტორია. გლობალიზაციის დროს, ატმოსფეროსა და ტერიტორიის დაჭრის შედეგად, ოზონის სტრუქტურა - ეს ისეთი პრობლემაა, რისთვისაც ადამიანთა უმეტესობას, ერთხელ მინც მოუკრავთ ყური. თუმცა, არსებობს არანაკლებ მნიშვნელოვანი, მაგრამ ნაკლებად შესწავლილი პრობლემა. ერთი ასეთი გახლავთ "ფარული შიხშილი". პრინსტონის უნივერსიტეტის ეკოლოგიის ფაკულტეტზე მოღვაწეობს ქართველი მეცნიერი - ირაკლი ლოლაძე, რომელიც ამ საკითხს სტოქჰოლმის უნივერსიტეტის თვალსაზრისით სწავლობს.

ინოვაციური ბაზაში
 შინაგანი, კანადა

ირაკლი ლოლაძემ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოყენებითი მათემატიკისა და კომპიუტერული ფაკულტეტის დაამთავრა. სწავლის პერიოდში მუშაობდა მათემატიკის ინსტიტუტში, მათემატიკური ბიოლოგიის ფაკულტეტი. როგორც თვითონ აღნიშნავს, ეკოლოგია ბავშვობიდანვე იტაცებდა.

ირაკლი განთქმული ეკოლოგიის - სიმონ ლევიის ფაკულტეტი მას მერე მოხვდა, რაც არიზონის უნივერსიტეტში სამაგისტრო დისერტაცია დაიცვა. თავის შრომაში - "სტოქჰოლმის საჭიროება: მისახლეობის დინამიკა ქიმიური ელემენტების პერსპექტივიდან" მან პოპულაციების მათემატიკური მოდელები ააგო და განაწილა.

სტოქჰოლმში ბერძნული სიტყვაა და ელემენტების გაზომვის ნიშნავს. მისი აღმოჩენა ქიმიურ რეაქციაში შემავალი ელემენტების თუ პროდუქტების მასისა და რაოდენობის დათვლა. სტოქჰოლმში ქიმიის ყველაზე მათემატიკური ნაწილია. მისი პრინციპები ორი საუკუნის წინათ ჩამოაყალიბა ჯერემი ბენტჰამი რისტონმა (1762-1807წწ.).

ირაკლი ლოლაძე ამჟამად დინტერესებულია საკითხით, თუ როგორ მოქმედებს მაღალი კონცენტრაციის CO2 მეცნარეების ხარისხზე, ბალახის

ბისთვის მას დაახლოებით 32 ქიმიური ელემენტი სჭირდება. რთული ნივთიერებაში განუზღვევლად იქმნებიან და იშლებიან. თუმცა, მათი შექმნა ან გარდაქმნა მხოლოდ ორგანიზმს არ ძალუძს. ეს ელემენტალური კანონები ამკარაა, მაგრამ ხშირად ყურადღების გარეშე დარჩენილი ბიოლოგიური დინამიკის თვალსაზრისით. ამ კანონების უნივერსალურობა აამკარავებს მეცნარეები არსებული დისბალანსს. ირაკლი ლოლაძის სტოქჰოლმში პრობლემატიკური არაუმეტესი მრავალი საკითხს შეეხება - კარბონდიოქსიდის შემადგენლობიდან მცენარის უფრედამდე, სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთამდე და CO2-ის გლობალურ ზრდამდე.

ადამიანის ორგანიზმს, სულ ცოტა, 24 ქიმიური ელემენტი ესაჭიროება. მართალია, ზოგიერთი ელემენტი: ქრომი, რკინა, სელენიუმი ან თუთია ადამიანის მასის მხოლოდ 0.01% წარმოადგენს, მაგრამ მათ გარეშე შეუძლებელია არსებობა.

ადამიანის ორგანიზმს არ შეუძლია გამოიყოფის (ექსკრეციის) შემდეგ დაკარგული ქიმიური ელემენტის აღდგენა, ამიტომ ისინი ისევ საკვებიდან უნდა მივიღო. მეცნარეები ადამიანთა საკვების საფუძველს წარმოადგენს. ისეთი მნიშვნელოვანი ქიმიური ელემენტების დაბალი კონცენტრაცია, როგორებიცაა რკინა, ოფი და თუთია, მიკრობიოლოგიური დონიდან მსწრავედ გადაქცევა საკვების უკმარისობის გლობალურ პრობლემად (micronutrient malnutrition). სწორედ ეს გახლავთ "ფარული შიხშილი", რომელიც კაცობრიობის ნახევარზე მეტს განმარტობს და ეკონომიკას აუარესებს. ირაკლი ლოლაძე მათემატიკური ქიმიის პრინციპების გამოყენებით აკავშირებს CO2-ს, მეცნარეების სტოქჰოლმურიანას და ადამიანთა საკვების ხარისხს.

ბიოლოგიური დინამიკის გაანალიზებას ქიმიური ელემენტების პერსპექტივიდან ორი დედენიტი მხარე აქვს: მისი სიმარტევი და სისუსტე. უფრედ შეიცვალს ათასობით რთულ შემადგენელ ნაწილს, მაგრამ სინამდვილეში არსებობს

ხევაირ თუთიის საკმაროდ ნდობას ვერ იღებს. ხორბლის, პრინციპისა თუ სხვა პროდუქციის მწარმოებელი უფრო მათი რაოდენობით და არა ხარისხით არიან დაინტერესებულნი. ეს კიდევ უფრო აძლიერებს პრობლემას.

CO2-ის მაღალი შემცველობის გავლენა მეცნარეების სტოქჰოლმურაზე ნაკლებად არის შესწავლილი, თუმცა კარგად არის ცნობილი მისი ეფექტი მეცნარეების სხვა მახასიათებლებზე. CO2-ის ორმაგი გამოყენება აუმჯობესებს ფოტოსინთეზს და ხელს უწყობს მოსავლის ზრდას დაახლოებით 41%-ით.

ამ საკითხით დაინტერესებულ პირებს ინტერნეტზე შეუძლიათ ირატკლინიკის სტატიის ნაკითხვა - <http://tree.trends.com> სტატიის სათაურია: Rising atmospheric CO2 and human nutrition: toward globally imbalanced plant stoichiometry? ოქტომბერში ფურხალი "Trends in Ecology & Evolution" გამოაქვეყნებს ირაკლის ლოლაძის სტატიას, რომელიც მან პირველად გაეთრიათა CO2-ის მხარედი კონცენტრაციისა და "ფარული შიხშილის" საკითხზე. კარგად არის ცნობილი ჰაერში ნახშირორგანოს მაღალი შემცველობაზე, დედამიანის კლიმატის დამოკიდებულების თაობაზე არსებული კამათი. ირაკლი ლოლაძე კი, დასაბუთა ჭარბი ნახშირორგანოს გავლენა მეცნარეების ქიმიურ ელემენტების ბალანსზე.

საქართველოსთვის სამწუხაროდ, ირაკლი ლოლაძე არ ფიქრობს სამშობლოში დაბრუნებას. იგი დარწმუნებულია, რომ აქ სამეცნიერო მუშაობისთვის არანაირი პირობები არ არსებობს. იმედგარეულად, საქართველოს ბუნებაზე შეყვარებული ირაკლი პრინსტონის უნივერსიტეტიდან თავისი მოღვაწეობით ცდილობს გადაარჩინოს იგი.

მოკლად

გაზავენი რუს ურნალისტებს კორაქტულობისკენ მოუწოდებს

რუსეთის ეროვნული ნაკრების მთავარმა მწვრთნელმა ვალერი გაზავემა ჩამოსვლისთანავე პრესკონფერენცია გამართა სასტუმრო "შერატონ მეტეხი პალასში". პრესკონფერენციას დაესწრნენ რუსეთის საინფორმაციო სამსახურების წარმომადგენლებიც, რომლებიც 52-კაციანი დესანტით ესტუმრნენ თბილისს.

ვალერი გაზავევი

ინხილ ახიზილი

პრესკონფერენციის დასაწყისში, სწორედ რუსი ურნალისტები აქტიურობდნენ და მათი შეკითხვები უფრო პოლიტიკას ეხებოდა, ვიდრე სპორტს. გაზავევი ცდილობდა, თანამემამულე ურნალისტთა შეკითხვებზე იეს ეპასუხა, რომ სიტუაცია განმუხტულიყო. "სამწუხაროა, რომ ამ თემაზე საუბარი დღემდე არ წყდება. ეს ჩვეულებრივი საფეხბურთო მატჩია, რომელთანაც პოლიტიკა არაფერ კავშირშია. ამ თამაშში გამარჯვებული მხოლოდ სამ ქულას მიიღებს. ახალი საქართველოსა და ახალი რუსეთის ისტორიაში ჩვენი ძველების ნაკრები გუნდები, ოფიციალურ მატჩში, პირველად ხდებიან ერთმანეთს. შესაძლოა ამიტომაც, ის უფ-

რო მეტ სალაპარაკოს იძლევა. დარწმუნებული ვარ, თამაში პატიოსან სპორტულ ბრძოლაში ჩაივლის და ყველა მოლაყებელს გააჩუქებს", - განაცხადა გაზავევმა.

მისივე თქმით, იგი ძალიან დიდ პატივს სცემს ქართულ ფეხბურთს და საქართველოს ნაკრებს. "ალექსანდრე ჩივაძე ჩემი კარგი მეგობარი და ძალიან კარგი მწვრთნელია. საქართველოს ნაკრების მიმართ დიდი პატივისცემის გრძობით ვარ გამსჭვალული. კობახიძე, კალაძე და არველიძე მაღალი დონის ვეროპულ კლუბებში თამაშობენ, უმაღლესი სამეცნიერო ოსტატობითაც გამოირჩევიან და ხვალ მოვლანზე დიდ პირობებში შეგვქმნიან", - აღნიშნა ნარსულიანი თბილისის "დინამოს" ფეხბურთელმა.

გაზავევის აზრით, სწორედ ეს ფეხბურთელები არიან საქართველოს ეროვნული ნაკრების ლიდერები და ჩივაძე შეეცდება, მათ გარშემო ააწყოს თამაში. ვალერი გაზავევი ჩვენს შესარ-

ჩევ ქვეჯგუფში შექმნილი სატურნირო მდგომარეობის შეფასებისგან ჯერჯერობით თავს იკავებს. "დასკვნების გამოტანა სამი ტურის შემდეგ შეიძლება. დღეს კი იმას ვიტყვი, რომ სასტარტო შეხვედრაში ძალიან საჭირო გამარჯვება მოვიპოვეთ. ჩვენს ჯგუფში წარმატებას, რუსეთის ნაკრების შემდეგ, რა თქმა უნდა, საქართველოს ნაკრებს ვუსურვებ. სანდვილია, რომ პირველ თამაშში თქვენი გუნდი დამარცხდა", - თანაგრძობა გამოხატა გაზავევმა.

რუს ურნალისტთა პროვოკაციული შეკითხვების მიუხედავად, გაზავევმა თავისი გუნდი ფაქტობრივად მაინც არ დაასახელა. შეკითხვას, თუ რატომ ამბობს იგი უარს ესპანეთის პრემიერადივიზიონში წარმატებით მოთამაშე კარინისა და მოსტოვის სამსახურზე, გაზავევმა ორანზონულად უპასუხა. მისი თქმით, გამარჯვებული გუნდის შემადგენლობას არ ცვლიან. მომავალში კი, თუ დაინახავს, რომ ნაკრებს ეს ფეხბურთელები სჭირდება, მათ დაუყოვნებლივ გამოიძახებს.

ღია პარტიები დახურულ სივრცეში

ჭაჭა ფარაბილი

გუშინ "ლოკომოტივის" სტადიონზე რუსეთის ეროვნულმა ნაკრებმა იგარჯილა. "ლოკომოტივზე" მისულ მასმედიას ვალერი გაზავევმა ფეხბურთელებთან კონტაქტის უფლება მისცა, მაგრამ, როგორც არაერთხელ მომხდარა, ქართველი ურნალისტები პოლიციის კორდონს წააწყდნენ - მათ რუს ფეხბურთელებთან მისვლა, ხოლო ფოტორეპორტიორებს გადაღება აუკრძალეს.

პოლიციამ თავი გამოიჩინა.

რონოვი გამოჩნდა. პრეს-ატაშე ამჯერად შეუვალი იყო და გასახდელთან პოლიციას რამდენიმე ურნალისტი შეაშინა. ასე აღმოჩნდნენ რუს ფეხბურთელთა წინაშე, რომლებმაც, დროის დეფიციტის გამო, მოკლე კომენტარი გააკეთეს.

ქართველოს ნაკრებთან ურთულესი ბრძოლა მოგველის. ქართველებს დასაცემად რამდენიმე ურნალისტი შეაშინა. ასე აღმოჩნდნენ რუს ფეხბურთელთა წინაშე, რომლებმაც, დროის დეფიციტის გამო, მოკლე კომენტარი გააკეთეს.

ვლადიმერ ბესჩასტნიხი (რუსეთის ნაკრების ფორვარდი): "ყოველთვის ვამბობდი და ახლაც გავიმეორებ - სა-

ჭებენ უპირატესობას. ასე ფიქრობენ რუსი ურნალისტებიც.

ყველას თავისი შეხედულება აქვს. ბუქმეიკერები ამ მატჩს თავისებურად აღიქვამენ, მე - ჩემებურად, ეჭვი არ მეპარება, რომ რთული მატჩი იქნება.

თუ იცნობი იმ ქართველ მცველებს, ვისთანაც ხვალ დაიბრძობი?

სამწუხაროდ, საქართველოს ნაკრების ახალგაზრდა მცველებს ნაკლებად ვიცნობ. მათ წინააღმდეგ არასოდეს მითამაშია, მაგრამ ვიცი, რომ ხვალ თავს არ დაზოგავენ. ნებისმიერ შემთხვევაში შევეცდები, გოლი გავიტანო.

ვიტტორი იონკო (რუსეთის ნაკრების მცველი): საქართველოს ნაკრებს ყოველთვის პატივს ვცემდი და არასდროს მიფიქრია, რომ თბილისში იოლი გასირნება გვექნებოდა.

მასსოვს რამდენიმე წლის წინანდელი ამხანაგური მატჩი, რომელიც ფრედ - 1:1 დამთავრდა. დარწმუნებული ვარ, ქართველი ფეხბურთელები გამარჯვებისთვის ბოლომდე იბრძობენ.

ყველაზე უფრო რომელ ქართველ თავდასხმელს უფროსობა?

ფეხბურთის ამოცნობი ფენომენია. არაფინ ივისი, რა სოურპრიზს შემოგვთავაზებს. კარის წინ მდგარი ყველა ფეხბურთელი სახიფათოა. ამიტომ, ვის წინააღმდეგაც მომიწევს თამაში, შევეცდები, მაქსიმალურად შევუზღუდო მოქმედების არეალი.

რაზგი

სორელი და პერვეზინი „24 საათის“ რედაქციაში საბრძოლო განწყობით მოვიდნენ

გუშინ გაზეთ "24 საათის" რედაქციაში მომავალ მატჩთან დაკავშირებით პრესკონფერენცია გამართეს საქართველოსა და რუსეთის მორაგბეთა ნაკრებების მწვრთნელებმა. თავდაპირველად ურნალისტებს ბორჯღალოსანთა მწვრთნელი კლოდ სორელი და ნაკრების კაპიტანი ილიო ზედგენიძე წარუდგნენ. სორელმა ამომწურავი პასუხები გასცა უამრავ შეკითხვებს.

კლოდ სორელი

რატომ ვაგებთ პირველ ტაიმს

"ეს საკითხი ჩვენ დაწვრილებით განვიხილეთ. ვგონებ, სწორი დავაწინააღმდეგებთ და, რაც მთავარია, სწორად გუმიკონტროლით. ყველაფერი კვირას გამოიჩნდება. მეც ძალიან მაინტერესებს, როგორ ითამაშებს გუნდი. ასე მგონია, შეცდომებისგან უსუსტი დასკვნები გამოიქვამება".

ალექსანდრე პერვეზინი

ნეთთან ურთიერთობას და, რაც მეტი მაყურებელი მოვა მატჩზე, მით უფრო კარგი იქნება ეს ჩვენთვის. სტადიონზე მოსული მაყურებელი მეტექსტზე ურთოდერთი უპირატესობა საკუთარი კედლებია. ეჭვი არ მეპარება, სტადიონი შეივსება და მსურველად დაუჭერს მხარს თანამემამულეებს. კვირას მოიგებს ის, ვისაც უფრო მეტიც ვერევი მხარს უჭერს. როგორც მანამდე ითქვას, საქართველოს ნაკრები ოპტიმალური შემადგენლობით ითამაშებს. ჩვენც თითქმის ასე ვართ. მართალია, ორი მოთამაშე გვაკლია, მაგრამ მათი მონაწილეობა დახმარებას გვაქვს. რა შეხება საბოლოო შემადგენლობას, ამას ხვალინდელი ვარჯიშის შემდეგ გადავწყვიტავთ".

საქართველოს ნაკრებს შეუძლია რუსეთის დამარცხება

"შერკინება და უკანა ხაზი თანაბარი სიძლიერისაა, არა მგონია, რუსებმა რომელიმე კომპონენტში დაგვიჯანსაღონ. ჩემი ბიჭებისთვის მსოფლიო თასზე გასვლა რუსების დამარცხებასთან ასოცირდება. ირანადივობით მატჩში მოედანზე იმ განწყობით გავიდნენ, რომ მთავარი ბრძოლა წინ, რუსებთან ელოდება. ამიტომაც მიიღეს ასეთი შედეგი. ვიმედოვნებ, ახლა ყველაფერი რიგზე იქნება".

რუსები ქართველებს უკოლდებიან

პერვეზინის თქმით, საქართველოსა და რუსეთის გუნდები თანაბარი სიძლიერის არიან. ასე რომ, მოგების შანსიც თანაბარი აქვთ. "ქართველთა ერთადერთი უპირატესობა საკუთარი კედლებია. ეჭვი არ მეპარება, სტადიონი შეივსება და მსურველად დაუჭერს მხარს თანამემამულეებს. კვირას მოიგებს ის, ვისაც უფრო მეტიც ვერევი მხარს უჭერს. როგორც მანამდე ითქვას, საქართველოს ნაკრები ოპტიმალური შემადგენლობით ითამაშებს. ჩვენც თითქმის ასე ვართ. მართალია, ორი მოთამაშე გვაკლია, მაგრამ მათი მონაწილეობა დახმარებას გვაქვს. რა შეხება საბოლოო შემადგენლობას, ამას ხვალინდელი ვარჯიშის შემდეგ გადავწყვიტავთ".

მედიკუსს მსოფლიო თასზე გასვლა შეუძლია

"არც ისეა საკმა, თითქმის ამ მატჩით რუსეთში რაგბის ყოფნა-არყოფნის საკითხი წყვეტბოდა. საქართვე-

ლოსთან რომ დავმარცხდებო კიდევ, რუსეთში რაგბი იარსებებს. საქმე მის პოპულარიზაციას ეხება. საჭიროა, რომ ჩვენ დაგავფასონ, როგორც მსოფლიო, ისე შინ. ამისთვის კი მსოფლიო თასის დასკვნით ეტაპზე გასვლა საჭირო. დღეს რაგბის რუსეთში არავითარი ყურადღება არ ექცევა. ყველა და ყველაფერი ფეხბურთისკენა მიმართული. ბოლო დღეებში, ტელევიზიით, სულ საქართველოსა და რუსეთის საფეხბურთო ნაკრებთა დაპირისპირებაზე საუბრობენ. არაფინ არაფერს ამბობს რაგბის შესახებ".

აფრიკელებს რუსული ფესვები აქვთ

რალა თქმა უნდა, საუბარი შეეხო რუსეთის ნაკრებში მოთამაშე სამხრეთ-აფრიკელი მოთამაშეებს. ერთი კომენტარი უნდა გავაკეთო. "მათი წინაპრები რუსები იყვნენ და რუსეთის ნაკრებში თამაშის უფლებაც ამიტომ მისცეს", - განაცხადა ნიკოლაევმა. - "ამის დამადასტურებელი საბუთები სამხრეთ აფრიკიდან გამოგვიგზავნეს და ჩვენ ისინი ფრანს და ირმ-ს წარვედგინეთ. ერთი სიტყვით, უკანონო არაფერია იმაში, რომ ისინი რუსეთის ნაკრებში თამაშობენ. ჩვენთან კიდევ ერთ სამხრეთ-აფრიკელს უნდა ეთამაშა, მაგრამ ირმ-ს მიიღო კანონი, რომლის მიხედვითაც, შეუძლია ნაკრებში წინააღმდეგ შემთხვევაში არ შევიდეს, სხვა გუნდში ეთამაშა. ჩვენც ბევრი აღარ გვიბრძოლია მისთვის, მით უმეტეს, რომ არც ისე მაღალი დონისა იყო".

მიზობრული მარში

მანუჩარ მაჩაიძე და ვიარქსლავ ფეტისოვი.

რუსული სპორტული დელეგაციის ორდღიანი ვიზიტის პროგრამით, გუშინ რამდენიმე ღონისძიება გაიმართა. მათ შორის დიდი ინტერესი გამოიწვია საქართველოსა და რუსეთის ვეტერან ფეხბურთელთა ნაკრები გუნდების შეხვედრამ. ვეტერანებმა, როგორც მათ რეპუტაციას შეეფერებოდა, მაღალი კლასის ფეხბურთი აჩვენეს. ოდნავ წონაშემამატებულეს, სირბილი უჭირდათ, მაგრამ ბურთის ფლობის ოსტატობას ნამდვილად ვერ დაუწუნებდით. "რაც იცის, ვერ წაარმოვეო", - ამბობდა მატჩის შემდეგ ერთ-ერთი სტაჟიანი გულშემატკივარი და ძნელია, არ და-

ეთანხმო, როცა მინდორზე ძველი მეგობარ-მეტოქეები - თენგიზ სულაველიძე, გრიგოლ ცაავა, რინატ დასავეი და სხვები თამაშობდნენ. მოლაპარაკების თანახმად, მატჩი ორი 30-წუთიანი ტაიმისგან შედგებოდა და ფრედ - 1:1 დამთავრდა. ანგარიში გრიგოლ ცაავამ გახსნა. შეხვედრის დამთავრებამდე ხუთი წუთით ადრე მასალებიდან ანგარიში გაათანაბრა. ქართულ-რუსულ დაპირისპირებაში, ჯერჯერობით ჩრდილოელი მეზობელი გვეჯობის. მის აქტივში მოგება და ფრეა, მაგრამ დღელი არ დამთავრებულა. ახლა ჯერი ეროვნულ ნაკრებზეა, შემდეგ კი - მორაგბეებზე.

ნავაბატი!!!

საქართველო (ახალგაზრდული) - 0
რუსეთი (ახალგაზრდული) - 3

დღევანდელი მთავარი მატჩის წინ საქართველოს ნაკრებისთვის არასახარბიელო ფსიქოლოგიური ფონი შეიქმნა. საქართველოს ახალგაზრდული ნაკრები რუს თანატოლებთან მატჩში დამარცხდა - 0:3. ჩვენი გუნდი იმდენად უშეშო იყო, რომ სიბრალეულს იმსახურებდა. რუსებმა ყველა კომპონენტში დაგვკარგეს და ეს ძალიან იოლად მოახერხეს.

სტუმრებმა პირველივე ტაიმში მოათავსეს საქმე, როცა ჯერ პავლიჩენკომ, შემდეგ კი ბობოიჩინამ ორჯერ აიღეს მასპინძელი კარი. ამ გოლებს მერვე ტაიმში გოგნივება მესამე დაამატა. მატჩის შემდეგ სპეციალისტებმა აღნიშნეს, რომ ასეთ შედეგს არ ელოდნენ, თუმცა, ისიც ითქვას, რომ ვახტანგ კოპალიშვილის გუნდის გადასახლება, უბრალოდ, დრო არ ვყო.

როგორ

რუსული დასანდი კორტზე მოიხატა

ალექსანდრე მეტრეველი და მიხაილ მამიაშვილი.

ზიზა ბარსაშვილი

ლეილა მესხის ჩოგბურთის აკადემიის კორტებზე გუშინ მნიშვნელოვან მატჩს უმსახიბნდა. წყვილთა თანრიგში, ცენტრალური კორტის ბაღის ერთ მხარეს ასპარეზობდნენ რუსეთის ფედერაციის სპორტის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე, მსოფლიოს ერთ-ერთი საუკეთესო და ტრენტალური მოკლეხაზი და რუსეთის პრეზიდენტის სახელმწიფო მრჩეველი სპორტის საკითხებში, სოკო-ს ნევი, რუსეთის ჩოგბურთის ფედერაციის პრეზიდენტი, შამილ ტარპიშჩევი. ბაღის მეორე მხარეს რუსეთის ჭიდაობის ფედერაციის პრეზიდენტი, ოლიმპიური ჩემპიონი მიხეილ მამიაშვილი და არანაკლებ ტიტულთაყვანილი რუსეთის ნაკრებში მოთამაშე სამხრეთ-აფრიკელი მოთამაშეებს. ერთი სიტყვით, უკანონო არაფერია იმაში, რომ ისინი რუსეთის ნაკრებში თამაშობენ. ჩვენთან კიდევ ერთ სამხრეთ-აფრიკელს უნდა ეთამაშა, მაგრამ ირმ-ს მიიღო კანონი, რომლის მიხედვითაც, შეუძლია ნაკრებში წინააღმდეგ შემთხვევაში არ შევიდეს, სხვა გუნდში ეთამაშა. ჩვენც ბევრი აღარ გვიბრძოლია მისთვის, მით უმეტეს, რომ არც ისე მაღალი დონისა იყო".

როგორ შეაფასებდით მანსებს?

ფეიქრობ, დაძაბული ბრძოლა გველის. დანარჩენი მოედანზე გამოჩნდებიან. ალექსანდრე მეტრეველსაც დაუფუსეთი ერთ-ორი შეკითხვა. საქართველოში იშვიათად ჩამოვინახი. ამის მიზეზი, ალბათ, ტელევიზიაა... მოგესხენებათ, "ენტევეს" სპორტულ არხზე საჩოგბურთო ტურნირები მიმდის. გეცოდინებათ, რამდენად გადაცემულია საჩოგბურთო კალენდარი. ახლაც, მატჩის დამთავრებისთანავე, უკან, მოსკოვში მივფრინავ. ხვალ კი მაღრიდში უნდა ვიყო. ერთი სიტყვით, სულს ვერ ვითქვამ. ძალიან მინდა, ჩამოვიდე ხოლმე, მაგრამ სამუშაო ამის საშუალებას არ მაძლევს. ხან რომელ ტურნირზე ვარ და ხან - რომელზე.

ალბათ, ამის გამოც არის, რომ მწვრთნელობისთვის ვერ იცლით...

ასეც, ევეც არ იყოს, უნდა გამოჩნდეს ვინმე ისეთი, ვისგანაც შეიძლება რამე გამოვიდეს. სამწუხაროდ, ასეთი ჯერჯერობით არავინ ჩანს. ისე კი, ხანდახან ირაკლი ლაბაძეს ვეხმარებოდა. სხვათაგან, მაგრამ ამას ინტენსიური ხასიათი არა აქვს - ისევე ვარ ისევე სამსახურის გამო. და მაინც, თუ ვინმე ისეთი გამოჩნდება, ვისგანაც კარგი ჩოგბურთელი შეიძლება გადავს, ვისიც მეძინება გვეჯობის, მაშინ, ალბათ, კომენტატორობას თავს დავაწებებ და მწვრთნელობას მოვკიდებ ხელს.

B1 ნინო ბურთუაშვილი

B2 ხატუნა ჩხეიძე

B3 ნინო რაპაჩიშვილი

B4 თანა ვაშაქიძე

B5 თანა ღარიბაშვილი

B6 ნინო ღარიბაშვილი

TV პროგრამა 12 ოქტომბერი

რუსთავი - 2

08.00 მუსიკა
09.00 კურიერი
09.20 მულტმედია
10.50 სერიალი "ნიკიტა"
11.50 კუსტონ მუსიკა
12.50 მუსიკა
14.35 სივრცეები
15.05 მს. ფილმი
17.10 იპო მუხანათი
18.00, 00.00 კურიერი
18.20 ველური ამბები
19.00 რეპორაჟი ლინი მინიონი
20.00 მინტაბანი
21.00 კურიერი PS
22.00 ფილმი, მს.ფ. "ფრენს და ალბანი"
00.15 მს.ფ. "კრედიტორი" მთ. რუმეზი ტონი
02.15 ლამის ჯაზი

პირველი არხი

08.00, 15.00, 00.15 მუსიკა
08.15 მს. ფილმი "სიკა"
09.45 "ვიდეო დანახვა საფრანგეთში"
10.00 "ფილმი კამეონი"
11.05 "მხარული კარგული"
11.30 "ინტელ დივიდუმი, ინტელ არა"
11.55 "ფილმი"
12.25 "მგობრი"
13.00 "კაპლი"
13.30 მუსიკა, სერიალი "ტენიონი"
14.25 "საქართველო დრო, მოვლენები"
15.15 მს. ფილმი "თავდასაცავი ბავშვები"
16.50 "სივრცეები"
17.15 მულტმედია "პრინციპა ნერი"
17.40 მუსიკა, სერიალი "მედიკალი"
18.00 "მუსიკა"
18.45 "თინიონი დროში"
19.05 "მედიკალი"
19.30 პრეს-ტელევიზია
19.55 ფინანსური მარკეტინგის მსარგებლო ტენიონი მტკიანი: საერთაშორისო - რუსეთში
21.50 "რუსი ფილმი ხალხი"
23.05 "ფილმი"
23.40 "ფილმი"
00.25 მს. ფილმი "ვატელი"
02.20 ლამის ჯაზი

საქართველო

07.00 კლიპ-მუსიკა
07.30 "სივრცეები სივრცეები"
09.00 "მუსიკალური ანთაჟი" განმეორებით
10.00 "ტენიონი"
12.00 "ვიდეო-რეალიზმი" განმეორებით
15.30 მს. ფილმი
17.00 "ც-მედიკალი" მს.ფ. "კაპლი"
19.00 ქართული მუსიკა
19.30 ვიდეო-რეალიზმი
21.00 ქართული ანთაჟი
23.00 მუსიკა
00.00 "ტენიონი-სივრცეები"
02.00 "ფილმი" მს.ფ. "ნიკიტა"
03.30 "ლამის" მს.ფ. "სივრცეები ჯაზი"
03.40 მუსიკა

მეორე არხი

19.00 მულტმედია
19.30 ტენიონი
19.40 სერიალი "მედიკალი ურთიერთობები"
20.30 "სივრცეები"
21.00 მუსიკა, ფილმი
21.30 ჯაზი
22.10 კინო-კლასიკა
22.20 მს. ფილმი "მალის ბული"

მეოთხე

10.00 მს. ფილმი "დინი გიგანი"
12.00 პროგრამა "სალონი"
13.30 თეირი გიგანი
14.30 მუსიკა
15.00, 21.00 მუსიკა
15.15 გიგანი მსარგებლო პროგრამები
16.00 სერიალი
17.00 მუსიკა, ფილმი "მედიკალი გიგანი"
17.30 მუსიკა, ფილმი
18.30 რუსული ენის ბაკვეთილი
19.00 ინტერვიუ ენის ბაკვეთილი
19.30 სერიალი გიგანი
20.00 თეირი
21.25 გიგანი
22.00 "სა ლამისი გიგანი კალი"
22.30 მსარგებლო პროგრამები
23.30 მუსიკა, ფილმი
00.40 მს. ფილმი "მუსიკალი"

მესამე

08.00 ანონსი, მულტმედია
08.15 კლიპ-მუსიკა
08.20, 10.15, 10.45, 22.15, 00.45 მუსიკა
08.30 მს.ფ. "მუსიკალი გიგანი"
10.00, 15.00, 17.00, 19.00, 22.00 ახალი ამბები
10.25 მუსიკა, სერიალი
10.50 მს. ფილმი "მედიკალი სივრცეები"
13.10, 17.30 მულტმედია
18.00 მუსიკალიზმი ფილმი
19.30 გიგანი
20.00 მს.ფ. "სალონი ლამისი"
22.30 მს. ფილმი "მედიკალი გიგანი"
00.50 ლამისი ფილმი

კავკასია

12.00 მს. ფილმი "მედიკალი ურთიერთობები"
14.00 მს. ფილმი "მუსიკალი გიგანი"
16.00 მს. ფილმი "სალონი"
18.00 მუსიკა
19.00, 20.30, 00.00 "ფილმი"
19.20 მულტმედია
21.00 მს. ფილმი "მედიკალი გიგანი"
22.30 მს. ფილმი "მუსიკალი გიგანი"
00.20 მს. ფილმი "სალონი"

მეცხე არხი

09.00, 17.30, 20.30, 00.00 "ფილმი გიგანი"
09.20 ლინიონი და ლინიონი
09.35 მულტმედია "ალბანი" 24-ი სერია
10.00, 15.00 სარეპორაჟი პროგრამები
მუსიკალიზმი მუსიკალიზმი
11.45 სალონი სერიალი "ალბანი"
12.15 მს. სერიალი "მუსიკალიზმი" 25-ი სერია
13.15 მუსიკა, სერიალი "ალბანი" - პირველი
14.15, 14.45 მულტმედია "მუსიკალიზმი"
16.45 "მუსიკალიზმი" - ნიუ გორდონი
17.45 მულტმედია "ალბანი" 22-ი სერია
18.15 სალონი სერიალი "ალბანი"
18.45 მულტმედია "მუსიკალიზმი"
19.00 "სალონი სერიალი"
20.00 "მუსიკალიზმი"
21.10 "მუსიკალიზმი" - ნიუ გორდონი
22.00 მს.ფ. "მუსიკალიზმი"
01.50 "მუსიკალიზმი" მუსიკალიზმი და სერიალი

მეხუთე არხი

07.00, 08.00, 09.00, 03.00 სარეპორაჟი პროგრამები
09.30 მუსიკალიზმი "მუსიკალიზმი"
10.20 მუსიკალიზმი მუსიკალიზმი
12.00, 16.00, 19.00 სარეპორაჟი პროგრამები
12.15 სალონი სერიალი "ალბანი"
14.30 მუსიკალიზმი "მუსიკალიზმი"
16.15 მულტმედია "მუსიკალიზმი"
17.30 მუსიკალიზმი "მუსიკალიზმი"
19.20, 22.30, 00.30 "მუსიკალიზმი"
19.30 მუსიკალიზმი ფილმი
20.20 მუსიკალიზმი "მუსიკალიზმი"
22.00, 00.00 "ფილმი"
22.50 მუსიკალიზმი ფილმი
00.50 მუსიკალიზმი "ალბანი"
03.30 მუსიკალიზმი "ალბანი", ფილმი

VII არხი

18.00, 22.00, 02.00 ანონსი
18.20 "სალონი" მუსიკალიზმი
18.50 მუსიკალიზმი
19.00 "მუსიკალიზმი"
19.25 "მუსიკალიზმი"
19.35 "სალონი" მუსიკალიზმი
20.05 "მუსიკალიზმი" - "მუსიკალიზმი"
21.35 "ლამისი" კალიზმი
22.35 "სალონი" მუსიკალიზმი - ანთაჟი
23.05 მუსიკალიზმი
23.35 სერიალი პროგრამები - "მუსიკალიზმი"
01.35 "სალონი" მუსიკალიზმი
02.05 პრეს-ტელევიზია

OPT

08.00 Новости
08.10 Мультфильм
08.30 Утренняя звезда
09.20 Играй, гармонь любимая!
09.55 Слово пастыря
10.10 Здоровье
11.00, 15.00, 19.00 Новости
11.10 Смак 11.30 "Путешествия натуралиста"
12.00 "Смехопанорама"
12.40 Комедия "СЕМЬ НЕВЕСТ ЕФРЕЙТОРА ЗЕРУЕВА"
14.30 Дисней-клуб
15.10 "Серебряный шар"
15.50 В мире животных
16.35 Сериал "Знаток". "БУМЕРАНГ"
18.30 "Шутка за шуткой"
19.55 Футбол. Отборочный матч чемпионата Европы. Сб. Грузия - сб. Россия
22.00 Время
22.30 "Последний герой 2". "Черное и белое"
23.30 "Что? Где? Когда?"
00.40 Триллер "ОСОБЬ 2"
02.30 Детектив "СИЦИЛИЙСКИЙ КЛАН"

PTP

07.20 x.ф. "ДОЖИВЕМ ДО ПОНЕДЕЛЬНИКА".
09.10 "Дракоша и компания".
09.35 "Золотой ключ".
10.00 "Военная программа"
10.20 "Оружие России. Лучшие из лучших". Док. сериал.
11.20 "Сам себе режиссер".
12.20 "Стрелки". Телеигра.
13.15 "Форт Боярд".
14.10 "Клуб сенаторов".
15.00, 21.00 ВЕСТИ.
15.20 x.ф. "ОДИНОКИМ ПРЕДОСТАВЛЯЕТСЯ ОБЩЕЖИТИЕ"
17.00 Теннис. "Кубок Кремля -2002". Полуфиналы.
19.00 "Моя семья".
19.55 "Аншла".
21.25 "Зеркало".
21.50 ПРЕМЬЕРА. "Стань звездой".
22.50 x.ф. "ПРИВИДИЕНИЕ"
01.20 x.ф. "ПОЕЗД-БЕГЛЕЦ" (США).
02.35 Дневник туриста по теннису "Кубок Кремля -2002".

TV პროგრამები მომზადებულია სააგენტო "საგარეო ურთიერთობები" მიერ

Advertisement for 'მის ფოტო 2002' (Miss Photo 2002) featuring a woman's face and text about the competition. The text includes details about the competition's history and the current year's theme.

Advertisement for 'საგალი "სალსინო" ქართული ფლორის სამოცრება' (Sagali "Salsino" Georgian flower collection). The ad features a large graphic of a flower and text describing the collection.

გულგრილობის საფუძველი

„24 საათი“ ჟურნალში.

30 აგვისტო 2002

"დასრულებული ნახატი არ არსებობს..."

ჩემი სამყარო ხილულია. ხშირად ვიჭერ თავს, როცა გამოსახულებით, თვალით ვაზროვნებ. ერთხელ, მძიმე პერიოდი მქონდა და დასამშვიდებლად ფოთლების შრიალს ვუყურებდი, არადა შრიალის მოსმენა შეიძლება, ხო? ეტყობა, ეს მხატვრის თვლით აზროვნების შედეგია.

ქეთევან სადღოხალაშვილი

- ლიტერატურაც და მუსიკაც უსაზღვრო ფანტაზიის საშუალებას იძლევა, მხატვრის წარმოსახვა ანუ ნახატი არის თუ არა ერთგვარი სტერეოტიპი, რომელიც მხატვლის წარმოსახვას ჩარჩოში აქცევს?

- რატომღაც სტერეოტიპი? მე თუ მართლა მხატვარი ვარ, ამა თუ იმ ვერსიას გთავაზობ ამა თუ იმ მოვლენაზე და არა სტერეოტიპულ შაბლონს...

- ძალიან ხომ არ აკონკრეტებ ნახატს ბოლო პერიოდში...

- ვცდილობ, ბოლომდე დავიხარჯო და მაქსიმალურად გამოვიყენო ჩემი შესაძლებლობები, დამთავალიერებელი თუ მაინც ფიქრობს, რომ წარმოსახვის საშუალებას არ ვუტოვებ, ეს მისთვისაც დიდი პრობლემა ყოფილა და ჩემთვისაც.

- ე. ი. ფიქრობ, რომ შენსა და იმ ადამიანებს შორის, ვისთვისაც იქმნება ნახატი, ყველაფერი მონესრიგებულია? ეჭვები არ გაწუხებს?

- ეჭვის შეტი რა მაქვს? ბეთ-ჰოვენს აწუხებდა ეჭვები - ხომ ვიყავი ნიჭიერიო -სიკვდილის წინ ჰკითხა მეგობარს. აბა, რა გამუშავეს დღემდე 14-15 საათი, თუ მუდმივი უკმარისობა არ დაგყვება.

- როცა არ გამოგდის?

- ვეჭვიდავები, რომ გამოვიდეს... უმეტესი რაღაცეები არ მომწონს, მაგრამ იმედი მაქვს, მომავალში უკეთესად გადაკეთებ.

- და ძველ ნახატებშიც შეიტან კორექტივებს?

- რატომაც არა! ხშირად, გამოფენიდან მოტანილი ნამუშევრები გამიგრძელებია...

- გამოდის, რომ დასრულებული ნახატი არ არსებობს...

- ასეა. მხატვრობაში ძალიან პირობითია დასრულება. ლეონარდო 20 წელი ხატავდა ჯო-

კონდას და ამბობდა, ვერ დავამთავრეო. სიცოცხლესავითაა, რომელიც არ გყოფნის. თუმცა, სადაც უნდა გაჩერდე, თორემ შეერისა ავადმყოფობაა. არსებობს წერტილის დასმის პროფესიული ტექნიკა, ეს არის ყველაზე დიდი და რთული საქმე, სადაც კარგად ჩანს პროფესიონალი და არაპროფესიონალი.

მხატვრობის უნარი ჯერ კიდევ არ ნიშნავს პროფესიონალიზმს, რომელიც სხვა არაფერზე დიდი და რთული საქმე, სადაც კარგად ჩანს პროფესიონალი და არაპროფესიონალი.

ფიროსმანზე დიდი პროფესიონალი მე არ ვიცი, მშვენივრად ჰქონდა ნაგრძნობი და გაცნობიერებული მთელი პროცესი, ის კონტურს არ ხმარობდა, შავ მუშაობაზე თითო ფონს მოატარებდა და გარშემო... გაეხსენოთ მისი ტახტი. შავი მუშაობის ფონი გამოიყენა ძირითადი გამოსახულების საშუალებად, მოატარა თეთრი ფონი გარშემო, შავი დატოვა ტახტის სახით, ჩაახატა თვალი და გამოვიდა გემრიელი, შავი ტახტი. პირადად, ჩემთვის პროფესიონალიზმი ესაა, წინასწარ გააზრებული პროცესი, ერთგვარი დაგეგმვა.

- მხატვრობაშიც არის დაგეგმვები და მეთოდოლოგია?

- რას ვგულისხმობ, ავხსნი. ვთქვათ, გაიღვიძე ოთახში, სადაც უნდა იმუშაო ან რაღაც დაწერო. მართალია, ეს ოთხი კედელი გარეგნულად თითქოს გზლუდავს, მაგრამ მის ფარგლებშიც კი შეგიძლია მიაღწიო არაჩვეულებრივ თავისუფლებას. შიღვი ამბობს, რომ ხელოვნება-ესაა ვარჯიში თავისუფლებაში. ვთქვათ, იცი, რომ ადამიანის თავი 7-ჯერ ეტევა მის სხეულში, შენ დაგეგმე ასეთი პროპორცია, მაგრამ მუშაობის პროცესში შემოდის ელემენტი, როცა თავს აპატარავებ ან ადიდებ- შენს თავს უფლებას

დაეციდე ამ გერმანიას, ნახე, აგერ, "ქართლის ცხოვრებაო". მართლაც, ჩაუვუჯე "ქართლის ცხოვრებას" და გავოგნდი...
- ე. ი. საქართველოში მოხვედრი მსოფლიოს გავლით?
- ასე გამოდის, და მივხვდი, რომ ქართველებს არავიზე ნაკლები ისტორია არა გვაქვს, პოეტი, ვიფიქრე, რაც ვაგნერმა გაუქეთა გერმანიას, იმას ვაგუქეთებ ჩემს სანყალ საქართველოს-თქო. მაშინ ძალიან ახალგაზრდა ვიყავი, 23 წლის...

- და რა გაუკეთე სანყალ საქართველოს?

- დავიწყე მუშაობა ტექსტებზე ძალიან ინტენსიურად...
- იმიტომაცაა, რომ ოპონენტების აზრით, შენი ნამუშევრები ისტორიულ-ფილოსოფიურ-თეოსოფიური ნამუშევრები უფროა, ვიდრე ემოციური, მხატვრული ნაწარმოები, მართლაც გაქვს პრეტენზია კულტურტივეგობაზე?

- ამაში ცუდი რა არის? დღეს ჩემზე პროდუქტიული და ენერგიული მხატვარი საქართველოში იშვიათია. მოდი, ასე დავსვათ საკითხი: ხელოვნებაში არის ორი გზა: ფსიქოდრამა და კულტუროდრამა. ვერც ერთ ჩემს ნახატში მე ვერ დამინახავ, იმიტომ, რომ არ ვახდენ პირადი განცდების სუბლიმაციას. მე ვაკეთებ კულტუროდრამას, რადგან მაინტერესებს კულტურა, როგორც მოვლენა, სადაც ცი-ტატებზე განვიცდი გარკვეულ ფაქტებს. დღეს შეიძლება მოცარტში გადავქმევა და ჩემი ყოველი კულტურული მოქმედება მისგან წამოსულმა იმპულსებმა აავსოს, ხვალ შეიძლება პერაკ-ლიტეზე გავგიჟდე, ეს ყველაფერი იმ კულტურული არეალის მიმოხილვის სურვილია, სადაც ჩემს თავს ვუკავშირებ სხვათა შრებს. არსებობენ მხატვრები, რომლებიც დოქს დახატავენ, ნატურმორტს ან ქალს, იმიტომ, რომ მათთან დაკავშირებული განცდები აწუხებთ, ამასაც თან შინ აღტაცებული ვიყავი ვაგნერით, 10-12 სურათი დავხატე ვაგნერის თემაზე. ერთხელ, მეგობრის დედამ მითხრა: რას გა-

- გერმანული რომანტიზმისგან შექმნილი...

- არა, უბრალოდ, მათი გაცოცხლებიდან შექმნილი. მაშინ აღტაცებული ვიყავი ვაგნერით, 10-12 სურათი დავხატე ვაგნერის თემაზე. ერთხელ, მეგობრის დედამ მითხრა: რას გა-

გოგთან სულ ვან-გოგს ხედავ, რომელიც ასევე თავისი იდეალის სისტემას უახლოვდება.

- შენს პროდუქტიულობაზე იმდენს ლაპარაკობენ, რომ ანეკდოტით გავრცელდა - როგორ აპირებ ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მილის მოხატვას შენიდან...

- რატომაც არა. თუ განვიხილავთ, როგორც კულტურულ მოვლენას, ანუ სამყაროთა კავშირს არა მხოლოდ ეკონომიკასა და პოლიტიკაში, არამედ კულტურაში, რატომაც არ შეიძლება ნავთობსადენი აღმოსავლეთ-დასავლეთის ორიენტაციის იდეის მაჩვენებელია, რაც ოდითგან წარმოადგენდა საქართველოს ძირითად მიმართებას და არა ჩრდილოეთ-სამხრეთისა, რომელიც დამანგრეველი იყო ჩვენი ქვეყნისათვის.

- ამ ბოლო დროს თავი გამოაცხადე მყარ მონუმენტალისტად...

- ამ ბოლო დროს? რაც თავი მახსოვს, ვიცნებობდი დიდ სობრტყეზე.

- დღეს, როცა ადამიანის ფსიქოემოციური მდგომარეობა კამერულობისაკენ, ინტიმი-საკენ ისწრაფვის, არის თუ არა მონუმენტალიზმი ერთგვარი პლაკატი, რომელიც შესაძლოა ვერ ჩაჯდეს თანამედროვე ადამიანის მოთხოვნილებებსა და აღქმაში?

- არავითარ შემთხვევაში არ დარჩება პლაკატი, თუმცა უნდა გითხრა, რომ მონუმენტური ხელოვნება პლაკატსაც ნიშნავდა კარგი გაგებით, ერთი ჭკვიანი კაცი ამბობდა: კულტურა და ცივილიზაცია ყოველთვის ტოვებს მონუმენტურ არქიტექტურასო. არა მგონია, თვით უმძიმეს ეპოქებშიც კი, არ დაგვეტოვებინოს რაღაც, მონუმენტური.

- შენს შემთხვევაში?

- როცა ადამიანს ცუდად მიწავს, ბევრ სიზმარს ნახულობს, სიზმარი კი ძალიან ნააგავს მხატვრობის წარმოქმნის პროცესს. როცა ცუდად ვართ და გვიჭირს, მაშინ მოდიან უამრავი სურათ-ხატები, სივრცეში იშლებიან და ლაგდებიან, მაშინ

მიჩნდება მონუმენტური სობრტყეების ათვისების დიდი სურვილიც. როცა ყველაზე მეტად უჭირს ქვეყანას, როცა ძალზე დინამიურია სიტუაცია, მაშინ წამოსული ყველა სურათ-ხატი ითხოვს დაფიქსირებას...

- შენ ორ წელიწადში დახატე 10 უზარმაზარი პანო, ეს არ მოქმედებს ხარისხზე? ხომ არ მეორედებიან პერსონაჟები, სახეები, სიმბოლოები და ხომ არ ღიზიანდება მყარებელი?

- ჯერ ერთი, დრო არ ითმენს, გაღიზიანებით კი, შესაძლოა, ვიღაცეები გაღიზიანდნენ, მაგრამ დროთა განმავლობაში ინტერესი გაჩნდება...
- როდის?

- როცა ფიზიკურად აღარ ვიქნებით.

- ე. ი. თვითდამკვიდრებისთვის აკეთებ ამას?

- არა, იდეალის დამკვიდრებაზე ლაპარაკი, ანუ განათლები, ინტელექტის, ფასეულობათა ტრანსფორმაციის შესახებ.

- და ხარისხი?

- შენ წარმოიდგინე, რაც დრო გადის, მეტ გამოცდილებას ვიძენ, ჩემი მოშურნეების გულის გასახეთქად ვიტყვი, რომ უფრო მეტად ვიხეხებები, უფრო კარგად ვფლობ ფუნჯს და უფრო სწორად ვანანილებ კომპოზიციას.

- შენი "მოშურნეები" კი ამბობენ, რომენკლატურული მხატვარი გახდაო.

- ნომენკლატურულია მხატვარი, რომელსაც გარკვეული მოგება აქვს და ეს მოგება აისახება მის მდგომარეობაზე. ჩემი მდგომარეობა კი ასეთია - დღესაც ოროთახიან, დაქცეულ სახლში ვცხოვრობ... კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, რასაც ვაკეთებ, ყველაფერი გათვლილია მომავალზე.

- მომავალს დაინტერესებს შენი მხატვრობა?

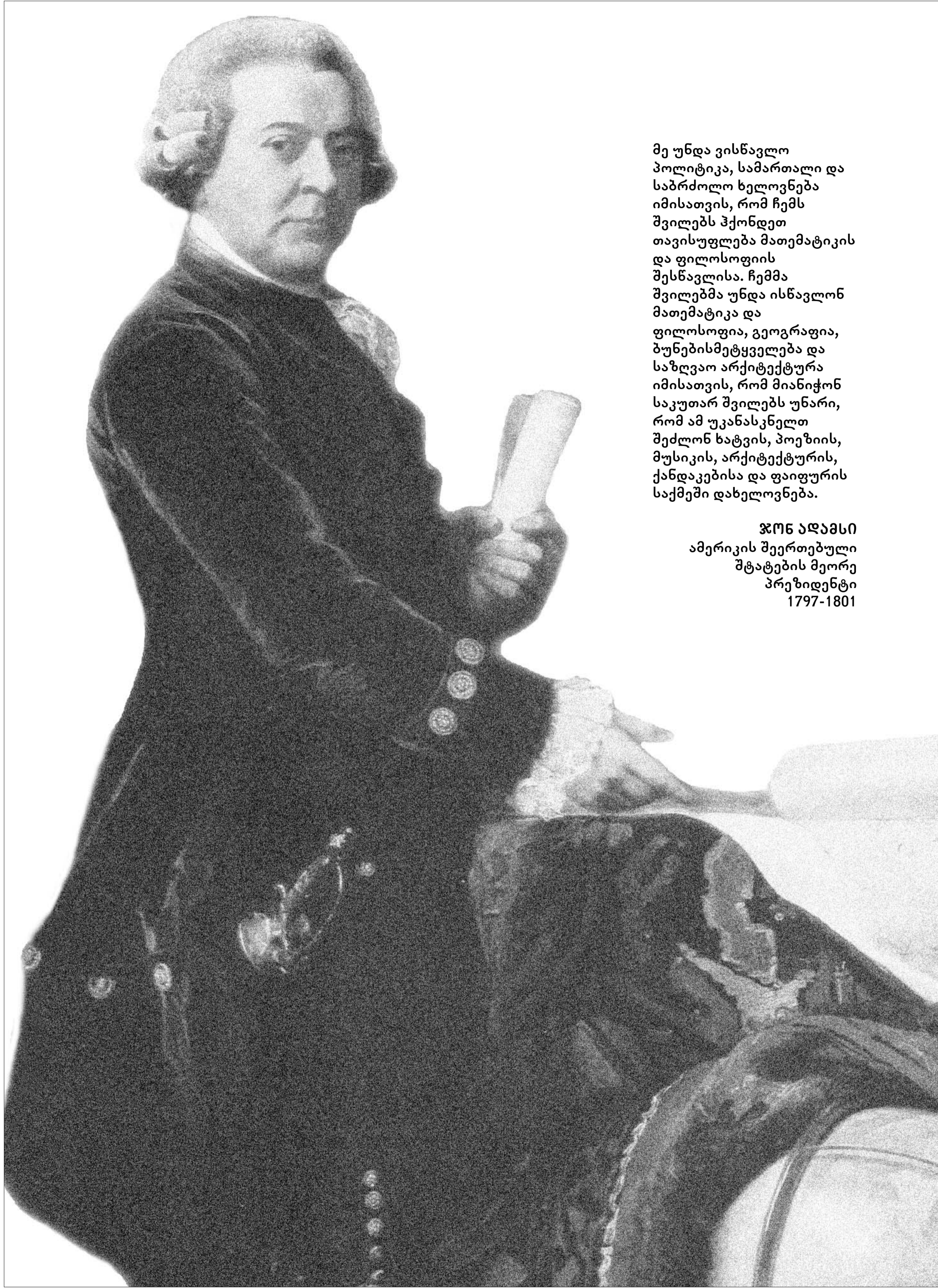
- შეიძლება დაინტერესდეს და შესაძლოა, უკეთესიც გააკეთოს.

- რით განსხვავდება სივრცეში მუშაობა ანუ ფრესკული ფერწერა დაზღვრი ფერწერა?

გია ბუღაძის პანო ტექნიკურ უნივერსიტეტში

საქართველოს ფოტო

მე უნდა ვისწავლო პოლიტიკა, სამართალი და საბრძოლო ხელოვნება იმისათვის, რომ ჩემს შვილებს ჰქონდეთ თავისუფლება მათემატიკის და ფილოსოფიის შესწავლისა. ჩემმა შვილებმა უნდა ისწავლონ მათემატიკა და ფილოსოფია, გეოგრაფია, ბუნებისმეტყველება და საზღვაო არქიტექტურა იმისათვის, რომ მიანიჭონ საკუთარ შვილებს უნარი, რომ ამ უკანასკნელთ შეძლონ ხატვის, პოეზიის, მუსიკის, არქიტექტურის, ქანდაკებისა და ფაიფურის საქმეში დახელოვნება.

ჯონ ადამსი
ამერიკის შეერთებული
შტატების მეორე
პრეზიდენტი
1797-1801

კრიტიკული აზროვნება

საზოგადოება, ხელისუფლება, კანონი

დღევანდელი დღისთვის ყველაზე აქტუალური საკითხებზე სასაუბროდ რედაქციაში სხვადასხვა პროფესიის წარმომადგენელი შეიკრიბნენ. თუმცა, როგორც ამას მკითხველი შეიტყობს, მათ ერთ მთავარ ფასულობაში, მოქალაქეობრივ ღირსებაში რწმენა აერთიანებთ.

"24 საათი": რა ურთიერთობა უნდა ჰქონდეს საზოგადოებას ხელისუფლებასთან, და რა ურთიერთობა აქვთ მათ დღევანდელ საქართველოში?
დათო ტურაშვილი: დღევანდელ საქართველოში მათ აქვთ ძალიან გაუკუღმართებული, საკმაოდ არაჯანმრთელი ურთიერთობა. ხელისუფლებას არ გააჩნია არანაირი სურვილი, რომ ამ საზოგადოების და სახელმწიფოს მშენებლობაში მონაწილეობა მიიღოს, ყოველ შემთხვევაში, მას ეს არ ეტყობა, და მხოლოდ საზოგადოების იმ სურვილებზე, პრეტენზიებსა და მოთხოვნებზე აქვს რეაქციები, რომელსაც იგი იღებდა უნდა ემსახურებინა. ეს რეაქცია იმის შიშით არის განპირობებული, რომ ვაითუ საზოგადოების აქტიურობამ, მისმა რაღაც მოთხოვნებებმა ამ ხელისუფლების ყოფნა-არყოფნაზე არ იმოქმედოს. სხვა მხრეზე ხელისუფლებას დღევანდელ ხელისუფლებას, გარდა ასეთი თავდაცვის ინსტიტუტისა, არ გააჩნია. ეს არის მისი ინსტიტუტური რეაქცია, ხოლო იმის სურვილს, რომ ხე-

ციტ, ხელისუფლება საზოგადოების წინაშე გარეშე არასდროს არაფერს არ აკეთებს არც ერთ ქვეყანაში; ხელისუფლების ასეთ სისუსტეს და უნიათობას დაეპარალებდი იმ ქვეყნის საზოგადოებას, რომლისთვისაც პრინციპი ასეთი ხელისუფლებისა არ არის გამაღიზიანებელი, გამაღიზიანებელი მისთვის არის ის, რომ ამ წუთში იგი კონკრეტულად ვერ სარგებლობს რაღაც პრივილეგიებით.

ნიკოლოზ რურუა: ჩემი აზრით, პოლიტიზირებული საზოგადოება უზარალოდ აუცილებელია დემოკრატიის ფუნქციონირებისთვის. თუ მოქალაქე არ არის პოლიტიკურად აქტიური, ასეთ საზოგადოებაში დემოკრატიული რეჟიმი, უბრალოდ, შეუძლებელი ხდება.

გიორგი მარგველაშვილი: კლასიკური გაგებითაც დემოკრატია ხომ ზუსტად ამას ნიშნავს - ყველა მონაწილეობს ქვეყნისათვის პრინციპულ გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში.

გიგა ბოკერია: ამაზე შეგვიძლია ვიკამათოთ, საერთოდ გვაყვას საზოგა-

ზოგადოების საქმეებში მხოლოდ მაშინ, როდესაც ყველა სხვა რესურსი პრობლემის გადაჭრისა, ამონურულია. **ნიკოლოზ რურუა:** თუმცა, არსებობს მაგალითები, სადაც ხელისუფლება ფიქრობს მომდევნო თაობების ფასულობებზე და მათ აღზრდაზე. მაგალითად, ჩიკაგოში, ილინოისის შტატში, არის კანონი, რომ საზოგადოებრივი სკოლების მოსწავლეებმა წელიწადში ერთხელ არჩევნების გზით აირჩიონ ამ შტატის "წლის საყვარელი ცხოველი" - ვეფხვი, ზებრა, დათვი, ლომი თუ სხვა, და ასე არჩეული ცხოველი ერთი წლის განმავლობაში შტატის სიმბოლო ხდება, გამართლება ამ კანონისა შემდეგი მდგომარეობა: ეს ტრადიცია მოქალაქეებს ბავშვობიდანვე აჩვენებს, რომ არჩევნები არის ის გზა, რომლითაც შეიძლება სასურველი რეზულტატის მიღწევა. ხალხსა და ხელისუფლებას შორის კავშირი აქ იმდენად ახალია, რომ ხელისუფლების მიერ საზოგადოების მხრიდან კეთილგონიერად მიჩნეულ ნაბიჯს თითქმის არანაირი ბარიერი არ ექმნება.

გიორგი მარგველაშვილი: ხელისუფლებამ ასევე არსებობს ლიდერის ფუნქციონირება. მაგალითად, ამერიკულ პოლიტიკურ კულტურაში არის ორი

ნიკოლოზ რურუა: რა უნდა მოხდეს მაშინ, როდესაც თვით საზოგადოებას საკუთარი თავისუფლება არაფერად უღირს, არ აქვს გათვითცნობიერებული, რომ ეს მისი ჩამოურთმევი უფლებაა?
გიგა ბოკერია: სწორედ ამაზეა საუბარი. ხელისუფლებისა და საზოგადოების ურთიერთობის შემონახვის საშუალება ჩვენ ძალიან დიდხანს არ გვექნება, იმ ერთი შემთხვევით გარდა, ათი წლის წინათ, როდესაც ხალხის ნება გამოვლინდა და ხელისუფლებამ მოვიდა მთავრობა, რომელმაც რეფორმების ჩატარების მაგივრად სულ სხვა რამე გააკეთა. იმის შემდეგ ეს პროცესი ისევ გადაიკეტა.

გიორგი მარგველაშვილი: ვერ დავთანხმები გიგას, იმიტომ, რომ ბოლო ათი წლის განმავლობაში ქართველ ერს ჰქონდა საშუალება არჩევნის გაკეთებისა და მან ეს არც ერთხელ პრინციპულად არ გააკეთა. ბოლო ათი წლის განმავლობაში ჩატარებულ არჩევნებში არანაირი გარეშე ძალა არ უშლიდა ხელს საზოგადოებას საკუთარი პოზიციის გამოხატვაში. ჩემთვის ის ხელისუფლება, რომელიც საქართველოში არსებობს და ის საზოგადოება, რომელიც მასთან გაბუტულია,

სუფლებს აღიარებს, თორემ რეალურად ის ყველანაირად ცდილობს, რომ ეს არ დაინერგოს, იმიტომ, რომ დემოკრატიული პრინციპების მმართველობის გარეშე არსებობს დღევანდელმა ხელისუფლებამ უზარალოდ, არ იცის. ამდენად, რამდენადაც საზოგადოების ვარგისიანობა უფრო მაღალ რეგისტრში ავა, ეს კონფლიქტი საზოგადოებასა და ხელისუფლებას შორის უფრო და უფრო მკაფიო გახდება. მე ვხედავ, რომ გუშინ და გუშინდელი უფრო ბეჯიანი იყო საზოგადოება. დღეს ის უფრო მშენა და უფრო მეტადაა თავისუფლების მომთხოვნი - მომთხოვნი იმ უფლებებისა, რაც უზენაესობაზე ენიჭება ადამიანს. საზოგადოება ამას დღეს ითხოვს, და ხვალ კიდევ უფრო მოითხოვს; გამორიცხვულია, რომ ხელისუფლება ამას აცეცს, რადგან ამას სათანადო საფუძველი და ფუნდამენტი სჭირდება, რომ ეს სურვილები და ეს ცოდნა გააჩნდეს, რისი გაჩენაც უკვე ძალიან დაგვიანებული პროცესია. იგი ვეღარ აცეცდა ამ დროის მდინარეებს და ეს კონფლიქტი უფრო და უფრო გაღრმავდება. დღევანდელი საზოგადოება უკვე უფრო უკეთეს ხელისუფლებას იმსახურებს, ვიდრე მას ჰყავს. ამდენად, ხელისუფლება დაუ-

ნომი ათეული წლის წინათ, თვით საზოგადოებას ამ საწყისთან არავითარი კავშირი არ აქვს, და რამდენად სუსტიც არ უნდა იყოს ჩვენი საზოგადოება, თუ რამდენად კარგი, ამაზე ბევრი კამათი შეიძლება.
მამუკა ხერხეულიძე: ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის ყველაზე კრიტიკულ პერიოდებში, დიდი დემოკრატისა და მთავარი მსოფლიო ომის დროს მიიღვენ პრეზიდენტმა ფრანკლინ დელანო რუზველტმა თქვა: "ჭეშმარიტმა ინდივიდუალურმა თავისუფლებამ არ შეიძლება იარსებოს ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და დამოუკიდებლობის გარეშე. დატაკი კაცი ვერ იქნება თავისუფალი კაცი. ხალხი, ვინც დამეულია და უშუშვარია, არის ის მატერია, რომლისგანაც დიქტატორები იქმნებიან". თუ ქართულ საზოგადოებაზე ვილაპარაკებთ, ჩემი აზრით, მისი ყველაზე დამახასიათებელი ნიშანი არის პასუხისმგებლობის და შიში, რითაც კარგად სარგებლობს ხელისუფლება. ეს არის რაღაცნაირი, გენეტიკური ჩვევა, რომელიც ათწლეულების განმავლობაში ჩამოყალიბდა. საზოგადოებამ დღეს ითვლება, რომ პოლიტიკა არის ბინძური. ეს არც ერთ ქვეყანაში არ არის ასე მიჩნეული. ამის მარტო საქართველოში

გიორგი მარგველაშვილი - ფილოსოფოსი

დათო მელიკიძე - პოეტი

გატო ლევაია - არქიტექტორი

მამუკა ხერხეულიძე - ჟურნალისტი

ლის უფლებად შექმნას საზოგადოება, და აქედან გამომდინარე, სახელმწიფო, მე მას ნამდვილად ვერ ვაჩვენებ. რაც შეეხება კითხვის პირველ ნაწილს, ეს ურთიერთობა კაცობრიობის დანარჩენს ნაწილმა უკვე გაარკვია - მათთვის ხელისუფლება არის საზოგადოების მსახური, რომელიც მან გარკვეული ვადით აირჩია. აფერიკაში არის ასეთი ტომი, რომლის ბელადსაც ოთხი წლით ირჩევენ და ვადის გასვლის შემდეგ მას ჭამენ; ეს ტომი, შეიძლება, გარკვეულწილად ჩვენზე კარგად აცნობიერებს ამ ურთიერთობას, რადგანაც ბელადმა იცის, რომ იგი უნდა შექმნას ამ მსახურების შემდეგ, და იგი ამ მსხვერპლზე შეგუბუნდება მიიღოს. თუმცა, მე ჩვენი ბელადების შეჭმის მომხრე ვარ გარ - ამაში საინტერესო ცოტა რამ თუ იქნება, მაგრამ ფაქტია, რომ სადაღაც აფრიკაში რომელიღაც ტომი უფრო პასუხისმგებლობით ეკიდებოდა სახელმწიფოს, ვიდრე ეს არის საქართველოში. ჩვენთან საზოგადოების და ხელისუფლების ურთიერთობის ფორმა უმახინგაობაა. მე ამას ურთიერთობასაც ვერ დავარქმევდი. ამას რაღაცნაირი ელემენტური უფრო ვეძებ.

გიორგი მარგველაშვილი: ძალიან ზოგადად რომ შეხედო ამ საკითხს, თუ რა ურთიერთობა უნდა ჰქონდეს საზოგადოებასა და ხელისუფლებას, ვეცდები მიხედვით, რა საზოგადოებაცაა - ისეთივე ხელისუფლება ჰყავს და პირიქით; საქართველოშიც ხელისუფლება და საზოგადოება ერთმანეთს განაპირობებს და ერთმანეთს უკანონებს სხვადასხვა უფლებებს.
 მაგრამ საქართველოს შემთხვევა საინტერესოა იმიტომ, რომ ეს არის სტატისტიკური ურთიერთობის შემთხვევა. ეს ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ურთიერთობაა. წარსულში მანკიერ სისტემაში ცხოვრობდა ჩვენი საზოგადოება ერთგვარ იმპოტენზიად აქცია და მე ვერ ვხედავ ამ საზოგადოებასა და ხელისუფლების ურთიერთობას, ანუ, აქტიურ მოთხოვნას და აქტიურ დაბოლას ამ საზოგადოების ხელისუფლებაზე, ან ხელისუფლებისა საზოგადოებაზე.

დოება თუ არა, მაგრამ ფაქტია ის არის, რომ, როგორც არ უნდა იყოს ჩვენი საზოგადოება, ეს ხელისუფლება, კარგა ხანია, არანაირი კავშირი არ არის მასთან. თუ სახელმწიფო ტოტალიტარული ან ავტორიტარული არ არის (და ჩვენი სახელმწიფო, სურვილის მიუხედავად, ავტორიტარულიც კი ვერ არის), საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის კონსენსუსი აუცილებელია, რომ, უბრალოდ, ქვეყანაში რაიმე წინ წავიდეს. მე ჯანმრთელ შიშად მიმაჩნია შიში, რომ ხელისუფლებას ძალაუფლების დეკორების უნაირი, უბრალოდ, ამისთვის არ უნდა იყოს საჭირო ათასობით ადამიანის ჭურჭელი გამოცემა; ამისთვის საკმარისი უნდა იყოს ჩვეულებრივი არჩევნები. ეს არის განსხვავება ჩვენსა და ნებისმიერ ნორმალურ ქვეყანას შორის. კიდევ კარგი, ეს შიში მაინც არსებობს, თორემ კიდევ უფრო შიშიმ მდგომარეობა გვექმნებოდა. ყველაზე ვიანძნებებით აზრს, რომ ხელისუფლება უნდა იყოს დაქირავებული აგენტობა, რომელმაც რაღაც ფუნქციები უნდა შესრულოს. მაგრამ ეს უნდა იყოს კონტრაქტი საზოგადოებასა და ხელისუფლებას შორის არ არსებობს. რატომაც ეს ხალხი იქ - ეს არავინ ზუსტად არ იცის.

გიორგი მარგველაშვილი: ხელისუფლება, მიუხედავად იმისა, რომ ვერ პოულობს ვერანაირ მხარდაჭერას საზოგადოების მხრიდან, მაინც რჩება ძალაში. დღევანდელი ხელისუფლება არის არაფერი უშლის. ის, ვინც მას უნდა მოსთხოვოს, რომ ეს ურთიერთობა ქმედითურად იყოს გახსნას, ამას არ ითხოვს.
გიგა ბოკერია: ჩემი აზრით, მოთხოვნის პროცესი კრიტიკულ ფაზაში შედის...

გიორგი მარგველაშვილი: მე არ მგონია, რომ ჩვენმა საზოგადოებამ დღეს მოახერხოს რაღაცნაირი კრიტიკული ფაზის შექმნა საქართველოში. დღევანდელი ხელისუფლება არის არაფერი უშლის (ყუდი ხელისუფლება, იმიტომ, რომ კონტრაქტი საზოგადოების მოთხოვნასა და ხელისუფლების იძულების შორის არ არსებობს). და კარგი ხელისუფლება არსებობს მაშინ, როდესაც ეს კონტრაქტი ძალიან მგრძობიარე კონტრაქტია - როდესაც ნებისმიერი პროცესი საზოგადოებაში, იმნის რეზონანსს ხელისუფლებაში. ჩვენთან კი ერთი ყრუა და მეორე მუცხი.

გიგა ბოკერია: კარგი ხელისუფლება, ალბათ, ის ხელისუფლებაა, რომელიც ნაკლებად უშლის ადამიანს ხელს ამ უკანასკნელის განვითარებაში; თუმცა, დიდად არ მნამს ხელი-სუფლების როლისა ადამიანის განვითარებაში.

გიორგი მარგველაშვილი: თუ მე აზრის ხარ, რომ ჩვენმა საზოგადოებამ ხელისუფლების როლის ადამიანის განვითარების პროცესში, მაშინ ამ ხელისუფლების არანაირი ზრალი არ არის ის, რაც ხდება. ეს ხელისუფლება ხელს არაფერს უშლის. ის, უბრალოდ, არ ზრდის დემოკრატს საქართველოში. ამ ხელისუფლებას ხელის შემშლის თავი არა აქვს.

გიგა ბოკერია: პირიქით. რა არის ხელისუფლება? პრინციპში, ის არის უნდა იყოს, არბიტრი - და არანაირი სულიერი მამა, ან წინამძღოლი ერისა და ა.შ. რადგანაც ეს ძალიან სახიფათო და ჩემთვის მიუღებელია, იგი უნდა იყოს ე.წ. "ლაშის დარჯი", მკვიდრი თამაშის წესებისა, და უნდა ჩაერიოს სა-

ამგვარი ტიპი - პოლიტიკოსი და სახელმწიფო მოღვაწე (statesman). შეიძლება ასეთმა ლიდერმა გადადგას ისეთი ნაბიჯები, რომელიც იმ წუთის საზოგადოებაში არ იქნება პოპულარული, მაგრამ ეს ნაბიჯი საბოლოო ჯამში საზოგადოების კეთილდღეობაზე იყოს გათვლილი. მე ხელისუფალს ამგვარ ფუნქციას არ "წავართმევდი". თუ არის, სიტყვაზე, დავით აღმაშენებელი (რომელიც, შეიძლება არ არის იდეალური მაგალითი დემოკრატიული საზოგადოებისთვის) იმის უნარის მქონე, რომ აიძულოს, სიტყვაზე, ორმოცდაათი ათასი კაცი, იბრძოლოს სამასი ათასი კაცის წინააღმდეგ. აი, ასეთმა იდეურმა შეიძლება განაპირობოს ერთი განვითარება.

მამუკა ხერხეულიძე: ასეთი სახელმწიფო, ფაქტობრივად, ჩვენ არ გვექნება, და თუ საქართველოზე ლაპარაკი, ერთადერთი შემთხვევა იყო ეს, როდესაც ხელისუფალმა შეძლო ასეთი პოლიტიკური შედეგის მიღწევა. მაშინ, როგორც ჩანს, ხალხი კარგად აცნობიერებდა, რომ ძლიერია მხოლოდ ის ხელისუფლება, რომლის ნაწილსაც ყოველმა მოქალაქე მიჩნევს თავს.

ნიკოლოზ რურუა: აქვე შეიძლება მუსტაფა ქემალ ათათურქის მაგალითის მოყვანაც...

დათო მელიკიძე: საფრთხე მუდამ არსებობს და იარსებებს, რომ ხალხი არ გადაიქცეს "ასფურცელას" მოლოდინში მყოფ მკვლაც; ამ გმირის" მოლოდინით არ იცხოვროს, იმიტომ, რომ ამას სიმბოლური და ტირანისკენ მიმავალი საზოგადოება, რომ უნდა მოედეს "ვინმე". ასეთი მაგალითები რომ განვაზოგადოებოთ და ცხოვრების წესად დავხერხოთ - ეს ძალიან სახიფათო იქნება.

დათო ტურაშვილი: გამოიხატულების პროცესი, მე გმონია, რომ არის ორტიპობრივი პროცესი. გიორგი ამბობდა, რომ საზოგადოება არ არის მომთხოვნი, და აქედან გამომდინარეობს შედეგებიც; გავანსალებს უნდა დაიწყოს ქვემოდან და ზემოდან ერთდროულად. როდესაც ამას იწყებს ამ მარტო საზოგადოებას მარტო ხელისუფლებაც, შედეგებიც ისეთია, როგორცაც ყველა ჩვენგანი ვგმობთ. თუ ასეთი თანხვედრა ხდება, მაშინ არის შესაძლებელი ისეთი საზოგადოების შექმნა, რომლის ფასულობებიც დღეს ჩვენ მოგვწონს.
ნიკოლოზ რურუა: შესაძლოა, რომ გარკვეულმა უცირველობამ კონკრეტული საზოგადოებისა, შეძლოს არსებული გარემოებიდან გამომდინარე საუკეთესო გზის შერჩევა. როგორც ვიცით, საზოგადოების უმრავლესობა მიჰყვება საზოგადოების ერთ ნაწილს, - აქტიურ უმცირესობას. საქმე ისაა, თუ რომელ უმცირესობას გაჰყვება ეს უმრავლესობა - ელენინის თუ ჯეფერსონისას. შევერთებული შტატების დამფუძნებელი მამები, ვინც ჩვენთვის დემოკრატიის მოდელის წარმოადგენენ, იყვნენ არაფერს უშლის. ის, უბრალოდ, არ ზრდის დემოკრატს საქართველოში. ამ ხელისუფლებას ხელის შემშლის თავი არა აქვს.

თვისებრივად ერთმანეთისგან არ განსხვავდებიან. მე არ მგონია, რომ ამ საზოგადოებაში არსებობდეს უფრო დიდი პოტენციალი, უფრო დიდი ხედავ, ვიდრე ეს ხელისუფლებაშია. მწირია საზოგადოებრივი პრეცედენტები, რომლებიც რაღაცას შექმნიდნენ. ანიტომ, მე ვერ ვხედავ იმას, რომ საქართველოში სადღაც ითრეფებოდა ხალხის აზრი და ხალხის ნება, იმასთან დაკავშირებით, თუ რა უნდა მას, რომ იყოს საზოგადოება და როგორი უნდა, რომ იყოს ხელისუფლება.
დათო მელიკიძე: პარალელები და ეს მაგალითები, რომლებსაც თქვენ მოუშებთ სხვადასხვა სახელმწიფოების ისტორიიდან და გამოცდილებიდან, ჩვენს ყოფაში უფრო პრიმიტიულად გამოიყურება. მე ვფიქრობ, როდესაც მეოცე საუკუნის ოციანი წლებიდან საქართველოში დაიწყო საბჭოთა ხელისუფლება, ეს არის ისტორიული შემთხვევა, რომელიც მოჰყავს შემთხვევითობა, რომელსაც მოჰყავს შემთხვევითი ადამიანები ხელისუფლებაში. ეს არ მოხდინარა სახელმწიფოს განვითარების ნორმატიული პროცესის რეზულტატში, სადაც საზოგადოების ნორმატიული განვითარების წიაღისედი აღმოცენებული ხალხი კანონზომიერად მოიღოს ხელისუფლებაში. ეს იყო სასტიკი შემთხვევითობა. ერთი სიტყვით, საქართველოშიც, სასიმბეჭთო, რუსეთშიც ლეჩე აღხვედა და მდამიონი ხელისუფლებაში აღმოჩნდნენ. დღევანდელი ხელისუფლების გენეტიკას არ ვხედავ. იგი სულიერი მემკვიდრეა იმ ხელისუფლებისა საკუთარი ცნობიერებით, მოლოდინზედგელობით და ა.შ. რა არის მათი მოლოდინზედგელობა? - ეს არის ცქმუშარიტი ფასულობების უპატეციანობა. თავისუფლება, ჩამოურთმევი უფლებები, საზოგადოების დირიგება, განალება, - ამ ფასულობათა უპატეციანობაზედგელობაზე ეს ხალხი. ისინი მაშინ ამტკიცებდნენ, რომ განალება არ არის აუცილებელი ხელისუფლებაში მოსასველელად. მხოლოდ გვიანშიველი ხომ არ იყვნენ ბოლშევიკების მიერ მტრად შერაცხული? არა, ყველა განსავლელი კაცი მათ მტრად მიიჩნევს. პროცესი დიდესაც გრძელდება. ხელისუფლებამ დღესაც ცდილობს, რომ თავის გარემოში მოახერხოს თავისი ადამიანი იმიტომ, რომ მათთვის ფონი ამისაგან ძალიან კონტრასტული ხდება - ძალიან მკაფიო ხდება კონტრასტი მათი უფიცობისა და სხვათა განსავლულობის შორის. რა არის მიზანი ხელისუფლებისა, - რა იყო და რა არის - არა ის, რომ საქართველოსა და ჩვენს ხელისუფლებას შორის, რომ საქმე ეკიდება. ხელი-სუფლების მთელი ენერჯია და მონაწილეობა აქეთ არის მიმართული. ამდენად, სანამ საზოგადოება რეგრესიული, გასაღებებით, ლიკვიდაციებით და დასმენებით იყო დაბეჭავებული, მას ამაზე ფიქრის თავი არ ჰქონდა, მაგრამ ამ ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ტერორის გაქრობისთანავე, რაც გარე სამყარომ განაპირობა, საზოგადოება იწყებს გამოფხიზლებას, გარესამყაროს კი ჩვენი ხელი-სუფლება მხოლოდ იძულებული გერიჩლება, რის შედეგადაც, თუნდაც დეკლარაციის დონეზე, იძულებული გახდა აღიაროს ის პრინციპები, რომლებსაც მას დარღვევდნელი ცივილიზებული სამყარო კანონზომის. ეს არის იძულებითი პროცესი, რასაც ხელი-

სჯერათ. სინამდვილეში, ბინძურნი არის ის ბრძოლა, რომელიც ყოველთვის "კალენდრის" გამარჯვებით მთავრდება. ეს არის აპრიორში დაიქმნებული ხელისუფლების ბრძოლა. და ერთი, რითაც სარგებლობს ხელისუფლება დღეს: ბალზას უნერია ასეთი რამ - "ყველაზე კარგად რაც უნდა იცოდეს საზოგადოებამ და რაც მან ყველაზე ცუდად იცის, ესაა კანონი". ხელისუფლებამ ძალიან კარგად სარგებლობს იმით, რომ ადამიანი ჩვენს საზოგადოებაში არ არის კარგად გაცნობიერებული თავის უფლებებში - რა უფლებები შეიძლება მას ჰქონდეს, და რა უფლებები ეკუთვნის. იგი უხედავად ამითა ნასაზღვრები ხელი-სუფლების თავხედობა. რაც უფრო ბეჩავია საზოგადოება, მით უფრო დიდ სურვილით ცდილობს ხელისუფლება, რომ გაიფართოს საკუთარი უფლებები და არა პასუხისმგებლობა - ანუ გაიფართოს თავისი გაცნობიერების სფეროების არეალი. ამიტომ, მე ვარ ოპტიმისტურად განწყობილი, როდესაც ვხედავ, რომ საზოგადოებამ დაიწყო მოთხოვნა თავის უფლებების დაცვისა.

ვატო ლევაია: მე დავფიქრებდები კითხვის პირველ ნაწილს "საზოგადოება და ხელისუფლება". სახეზე მკაცრი რეალობა, რომ ეს ორი აგენტი დღეს ცალ-ცალკე არსებობს, თუმცა აბსტრაქტულად და მდამიონი ხელისუფლებაში აღმოჩნდნენ. დღევანდელი ხელისუფლების გენეტიკას არ ვხედავ. იგი სულიერი მემკვიდრეა იმ ხელისუფლებისა საკუთარი ცნობიერებით, მოლოდინზედგელობით და ა.შ. რა არის მათი მოლოდინზედგელობა? - ეს არის ცქმუშარიტი ფასულობების უპატეციანობა. თავისუფლება, ჩამოურთმევი უფლებები, საზოგადოების დირიგება, განალება, - ამ ფასულობათა უპატეციანობაზედგელობაზე ეს ხალხი. ისინი მაშინ ამტკიცებდნენ, რომ განალება არ არის აუცილებელი ხელისუფლებაში მოსასველელად. მხოლოდ გვიანშიველი ხომ არ იყვნენ ბოლშევიკების მიერ მტრად შერაცხული? არა, ყველა განსავლელი კაცი მათ მტრად მიიჩნევს. პროცესი დიდესაც გრძელდება. ხელისუფლებამ დღესაც ცდილობს, რომ თავის გარემოში მოახერხოს თავისი ადამიანი იმიტომ, რომ მათთვის ფონი ამისაგან ძალიან კონტრასტული ხდება - ძალიან მკაფიო ხდება კონტრასტი მათი უფიცობისა და სხვათა განსავლულობის შორის. რა არის მიზანი ხელისუფლებისა, - რა იყო და რა არის - არა ის, რომ საქართველოსა და ჩვენს ხელისუფლებას შორის, რომ საქმე ეკიდება. ხელი-სუფლების მთელი ენერჯია და მონაწილეობა აქეთ არის მიმართული. ამდენად, სანამ საზოგადოება რეგრესიული, გასაღებებით, ლიკვიდაციებით და დასმენებით იყო დაბეჭავებული, მას ამაზე ფიქრის თავი არ ჰქონდა, მაგრამ ამ ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ტერორის გაქრობისთანავე, რაც გარე სამყარომ განაპირობა, საზოგადოება იწყებს გამოფხიზლებას, გარესამყაროს კი ჩვენი ხელი-სუფლება მხოლოდ იძულებული გერიჩლება, რის შედეგადაც, თუნდაც დეკლარაციის დონეზე, იძულებული გახდა აღიაროს ის პრინციპები, რომლებსაც მას დარღვევდნელი ცივილიზებული სამყარო კანონზომის. ეს არის იძულებითი პროცესი, რასაც ხელი-

სჯერათ. სინამდვილეში, ბინძურნი არის ის ბრძოლა, რომელიც ყოველთვის "კალენდრის" გამარჯვებით მთავრდება. ეს არის აპრიორში დაიქმნებული ხელისუფლების ბრძოლა. და ერთი, რითაც სარგებლობს ხელისუფლება დღეს: ბალზას უნერია ასეთი რამ - "ყველაზე კარგად რაც უნდა იცოდეს საზოგადოებამ და რაც მან ყველაზე ცუდად იცის, ესაა კანონი". ხელისუფლებამ ძალიან კარგად სარგებლობს იმით, რომ ადამიანი ჩვენს საზოგადოებაში არ არის კარგად გაცნობიერებული თავის უფლებებში - რა უფლებები შეიძლება მას ჰქონდეს, და რა უფლებები ეკუთვნის. იგი უხედავად ამითა ნასაზღვრები ხელი-სუფლების თავხედობა. რაც უფრო ბეჩავია საზოგადოება, მით უფრო დიდ სურვილით ცდილობს ხელისუფლება, რომ გაიფართოს საკუთარი უფლებები და არა პასუხისმგებლობა - ანუ გაიფართოს თავისი გაცნობიერების სფეროების არეალი. ამიტომ, მე ვარ ოპტიმისტურად განწყობილი, როდესაც ვხედავ, რომ საზოგადოებამ დაიწყო მოთხოვნა თავის უფლებების დაცვისა.

ვატო ლევაია: მე დავფიქრებდები კითხვის პირველ ნაწილს "საზოგადოება და ხელისუფლება". სახეზე მკაცრი რეალობა, რომ ეს ორი აგენტი დღეს ცალ-ცალკე არსებობს, თუმცა აბსტრაქტულად და მდამიონი ხელისუფლებაში აღმოჩნდნენ. დღევანდელი ხელისუფლების გენეტიკას არ ვხედავ. იგი სულიერი მემკვიდრეა იმ ხელისუფლებისა საკუთარი ცნობიერებით, მოლოდინზედგელობით და ა.შ. რა არის მათი მოლოდინზედგელობა? - ეს არის ცქმუშარიტი ფასულობების უპატეციანობა. თავისუფლება, ჩამოურთმევი უფლებები, საზოგადოების დირიგება, განალება, - ამ ფასულობათა უპატეციანობაზედგელობაზე ეს ხალხი. ისინი მაშინ ამტკიცებდნენ, რომ განალება არ არის აუცილებელი ხელისუფლებაში მოსასველელად. მხოლოდ გვიანშიველი ხომ არ იყვნენ ბოლშევიკების მიერ მტრად შერაცხული? არა, ყველა განსავლელი კაცი მათ მტრად მიიჩნევს. პროცესი დიდესაც გრძელდება. ხელისუფლებამ დღესაც ცდილობს, რომ თავის გარემოში მოახერხოს თავისი ადამიანი იმიტომ, რომ მათთვის ფონი ამისაგან ძალიან კონტრასტული ხდება - ძალიან მკაფიო ხდება კონტრასტი მათი უფიცობისა და სხვათა განსავლულობის შორის. რა არის მიზანი ხელისუფლებისა, - რა იყო და რა არის - არა ის, რომ საქართველოსა და ჩვენს ხელისუფლებას შორის, რომ საქმე ეკიდება. ხელი-სუფლების მთელი ენერჯია და მონაწილეობა აქეთ არის მიმართული. ამდენად, სანამ საზოგადოება რეგრესიული, გასაღებებით, ლიკვიდაციებით და დასმენებით იყო დაბეჭავებული, მას ამაზე ფიქრის თავი არ ჰქონდა, მაგრამ ამ ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ტერორის გაქრობისთანავე, რაც გარე სამყარომ განაპირობა, საზოგადოება იწყებს გამოფხიზლებას, გარესამყაროს კი ჩვენი ხელი-სუფლება მხოლოდ იძუ

ნიკოლოზ რურუა: ის მთავარი შემაჯავებელი ფაქტორია, რაც ამგვარი სიმბინჯეებისგან იცავს ხალხს, არის ფასეულობა, რომელიც ჩვენთან, ჯერ-ჯერობით, ასეთად არ არის აღიარებული – ეს არის ინდივიდუალური თავისუფლება. სადაც ეს საზღვარი კარგადაა გაგელებული, იქ ხელისუფლება ტორანი ვერ ხვდება, ჩვენ ვიცით, რომ ნებისმიერი ადამიანი, ან ადამიანთა ჯგუფი, მითუმეტეს თუ იგი ძალაუფლებითაა შეიარაღებული, ძალიან კონკრეტული და რეალური შეზღუდვების გარეშე აუცილებლად ამყარებს ტირანიას. ის ჯანმრთელი ექვი, რომელიც გამონგველია სხენივითი ფაქტის ცოდნიდან, ჩვენს საზოგადოებას ხელისუფლების მიმართ არ გააჩნია. ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოთქმული მოსაზრება ჩვენში იგივედგება ანტი-სახელმწიფოურ ფაქტის ცოდნიდან, ჩვენს საზოგადოებას ხელისუფლების მიმართ არ გააჩნია. ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოთქმული მოსაზრება ჩვენში იგივედგება ანტი-სახელმწიფოურ ფაქტის ცოდნიდან, ჩვენს საზოგადოებას ხელისუფლების მიმართ არ გააჩნია. ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოთქმული მოსაზრება ჩვენში იგივედგება ანტი-სახელმწიფოურ ფაქტის ცოდნიდან, ჩვენს საზოგადოებას ხელისუფლების მიმართ არ გააჩნია. ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოთქმული მოსაზრება ჩვენში იგივედგება ანტი-სახელმწიფოურ ფაქტის ცოდნიდან, ჩვენს საზოგადოებას ხელისუფლების მიმართ არ გააჩნია.

ლი მართლმადიდებელი ნიშნავს ადამიანს, რომელიც არის ეკლესიიდან განკეცილი, რომელიც სხვა რელიგიის წარმომადგენელს სცემს და ფიზიკურად უსწორდება. წარმოიადგინეთ, მეორე მხარეს მდგომ ადამიანს რამდენად უფრო ძლიერი არგუმენტი გააჩნია, რომლითაც მას შეუძლია მისი ოპონირება - ებრაელების ისტორია საქართველოში, სხვა კონფესიების ისტორია, დაჯიტი აღმაშენებლის ურთიერთობა მუსულმანურ მრევლთან, იგივე ქართული ტრადიციული ტოლერანტობის იდეა და სხვა. ამ ადამიანმა (მარაქემ) აბსოლუტურად შეძლო, ხაზი გადაესვა ამისთვის და გაეხადა ამის საპირისპირო რამ ქართველის იმიჯად. მეორე მხრივ, ის ნაწილი, რომელმაც უნდა დააფუძნოს ახალი ღირებულებები და თქვას, რომ ქართველი ის ადამიანია, ვინც არის თავისუფლების ალიარებულ, ფუნდამენტურ უფლებებზე. სანამ პროფესიული თავისუფლება არ გახდება სახელმწიფოს მთავარი, ცენტრალური ფასეულობა, რის დასაცავადაც იარსებებს ხელისუფლება, მანამდე შეიძლება ითქვას, რომ ასეთი სახელმწიფო არსებობის ღირსიც არ არის. საქართველო თუ არის ის სახელმწიფო, რომელიც არსებობს იმსახურებს, აქ უნდა არსებობდეს გარანტია იმისა, რომ ადამიანის ხელშეუხებელი უფლებებს ვერ შეეხება უერანაირი ჯარი, პრეზიდენტი, სასამართლო თუ

ანუ საერთაშორისო ორგანიზაციები, ეფუძნება მათ საკუთარ გამოცდილებას, რომელსაც თავის მხრივ აქვს საკუთარი ისტორია. ამ ისტორიის, ანუ ამ ბაზისის გამოყენების გარეშე ისინი გვეუბნებიან, რომ, მაგალითად, თუ ჩაატარებთ არჩევნებს ოთხ წელიწადში ერთხელ - ეს არის დემოკრატია. მინდა ვთქვა, რომ ძალიან საპრობლემატო ჩვენების მოუხედავად, დემოკრატია საქართველოში არ დამკვიდრდება. ძალიან კარგი პრეზიდენტის არჩევითაც ეს არ მოხდება. ჩემთვის დემოკრატია ინიციატივით იმ სტრუქტურებიდან, რომელიც საქართველოში საერთოდ არ არსებობს. ეს არის, მაგალითად, თვითმმართველობის სტრუქტურა, სადაც ადამიანი სოფელში ირჩევს თავის სოფლის თავს, აქვს მასთან ყოველდღიური კონტაქტი და სისხვის მას კონკრეტულ ქმედებებს.

ნიკოლოზ რურუა: ამას დავარქვით თავისი სახელი - რასაც შენ ამბობ და რასაც უცხოელები გვთავაზობენ, არის ზედწინაღობა. საკუთარი ბაზისი, საფუძველი ამას უკვე ჰქონდა და ეს ბაზისი შეიძლება მოინათლოს იმ ეროვნულ უნარ-ჩვევებთან, იმ ეროვნულ ღირებულებებთან, რომელიც ჩვენ არ გვაქვს და უცხოელებს კი აქვთ. იგივე იქნება ეს თავისუფლებაში რწმენა თუ სხვა რამ; მოუხედავად იმისა, რომ თავისუფლებისათვის ჩვენ მთელი ისტორიის განმავლობაში ჯოჯოხდა ვიბრძოდით, პიროვნული თავისუფლება, რო-

დონეზე. აქ სტაბილურობა ახსენეს - დღეს ჩვენი საზოგადოება ისეთ სიტუაციაშია ჩვენივე სიტუაციაში, რომელიც საკუთარ თავს აქვს საკუთარი ისტორია. ამ ისტორიის, ანუ ამ ბაზისის გამოყენების გარეშე ისინი გვეუბნებიან, რომ, მაგალითად, თუ ჩაატარებთ არჩევნებს ოთხ წელიწადში ერთხელ - ეს არის დემოკრატია. მინდა ვთქვა, რომ ძალიან საპრობლემატო ჩვენების მოუხედავად, დემოკრატია საქართველოში არ დამკვიდრდება. ძალიან კარგი პრეზიდენტის არჩევითაც ეს არ მოხდება. ჩემთვის დემოკრატია ინიციატივით იმ სტრუქტურებიდან, რომელიც საქართველოში საერთოდ არ არსებობს. ეს არის, მაგალითად, თვითმმართველობის სტრუქტურა, სადაც ადამიანი სოფელში ირჩევს თავის სოფლის თავს, აქვს მასთან ყოველდღიური კონტაქტი და სისხვის მას კონკრეტულ ქმედებებს.

გოკა გაბაშვილი: აბსოლუტურად ვეთანხმები იმას, რომ კანონი არის საზოგადოებრივი შეთანხმება. როდესაც საზოგადოება და ხელისუფლება თანხმობას აღწევს რაიმე საკითხზე, ის შემდეგ ფორმდება, როგორც კანონი. მაგრამ არსებობს რაღაცეები, რაც ადამიანმა არ შეიძლება გადაულოცოს სახელმწიფოს, რომ იმ უკანასკნელს დაურევალად ეს ურთიერთობები. მაგალითად, ფუნდამენტური თავისუფლებები - აზრის, რწმენის თავისუფლება, შეზღუდვების, სიტყვის, შეკრების თავისუფლება, და შემდეგ იწყება რაღაც რეკულორება, რაც ყველას გვიქმნის გარკვეულ საზოგადოებრივ კომფორტს, სხვადასხვა ადამიანებს, სხვადასხვა ფუნქცია და ინტერეს-ჯგუფებს შორის, რის გარეშე ეს ყველაფერი ვერ იარსებებ

ჩაკვლა ჩვენი სახელმწიფოებრივი განვითარების - ეს არის ინტერული წერტილი. იკვლება ენოცია, ენერგია იმისა, რომ ჩვენ ვართ შემძლებელი სახელმწიფოს შექმნისა, რომ გვაქვს უნარი ჩვენი ქვეყნის სამხედრო, ეკონომიკური თუ პოლიტიკური თვალსაზრისით გაძლიერებისა. საზოგადოებაში ხდება იმ ამბიციისა თუ იმ გრძობის ჩაკვლა, რომელიც მოგვანდობებს, რომ ჩამოვყალიბდეთ ნორმალური ერად. მიღის მეთოდური დარწმუნება, დაფუძნება, რომ ჩვენ ვართ არანორმალური და უუნარიანი და საზოგადოება დაფუძნდება, რომელიც მოგვანდობებს, რომ ჩამოვყალიბდეთ ნორმალური ერად. მიღის მეთოდური დარწმუნება, დაფუძნება, რომ ჩვენ ვართ არანორმალური და უუნარიანი და საზოგადოება დაფუძნდება, რომელიც მოგვანდობებს, რომ ჩამოვყალიბდეთ ნორმალური ერად. მიღის მეთოდური დარწმუნება, დაფუძნება, რომ ჩვენ ვართ არანორმალური და უუნარიანი და საზოგადოება დაფუძნდება, რომელიც მოგვანდობებს, რომ ჩამოვყალიბდეთ ნორმალური ერად.

გიგა ბოკორია - ისტორიკოსი

გოკა გაბაშვილი - პოლიტოლოგი

ნიკოლოზ რურუა - იურისტი

ლაშა ბელაძე - დრამატურგი

დათო ტურაშვილი - ლიტერატორი

პროკურატურა. ხელისუფლება, თუ ის დემოკრატიულია, უმრავლესობის ტირანიისაგან იცავს უმცირესობას და მათ უფლებებს. ჩვენში ხელისუფლება არათუ უმცირესობას ვერ იცავს უმრავლესობისაგან, არამედ უმრავლესობასაც კი ვერ იცავს საკუთარი თავისაგან, ანუ ხელისუფლებისაგან. სახელმწიფო არსებობს იმისთვის, რომ ინდივიდულ არსებობებს, რადაცაც იქ, სადაც არ არიან პიროვნებები და არიან მხოლოდ "მასები" და "მოსახლეობა", "ხალხები", ი პროგრესს და განვითარებას საარსებოდ არანაირი მანია არ რჩებათ. რეზულტატში ვიღებთ ან აქტიურ აჯანყებას, ან პასიურ შეჯახებას, რომელიც საზოგადოების განვითარებას, პროგრესს არც ერთი არ უწყობს ხელს. ჩვენთან, ისევე როგორც დღევანდელ რუსეთში, ინდივიდები არსებობენ მხოლოდ იმიტომ, რომ იარსებონ სახელმწიფოში და არა პირიქით - სახელმწიფო მხოლოდ იმიტომ უნდა იარსებოს, რომ ინდივიდს მიეცეს ბედნიერად ცხოვრების მანსი. ამგვარ გაუკუღმართებას მოსდევს თავისი რეზულტატები. დღეს, როგორც ვიცით, რუსეთში არის ტენდენცია, რომ ხელი-სუფლებამ საკუთარი ხალხის ჯალათობის ჩამოხრევის ძეგლები ისევე თავიდან აღუმართოს. ეს ამ გზაზე გადადგმული მხოლოდ პირველი ნაბიჯი იქნება, რომელსაც აუცილებლად მოყვება ლოკალური განვითარება. ამის სამიმართება, თუმცა სხვა ფორმებით, ჩვენთანაც არის.

არა, ამ სამარცხენო ლოზუნგს სხვა ნიშანები აიტაცებდნენ. მთავარი ისაა, რომ ასეთი არაკეთილგონიერი სენტიმენტები ახერხებს საზოგადოებაში ფეხის მოკიდებას, იმის შემდეგ, რაც ეს უკვე მოხდა სხვა ქვეყნებში; მაგალითად, სერბეთში; უფრო ადრე კი გერმანიაში, და მან ტრაგედიები დაატარია ამ ევროპისათვის.

გოკა ბოკორია: ეს სწორედ იმ რეალობის რეზულტატია, სადაც ხელი-სუფლებასა და ხალხს შორის აბსოლუტური გაუცხოებაა, რაც ასეთ ხალხს, დემოკრატებს, უკმარის საუკეთესო საარსებოდ. თუმცა, ჩვენს შემთხვევაში, სამართლებრივ ბიუროკრატიაში ამ კონკრეტული პიროვნების შექმნაში დიდი როლი ითამაშა.

ნიკოლოზ რურუა: იქ, სადაც ხელი-სუფლებას და ხალხს შორის არ არის გაუცხოება, ხელისუფლება მკაფიოდ მოინშულ ჩარევებით მოქმედებს. ეს ის მოდელია, რომელიც ემორჩილება პრინციპებს და არა პიროვნებებს. ჯერჯერობით, ჩვენი პოლიტიკური კულტურა დაფუძნებულია პიროვნებების გარეშე გაერთიანებულ ჯგუფებზე. ამდენად, ასეთ რეჟიმში, სადაც ვინცერთ პიროვნებებს და არა პრინციპებს წარმართული ძალად, განვითარება, დახეხვა, გაუმჯობესება არ ხდება, იმდენად, რამდენადც ადამიანი მუდმივად ცვალებად არსებას და მის გარეშე გაერთიანებულ ხალხს, ადამიანის უუსტადე ამ ცვალებადობის გამო, არ იძლევა იმის შეგრძენების შანსს, რომ არსებული მიმართულება მცდარია, ამ გაუმჯობესებას საჭიროებს. მათ უბრალოდ ამის დროც არ რჩებათ, იმდენად სხვადასხვანაირი მათი ლიდერის ყოველი მოძველი სურვილი, დღე და მოტივაცია. მაშინ, როცა უსულო პრინციპი იძლევა ამოულებიან და დაფესვიანებას საზოგადოებას; საშუალებებს ანალიზისა და სამომავლო ცვლილებების პროგნოზირებისა. ჩვენთან კეთილდღეობა დამოკიდებულია არა აღიარებული პრინციპებისა და დაფესვიანებისა, არამედ ხელი-სუფლებით, ადამიანის უუსტადეზე.

დათო მარაქია: ერთ შესანიშნავ ფორმულაშია გავისხენებ ქართული ფოლკლორიდან - "შენი ვაჟაკობა ჩემი დედობის ბრალი იყო". სიფხიზელ საზოგადოების მხრიდან ცვლილების განხორციელება იქნებოდა შესაძლებელი. თუმცა, შეიძლება სასურველი ცვლილების სხვა ხერხებითაც მიღება - მაგალითად, ადამიანთა ორგანიზაციის თემებით, მიტინგით და ა.შ.

გიორგი მარგველაშვილი: დიდი ნაწილი ჩვენი დემოკრატიისა და სამოქალაქო საზოგადოების შენეებისას არის გარედან მოსული. უცხოეთის ქვეყნების მთავრობები დახმარების სახით და ჩვენივე თანხმობით აფუძნებენ გარკვეულ ინსტიტუტებსა და მექანიზმებს ჩვენში. ვექტორი ძალაუფლებისა თუ ცვლილებისა, შემოსულია გარედან. იგი არის პრინციპში სუსტი და გამოუცდელი. ის სტრუქტურები, რაზეც აქცენტს აკეთებს უცხოეთი,

გორც დამკვიდრებული და დაცული ინსტიტუტი, ჩვენთან არ არსებობდა. უამისოდ არ შეიძლება არც თვითმმართველობა მოიხდეს და არც სხვა ღირებული რამ, იმიტომ, რომ უამისოდ შენ ამის მაღლს ვერ გააცნობიერებ, ვერ გაიგებ. არ შეიძლება, რომ უამისოდ უმცირესობების უფლებათა დაცვა მოიხდეს, იმიტომ, რომ ეს შენთვის არაფერს ნიშნავს. ვერც მსაჯულთა ინსტიტუტის აუცილებლობას გაიგებ, თუ თავისუფლება შენთვის მხოლოდ ლამაზი სიტყვაა. და საერთოდ, ჩემი აზრით, ეს ჩვენი ძირეული ღირებულებები თუ არ შეიცვლება, ძალიან დეტალური რაღაცებიდან დაწყებული - ისეთი, როგორცაა უნეტარობა, მომჭირნობა, სხვისი დროის პატივისცემა და ა.შ., ჩვენი ყოფა არ შეიცვლება. ჩვენი დღევანდელი ღირებულებები ხელს არ უწყობს დემოკრატიის განვითარებას, დაწერვას, არამედ ხელს უშლის მას. ეს პროცესი არ არის დასაწყობი ზევიდან, არამედ - ქვევიდან. ეს არ შეუძლიათ, ჩვენ უცხოელებმა გავაყვეთ, ეს ჩვენი გასანდვი სამუშაოა.

დათო მარაქია: საერთაშორისო თანამეგობრობა ჩვენ გვთავაზობს იმ პრინციპებს, რომელიც აპრობირებულია და დაწერილია. ამ პრინციპებმა მისცა სხვადასხვა ქვეყნებს ნორმალური განვითარების საშუალება. ჩვენს მაგორად ხომ ვერ ივარგებს ეს საერთაშორისო თანამეგობრობა?! ჩვენი უნდა ივარგოს, ეს ბაზისი ჩვენ უნდა შევქმნათ.

გოკა ბოკორია: ლაპარაკი იმაზე, რომ ჩვენი ხალხი ეწინააღმდეგება ამ ღირებულებებს, მე მიმაჩნია, მინიმუმ, გადაჭარბებულია და ნაადრევია; იმის თქმა, რომ ასეთი კონფლიქტი არსებობს, მე ნაადრევად მიმაჩნია. ენახათ, იქნებ არ არის ის ასე. ენახათ. იქნებ მაშინ, როცა პოლიციის იმ უფროსს აირჩიეს მოქალაქე, მან მოითხოვოს მისგან, რომ არც თვითონ აწამოს და არც მის მეზობელს დაამკრონ ფრჩხილები. ვაგასებია, რომ დღეს ყველა ფიქრობს, რომ მე, ჩემი ბიძაძეები ან მისი ახლობელი თუ ენება დაპატიმრებული, მივიდე და გამოვაშვებინო და სულ არ მაინტერესებს, რა მოუვა ვილაც სხვას. მე მგონია, რომ ხალხსა და ხელისუფლებას შორის კონფლიქტის გზის შემოღებით შეიძლება გაირკვეს, რომ ჩვენი ხალხი არ არის ისეთი უუნარი. თუმცა, გეთანხმები, რომ დღისათვის ვხედავ ძალიან მძიმე სურათს.

ვატო ლევაჯა: მე ვერ ვხედავ, რომ ეს ღირებულებები, რომელიც, როგორც ითქვა, მოდის ქვემოდან, არის კონფლიქტში არსებულ ღირებულებებთან. ვთქვით, რომ ჩვენ ვართ საზოგადოებრივი ურთიერთობების ქვეყანა. როგორ შეიძლება, რომ მევენახე იყოს არააუტენტური ანუ არა-ინიციანი, იმიტომ, რომ თუ მას ზუსტად საჭირო დღეს არ გახსალა, გადააწინააშრებს მანა ვაზს, ის ვერ მიადგენს ვერანაირ რეზულტატს. ამავე მიზეზით, ის არ შეიძლება იყოს უფროსი საკუთრების მიმართ, იმიტომ, რომ ენახა არის მისთვის ყველაზე დიდი სარჩი-სამართალი, ცველი მისთვის საზოგადოებასთან ურთიერთობის სახეა. ეს უფრო არსებითი ფაქტია, ვიდრე იმაზე ლაპარაკი, თუ რა უნდა გააკეთოს ადამიანმა, როდესაც მისი ნება არ ხორციელდება არც ადგილობრივ, ან რეგიონულად, ანდაც ცენტრალურ

"24 საათი": რა არის კანონი? ჩვენთვის რა როლს თამაშობს იგი და როგორ უნდა იყოს ის იდეაში?

დათო მარაქია: ჩვენში კანონი არის ის, რითაც ხელისუფლება ემუქრება ხალხს, როდესაც მას უნდება პრეტენზია ხელისუფლების უკანონობის გამო.

მამუკა ხერხეულიძე: შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი კანონი, უბრალოდ, არ არსებობს. ქვეყნის მთავარი კანონი - კონსტიტუცია, რომელიც საჩქაროდ დაწერილი სურფაგატია სხვა ქვეყნების უზენაესი კანონებისა, ძირითადად საკითხებში, როგორც წესი, არ სრულდება. ალბათ, ყველაფერი ამის აუცილებლობა თავიდან გვაქვს შესავაჭები და გასაზრებელი, რის შემდეგაც შესაძლო გახდება ისეთი კანონთა შემუშავება, რომელთა დაცვაც არათუ აუცილებელი გახდება, არამედ გარდაუვალიც, იმდენად, რამდენადც ისინი მიუახლოებულნი იქნებიან საზოგადოების არაფორმალურ წინაგმობთან, ანუ ისევე და ისევე ჩვენს ღირებულებებთან. კანონი ზოგადად ხომ იმ კონსტიტუციის საფუძვალზე უნდა დაწერდეს, რომელიც საზოგადოების მხრიდანაც. როდესაც ხალხი აცნობიერებს, რომ ხელი-სუფლებათა თვითონვე არღვევს საკუთარ კანონს, ხალხს აღარ რჩება არანაირი მოტივაცია ან იმის რწმენა, რომ მათთვის რაღაცეა მინც საჭიროა კანონის დაცვა. რეზულტატი არის ის, რომ კანონმდებლობა ხდება ფუჭი სიტყვა, ფუჭია. მაგალითად, სასამართლოში იყო რაღაც გადაწყვეტილება - გამამტყუნა ერთი მხარე, ვანაძეოლა მეორე. არ არსებობს აღსრულების არანაირი მექანიზმი, იმელება უტყუარობა ეს კანონი, და მოქალაქე მისდის იმ რეალურ ძალასთან, ვისაც აქვს აღსრულების ის ალტერნატიული მექანიზმები, რომელიც სახელმწიფოს არ გააჩნია.

გოკა ბოკორია: ამ პარალელურ მექანიზმებსაც ეს ძალაუფლება ხელი-სუფლებებისაგან აქვთ მნიშვნელოვანი და დამატებითი. ასე ხდება დასაბჭოება პერიოდულად და ასე ხდება დღესაც.

ლაშა ბუღაძე: იდეალურ ვითარებაში გვთავაზობს ვოლტერის "კანდიდი". იგი ჩანის იდეალური ქალაქი, სადაც აბსოლუტურად ყველაფერი არის კარგად - არანაირი კონსტიტუცია არ არსებობს, არანაირი კანონი არ არის, და ყველა მოქმედებს თავისი პირადი მორალური კონსტიტუციის ანაირ. ამ შემთხვევაში ჩვენში არსებობს აბსოლუტურად სპონორიზირებული მდგომარეობა "კანდიდიდან" შემდგომი. აქ არც საკუთარი მორალური კონსტიტუციის ანაირი არიან მოქალაქეები და არც სახელმწიფო სთავაზობს საკუთარ კანონებს. სრული ანტიკონსტიტუციური სიტუაცია.

დათო მარაქია: არსებობს ხალხი, ვისაც ჩვენ შეგვიძლია პირობითად "აპრობირული მხარდამტყუნი" ვუწოდოთ. სწორედ ეს ხალხი ცდილობს, რომ კანონმდებრივ ენობაზე მაღლა დააყენონ რომელიმე ერთი ადამიანი. სანამ ეს ერთი ადამიანი რაიმე გადაწყვეტილებას მიიღებს, ეს ხალხი წინდინივე შუადგება, არ არის მისთვის, არამედ წგრევა. დღეს ჩვენ ყველამ უნდა ჩამოვყალიბოთ რაღაცნაირი თანამართლობის პირობები. დღეს ელემენტარულად ხდება

ერთიან საზოგადოებად. ამ ფარგლებს, ჩემი აზრით, უნდა ქმნიდეს კანონი. ჩვენ ვართ იმ პოზიციამ, როდესაც არ არის საავადღებულო ყველა იმ ნაბიჯის გამოკრება, რომელიც ცივილიზებულმა ერებმა გადადგეს. ჩვენ დღეს სხვების შეცდომებზე შეგვიძლია ვისწავლოთ. რაღაცები, რასაც სხვაგან დასჭირდა ორასი, სამასი წელი განვითარებისა და დაწერვისათვის, ჩვენ შეგვიძლია, ერთბაშად დავიწახოთ. მითუმეტეს, გვაქვს იმის საშუალება, რომ იმ სიტუაციაშიც კი, სადაც ადამიანი არ მუშაობს, გავხადოთ იგი სწორი და გავხადოთ ცივილიზებული. არის სფეროები, სადაც უნდა გაითვალისწინოთ განვითარებული, კულტურა, ტრადიციები, ეთნოფსიქოლოგია, და ეს საზოგადოებაში შესათანხმებული. მაგრამ არის საკითხები, რომლებიც უნდა გადაწყვეტილი იქნეს, როგორც ამას აკეთებს ცივილიზებული საზოგადოება.

"24 საათი": რა არის წესისმიერი ჩვენგანისთვის სტაბილურობა?

გოკა გაბაშვილი: სტაბილურობი გარეშე არ ყალიბდება სახელმწიფო, მაგრამ სტაბილურობა ჯერ იმას არ ნიშნავს, რომ ყალიბდება სახელმწიფო. ეს არის წინაპირობა განვითარებისა, მაგრამ არ არის საკმარისი პირობა ამისთვის. დალია ლამას სიტყვებით, "განვითარებისთვის აუცილებელია თავისუფლება. ნესერი, რომელიც არ არის თავისუფლება, არის სამარცხენო". რეალური სტაბილურობა უნდა ემყარებოდეს კმაყოფილ ადამიანებს და არა პირობა წყალჩაუბებულ და დაჭრავებულ ხალხს. თუ სტაბილურობა ამას სახეობს, სტაბილურობა თავად ხდება სასიფთაო. ჩემთვის სტაბილურობა დღევანდელ სახელმწიფოში უნდა ნიშნავდეს იმას, რომ არსებობდეს სტაბილური ყოფილი პიროვნები. ღიოდნ მარტო ამის იმედად ყოფნა არ შეიძლება. საკმაოდ დიდი სტაბილურობა ტოტალურად სახელმწიფოებში უნდა ნიშნავდეს იმას, რომ არსებობდეს სტაბილური ყოფილი პიროვნები. ღიოდნ მარტო ამის იმედად ყოფნა არ შეიძლება. საკმაოდ დიდი სტაბილურობა ტოტალურად სახელმწიფოებში უნდა ნიშნავდეს იმას, რომ არსებობდეს სტაბილური ყოფილი პიროვნები. ღიოდნ მარტო ამის იმედად ყოფნა არ შეიძლება.

დათო მარაქია: ჩემთვის მთავარია, რომ ქვეყანაში სტაბილურად იარსებოს თავისუფლებამ. დღევანდელ საზოგადოებაში სტაბილურობა კორუფცია, მუდმივფეთქება ვითარდება, სტაბილური (სოციალურსა და ეთნიკურ) შრილობა, და კიდევ სტაბილური შემდგომი ღირებულებების უპატივცემლობა. ჩემთვის აბსოლუტურად მიუღებელია ასეთი სტაბილურობა და ვეცდები, რომ დისონანსი შევიტანო სტაბილურ გარემოებაში.

გიორგი მარგველაშვილი: სტაბილურობა შეიძლება იყოს ისეთი, რომ შექმნას რეგულიცია, და ისეთი, რომ მოიტანოს ევოლუცია. რა თქმა უნდა, ჩემთვის ამ სტაბილურობაში, არც დღეს, არ არის შენება, არამედ წგრევა. დღეს ჩვენ ყველამ უნდა ჩამოვყალიბოთ რაღაცნაირი თანამართლობის პირობები. დღეს ელემენტარულად ხდება

ლევია იგივე გათავხელებული პოლიციისაგან; აღტარაფერი დაუცველი ხელშეუხებელი აღარ არის. რაში გამოიხატება ეს სტაბილურობა? სტაბილური საზღვრები, თუ სტაბილური ჩვენი უფლებები?! სტაბილური არის ეთნოლოგიური რამ ჩვენს ქვეყანაში - მონობა. ეს ჩვენი შეჩვეული, გენეტიკური კონფორმისშია, რითიც ხელს ვუწყობთ ამგვარ სტაბილურობას. საზოგადოება საკუთარი სინეჩაისა და შიმის გასამართლებლად ექებს რაღაც ფორმებს და მათ უფორებს ფიზიკური გადაარჩენისთვის აუცილებელ ფორმისთვის. აი ეს არის სტაბილურობა.

გოკა ბოკორია: ხელისუფლება ვაჭრობს იმ მინიმალური სტაბილურობით, თუ მას ეს შეიძლება ეწოდოს, და ხალხს ეუბნება, თუ თვენი მხრიდან რაღაც მოთხოვნები იქნება, ჩვენ წავაღოთ იმაზე, რომ მოხდეს უარესი, ვიდრე ეს საზოგადოებისთვის შეუძლებელია, სახელმწიფოებში ინსტიტუტების მთლიანი მომზადების ნდობა მოხდა. ვერც ერთი ნორმალური ხელისუფლება საკუთარ ხალხთან ამ ენაზე არ საუბრობს.

დათო მარაქია: მიცვალებულის მაკაიფის კეთება, რასაც ჩვენი ხელი-სუფლებათა მთელი სიგრძე-სიგანით ემსახურება, ჩვენში ნამდვილად სტაბილური და ეს მიცვალებული არის დღევანდელი ქართული პოლიტიკური სახელისუფლებო კურსი.

ნიკოლოზ რურუა: ჩემი აზრითაც ასეა. ცივილიზაცია, ანუ წინსვლა და განვითარება, იწყება ნესერიდან, შემდეგ ელემენტარული თავისუფლებით (ჩვენ უნდა გრძელდეს თავისუფლებით (ჩვენ უნდა გრძელდეს თავისუფლებით) და თუ ეს თავისუფლება არ მოდის, ინტერესისათვის არის აუცილებელი, მაგრამ არასაკმარისი.

გოკა გაბაშვილი: რა სტაბილურობაა ის სტაბილურობა, რომელიც ვერ უძლებს ქუჩის ორდინს აქციას?! ხდება მრავალრიცხოვანი გამოსვლები ბუღაიაში, ჩეხეთში, აშერაკაში. ზოგი სტაბილურობა, ანუ შექმნარტი სტაბილურობა უფლებს ანას, ყალბი კი ვერ უძლებს. სტაბილურობა, რომელიც ვერ უძლებს ჩვეულდებრივ დემოკრატიულ მოვლენებსა და პროცესებს, არის ძალიან მძიმე.

ნიკოლოზ რურუა: საჭიროა ინსტიტუტების, ანუ ინსტიტუციონალური სტაბილურობა, რომელიც ასდელიან დემონსტრაციას და ათასდღიან მიმძღობებას გაუძლებს. ასეთი სტაბილურობა ჩვენ არ გვაქვს. მაგალითად, ამერიკის ქართველები სტაბილური კორუფცია, მუდმივფეთქება ვითარდება, სტაბილური (სოციალურსა და ეთნიკურ) შრილობა, და კიდევ სტაბილური შემდგომი ღირებულებების უპატივცემლობა. ჩემთვის აბსოლუტურად მიუღებელია ასეთი სტაბილურობა და ვეცდები, რომ დისონანსი შევიტანო სტაბილურ გარემოებაში.

დასასრული იხილეთ "სამართლის" შემდეგ რედაქტებში

წიგნის ზეიანი

Buchmesse
Frankfurt
Book Fair

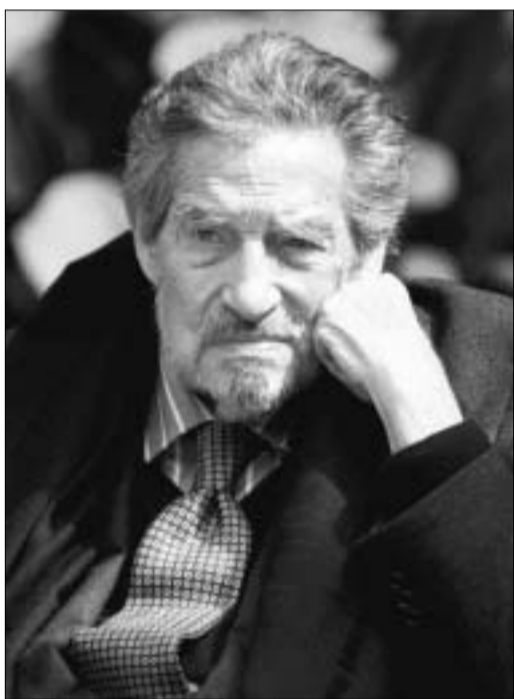
1978

1998

2002

1984

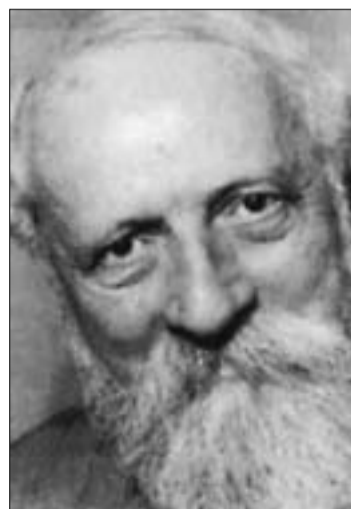
1951

1961

1996

1953

1958

ნიგნის ზეიმი

8 ოქტომბერს ფრანკფურტის 53-ე ნიგნის ბაზრობა გაიხსნა

ანა კორძაია-სამადაგვილი

წელიწადში ერთხელ, გერმანიაში, მაინის ფრანკფურტში, მსოფლიოს უდიდესი ნიგნის ბაზრობა იმართება. იმისთვის, რომ მკითხველმა მისი მაშტაბები უკეთ წარმოიდგინოს, მოგახსენებთ, რომ წელს, ოქტომბერში, 100 ქვეყნიდან ჩამოსული 6.700

ევროპის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნიგნის ბაზრობის ქალაქის საპატიო წოდებაში არავენ შედგება.

ნიგნის ბაზრობის ერთ-ერთი სტუმრის წერილი, რომელიც 1574 წლითაა დათარიღებული, სულისკვეთებით ძალიან ჰგავს ჩვენი თანამედროვეების ჩანაწერებს, რომლებიც მეგობრებს უკვე ელექტრონული ფოსტის მეშ-

ლოვანი ღონისძიება ჩატარდა: 17 საათზე – ფრანკფურტის 53-ე ნიგნის ბაზრობის გახსნის საზეიმო ცერემონია, ოთხი საათის შემდეგ კი – სტუმარი ქვეყნის, ლიტვის პრეზენტაცია, რომელიც ქვეყნის პრეზიდენტმა, ვალდას ადამასკუსმა გახსნა.

ფრანკფურტის წლევედელი “სტუმარი ქვეყანა”, ლიტვა, თავისი წარსულისა და აწმყოს სუ-

ბელმობეჭილ ლიტერატორებთან შეხვედრებსა თუ დისკუსიებს. ფრანკფურტის ყველაზე ცნობილი კლუბები საღამოობით After Fair Parties აწყობენ – აფრიკული დოლების ცეცხლით, მექსიკური რიტმებით... ბაზრობაზე გატარებული დღის შემდეგ ყველას შეუძლია Living XXL-სა თუ King Kamehameha-ში საუცხოო კერძებით და ცეკვით

მოტივაცია ასეთია: ის არის “... ყველაზე მძლავრი და ნაზი ხმა მე-20 საუკუნის აფრიკულ ლიტერატურაში, შეუდრეკელი მოძღვარი და მორალისტი, და, უპირველეს ყოვლისა, დიადი მთხრობელი. ის სამართლიანად ითვლება დასავლეთ აფრიკის ინგლისურენოვანი აუთენტური რომანის ტრადიციის დამფუძნებლად. მის სტილზე დიდი გავ-

მონაწილე 200 ათასი კვადრატული მეტრის ფართობზე გამოფენს 400 ათას ნიგნს, და ამ მოვლენის გასაშუქებლად ექვსი დღით ფრანკფურტში მთელი მსოფლიოდან 10 ათასი ჟურნალისტი ჩადის. თუკი ვაგიმართლათ და ნიგნის ბაზრობის დროს ფრანკფურტში მოხვდით, მთელს მსოფლიოს გაიცნობთ. სულ ერთია, გამოცემლობის თანამშრომელი ბრძანდებით თუ ნიგნით მოვაჭრე, ლიტერატორი თუ ჟურნალისტი, ხელოვანი თუ მეცნიერი, თუ უბრალოდ მკითხველი, – ანუ ბაზრობაზე ყველაზე მნიშვნელოვანი ადამიანი – ნებისმიერ შემთხვევაში, დიდი სიამოვნება გელით.

მკითხველისთვის ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობა ნარკოტიკივითაა: ერთხელ თუ მოხვდით, ყოველ წელს მოგიწევთ ჩასვლა, ნიგნებით სავსე უზარმაზარ დარბაზებში ხეტიალი, იმ ავტორებთან შეხება, რომელთა ნიგნებსაც დილაგდე ვერ წყდებით ხოლმე. აქ შეხვედრივარ იაშარ ქემალს, რიუდიგერ საფრანსკის, არუნდატი როის, ხელში მჭერია ნიგნები, რომელთა შესახებაც მხოლოდ მიოცნებია... ოთხი წელი ჩავდივარ ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობაზე, დილიდან საღამომდე გადავდივარ დარბაზიდან დარბაზში, და მთლიანად მინახავს-თქო, მაინც ვერ ვიტყვი.

ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობის ისტორიის მოსათხრობად მე-15 საუკუნეში უნდა დავბრუნდეთ. მაშინ, ფრანკფურტიდან სულ რამდენიმე კილომეტრის მოშორებით, იოჰანეს გუტენბერგმა ნიგნის ბეჭდვა დაიწყო. ცოტა ხანში “ბაზრობების ქალაქი ფრანკფურტი” ახალი, ნიგნის ბაზრობაც გაიხსნა და მე-17 საუკუნემდე ფრანკფურტს

ვეობით უზიარებენ მიღებულ შთაბეჭდილებებს: ისიც სწავლულებსა და მწერლებს აქებს და ცდილობს აღწეროს, როგორი დიდებული ატმოსფეროა ბაზრობაზე, ნიგნების და მათი შემქმნელების გარემოცვაში.

ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობა მაშინაც “თავისუფალი სულით” გამოირჩეოდა. აქ თვით მარტინ ლუთერის “ნაწერებსაც” გადააწყობდით, და ეს იმხანად, როცა დანარჩენ გერმანიაში მწვალებელს კოცონი ემუქრებოდა. სწორედ ეს ლიბერალიზმი იყო ფრანკფურტში ნიგნის საქმიან და ვაჭრობის განვითარების ერთ-ერთი ძირითადი პირობა. ასე გრძელდებოდა მე-17 საუკუნემდე, სანამ გერმანიაში დიდი პოლიტიკური და კულტურული ცვლილებები მოხდებოდა: 1750 წელს ფრანკფურტში ბოლოჯერ გამოსცეს ბაზრობის კატალოგი, რომელიც 1564-დან ყოველწლიურად იბეჭდებოდა.

მიუხედავად ასეთი გრძელი ისტორიისა, ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობის “დაბადების დღედ” 1949 წელია მიჩნეული – უკანასკნელი კატალოგის გამოსვლიდან 200 წლის თავზე ფრანკფურტის წმინდა პავლეს ეკლესიაში 205 გერმანელმა მონაწილემ მოიყარა თავი. ასე ჩატარდა დამარცხებულ გერმანიაში მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ პირველი ნიგნის ბაზრობა. მაშინ წმინდა პავლეს ეკლესიას, გერმანიის დემოკრატიული ტრადიციების სიმბოლოს, 14 ათასამდე ადამიანი ეწვია. ბაზრობას არნახული წარმატება ჰქონდა, და მას შემდეგ ფრანკფურტი ყოველწლიურად ეპატიჟება ყველას, ვინაც ნიგნთან რაიმე აკავშირებს.

წელსაც, 8 ოქტომბერს, მაინის ფრანკფურტში ორი მნიშვნე-

რათს გვთავაზობს. დასავლეთ ევროპაში ნაკლებად ცნობილი ლიტერატურისა და კულტურის წარსადგენად, წელს ლიტვა ასობით ღონისძიებას აწყობს ფრანკფურტსა და მთელს გერმანიის ფედერაციაში: გამოფენებს, თეატრალურ დადგმებს, ლიტერატურულ თუ მუსიკალურ საღამოებს, და სხვა.

ლიტვის სტუმრობის დევიზია “გაგრძელება იქნება”, პლაკატზე კი პატარა მინდვრის ყვავილია გამოსახული – ლიტვა ევროპისათვის ამ ყვავილივით პატარა, მაგრამ მიმზიდველი ქვეყანაა. მიუხედავად იმისა, რომ ბიუჯეტიც შესაბამისად პატარა ჰქონდათ, სულ რაღაც 1,47 მილიონი ევრო, ლიტველებმა უაღრესად მრავალფეროვანი პროგრამის შესახებ გააკეთეს განაცხადი: ჯერ კიდევ ბაზრობის დაწყებამდე 30-მა ლიტველმა ლიტერატორმა გერმანიის ქალაქებში საჯარო კითხვის საღამოები ჩაატარა, ბაზრობის დროს კი მათთან შეხვედრა და დისკუსიებში მონაწილეობის მიღება ბაზრობის ტერიტორიაზე შეიძლება, სტენდებთან თუ კაფეებში. თუმცა დასავლეთევროპელებისა არ იყოს, ვერც ქართველები დავიკვივნით ლიტვური ლიტერატორის ცოდნას, რამდენიმე ავტორს მაინც დავასახელებთ – იურგა ივანაუსკაიტე, იურგის კუნჩინასი, ტომას ვენცლოვა და იონას მეკა. (თუკი დაინტერესდებით: მათი ნაწარმოებები “არილის” საგანგებოდ ლიტვური ლიტერატურისადმი მიძღვნილ ნომერში იყო გამოქვეყნებული 2000 წელს).

უამრავი ნიგნის გარდა, ამ ექვსი დღის განმავლობაში ბაზრობის სტუმრებსა და მონაწილეებს 2000 სხვადასხვა ღონისძიებას სთავაზობენ: პრეზენტაციების, საჯარო კითხვებს, სა-

იჯეროს გული. მაგრამ ეს – საღამოს, მაშინ, როცა ძირითადი ღონისძიებები უკვე დამთავრებული იქნება. ამ უკანასკნელთა შესახებ კი ორიოდე სიტყვით მოგახსენებთ:

წელს ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობის ორგანიზატორები პირველად ინვევენ საერთაშორისო კონგრესს “Frankfurt Futura Mundi”, რომელიც “გაყოფილი მსოფლიოს ხიდების” პრობლემას ეხება. აქ მსოფლიოს მოაზროვნეები, მწერლები და ფილოსოფოსები კაცობრიობის საერთო მომავლის საკითხებს განიხილავენ – თანასწორობასა და თანასწორუფლებიანობას ე.წ. გლობალიზაციის და მის შედეგად წარმოშობილი კონფლიქტების კონტექსტში: რა აერთიანებს მსოფლიოს – ერთიანი მმართველობა თუ ერთიანი ლიტერატურების სისტემა?

თუკი გლობალიზაციის პრობლემები ნაკლებად გაღელვებულ და არც “ხიდჩატეხილობის” დარდი გაქვთ, მშვიდობის ჯილდოს გადაცემაზე ნაბრძანდით – ის ფრანკფურტის წმინდა პავლეს ეკლესიაში ტარდება, სადაც მეცხრამეტე საუკუნეში პირველი გერმანული პარლამენტი შეიკრიბა, 53 წლის წინათ კი პირველი ნიგნის ბაზრობა ჩატარდა. გერმანიის ნიგნით მოვაჭრეთა ბირჟების გაერთიანება მშვიდობის ჯილდოს ყოველწლიურად გადასცემს მწერალს, რომელიც საბჭოს გადაწყვეტილების თანახმად, მთელი თავისი ცხოვრებითა და შემოქმედებით იმსახურებს ამ საპატიო წოდებას.

უკვე ივნისის დასაწყისში გახდა ცნობილი, რომ წელს, 12 ოქტომბერს, მშვიდობის ჯილდოს მიიღებს ჩინუა აჩეპე, მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ნიგერელი მწერალი. საბჭოს გადაწყვეტილების

ლენა იქონია თავისი ხალხის ზეპირმეტყველებამ, და თავისი შემოქმედებით მან ამ ტრადიციის უკვდავყოფა შეძლო”.

პირველივე რომანმა, Things fall apart, რომელიც 27 წლის ჩინუა აჩეპემ 1958 წელს გამოაქვეყნა, ნიგერელ მწერალს მსოფლიო აღიარება მოუტანა. რომანი მოგვითხრობს ტრადიციული აფრიკული ცხოვრების წესის ნგრევაზე, იმის შესახებ, თუ რა მოუტანა კოლონიალიზმმა შავ კონტინენტს. სწორედ კულტურათა კონფლიქტი და “ახალი აფრიკული გზის” ძებნაა ჩინუა აჩეპის რომანებისა და ესეების ძირითადი თემა. გარდა ამისა, ავტორი, რომელმაც ნიგერიული რადიო და თავისს სამშობლოში მრავალი გამომცემლობა დააარსა, ყოველთვის პოლიტიკურად აქტიური იყო – ესეც ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა მშვიდობის ჯილდოს მისაღებად.

ამ უკანასკნელი წლების განმავლობაში ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობის სტუმრები ქართველი გამომცემლები პირველად იყვნენ. მათი ვიზიტები საკმაოდ წარმატებულია ხოლმე: ყოველწლიური ნიგნის ბაზრობის ტრადიცია საქართველოშიც დაინერგა, “ყოველი ფრანკფურტის შემდეგ” ჩვენს დახლებზე ახალი ნიგნები ჩნდება, გამომცემლებისათვის სემინარები ტარდება, ახალი მედიებისადმი მიძღვნილი კონგრესების მონაწილეობა სივრცეში კი ქართულ გვარებს შეხვდებით. ქართველი გამომცემლები ძალიან ყოჩაღი ხალხი გამოდგა და ვინ იცის, ეგებ, მათი ძალისხმევით მაინც, რამდენიმე (თუნდაც მრავალი) წლის შემდეგ, ლიტვის მსგავსად საქართველოც გახდეს ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობის მთავარი გმირი?!

გიორგიშვილის განცხადება

კითხვის შესახებ

პირველი პირობა

ადამიანთა უმრავლესობამ კითხვა არ იცის, უფრო მეტს კი ბოლომდე ვერ გაუგია, რატომ კითხულობს. ზოგიერთები თვლიან, რომ კითხვა, ძირითადად, მძიმე, მაგრამ აუცილებელი რამაა "განათლებისთვის" და ნებისმიერი საკითხავი მათ, დიდი-დიდი, "განათლებლებს". სხვებისთვის კითხვა მსუბუქი სიამოვნებაა, დროის მოკვლის საშუალება, და მათთვის, სინამდვილეში, სულ ერთია, რას ნაკითხავენ, ოღონდ კი არ მოინყნონ.

ასე, ბ-ნი მიუღერი გოეთეს "ემონტს" ან მარკგრაფინის ქალის, ფონ ბაიროიტის მოგონებებს კითხულობს, იმის იმედით, რომ უფრო განათლებული გახდება და შეავსებს თავის ცოდნას, რომლის ნაკლებობასაც თავად განიცდის. ის, რომ ცოდნის ნაკლებობას ასე მძაფრად გრძნობს და არ ივინყებს, უკვე იმის მანიშნებელია, რომ მისი აზრით განათლება რაღაც გარედან მომავალია და იგი შრომით მიიღწევა. ეს კი იმაზე მეტყველებს, რომ რაც არ უნდა ისწავლოს, მასში ყველაფერი მკვდარ და უნაყოფო ცოდნად დარჩება.

ბატონი მაიერი კი "სიამოვნებისთვის" კითხულობს, ანუ მოწყენილობის უკმა. დრო ბევრი აქვს, რენტეია, დრო იმაზე მეტი აქვს, რამდენის გამოყენებასაც შეძლებდა. მაშასადამე, მწერლები მას გრძელი დღის მოკვლაში უნდა დაეხმარონ. იგი ისევე კითხულობს ბალზაკს, როგორც კარგ სიგარას ენევა და ისევე კითხულობს ლენუას, როგორც გაზეთს.

არადა, ეს ბატონები, მიუღერები და მაიერები (ისევე, როგორც მათი ცოლები, ვაჟები და ასულები), სხვა რამეებში სულაც არ არიან არჩევანსა და დამოუკიდებლობას მოკლებულნი. თავიანთ ფასიან ქალაქებს სათანადო მიზეზების გარეშე არასოდეს ყიდულობენ და ყიდიან, გამოცდილი აქვთ, რომ ძილის წინ მძიმე საქმელის მიღება არასასურველია, და ფიზიკურად იმაზე მეტად არ იტვირთავენ თავს, ვიდრე ჯანმრთელობისთვის არაა აუცილებელი. ზოგიერთი მათგანი სპორტსაც კი მისდევს და ამ ნიშანდობლივი დროსტარების საიდუმლოშიც ერკვევა. იცის, რომ სპორტით ჭკვიან ადამიანს არამარტო სიამოვნების მიღება, არამედ გაახალგაზრდავება და ჯანზე მოსვლაც შეუძლია.

ჰოდა, ისევე, როგორც ვარჯიშობს ან ნიჩაბს უსვამს, ბატონმა მაიერმა უნდა იკითხოს კიდევ. იმ საათებისაგან, რომლებსაც კითხვას ანდომებს, არანაკლები ხეირი უნდა ჰქონდეს, ვიდრე იმ დროისგან, რომელსაც თავის საქმეს ახმარს და მას არ უნდა აცდუნებდეს ისეთი ნიგნი, რომელიც ცოდნით არ გაამდიდრებს, ოდნავ მაინც უფრო ჯანმრთელს, ერთი დღით უფრო ახალგაზრდას არ გახდის. განათლება მას ისევე ნაკლებად უნდა ადარდებდეს, როგორც პროფესორის წოდების მოპოვება და რომანების გმირ ყაჩაღებთან და საროსკობების მფლობელებთან ურთიერთობა ისევე უნდა რცხვენოდეს, როგორც ნამდვილ ნაძირალებთან საქმის დაჭერა. მაგრამ მკითხველი ასე მარტოვად არ მსჯელობს, ის დაბეჭდილ სამყაროს განიხილავს როგორც უდავოდ ამაღლებულ რამეს, ბოროტსა და კეთილს მიღმა არსებულს, ანდა ამრეზით უყურებს ამ სამყაროს, როგორც არარეალურს, მეოცნებების მიერ გამოგონილს, რომელიც მხოლოდ იმისთვის ვარგა, რომ მოწყენილობის უკმა მიაკითხო, და საიდანაც არანაირ ხეირს არ უნდა ელოდებ,

დიდი-დიდი, ის შეგრძნება გამოგყვეს, რომ რამდენიმე საათი სასიამოვნოდ გაატარე. მიუხედავად ლიტერატურის მცდარი შეფასებისა და დაქინებებისა, ბ-ნი მიუღერი და ბ-ნი მაიერი, როგორც წესი, ძალიან ბევრს კითხულობენ. იმ საქმეს, რომელიც მათ, სინამდვილეში, სულ არ ეხებათ, მეტ ყურადღებას და დროს უთმობენ, ვიდრე რამე სხვა საქმეს. შესაბამისად, გუმანით მაინც ხედებიან, რომ ნიგნებში არის რაღაც,

რი კარგი ნამალია და ამიტომ იქ ყველა საშუალების გასინჯვას ცდილობენ, ყველა კოლოფის, ყველა შუშის ნახვას. არადა, კარგი იქნებოდა, თუ ნიგნის მალაზიასა და ბიბლიოთეკაში, კარგი აფთიაქის მსგავსად, ყველასთვის მონახულიყო საკუთარი საშუალება, რომ მონამვლისა და ზედმეტის მოხმარების გარეშე ყველას შეძლებოდა ახალი ძალების მოკრება. ჩვენ, ლიტერატორებს, გვსია-

რალია. ნიგნები იმისთვის როდი იწერება, რომ დამოუკიდებლობას მოკლებული ხალხი კიდევ უფრო უნათო გახდეს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მათ იმისთვის იყენებენ, რომ უსიცოცხლო ადამიანებს იაფად მიანოდონ რაღაცა, რაც ცხოვრების ილუზიას ქმნის და თითქოს მისი შემცვლელია. არადა, ნიგნები ხომ მხოლოდ მაშინაა ფასეული, როცა სიცოცხლეს გვაზიარებს, სიცოცხლეს ემსახურება და კითხვის ყოველი საათი ფუჭადაა

ბის გამახვილებას გულისხმობს, ჩახლართული ამბების ერთ წერტილში კონცენტრირებას და გამარტივებას. ადამიანური გრძობების ასეთი გამარტივება და კონცენტრირება სულ პატარა ლექსითაც შეიძლება, და თუ მისი კითხვისას იმის ძალა არ შემწევს, რომ ყურადღება მოვიკრიბო, თანამონაწილე და თანამგრძნობი არ ვახდებ, ცუდი მკითხველი ვყოფილვარ. ის, რომ ამით ლექსისათუ რომანის მიმართ უსამართლობას ვიჩენ, შეიძლება არ მალევე დავივსდეს, მაგრამ ცუდი კითხვით, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარი თავის მიმართ ვარ უსამართლო. დროს ისეთ რამეზე ვხარჯავ, რაც ფასეული არაა, მხედველობას და ყურადღებას ჩემთვის უმნიშვნელო რამეს ვახმარ, იმას, რაც - წინასწარ ვიცი - მზად ვარ უმაღლეს დავივიწყო, გონებას ვლი შთაბეჭდილებებით, რომლებიც ჩემთვის უსარგებლოა და რომელთა გადახარშვაც არ შემიძლია.

ხშირად იტყვიან ხოლმე, ეს "ცუდი კითხვა" გაზეთების ბრალია. მე ასეთი აზრი სრულიად მცდარად მიმაჩნია. შეიძლება ყოველდღიურად იკითხო გაზეთი ან გაზეთები და ამავე დროს კონცენტრირებულად და ქმედითუნარიანად დარჩე, ახალი ამბების ამორჩევა და სწრაფი კომბინაცია ძალიან ჯანმრთელი და ფასეული ვარჯიშიც კია. ამ დროს, საეჭვო შესაძლებელია, რომ განათლებას და ნატრებულმა მაიერმა თუ სიამოვნებისთვის მკითხველმა იმგვარად ნაკითხონ "არჩევითი ნათესაობა", რომ ის სრულიად უსარგებლო იქნება.

ცხოვრება ხანმოკლეა, და იმევეყნად არავის მოეკითხება, რამდენ ნიგნთან შეძლო გამკლავება. ამიტომ არცთუ ჭკვიანურია და მეტიც, მაგნა ფუჭ კითხვაზე დროის ხარჯვა. მე ცუდ ნიგნებს კი არა, კითხვის ხარისხს ვგულისხმობ. კითხვისაგან, ისევე, როგორც ცხოვრებაში ყოველი ნაბიჯისა და ჩასუნთქვისგან, რაღაცას უნდა ველოდეთ, მას ძალა უნდა დაგვახარჯოთ, რომ მეტი მივიღოთ, უნდა დავიკარგოთ, რომ უფრო ცნობიერად აღმოვაჩინოთ საკუთარი თავი. ლიტერატურის ისტორიის ცოდნას არანაირი ფასეულობა არ გააჩნია, თუკი ყოველმა ნაკითხულმა ტომმა ნუგეში, ან ძალა, ან სულიერი სიმშვიდე არ მოიტანა. უაზრო, დაბნეული კითხვა იგივეა, რაც ლამაზ მიდამოში თვალახვეული სეირნობა. არც იმისთვის უნდა ვიკითხოთ, რომ საკუთარი თავი და ყოველდღიური ცხოვრება დაგვაინყდეს, პირიქით, უფრო ცნობიერად და გონივრულად უნდა მოვიკიდოთ მტკიცე ხელი ჩვენს ცხოვრებას. ნიგნებს ისე არ უნდა მივუდგეთ, როგორც შემინებულ მოსწავლეები - ამპარტავან მასწავლებელს, და არც ისე, ფუქსავატები რომ მიადგებიან ხოლმე არყის ბოთლს, - არამედ ისე, როგორც მთამსვლელები უდგებიან ალპებს, მეტრძოლები - არსენალს. უნდა ვიყოთ არა დევნილები და ცხოვრების არმოსურნენი, არამედ კეთილი ხალხი, რომელსაც მათთან აქვს საქმე, ვინც მისი მეგობარი და შემწეა. ასე რომ იყოს, ასე რომ მოხდეს, იმის მეთაფრად აღარ ნაკითხავდა ხალხი, რასაც ახლა კითხულობს, და ყველანი ათავჯი უფრო გახარებულნი და მდიდრები იქნებოდით. ხოლო თუ ეს იმას გამოიწვევდა, რომ ჩვენს ნიგნებს არავინ იყიდა და ჩვენ, მწერლები, ათავჯი ნაკლებს დავწერდით, სამყაროს ამით არაფერი დაუშავებოდა. ვინაიდან, კითხვისა არ იყოს, არც წერის საქმეა კარგად.

გერმანულიდან თარგმნა ნატო თთოლაძემ

არცთუ მთლად უმნიშვნელო. ოღონდ მათი ნიგნების მიმართ დამოკიდებულება იმდენად პასიური და თავისუფალი ნებას მოკლებულია, რომ, ბიზნესში იგივე რომ ჩირდეთ, დიდი ხნის გაკოტრებულ ბულებში იქნებოდნენ.

ის მკითხველიც, რომელიც დასვენებასა და დროის გატარებას ცდილობს, და ისიც, ვინც საკუთარ განათლებაზე ზრუნავს, ნიგნებში ერთგვარ მაცოცხლებელ და სულიერად ამაღლებულ ძალას გრძნობენ, თუმცა დანამდვილებით არაფერი იციან და არც რამის შეფასება შეუძლიათ. ისინი უგუნური ავადმყოფებივით იქცევიან, რომლებმაც იციან, რომ აფთიაქში ბევ-

მოვნებს, რომ ხალხი ამდენს კითხულობს, და ალბათ ავტორის მხრიდან არცთუ ჭკვიანურია იმის თქმა, რომ ხალხი მეტისმეტად ბევრს კითხულობს. მაგრამ როცა ეს ამბავი დიდხანს გრძელდება, საყოველთაოდ არასწორად გაგებულნი და ბოროტად გამოყენებული საქმიანობა სულ უფრო ნაკლებად სასიამოვნო ხდება, და ათი კარგი, მადლიერი მკითხველის ყოლა, ნაკლები მოგების მიუხედავად, ათასი უმადურის ყოლაზე უკეთესიცაა და უფრო სასიხარულოც.

ამიტომ გავკანდიერდი და ვაცხადებ, რომ ხალხი, საზოგადოდ, მეტისმეტად ბევრს კითხულობს და ეს "კითხვადობა" ლიტერატურისთვის პატივი კი არა, ზა-

ჩავლილი, თუ მკითხველს ერთი წვეთი ძალა, ახალგაზრდობა, ხალხის მაინც არ შემატა.

გარეგნულად კითხვა ისეთი რამაა, რომელიც კონცენტრაციას მოითხოვს, და "დარდის გასაქარვებლად" კითხვა ტყუილი ამბავია. თუ ადამიანი სულით ავადმყოფი არაა, არაფრის გაქარვება არ სჭირდება, პირიქით, ყველგან ყურადღებით ყოფნა მართებს - სადაც არ უნდა იმყოფებოდეს, რასაც არ უნდა აკეთებდეს, რასაც არ უნდა გრძნობდეს - მთელი არსით მოვლენებში უნდა იყოს ჩართული. ასევე, კითხვის დროს უნდა გვესმოდეს, რომ ყოველი კარგი ნიგნი, უპირველეს ყოვლისა, ყურადღე-

მთელი ცხოვრება, როგორც ტელევიზორი და სიკვდილის მიზნიდან დანახული პარსკვლავები

მიქაელ ირაძაძე

გიგა ზაალიშვილი. დელ მარში - ერთი წელი ჩეჩნეთის ტყვეობაში. რედაქტორი ვანო ამირხანაშვილი. თბ. "ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა", 2001.

ლიტერატურისმცოდნეობაში ხშირად და ერთგვარი გადაჭარბებითაც უყვარდათ საუბარი იმ სასიკეთო გავლენაზე, რომელიც კავკასიის მთიანეთის ზღაპრულმა სილამაზებმა, - კავკასიის "ზედაპირმა", - მოახდინა ერთფეროვანი ტრამალების ჭვრეტას თვალმიჩვეულ რუს მწერლებზე.

არ მასხვს, ვინმეს აღენიშნოს, რომ ქართული ლიტერატურისთვის ასევე მეტად ნაყოფიერი აღმოჩნდა კავკასიის ქვესკნელ-ქვედაპირი - ლეკეთ-ქისტეთის ჯურღმულები: ლეკების მიერ დავით გურამიშვილის დატყვევებამ ჩვენს მწერლობას შესძინა რამდენიმე გენიალური ლექსი და, ფაქტობრივად, განსაზღვრა ამ უნივერსალური პოეტის ბედისწერა. ილია ორბელიანის შამილთან ტყვეობამ შვა მისი მრავალმხრივ საინტერესო ჩანაწერები და ბარათაშვილის გენიაში დაადულა "მერანი" (გავიხსენოთ: მერანი დატყვევებული "ილიკოს ნაცვლად ფიქრს" წარმოადგენს - ცხოვრების საზღვრისი თითქოსდა ილია ორბელიანის თვალით არის დანახული). ასეთი იყო საზღაური, რომელიც მიიღო მარადიულმა საქართველომ იმ მრავალრიცხოვან უბედურებათა წილ, რომლებიც ჩრდილოკავკასიელებმა გაუთავებელი ყაჩაღური თავდასხმებით დაატყვევეს XVIII-XIX საუკუნეების ქართლ-კახეთს.

ჩვენს დროში "პანკისის პრობლემა" ლამის გააცოცხლა "ლეიანობის აჩრდილი". ოლონდ იგი, სწორედ წარმოდგენილი არქაულობის გამო, ქართველი საზოგადოების მიერ სრულად ვერც კი იქნა გააზრებული საშინელ საფრთხედ, რასაც თავისი არსით წარმოადგენდა. პირიქით, როგორც შეჰფერის კიდევ აჩრდილს, ის დარჩა რაღაც შორეულ, ნახევრად ზღაპრულ საშიშროებად, რომელიც თითქოსდა სულ სხვა სივრცეში არსებობს და, ყოველ შემთხვევაში, პირადად შენს ცხოვრებას, შენს საარსებო გარემოს არაფრით ემუქრება.

ასეა თუ ისე, ნახევრად ზღაპრულ იერს ხელი არ შეუშლია "პანკისის აჩრდილისათვის" სავესტით რეალურად დაეცხირებინა მრავალი ადამიანის ბედი და, ამასთან ერთად, მოეცა პირველი ლიტერატურული ნაყოფი: "დელ მარში" - 1998 წელს პანკისიდან ჩეჩნეთში გატაცებული მხატვრის, გიგა ზაალიშვილის ნიგნი ერთნაირი ტყვეობის შესახებ, რომელიც, უნდა ვაღიარო, როცა სარეზენციოდ გადმომცეს, ერთგვარი უნდობლობით ავიღე ხელში. ეს იყო უხვი და მრავალფეროვანი ინფორმაციით გაულამსუვებული ადამიანის, იქნებ ბუნებრივი, მაგრამ ეთიკურად არცთუ მთლად უზადო რეაქცია: რით შეიძლება დამაინტერესოს ნიგნმა პრობლემაზე, რომლის შესახებ თითქმის ყველაფერი ვიცი (ყოველ შემთხვევაში, ის მაინც, რისი გავებაც ასე უხიფათო სიმორიდან არის შესაძლებელი); მე ხომ პრესით და ელექტრონული მედიით ამდენჯერ წამიკითხავს, მომისმენია, მინახავს ამიერკავკასიის გაცილებით უფრო დრამატული და მასშტაბური მოვლენების სანიშნო ანალიზიცა და უშუალო მონაწილეთა მონათხრობიც, დოკუმენტური ვიდეო-საღიგა და ემოციურად საკმაოდ შთამბეჭდავი რამდენიმე მხატვრული გააზრებაც. დაახლოებით ამგვარი განწყობით გადავშალე "დელ მარში" და... თავაულებლად წავიკითხე, ხოლო ზოგ ადგილს რამდენჯერმე მიუვრუნედი.

ძლიერმა შთაბეჭდილებამ უარი მათქმევინა ნინდანინ შემუშავებულ გეგმაზე (ვიდრე ნიგნი რამდენიმე დღე გადაუშლელად მედო მაგიდაზე) - ამავე თემაზე შექმნილი დოკუმენტური და მხატვრული ნაწარმოებების ფონზე განმეხილა "დელ მარში", აგრეთვე ერთმანეთისთვის შემედარებინა ტყვეობის პირობებიცა და ყაჩაღისა და ტუსაღის მენტალიტეტიც ნინა საუკუნეებში და ჩვენს დროში (ასეთი გეგმის შედგენისას, ახალა ვხვდები, ალბათ, ერთგვარი ეგოისტური ინსტინქტი მამოძრავებდა - როგორმე საინტერესო სარეცენზიო გამეხადა, როგორც ვვარაუდობდი, არცთუ საინტერესო საკითხავი). შთაბეჭდილებათა დანმეხდის შემდეგ, იმ განზრახვაზეც კი უარი ვთქვი, რაზეც კითხვისას განუწყვეტილად ვფიქრობდი და ბევრი ადგილი მოვნიშნე კიდევ - დამეხასიათებინა თხრობის მანერა და მეჩვენებინა, რაოდენ ბუნებრივად ერწყმის ერთმანეთს საშინელი დამცირებისა და გვემა-დასახიჩრების შთამბეჭდავი, არასენტიმენტალური ასახვა და უბოროტო, ვაჟკაცური იუმორი.

არსებითად, მე მთელ ნიგნს არც კი მიმოვიხილა: იმის აღნიშვნით შემოვიფარგლები, რომ ნინდა ლიტერატურული თვალსაზრისითაც, იგი ბოლო წლებში ქართულ ენაზე შექმნილ ერთ-ერთ საუკეთესო ნაწარმოებად მიმაჩნია და სულ რამდენიმე მომენტზე შედარებით ვრცლად შევჩერდები.

სიცოცხლე და სიკვდილი, როგორც კინოსანახაობა ან ტელევიზორი

გიგა ზაალიშვილის ნიგნი ერთი ადამიანის (ავტორის) ცხოვრების ტრაგიკულ მონაკვეთს აღწერს, მაგრამ მასში სხვა, ბევრად უფრო მასშტაბური, მე ვიტყობი ყოველმხრივ ტრაგიკული "ფრაგმენტები" იკითხება - ვგულისხმობ თანამედროვე ადამიანური ცნობიერების ტრაგედიას, რომელიც რეალობის გაქრობასა და ილუზიური სტერეოტიპებით მის ჩანაცვლებაში მდგომარეობს: ხდება მთელი ფიზიკურ-სულიერი ცხოვრების, სიცოცხლისა და სიკვდილის ტოტალური აღქმა კინოსანახაობად თუ ტელევიზორად, რაც ტელევიზიის მიერ ცნობიერების სივრცეების სულ უფრო ენერგიული ოკუპაციის შედეგია.

ავტორი ნიგნის დასაწყისშივე გულწრფელად მოგვითხრობს, რომ დატყვევებისას, როცა სოფელ დუისში ჩასული, ავტომატიანმა ჩეჩენებმა სახლში შეაგდეს და ოთახი უცებ გაიძევა შეიარაღებული ადამიანებით, მიუხედავად იმისა, რომ რეალობა უაღრესად სახიფათო და საგანგაშოც კი იყო, მას შიშის გრძობა არ გასჩენია, რადგან "რატომღაც თვალწინ სულ ამერიკული ფილმების ის დრამატული ეპიზოდები წარმომიდგებოდა, სადაც სხვადასხვა ჯურის მაფიოზები შუა ოთახში სკამზე მიჯაჭვულ რომელიღაც პროგრესული გაზეთის ჟურნალის დროშაზე იყვნენ ან ანამებენ, ის კი გმირულად იტანს ტანჯვა-წამებას".

ამას მოსდევს მეტად მნიშვნელოვანი ფრაზა: "საერთოდ, უნდა აღვნიშნო, რომ მთელი წელი კინემატოგრაფიული პარალელის გახსენებაში ვაგატარე, ძალზე ხშირად რეალური ფაქტები გახმაურებული ფილმების კადრებს ემსგავსებოდნენ".

და მართლაც, ნიგნი ადასტურებს, რომ თანამედროვე ადამიანის ცნობიერება ვერ ახერხებს თუნდაც ყველაზე მნიშვნელოვან სამეცნიერო, ამ ილუზიური შტამების გარეშე, უშუალოდ დაეუფლოს რეალობას. ამ თვალსაზრისით, საინტერესოა ეპიზოდი, როცა მორიგი დამამცირებელი ცემის შემდეგ ტუსაღს ნერვები უღალატებს და, ტყვეობის პერიოდში პირველად, არაადამიანურ ღრიალს იწყებს. ის დარწმუნებულია, რომ ოთახში შემობრუნებული მცველები მოკლავენ და იმას-და იმას, რომ აქ ყოფნისას თავს უკრძალავდა დიდხანს ეფიქრა თავისიანებზე და საქართველოზე; ახლა ამას უკვე ვეღარ მოასწარებს - ჯალათებმა კარი შემოარღვეს და უახლოვდებიან. და აქაც, აღქმის იგივე თავისებურება: "ყველაფერი ფილმებში ნანახ შენელებულ კადრებს ჰგავდა" (შემოსული ყაჩაღები გიგას გონის დაკარგვამდე გუდავენ აბაზანაში, ელექტროდებით აწამებენ, კეტით თავს გაუტყუებენ და კბილებს ჩაუმსხვრევენ).

გავივლი დრო და ტყვე უკვე პირდაპირ ჩახედავს სიკვდილს

თვალეში - მას დასახვრეტად გაიყვანენ: "ყველაფერი ძალიან ჰგავდა ფილმებში ათასგზის ნანახს, ოლონდ, ამჯერად, მე თვითონ ვიყავი ტრაგიკული სცენის მთავარი პერსონაჟი... ჩემ წინ ჩამწკრივებულ მცველებს უკვე მოემზადებინათ ავტომატები... ერთ წამში კინოკადრებით ჩაირბინა სხვადასხვა სურათებმა - სახლი, ახლობლები, საქართველო თუ რაღაც ფრაგმენტები" (მერეღა გაიგებს, რომ ვაზნა მომაკვდინებელი ლითონის ნაცვლად მანამებელი დენტით დაუტენიათ; ტყვეა მუცელში მოხვდება და ირგვლივ ყველაფერს ამოწვავს).

ავტორის თქმით, ვიდეოფილმების როლი ჩეჩნების ცხოვრებაშიც მეტისმეტად აშკარაა: ზოგ შემთხვევაში მათ ადამიანთა გაცეცხლის ტექნიკა ისესხეს და პრაქტიკულ მოთხოვნათა შესაბამისად გააუმჯობესეს, სხვა შემთხვევაში ქცევის მანერა გადმოიღეს და ა.შ.

ცხოვრების სანახაობასთან ტოტალური შერწყმის კულმინაცია კი არის ვითარება, როცა თანამემამულეების, მეტიც - თანამებრძოლების სიკვდილიც კი ერთგვარ გასართობ-გამამხნეველ ტელევიზორად იქცევა, რაც გ. ზაალიშვილმა, გათავისუფლების შემდეგ, გროზნოში ნახა, სადაც ვაჰაბისტების არხი "კავკასია" მთელი დღის განმავლობაში არწყვეტდა პირდაპირ რეპორტაჟს იმ დროს დაღესტანში მიმდინარე ბრძოლებიდან: "ნაჩვენები იყო ბრძოლის რეალური ეპიზოდები, ვაჰაბისტების იარაღი. რეპორტაჟის დროს ჩვენს თვალწინ რამდენიმე ადამიანი დაიღუპა. ყველაფერს შიგადაშიგ კომენტარებს ვიღაც, ჩემთვის უცნობი პიროვნება უკეთებდა, ხსნიდა, რა ხდებოდა ბრძოლის ველზე. იგი ისეთი ტონით ლაპარაკობდა, თითქოს კომენტატორი ბრძოლის ველიდან მომხდარ ამბებს კი არ განმარტავდა, არამედ საფეხბურთო მატჩს გადმოსცემდა. თითქოს ეს იყო თამაში და არა ნამდვილი ომი, რეალური სიკვდილი... ნანახმა მძიმე შთაბეჭდილება დატოვა, აუტანელი იყო ადამიანთა სიკვდილის ყურება, რომელიც ისე იყო მოწოდებული, როგორც გასართობი შოუ".

ცნობიერების ამგვარი გატევიზიურების (იქნებ, უფრო ადეკვატური იყოს გამოთქმა - გატელევიზიზაციის) შედეგი მხოლოდ ის კი არ არის, რომ ადამიანი ზნეობრიობისთვის მეტად სახიფათო დოზით ეჩვევა სხვათა ტანჯვის ჭვრეტას და ოდნავადაც აღარ აღელვებს რეალურ-დოკუმენტურია ეს სისასტიკე თუ წარმოსახვითი; უფრო საბედისწერო შეიძლება აღმოჩნდეს ის, რომ იგი საერთოდ კარგავს ადამიანობას - ე.ი. ყველაფერს, რაც, ეთიკური თვალსაზრისით, წმინდა ბიოლოგიური ეგოიზმის საზღვრებს გარეთ გადის და რის გარეშე homo sapiens-ი ძნელია მიჩნეულ იქნას ადამიანურ არსებად. დროდადრო მსოფლიოს შეაძრწუნებს ხოლმე ტელესანახაობის უშუალო გავლენით, მეტწილად მოზარდების მიერ, ჩადენილი დანაშაულის

უკიდურესად არაადამიანური ხასიათი, მაგრამ ტელევიზიის უფრო ფარული და ათასჯერ უფრო სახიფათო ზემოქმედების შესწავლა გლობალური არაადამიანური ფსიქიკის ფორმირებაზე თითქმის შეუძლებელია.

და მაინც, ნიგნში დგება "ჭემ-მარიტების მომენტი", როცა, ჯოჯობეთური წამების შემდეგ, ავტორის ცნობიერება ილუზიებისგან განიშლინდება, იბრუნებს რეალობას და ეს დაბრუნებული რეალობა მასში ყველაზე უფრო მოულოდნელი სახით - ვარსკვლავიერ ცად შემოდის...

თუმცა, ამის შესახებ ბოლოს, მანამდე კი ადამიანური ცნობიერების კიდევ ერთ ანომალიას - სენტიმენტალურ ჯალათობას - შევხვები ძალიან მოკლედ.

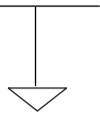
ჯალათური სენტიმენტალიზმი

სენტიმენტალიზმი, როგორც სულიერი მდგომარეობა, ალბათ ყოველთვის არსებობდა ადამიანის ცხოვრებაში, მაგრამ მსოფლმხედველობრივ პოზიციაში - სენტიმენტალიზმად - იგი მაშინ გადაიქცა, როცა სტერნმა მოულოდნელი მიმართულებით განავრცო მისი საზღვრები და განსაზღვრება სენტიმენტალური დაახასიათა... მოგზაურობა, რაც, არსებითად, სხვა არაფერი იყო, თუ არა აღნიშვნა სენტიმენტალიზმის ყოველმხრივ გაფართოების ტენდენციისა.

და მართლაც, მას შემდეგ სენტიმენტალიზმი სულ ახალ-ახალ ტერიტორიებზე იჭრებოდა. XX საუკუნემ ამ ცნებაშიც შეიტანა თავისი არაადამიანური ხასიათი და გვაჩვენა, რომ სენტიმენტალური შეიძლება იყოს ყაჩაღობა და მკვლელობაც.

"დელ მარში" დაფიქსირებულია ამ პროცესის, ვფიქრობ, უკიდურესი ზღვარი - ჯალათური სენტიმენტალიზმი, რაც ეგოისტურ ნევროზის ერთ-ერთ სახეობას უნდა წარმოადგენდეს და ერთობ უცნაური ფორმით ვლინდება: "მეპატრონეები" ტუსაღისგან არა მხოლოდ ქედმოხრილი მორჩილების ყოველწამიერ გამოსატყვევებლად მოითხოვენ ("სულ მიჩინებდნენ, რომ ძალიან უდარდელი სახე მქონდა, რომ ჩემი ხმა მეტად ამაყად უღრდა... ჩემი სახის კუნთები, ზოგჯერ ჩემდა უნებურად, ვერ იდრიკებოდა საკმარისად მათთვის სასურველი სულიერად განადგურებული ადამიანის გამომეტყველების მისაღებად"), ისინი მოითხოვენ... თანაგრძობასაც: ერთ-ერთმა მცველმა, სერიოზულმა, თავშეკავებულმა კაცმა, რადიატორზე მიბმული გიგა წიხლით სცემა: "შენს გამო ეს ნაომარი და გადაღლილი ხალხი იძულებულია არიანო, მოწყდნენ საკუთარ ოჯახებსო, მეტად მძიმე და სახიფათო სამუშაო იკისრონო. შენი გულმოდგინების ეს კავკასიონი გადმოიარეს, ასობით კილომეტრზე აღმა-დაღმა დაეხეტებოდნენ შენისთანა

სწორედ ჯოჯოხეთიდან იხილა მან ვარსკვლავები.

ვარსკვლავები

უპასუხისმგებლო მძევლის მოსატაცებლად".

"სულისშემძვრელ" მონოლოგებს ტუსადის "უფულობის" გამო წარმოთქვამს თვით გამტაცებელიც, ხოლო როცა, ბოლოს, სიკვდილის შიშით იგი იძულებული ხდება გაათავისუფლოს მძევალი, გიგა მისი დედის მოთქმასაც მოიხმენს: "ტიროდა თავისი უბედური, საცოდავი, კეთილი შვილის ბედის გამო, რომ მე საკუთარ სახლში ვბრუნდებოდი, მისი შვილის ბედი კი სრულიად გაუკვველი იყო... რომ მე ასე მშვენივრად გამოვიყურებოდი (მტერს ვუსურვებდი ჩემს იმდროინდელ გარეგნობას), მისი შვილი კი ძლივს დალასლავებს მუდმივი ნერვიულობისაგან, შენუხებული ჩემი და ჩემი საზოგადოებრივი უმადურობისაგან, რომ ქვეყანაზე ცოტა არაა ჩემისთანა მტარვალი, სასტიკი და დაუნდობელი ადამიანი, რომელსაც არ გააჩნია სიბრაულის არავითარი გრძობა".

ეს ჯალათური, მაგრამ მაინც სენტიმენტალიზმი ზოგჯერ თანაგრძობას მსხვერპლსაც გადაანვდენს ხოლმე და უკვე სრულიდოტიზმად იქცევა: გამტაცებელი, რომელმაც, კაცმა არ იცის რა მიზნის მისაღწევად, დენთით მუცელგამოსაბუგად გაიმეტა ტყვე, ისე, რომ ის ძლივს გადაურჩა სიკვდილს, ცოტა ხნის შემდეგ, მზის დაბნელების საყურებლად (1999 წლის აგვისტო) გამურულ შუშას მიუტანს ავადმყოფს და მზრუნველად გააფრთხილებს - მზეს პირდაპირ არ შეხედო, თორემ... თვალებს დაიზიანებო.

მართალია, ჯოჯოხეთური ნამებით ძალანართმულ ადამიანში არანაირი ინტერესი არ გამოუნვევია შვებზე, სამაგიეროდ,

"სულიერების დაბნელება" და "ბუნებისადმი დაყრუება" - აი, ორი "დანაშაული", რომელსაც ფილოსოფოსები თუ რელიგიური მოღვაწეები უამდაუამ კაცობრიობას უსაყვედურებენ. ზოგჯერ ამ ორი მოვლენის ურთიერთკავშირსაც აღნიშნავენ ხოლმე, მაგრამ არ მახსოვს ამ კავშირის უთვალსაჩინოეს ილუსტრაციად ვინმეს ვარსკვლავებისადმი დამოკიდებულება მოეყვანოს.

მწერები, ცხოველები და... პირველყოფილი ადამიანები გარემოში ორიენტირების უზუსტეს მონაცემებს ბუნებისგან იღებენ. ცნებითი აზროვნების განვითარება მგრძობელობის ამ ნახნაგს აჩლუნგებს - ბუნების ზოგიერთ მოვლენას (ვთქვათ, დედამიწის მაგნიტურ ველს) ჩვენ საერთოდ ვერ შევიგრძობთ; სხვა მოვლენებში გრძობათა ორგანოებით აღიქმება, მაგრამ არაფერს ეუბნება ჩვენს არსებას. და მხოლოდ ექსტრემალურ სიტუაციაში მოხვედრის შემდეგ, როდესაც ბუნების პირისპირ მარტოდმარტო დარჩენილი, შიმშილითა და ხეტიალით ქანცვაცლილი ადამიანი ცნებებით აზროვნების უნარს კარგავს, მას უბრუნდება გარემოში ორიენტირების, ერთი შეხედვით, მხოლოდ ცხოველებისთვის დამახასიათებელი უნარი.

თუმცა, ვარსკვლავიერი ცამეტისმეტად მაღალი დიადი და მშვენიერია საიმისოდ, რათა რალაც ეტაპზე იგი საერთოდ ვეღარ შეამჩნიო და, ცნებით აზროვნებასთან ერთად, ცნობიერების ჰორიზონტიდან მთლიანად გაქრეს. სულიერების ნათელ ეპოქებში იწყება ახალი დონის ურთიერთობა ვარსკვლავებთან და პოლ ვალერი ასე აოქროპირებს პითაგორას: "სამყაროსათვის უცხოა სიჩუმე... თითოეული მობრავი ვარსკვლავი თავისი სიჩქარის

მიხედვით არხევს ეთერს და მისი რიცხვისათვის ნიშნულს ბგერას გადასცემს სივრცეს... მათ მიერ გამოცემული ბგერები უნაზეს აკორდად, უსათუთეს ვარიაციებად ერწყმიან ერთმანეთს; ეს ცათა აკორდია, ციური ჰარმონია... გონიერება, სამართლიანობა, სიყვარული და სამყაროს უზენაეს ნაწილში დამკვიდრებული ყველა სხვა სრულქმნილება გრძობადი და საცნაური ხდება". ხოლო იუდეველები ვარსკვლავიერი ციდან თავად ღმერთის სიტყვას ისმენენ და "ზიბლიური ღმერთები ზარით რეკენ უფლის დიდებას".

შემდგომში, ასტრონომიის განვითარების შედეგად, თანდათან ქრება ვარსკვლავების ენის ცოდნა და კოპერნიკის, ტიჰო ბრაჰეს ან კეპლერის მსგავსი ადამიანები მთელ თავიანთ ზეადამიანურ გენიასა და ცხოვრებას ალევენ ციურ მნათობთა ურთიერთგანლაგებაში არსებული გონებისთვის მიუწვდომელი ჰარმონიის უკვე მხოლოდლა ცალკეული ფრაგმენტების მათემატიკურ-გეომეტრიულ კანონზომიერებებამდე დაყვანას ("სამყაროს რაციონალური მოწყობის რაოდენ ძლიერი რწმენა და რაციონალურობის თვით უმცირეს გამოხატებათა შეცნობის რაოდენ ძლიერი წყურვილი უნდა ჰქონოდათ კეპლერსა და ნიუტონს, რათა ეპოვათ ძალა მრავალწლიანი შეუპოვარი შრომისა ზეციური მექანიკის ძირითადი პრინციპების ასახსნელად!" - ა. აინშტაინი).

ახალ დროში მეცნიერებით გონების "განათლებასთან" ერთად სულ უფრო ბნელდება სულიერება და XIX საუკუნეში ემერსონი, რომელიც გრძობდა, რომ ვარსკვლავები რალაც ძალზე მნოშველოვანს ეუბნებოდნენ მის სულს, ვერ კი გაეგო - რას, ასე გამოთქვამდა თავის წუხილს: "ვარსკვლავები რომ ათას წელიწადში მხოლოდ ერთი ღამით ევლინებოდნენ ჩვენს მზერას, როგო-

რი იქნებოდა ადამიანის რწმენა, ანდა მისი სასოება უფლის მიმართ?! თაობიდან თაობებს გადასცემდა იგი მის მიერ ოდესღაც ხილული სასწაულის ხსოვნას! მშვენიერების ეს მოციქულნი კი ყოველ ღამე გვევლინებიან და თავიანთი გრძნული ღმერთი აცისკროვნებენ სამყაროს".

XX საუკუნეში მასმედიის მიერ მოტანილი ილუზიური შტამების ადამიანის არსებაზე ტოტალურმა გაბატონებამ, თითქმის გააქრო სულიერ სამყაროში ვარსკვლავები და მაინც, ექსტრემალურ ვითარებაში, როგორც ჩანს, ადამიანს ძალა შესწევს ვარსკვლავების ენის ძველ-უძველესი ცოდნა დაიბრუნოს, ოღონდ ამისთვის ახლა უკვე აუცილებელია პირდაპირ მიშველი ნერვებით შეეხოს ვარსკვლავიერი ცას.

ყველაფერი ეს გამახსენა "დელ მარის" უბრწყინვალესმა მონაკვეთმა, რომელიც მე მთელი წიგნის კულმინაციად მიმაჩნია და რომელსაც ახლა მოვიყვან.

ერთ პერიოდში მცველები რამდენიმე დღე ზედიზედ საგანგებოდ აღიზიანებდნენ გიგას, "რომ ქართველები საცოდავი და უდღეური ხალხია; რომ ძალიან კარგი იქნებოდა, თუ ერთიანად გავრედებოდით; რომ სწორედაც ღირსები ვიყავით, აფხაზეთი და სამაჩაბლო რომ დავკარგეთ".

ერთ საღამოს მძევალს სიფრთხილმ უღალატა და შეეპასუხა. ის გარეთ გაიყვანეს, ხეზე მიაბეს, გონის დაკარგვამდე სცემეს, მერე წყლის დასხმით გამოაფხიზლეს და ხეზე მიბმული დატოვეს.

"ყველაფერი ერთიანად მტკილად, სხეული სულ დამტვრეული მქონდა. ისე მიმაბეს, რომ ფეხებით მინას ძლივს ვეხებოდი და ჩამოკონწილებულ სათამაშოს ვვავდი. ნარბიდან სისხლის დენა შემინყდა, ტკივილები უოდნა გამიყურდა, მაგრამ ისე მოუხერხებლად ვიყავი დაბმული, რომ მხოვებას ვერ ვახერხებდი. გარშემო სრული სიჩუმე

სუფევდა. მივიხედ-მოვიხედე, უკუნ სიბნელებაში ბევრი ვერაფერი გავარჩიე და არც არაფერი მეჩვენა საინტერესოდ. მერე ცას ავხედე უნებლიეთ, რადგან ჩეჩნეთში ყოფნისას სულ ძირს ცქერას მივეჩვიე და, ძალაუნებურად, უმთავრესად, იატაკს, ხან ფიცრულს, ხან მიწაყრილს, ხან კაფელს ვუცქეროდი. მაგრამ ცას რომ ავხედე, ყველაფერი დამავიწყდა... უკვე ვერამდენე თვე იყო, რაც სუფთა ჰაერზე არ ვყოფილიყავი და ცა არ დამენახა. ფარდის თუ ფანჯრის მიღმა დანახული ცის პატარა ნაფლეთი ხომ სათვალავში არ ჩაივდება... უკიდევანო ცა ვარსკვლავებით იყო მოჭედული. საოცარმა გრძობამ მომიცვა. ტკივილი თითქმის დამავიწყდა. გაოგნებული შევცქეროდი თავს ზემოთ გადაშლილ გაუგონარ მშვენიერებას, ისეთი ალფრთოვანებით შევცქეროდი, გეგონება, წინათ არასოდეს მენახა ვარსკვლავები თითქმის მოჭედული ცა... ნუთუ, ჩეჩნეთში, ტყვეობაში უნდა დამენახა და აღმომეჩინა ეს სილამაზე?! გამოვცოცხლდი... თითქოს პატარა, ჩაკეტილი საკნიდან უკიდევანო სივრცეში გამოვდი. იმ დღეს სულ სხვა თვლით აღვიქვამდი ყველაფერს, სიამოვნება ტკივილს მანიჭებდა, სულ დამავიწყდა ჩემი მდგომარეობა, ერთადერთი განცდა თავისუფლების შეგრძნება იყო..."

(აქ შეიძლება გაგვეხსენებინა აინშტაინის სიტყვები, რომ კოსმოსის ხმის მიმართ ყველაზე უფრო მგრძობიარე სულელები მთელ ამქვეყნიურ არსებობას მიჩინვდნენ ერთგვარ საპყრობილეში ტუსალობად და მხოლოდ სამყაროში, როგორც განუყოფელ ერთიანობაში, ხედავდნენ რალაც გააზრებულს.)

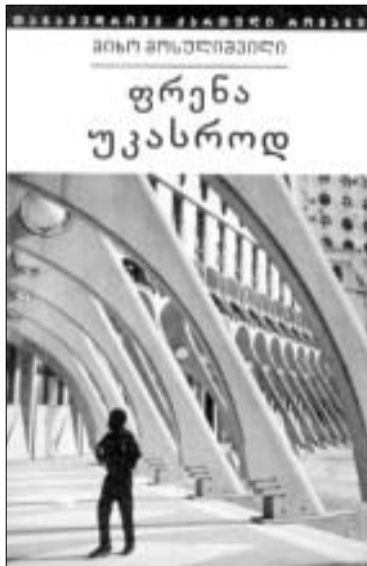
"როდესაც გათენდა და მცველები მოვიდნენ, პირი დააღეს. ელოდნენ ტანჯვისაგან გათანჯულ, დათრგუნულ ტყვეს, მათ კი სახეზე ღმერთნილი მძევალი დახვდათ".

მხატვრული ლიტერატურა

როგორ დაფრინავენ ბერმანიაში?

ანდრო პნაქიძე

მიზო მოსულიშვილი: "ფრენა უკასროდ". რომანი. თბ., ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, 2001.

საკითხად იოლი და ხალისიანი თხრობა მოიცავს სამი მთავარი გმირის, სამი ქართველი ემიგრანტის ნახევრად ლეგალურ ყოფას გერმანიის ლტოლვილთა ბანაკებში და ზოგადად, გერმანიაში. მოქმედება ხდება ჩვენს დროში.

ავტორმა თავის რომანს ხუმრობით "სახელმძღვანელოც" კი უწოდა. სახელმძღვანელო მათთვის, ვინც თავის ღარბ ქვეყანაში კანონისგან გაქცევას შეეჩვია და ასეთი ცხოვრების ნესზე არც გერმანიაში სურს ხელის აღება. ხოლო ლტოლვილთა ბანაკები ის სივრცეა, სადაც სხვადასხვა რჯულის ადამიანები, მიუხედავად სარწმუნოებისა და ეროვნებისა, თავის გატანის მიზნით, ქმნიან კრიმინალურ დაჯგუფებებს, საშუამავლო რგოლებს, რომლებიც აკავშირებენ დიდ ნარკომანიას ნარკოტიკების მომხმარებელთან და ასე შემდეგ.

გმირების საქციელი თითქოს მარტივია და პრიმიტიულიც კი, ცხოვრების ნეის - ქურდობა, ბრძოლა ნარკოტიკებისათვის. ავტორი თავისი პერსონაჟების ყოფას ირონიულად უყურებს. თხრობა ხან ზედმიწევნით ეპიკურია და ხანზგასმით ყალბ პოეტურ ელემენტებს მოიცავს, ჰომეროსის "ოდისეასაც" კი ემგვანება, ხან კი ავტო-

რი თავს ირთობს რაბლენური მოტივებით და მკითხველი ჰიპერტროფირებული, მაღალპოეტური სატირისა და იუმორის სამყაროში გადაჰყავს... ამ ნაწარმოებში უცნაურად ერწყმის ერთმანეთს ერთფეროვნების სიჭრელე და - პირიქით, - მრავალწინაგოვანი ყოფის მონოტონურობა და ერთფეროვნება.

რომანის სათაური გოეთეს "ფაუსტის" პერიფრაზია; დოქტორ ფაუსტს ცამი გასაფრენად აუერბახის სარდაფის ღვინის კასრი სჭირდებოდა, ჩვენს გმირებს კი ასეთივე გაფრენისთვის მარისუანით შეკეთებული ამერიკული "ჯოინტიც" ყოფნით.

გერმანიაში მოგზაურობისას პერსონაჟები ხვდებიან თავიანთი დიდი ქართველი წინაპრების სულს, რომლებიც ამავე ადგილებში მოღვაწეობდნენ (გრიგოლ რობაქიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, დავით გურამიშვილი); ვაიმარში კი გოეთესა და შილერის სკულპტურები (ცოცხლდებიან, რომანის გმირებს, ქართველ და ნიგერიელ ნარკო-ვაჭრებს ეკამათებიან, და იმავე კამათში მონაწილეობას ლებულობს ნიგერიელი ღმერთების მამამთავარი, ოლოკრუნი! (ნარკომანიის იერარქიულ კიბეზე ასვლისას ქართველ მიგ-

რანტებს მფარველებად მოველინებიან უაღრესად მომხიბვლელი, თვითმყოფადი, ოდნავ სასაცილო და საშიში ნიგერიელი არამზადები).

საბოლოოდ, ინტერნაციონალური "არამზადების" ჯგუფის მოღვაწეობა მარცხით მთავრდება - რომანტიზირებულ ავაზაკობას ნინ ალუდგება გერმანიაში თავიანთი მართლმანიქანა და "აზულიანტებს" თავ-თავიანთ ქვეყნებში გააძევენ. ამგვარად, ირკვევა - არც გერმანიაა ნარმოჩენილი რომანში იდეალურ სამყაროდ, ვინაიდან არამზადებს გერმანიაში თავიანთი შავ-ბნელი საქმეების თანამზრახველები ჰყავთ და, გარდა ამისა, არც დასავლური ცივილიზაცია ისეთი რამ, რისი მორყევაც შეუძლებელია.

სასაცილოსა და სატირალის ზღვარზე ბალანსირებული თხრობა რომანში შეესებოდა უაღრესად მკაფიო, გმირებისთვის (დიტო ქიქელაძე, პუპა კოლუაშვილი და კახა ბურნაძე - ქართველი არამზადები; ბოზო ანჩიბუა ოდუდუვა, საფა ჩუკუ ჩუკუ - ნიგერიელი არამზადები; ვილი ზაბელიკუსი და კრისტინ შვერდტლიანი - გერმანელი არამზადები; მარიშკა "პალ-მით" და ანანკე ორო კაია - ქართველი და ნიგერიელი ამორძალები)

დამახასიათებელი, სისხლხორცეული ცნობიერების ნაკადის გადმოცემით.

და ბოლოს, რა არის ავტორისთვის ყველაზე ფასეული პოსტმოდერნისტულად ორგანიზებულ თხრობაში, სადაც ყველა პრობლემა (განვითარებული და ჩამორჩენილი ქვეყნების ანტიგონიზმი, გლობალიზმი და ანტიგლობალიზმი, ფემინიზმი და ანტიფემინიზმი, სექსუალურ უმცირესობათა და უმრავლესობის ჰარმონიული თანაარსებობა და ასე შემდეგ) სასაცილო ასპექტშია გადაწყვეტილი?

ადამიანი, როგორც ინდივიდი; ადამიანი, როგორც თავისებური სამყარო - ყველა თავისი მანკიერებითა და ღირსებით - ის სიყვარულის სივრცეა, რომელიც რომანში ავტორს შეარჩევს ქვეყნიერებასთან და, მიუხედავად სატირისა, მკითხველს თავის პერსონაჟებს შეაყვარებს. სწორედ ამიტომ, რომ რომანის გმირები ცხოვრებას აგრძელებენ ქართველი მკითხველის ცნობიერებაში. აქედან გამომდინარე, გვაქვს იმედი და საფუძველი, ვივარაუდოთ რომანის წარმატება როგორც დასავლეთ ევროპა-სა და გერმანიაში, ასევე ნიგერისა და მის მსგავს განვითარებად ქვეყნებში.

"მეცხოვე ვარ, ხელში ხალი მაქვს..."

ბიკა ბენიძე

რუსუდან კაიშაური. ლექსები. თბ. "კავკასიური სახლი", 2002.

"კავკასიურმა სახლმა" წელს გამოსცა რუსუდან კაიშაურის ლექსების კრებული. ამ პოეტის შემოქმედებას ადრეც ნაწილობრივ ვიცნობდი გაზეთ "ალტერნატივის" ფურცლებიდან, ნიგნმა კი უფრო სრული შთაბეჭდილება შემეძინა მასზე.

ის გამოკვეთილად პერსონალისტური ტიპის პოეტია - საკუთარი, პირადული ყოფა და ამ ყოფის ნიადაგზე აღმოცენებული განცდები გახლავთ მისი შემოქმედების მასაზრდოებელი წყარო. შეიძლება ითქვას, რომ რ. კაიშაურის საუკეთესო ლექსები

სხვადასხვა რაკურსით შესრულებული ავტობიოგრაფიკულია, რომლებიც ერთმანეთს ავსებენ და მთლიანობაში გამოჰკვეთენ ავტორის პოეტურ ინდივიდუალობას.

რუსუდან კაიშაურს საკმაოდ თამამად შემოაქვს პოეზიაში ყოფითი, არაპოეტური აქსესუარები; მისთვის ესთეტიზმი, ფორმის კულტივირება ნაკლებად დამახასიათებელია, მთავარი აქცენტი სათქმელის სიმძაფრეზე და მკითხველამდე მაქსიმალური გულწრფელობით მიტანაზე არის გადატანილი; რ. კაიშაურის ნაწარმოებთა ღირებულებას აბსტრაქტულ მეტაფორებსა და ასოციაციური ხილვებით კონსტრუირებულ "სხვა რეალობაზე" მეტად განსაზღვრავს მკაფიო აზრი, ლოგიკურად დასრულებული შინაარსი და მისი თანამდევნი ემოციური მუხტი. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, რუსუდან კაიშაურის პოეზია რეალისტურია, მას მყარად უდგას ფეხი მიწაზე და საგნებსა და მოვლენებს ალიქვამს და გვაჩვენებს ისეთად, როგორც სინამდვილეშია. ამის გაბეჭვა და განხორციელება კი ადვილი როდია ვირტუალური იმიჯებით აღსავსე დღევანდელ ლიტერატურულ სივრცეში, სადაც ხშირად რეალობა აღარ აღიქმება რეალობად, იმდენად აბერაციული, ნორმიდან გადახრილი გახდა თვითონ ხედავთ თუ შემეცნება. რუსუდან კაიშაური წარმატებით ახერხებს საკუთარი განცდის თანაზიარად აქციოს, ააღვლავს მკითხველი. მისი

ლექსების ლირიკული გმირი გახლავთ ქალი, რომელსაც ცხოვრებამ მრავალგვარი სატიკივარი, საზრუნავი, ტრაგედიაც კი არ გუნაწილად, მაგრამ სულიერად ვერ გატეხა და სიცოცხლის ხალისი ვერ ჩაუკლა; პირიქით, იგი გამოინთო და გაძლიერდა ცხოვრებასთან ჭიდილში და ეს სიმხნევე, ჭირსა შიგან გამაგრების ნიჭი, ეს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მოქმედი სტოიციზმი მკითხველსაც გადაეღება, მასაც აძლიერებს სულიერად. რ. კაიშაურის ლექსებში გამჟღავნებულია ის შინაგანი ჭიდილი, პოეტის სულში რომ გამართულა ცხოვრებასა და შემოქმედებას შორის: ორივე მაქსიმალურ მოთხოვნებს უყენებს, ორივე "გულის სისხლს" თხოვს მისგან და მას არ ძალუძს რომელიმეს უგანოს, ამიტომ პოეტის გული, რომელიც ასპარეზია ამ უკომპრომისო ჭიდილისა, გამუდმებით მაღალი ძაბვის ველში იმყოფება და მაქსიმალურად იხარჯება ორივე მიმართულებით: ერთი მხრივ შეილება, ყოველდღიური ჯაფა, ყოფითი წვრილმანები, რომელთა ზოგად, კრებით სახელად გამოდგება მის ლექსებში მრავალგვარი მოხსენიებული "ცოცხი", მეორე მხრივ კი ოცნების კოშკები, ლაჟვარდები... ერთგან წერს - ქალთევზასავით ვარ, ტანის ნაცვლად ცოცხზე ვდგავარ და "ცოცხზე მდგარი ვპოეტობ ქალი"-ო; ამ რამდენადმე კომიკური იმიჯით პოეტი მკაფიოდ და ემოციურად გამოხატავს თავის პიროვნულ დრა-

მას; სხვა ლექსში კიდევ, ერთგვარი პეროიკული შტრიხები ჩნდება ავტობიოგრაფიაში, თუმცა აქაც არის დაფარული თვითონონია: შეილება მზრუნველი დედა თავისთვის ჯერ ბავშვების თავშესაფარ ციხედ წარმოიდგენს, შემდეგ კი - ხმლიან მეციხოვნედ, რომელიც ბავშვების ძილს დარაჯობს: "მეციხოვნე ვარ, ხელში ხალი მაქვს, ღამით საწოლებს აუფელ-ჩაუფელი". რუსუდან კაიშაური ამ თავისი "ჯიქური" რეალიზმით, გულწრფელობით მრავალთაგან გამოირჩევა დღევანდელ ლიტერატურულ პროცესში. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ თავისი სულ ბოლოდროინდელი ლექსებით ის ერთგვარ ხარკს მაინც უხდის ამ პროცესისათვის დამახასიათებელ მოდურ ტენდენციებსაც და არაიშვიათად "ახერხებს" დემსგავსოს სხვებს; ამ ლექსების ნამკითხველი ალბათ უყოყმანოდ მიაკუთვნებს მას "თანამედროვე" პოეტთა რიცხვს. მაგრამ, ჩემი აზრით, ეს მაინც "tour de force"-ა ("ძალის ჩვენება"); ამ გამოთქმას ხშირად იყენებს უილიამ ფოლკნერი, როცა ეხება იმგვარ ნაწარმოებებს (თავისას თუ სხვისას), რომელთაც ღირებულება კი აქვთ, მაგრამ მაინც არ არიან ავტორის უშინაგანესი სამყაროს, მისი ჭეშმარიტი სტიქის გამოხატულები. რუსუდან კაიშაურმა ამით დაამტკიცა, რომ მოდურობის პრეტენზიის მქონე უმცროსი კოლეგების მსგავსად წერა მისთვის სიძნელეს არ წარმოადგენს, მაგრამ

ის, რითაც რ. კაიშაური არავის ჰგავს, რაც მისი შემოქმედების ბირთვი და ძირითადი მიმართულებაა, შესაძლოა არც ისე "მოდურად" გამოიყურებოდეს მავანთა თვალში. რუსუდან კაიშაური წერს როგორც ტრადიციულ რითმიან ლექსებს, ასევე ვერლიბრსაც, მის კონვენციურ ლექსებში აქაიკ იგრძნობა ფორმის დაუხვეწაობა, ტექნიკური ხარვეზები, ვერლიბრში კი ამგვარი ნაკლი თითქმის არ შეიმჩნევა; ეს ალბათ იმიტომ, რომ ტრადიციულ, კონვენციურ ლექსს უფრო მკაცრი მოთხოვნები აქვს ფორმის თვალსაზრისით, ვიდრე "უფორმო" თავისუფალ ლექსს. ზოგჯერ ფრაზას უჭირს მეტრის ჩარჩოებში ჩატევა და ამის გამო მოქნილობა და სიზუსტეც აკლია, ზოგან რიტმი მოიკოჭლებს; ალბათ პოეტმა სტილისტური თვალსაზრისით უფრო მკაცრად უნდა გადახედოს თავის პროდუქციას და შეძლებისდაგვარად იზრუნოს ნაკლოვანებათა აღმოფხვრაზე. მიუხედავად ზემოთქმულისა, ჩემი აზრით, რუსუდან კაიშაური ტრადიციულ ლექსში მაინც უფრო მნიშვნელოვან შედეგებს აღწევს თუნდაც წმინდად მხატვრული თვალსაზრისით, ვიდრე ვერლიბრში. შესაძლოა, შინაგანად უფრო ახლობელი მისთვის მაინც ტრადიციული ლექსია. ვიდრე ვერლიბრს, მომავალში პოეტი ამ ფორმას მეტი რუდუნებით მოეკიდება და ოსტატობის უფრო მაღალ ხარისხს გვიჩვენებს თავის ახალ ნაწარმოებებში.

ჩაძირული ქალაქის დასანახად

ბიკა არბანაშვილი

დათო ტურაშვილი. ჩაძირული ქალაქის ღამე (ეთნოგრაფიული რომანის ვერსია), მხატვარი: ვახტანგ რურუა. თბ. "აზრი", 2002.

"ჩაძირული ქალაქის ღამე" რომანია, თემა - ისტორიული, დრო თითქოს წარსული, მაგრამ მხოლოდ ნაწილობრივ, ისევე როგორც ნაწილობრივ მომავალი. მთლიანად კი აწმყო, აწმყო წარსულის ნოსტალგიით და მომავლის იმედით, აწმყო დროთა განყვეტილი კავშირის ადდენის სურვილით, თხრობის ტრადიციული სტილის პაროდირებით, არატრადიციული კომენ-

ტარით, იუმორით და უწმინაური სიტყვებით.

ზოგიერთი მკითხველი ძალზე მტკივნეულად განიცდის ამგვარ გამოთქმებს, ვალიარებ, რომ მეც უამისობა მერჩივნა, თუმცა ვფიქრობ, თანამედროვე ლიტერატურისთვის დამახასიათებელი ახალი ლექსიკური მარაგი, ერთგვარი ფორმაა პროტესტისა, იმ საზედამხედველო რეჟიმის მიმართ, რომელსაც ენის სინამდის დაცვის მომიზეზებით ყოველთვის ახორციელებდნენ სალიტერატურო ქართულის განვითარების შესაფერხებლად.

შეიძლება დათო ტურაშვილის ახალი რომანის მკითხველს ბევრი სხვა სიძნელეც შესვდეს ამ ნიგნის კითხვისას. ტრადიციული სამკითხველო კულტურის მქონე ადამიანს ყოველთვის უჭირს სიახლესთან შეჩვევა. მას ურჩევნია თანამედროვე ლიტერატურაშიც კლასიკურ მწერლობასთან დამაკავშირებელი ძაფები მოძებნოს, კავშირი წარსულ კულტურასთან, ერთი მხრივ, იმ ნაცნობი ნიშნების ძიებას ჰგავს, ძნელადამოსახსნელ "რებუსს" რომ ამარტივებს, მეორე მხრივ - წინასწარ შექმნილი ცოდნით, შეფასების მზამზარეული სისტემებით სარგებლობა საზოგადო აზრთან და შეხედულებებთან სრული თანხმობის მყარ გარანტიას იძლევა.

თუმცა ამისთვის ნუ გავკიცხავთ ნურც მწერალს, რომელიც საკუთარ მკითხველს ზრდის და ნურც ტრადიციულ მკითხველს, რომელიც ოდნავ

დაბნეულია ლიტერატურულ ფორმათა და ესთეტიკურ ღირებულებათა მკვეთრი სიახლით.

მაგრამ მას მალე მოუწევს იმის აღიარება, რომ ახალი ათასწლეულის გამოწვევას (ისე როგორც ქართულ ცეკვაში) ის ოდნავ ქალწულებრივი სიმორცხვით შეხვდა, თითქოს უნებურად შეენიხაღმდეგა ხელოვნების თავისუფლად განვითარების პრინციპს, რადგან დიდხანს, ძალიან დიდხანს, ლიტერატურული ფასეულობა მისთვის რელიგიურ ღირებულებათა ტოლფას დოგმატურ მცნებად განიხილებოდა, რაც ერთნაირად საზიანო იყო როგორც რელიგიისთვის, ასევე ლიტერატურისთვის, რომლის არსიც სწორედ დროსთან მიმართებაში ყალიბდება.

აქვე შევნიშნავთ, რომ დროის კონკრეტულ საზღვრებში ჩაკეტვა ან დოკუმენტურობით ზედმეტი გატაცება სრულიად არ აკნინებს ნაწარმოების ღირსებას, არ ამცნობს მის მხატვრულ ღირებულებას, რადგან დრო (კონკრეტული წამი) ისეთივე მოუხელთებელია, როგორც რეალობა, რეალური მოვლენა, რომელსაც ვერასოდეს ვერ აღვწერთ ისეთი სიზუსტით, როგორც ის ხდება. რასაც ვერ აღვწერთ, რასაც ვერ დავინახავთ, მხოლოდ გუმანით (ინტუიცია) ვიგრძნობთ და მკითხველსაც ვაგრძნობინებთ. სწორედ ის არის ლიტერატურისთვის აუცილებელი მხატვრული სიმართლე, რომელიც რეალურ მოვლენას ან საგანს ყოფიერე-

ბისა და მარადიულობის გამყოფ მიჯნაზე შეაჩერებს და გაყინავს.

რადგან მეც უპირველესად მკითხველი ვარ, ყველა ის რჩევა-დარიგება, რომელიც ამ ნიგნის მომავალ მასპინძელს შევთავაზებ, ჯერ საკუთარ გრძნობათა სისტემაზე გამოვცადე და სიამოვნებით ვაღიარებ: დოკუმენტურ მასალაზე აგებული დათო ტურაშვილის ეთნოგრაფიული რომანი (ასე უწოდებს ავტორი) თხრობისას იძენს მხატვრულობის იმ აუცილებელ ელემენტს, რომელიც სრულიად საკმარისი იქნებოდა სიმბოლურ-ალეგორიული ჟანრის ნაწარმოების შესაქმნელად.

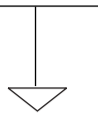
ნაწარმოების მყარი, ისტორიული ფაქტებით გამაგრებული ქსოვილი უფრო დამარწმუნებელ სახეს აძლევს იდეას, რადგან ეს იდეა ცნობიერად, კონკრეტულ ისტორიულ-გეოგრაფიულ გარემოში შექმნილი კულტურის მეტაფორული სახეა. რეალობა კი თავისი ჭუჭყიანი სამოსლის შიგნით იგავის სუბტაკე მორალს ატარებს, რომელსაც მხოლოდ აუცილებელი მანძილის დაცვა სჭირდება ნამდვილი იერ-სახის გამოსაჩენად.

ეს სწორედ ის მანძილია, რომელიც ავტორს სჭირდება ჩაძირული ქალაქის დასანახად: "გნახე ჩაძირული ქალაქი, ყველაზე ქართული ქალაქი, რომელიც მხოლოდ ზევიდან ჩანს. და რაც უფრო მაღლა ხარ ამ ქალაქიდან, უფრო ადვილად დაინახავ იმ ქალაქს, რომელიც მხოლოდ წყლისა და მიწის ქვეშ არ-

სებობს, სადაც ისევ ცხოვრობენ ადამიანები, ვისაც დღემდე სჯერა, რომ ოდესღაც იქაც გათენდება, ერთ დღეს ამოვა მზე და მტკვარში ჩაძირულ ქალაქსაც გაანათებს, როგორც მაშინ, როცა პატრიკ ო'ლირი ტფილისში ჩამოვიდა ძველი ირლანდიური ლექსებით და ახალი ინგლისური პასპორტით, პატარა საკვოიაჟით და დიდი სურვილით - ქვეყანა, რომლის არსებობის შესახებაც მხოლოდ გამოცემით იცოდა, აღმოჩენილიყო ისეთი, როგორზეც ოცნებობდა, როგორც მას სურდა, რომ ყოფილიყო ეს შორეული, ლეგენდარული საქართველო..."

რომანი ეძღვნება ქალაქს, რომელიც ჯერ დაანგრეს და მერე ჩაძირეს... აქ სრულიად ბუნებრივად ჩნდება ხომალდ-ქალაქის "ტიტანიკის" სიმბოლური სახე. მწერალი ჩაძირულ ქალაქსა და ხომალდს სიუჟეტურადაც აკავშირებს. "ტიტანიკმა" ტფილისის უძვირფასესი განძი, "მფრინავი ხალიჩა" ჩაიყოლა ზღვის ფსკერზე. მფრინავი ხალიჩა იგივე ოქროს საწმისია, ახალი განზოგადებული სახე ჩვენი მუდმივი ძიებისა, წარსულში ძიებისა, რომელიც კვლავ სავალალოდ მთავრდება, რადგან რამდენჯერაც არ უნდა განმეორდეს "წარსული", ყოველთვის ერთსა და იმავე შედეგს მივიღებთ.

თუმცა აქვე მინდა აღვნიშნო,

რომ ჩემთვის ამ რომანის მთავარი იდეა მაინც "ტიტანიკს" უკავშირდება. თუ ერთი მხრივ ხომალდ-ქალაქი "არგოს" გვახსენებს და უხსოვარ წარსულთან გვაკავშირებს, მეორე მხრივ - მას მომავლისკენაც მივყავართ (თუნდაც ჩასადირად?). მსოფლიო ისტორიული მოვლენა ("ტიტანიკის" ჩაძირვა), რომელმაც მთელი სამყარო შეძრა (1912 წლის 14 აპრილი) და დღემდე ჩვენში მხოლოდ უქმ ცნობის-მოყვარეობას აკმაყოფილებდა, ამ ნაწარმოებით უფრო ახლობელი გახდა ჩვენთვის. მსოფლიო ტრაგედია, თუმცა დაგვიანებით, ქართველსაც მოადინა თვალთვალის ცრემლი, ჩვენც გავხდით თანაზიარნი საერთო-საკაცობრიო ტკივილისა (თუნდაც მხოლოდ ტფილისიდან ნაღებული და "ტიტანიკთან" ერთად ჩაძირული მფრინავი ხალიჩის გამო). ლიტერატურული ვერსია გამოდგა ის მაშველი რგოლი, რომელმაც კვლავ დაგვაკავშირა მსოფლიოს, დაგვაკავშირა გლობალურ პროცესებს იმ გასურვე-

ლი ინტერესით, რომელიც თითოეულ "მართლა ქვეყანას" სამომავლო-საკაცობრიო მოვალეობას და პასუხისმგებლობას ანიჭებს.

მფრინავი ხალიჩა არ არის ის ერთადერთი უძრავი ლოდი, რომელიც რომანის საძირკველშია ჩაგდებული, რომელიც ფორმის ნებისმიერ სიახლეს, ორიგინალურ კონსტრუქციას გაუძღვება. ასეთივე მყარი და ტრადიციულია ნაწარმოების მთავარი ხაზი ირლანდიელი პატრიკ ო'ლირის და ქართველი სოფიო მეტრეველის სიყვარულის ისტორიისა, ნაცნობობის განცდა ანტიკურ სიუჟეტთან აქაც ზედაპირზე ძვეს. თანამედროვე იაზონი და მედეა. იაზონი კვლავაც მედეას დახმარებით ეუფლება ძვირფას განძს (მფრინავი ხალიჩა). თითქმის მეორედია ისტორია. მეორედია ტრაგედია, თუმცა მწერალი ასე ადვილად ვერ იმეტებს სოფიოს დედობრივ ინსტინქტს, ვერც მის სიყვარულს და სოფიო ბრუნდება ტფილისში, ბრუნდება შვილებთან ერთად. "მაგრამ ისინი დაბრუნდნენ სხვა საქართველოში, დაბრუნდნენ იქ, სადაც საყვარელი ქალაქი ჩაძირული დახვდა სოფიო მეტრეველს და ეს არ იყო ქალაქი და ქვეყანა,

რომელიც მას ენატრებოდა, რომელზეც ოცნებობდა..."

მწერალი კი განაგრძობს "მფრინავი ხალიჩის" ძებნას. ეს ჩაძირული, დანგრეული, სადაც წარსულში დაკარგული, სიზმარში ნანახი ქვეყნის ძიებაა, "რომელიც ერთი საუკუნის წინათ ისეთი ლამაზი იყო, როგორც არაფერი ამქვეყნად", ის ოცი საუკუნის წინაც ისეთი ლამაზი იყო, როგორც არაფერი ამქვეყნად. ლეგენდა ლეგენდაში, ტექსტი ტექსტში, ლიტერატურული პირველწყაროს ხელახალი გააზრება. ხელოვნება კვლავ იბრუნებს თავის მთავარ ფუნქციას, რომელიც დროისა და სივრცის მიღმა უპირველესად საკუთარი თავის ძიებას გულისხმობს.

რომანი იწყება სიზმრისეული ჩვენებით. "მასში სიზმარი ვნახე". კონკრეტული დრო თხრობას უფრო დამაჯერებელს ხდის. სიზმარი კი მხოლოდ ლიტერატურული ხერხია, მთავარი იდეის ანოტაციური ფორმით წარმოდგენისა: "მფრინავი ხალიჩაზე ვიჯექი და ვტიროდი. რა მატირებდა: ზემოდან ისეთი ლამაზი იყო თბილისი, უკითხავად ჩამომიგორდა ცრემლი ჯერ ლოყაზე, მერე ხელიჩაზე და ბოლოს ის ჩემი ცრემლი მეიდანზე დაეცა, იქ-

ვე, მეჩეთის მინარეთთან და გამიკვირდა. რამ გამაკვირვა: თბილისი იყო ძველი, საუკუნის წინანდელი და მეიდან კი ისეთი ხალხმრავალი და მხიარული, ზემოდან კიდეც რომ მეყვირა, - ხალხო, რა გახარებთ, მალე ეს ქალაქი დაინგრევა და ჩაიძირება-მეთქი, - მაინც არ დამიჯერებდა. არც არაფერი მითქვამს, ერთხელაც შემოვფერინე თბილისს და ძილი გავაგრძელე".

მართლაც, ძილშიც შეუძლებელია კარგად ნაცნობი სიუჟეტური ამბის ამაზე მეტი პაროდირება. ნაწარმოების მთავარი გმირი (ავტორი), რომელსაც შეუძლია და ვალდებულიც არის ქალაქი მოსალოდნელი უბედურების შესახებ გააფრთხილოს, არა მხოლოდ გაურბის ამ მოვალეობის შესრულებას (ბიბლიური იონა), არამედ მშვიდად ძილს აგრძელებს (!).

ჩვენი მიზანი არაა რომანის მხატვრულ-გამომსახველობითი ფორმების ანალიზი, არც სიმბოლურ-ალეგორიული კოდების გამოფრვა, ჩვენ მხოლოდ იმ განწყობილებას გამოვხატავთ, რომელიც დათო ტურაშვილის ახალი ნიგნის ნაკითხვის შემდეგ გავგიჩნდა, თუმცა მწერლის პროფესიულ ოსტატობაზე მა-

ინც ვიტყვით, რომ ნიგნიდან ნიგნამდე ის შესამჩნევად იზრდება და ამ პროცესის მიმართ ჩვენი უპირობო პოზიტიური დამოკიდებულება მომავალში უთუოდ სასარგებლო შედეგს მოუტანს როგორც მწერალს, ისე მის მკითხველს.

ნაწარმოებში ბევრია პურივით მართალი სიტყვა და გრძობა, ისეთი, ლუდის სმის დროს რომ ინატრა პოეტმა ჯუანშერ ტიკარაძემ, ასეთი სიმართლეა, რომ ქვემო დარდმანდი მხოლოდ იმიტომ დახვრიტეს, რომ ძალიან უყვარდა სამშობლო, სიმართლეა, რომ იქ, სადაც საკუთარი ქვეყნის სიყვარულის გამო სიკვდილით სჯიან, მხოლოდ ღამდება. სიმართლეა ისიც, რომ შეიძლება ქალაქი ჩაიძიროს, მტკვარი ჩვენს თვალწინ გაქრეს და ამ მტანჯველი სიმართლიდან მხოლოდ ლუდხანიდან გამოყოფილმა თეთრქუდიანმა, ლოყებლაჟლაჟა დიდმა თავმა გამოგვიყვანოს:

"- მოიხარშა თქვენი სასისკი, წაიღეთ რა, სანამ გაცივდება..."

მერე რა, თუ სასისკს მოწუნნიკი ჰქვია, მერე რა, თუ ავტორი რომანის 186-ე გვერდზე ალიხანოვს დედას აგინებს.

პირქუში და სევდიანი ფანტაზიები

დათო პაიჭაძე

ზურაბ ლეჟავა. არსება, რომელიც შენ გიყვარს. რედაქტორი ლია შარვაშიძე, ყდის მხატვრობა მამუკა ცეცხლაძე, მოთხრობები გაფორმებულია ავტორის მიერ. თბ. "მერანი", 2001

ციხის თემა ქართულ პროზაში არც ისე ხშირად ჩნდება: თითქმის ჩამოთვლი მწერლებს, რომელთაც იცოდნენ და აღწერეს ზონა, საკანი თუ კრიმინალური სამყაროს შიდა ურთიერთობები. იშვიათი გამონაკლისის გარდა, ამ მწერლებმა თვითონ ნახეს ციხე, თანაც ზოგს ისეთ პირობებში მოუწია ყოფნა, "წესით" იქიდან ვერ უნდა დაბრუნებულიყო. ჭაბუა ამირეჯიბი, ჯაბა იოსელიანი, ნოდარ დუმბაძე, გივი მაღულარია... კოლონიისში ხდება აკა მორჩილადის ერთი მოთხრობის მოქმედებაც, მაგრამ, ჩემი აზრით, სუსტი მოთხრობის...

ზურაბ ლეჟავა კიდეც ერთი ავტორია, თავისი ნიგნით ჩამოთვლილ მწერალთა ჯგუფს რომ უერთდება. თუ შედარებით უფროსი თაობის ქართველ პრო-

ზაიკოსთა "საციხე" ტექსტებში თავისუფლების წყურვილი პერსონაჟთა დიდი ნაწილის მთავარი გრძობა და სამოქმედო მოტივია, ხოლო იოსელიანისა და ამირეჯიბის მოქმედი პირები ზოგჯერ ციხიდან გაქცევის დიდოსტატები არიან, ზურაბ ლეჟავას საკნებიდან არავინ გარბის. ეტყობა, გაქცევა უფრო იოლია, როცა მთელ ქვეყანას ციხეში ერეკებიან. ზურაბ ლეჟავას პერსონაჟები გვიან დააპატიმრეს, იმდენად გვიან, რომ ერთი მათგანი (ნიშნულია, რომ თვითონ პერსონაჟი, მწერალი ზურაბ ლეჟავა) "პოლიტიკურზე ჯდომას" ვერ შეფარული ირონიით ისვენებს.

"არსება, რომელიც შენ გიყვარს", ვერასოდეს იქცევა "თეთრი ბაირაღების" მსგავს ბესტსელერად, მიუხედავად იმისა, რომ ჩემნაირ "არიფ" (ანუ ციხეგამოუცდელ) მკითხველს ლეჟავას პატიმართა განცდები ზოგჯერ უფრო დამაჯერებლად ეჩვენება, ვიდრე გავანია კრიმინალებთან ბატონი ისიდორეს მტკიცე სიამაყით წარმოთქმული პასუხი: "ვარ პარტიის წევრი"! ვერ იქცევა, რადგან ზურაბ ლეჟავასთვის საკანი აღსაწერი სივრცეა: თხზვის ადგილი იქ აღარ რჩება.

თავის დროზე გურამ ასათიანმა ნოდარ დუმბაძის "თეთრი ბაირაღებში" სენტიმენტალური ჰუმანიზმის ნაკადი შენიშნა. სენტიმენტალური ჰუმანიზმი ერთგვარი ევფემიზმი გახლდათ ორთაქალის პატიმრების ურთიერთობათა ნამდვილობაში დაეჭვების განმოსახატად. ზურაბ ლეჟავასთან სენტიმენტები არ არის: საკნიდან საკანში პატიმარი ქალებისა და მამაკაცების სასიყვარულო მიმონერაც აბსოლუტურად დაცლილია მღელვარე ემოციებისაგან. "კამერული სიყვარული" ქართულ "კამერულ პროზაში" იშვიათი ნიმუშია პატიმრების ზნეზე დაკვირვებისა მათი

ეთნიკური ნიშნით გამორჩევის შემდგომ. საპატიმროთა კარგად მცოდნე ჩვენი მწერლები მაინც-დამაინც არ დაგვიყვანებენ საპყრობილებებისა თუ კოლონიების მკვიდრთა სადასტოვობას და სიმართლედ, ალბათ, ამაშია: დიდ ზონაში ეროვნება არ არის მარკა, რომლითაც პატიმარი უწინარესად გამოორჩევა სხვა პატიმრებისაგან. ზურაბ ლეჟავას რუსი და უკრაინელი მსჯავრდებულები საინტერესოა არა იმიტომ, რითაც არ გვეგვანან ქართველებს: ჩვენ არ გვეჩვენება ლენასა და ჩეტვერტაკის, პაშასა და ნადიას ეპისტოლეთა ინტონაცია ყალბად.

ქართველებმა სულ ახლახანს გაბედეს სიყვარული ვენახში. სიყვარული საკანში ჯერ ჩვენთვის წარმოუდგენელია (არ ითვლება უცნობი ვნებები მამათმავლების საკანში ჭაბუა ამირეჯიბთან ან ლიმონა დევედარიანის ნაკითხული "ტანო ტატანო". ზაზა ნაკაშიძის ერთჯერადი სექსი "ხოზაბსლუგის" ქალთან საკნის მიღმა ხდება). მით უმეტეს, ზურაბ ლეჟავას მოთხრობის თემა იმდენად სიყვარული კი არ არის, რამდენადაც სიყვარულის ადაპტაცია ციხის პირობებთან, სიყვარულის გათამაშება მისი მონატრების ნაცვლად. მთელი ნიგნის გამჭოლი მოტივიც სწორედ ადაპტაციაა, შეგუება, გაძლება, ემოციების მაქსიმალურად დაჩლუნვება, მაგრამ არა ჩაკვლა. ესაა გზა, რომელიც უნდა გაიარო ციხიდან გამოსვლამდე. "პროფანი" ანუ ციხის არმცოდნე მკითხველის იდენტობა ლეჟავას პერსონაჟებთან შეუძლებელია, სამაგიეროდ, შესაძლებელია მათი გაგება, მათთან მიახლოება. მაგრამ, აბა სცადეთ, გაუგოთ პატიმარს, რომელიც პირველ პირში ჰყვება, რა ხერხით ურჩია თანასაკენლს მეორე პატიმრის მოკვლა, ხოლო მკვლელობის შემდეგ დასაძინებლად დაწვა: "სინდისი მქენჯნიდა. რატომ

დავლუპე ეს ორი ადამიანი, შევეკითხე საკუთარ თავს. რატომ ვურჩიე ვიტალის პოლისჯოხზე მტირის მიბმა? - პასუხს არ დავლოდებოვარ; გადავტრუნდი და დავიძინე. ხვალ დილით ადრე ადგომა იყო საჭირო".

საკანში სინდისის ქენჯნისათვის ცუდი პირობებია. სინდისის ხმას ჩახშობა არ სჭირდება, ის ისედაც არ ისმის. **Приютление** - აი პერსონაჟთა ემოციებისა და მოქმედების "მარკინდინირებული მოტივი". რა თქმა უნდა, ამ "მეინსტრიმს" აქვს გამონაკლისიც: სასონარკვეთილი, სასტიკი გარღვევები პატიმართა ქცევებში: უცაბედი მკვლელობა, თვითმკვლელობა, ცემა, საზარელი ჰალუცინაციები. პატიმართა შედარებით სუსტი პროტესტი ან თვით ციხის თანამშრომელთა სადიზმი თუ ზომიერი ექსცენტრულობა ნორმის ფარგლებშია, რომელსაც მთხრობელი ისევ შეკავებული ირონიით უყურებს: "იქ იყო ერთი ამაყი ახალგაზრდა, რომელიც შეეპასუხა ექთანს, ის კი არადა, წინააღმდეგობის განწევაც კი სცადა. ზორბა ზედამხედველებმა ამისთვის დაუნდობლად მოდრიკეს იგი, ხოლო გაგულისებულმა ექთანმა მთელი ძალით აძგერა დაძაბულ სხეულში მავთულის ჩხირი! შედეგი?! - იმ ახალგაზრდას დიდხანს სტკიოდა ტრაკი". ან: "მოუსვენარი, დეპოზიორი პაშა შეცვალა უთქმელმა და აღმსრულებელმა ზედამხედველმა, რომლის ზედმეტი ლაპარაკიც არავის გაეგონა და რომელიც არც სხვებს აძლევდა ლაზანდარობის ნებას. ის კეთილსინდისიერად ასრულებდა თავის სამსახურებრივ მოვალეობას და არასოდეს აკუებდა პოსტზე".

სადღაა ზურაბ ლეჟავასთან თავისუფლების წყურვილი, ვითარცა აუცილებელი და მოთხოვნილი კომპონენტი სასჯელთა აღსრულების ადგილებ-

ზე შექმნილი ნაწარმოებებისა? სადაა და იმავე "ეპიკური" ინტონაციით გადმოცემულ პირქუშ თუ სევდიან ფანტაზიებში, რომლის რეალიზებას არავინ ცდილობს. მოთხრობაში "მილიონი ბედნიერება" ასეთი ფანტაზიაა მაღალი, ლამაზი, ჯანმრთელი რუსის ქალი, რომელიც თან გასიამოვნებს, თან დაგიცავს, ბლომად ფული და კოტეჯი შეეცარაო. ამ ქალთან ერთად სადაც ლისის ტვის მიდამოებში ფრენა (თუმცა, ზურაბ ლეჟავასთან არ არის არც ერთი კონკრეტული ქართული ტოპოსი) ეროვნულ სიტყვიერებაში კონვერტირებული ვარიანტია იმ უზარმაზარი ძუძუსი, მთა-გორებზე რომ მიგორავს და ვუდი აღენის კინოპერსონაჟს ვითომ გასრესვით ეშუქება.

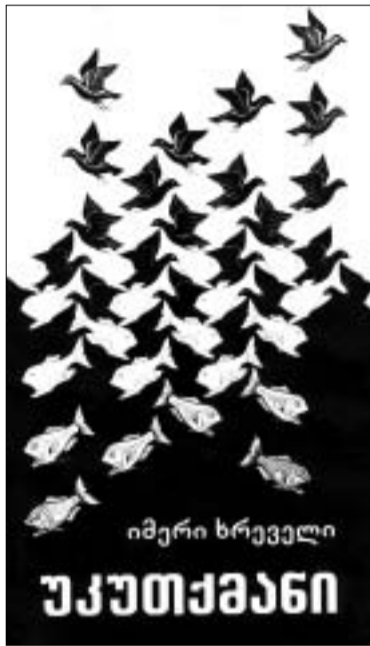
ოცნება თავისუფლებაზე გაშარებულია, რადგან გარემო, სადაც ციხიდან გამოსვლის შემდეგ მოხვდება, დიდი ვერაფერი ბედენაა: ამ გარემოში დღისით უწლოვანი არამზადები პარპაშენ, ღამით კი - ქაჯები და ტურები. ამ ანტურაჟში ვარანის გამოჩენაც არ უნდა გაგიკვირდეთ. პერსონაჟები ცხოველთა სამყაროდან ზურაბ ლეჟავას პროზას ხშირად სტუმრობენ, ისევე, როგორც ცაცხოველებული ადამიანები.

ციხეს ზურაბ ლეჟავა იცნობს, ხოლო რაც თავისუფლებაზე დახვდა, ის არ მოსწონს. ციხეზე წერისას ის მწერალია, სხვაგან - უფრო პუბლიცისტი. მას აქვს "ციხის ეთნოგრაფიის" - ნივთების, პატიმართა საქციელისა თუ ჩვევების სხვათათვის საინტერესო ცოდნა. გარეთ კი ჩვენი მზერები ბევრ რამეს ერთნაირად აღიქვამს. მაგრამ ეგებ მის მოთხრობებს უკეთესი მკითხველი შეხვდეს, ვიდრე ამ სტრიქონების ავტორი, რომელსაც მხოლოდ ექვსი დღე აქვს გატარებული ერევნის გარნიზონის ჰაუპტვახტში.

ორიგინალური ჟანრი

ლევან ბრეზაძე

იმერი ხრეველი. "უკუთქმანი" (პალინდრომული პოეზია). პაატა ნაცვლიშვილის გამომცემლობა. თბილისი, 2002.

ლიტერატურასაც აქვს თავისი ორიგინალური ჟანრები (შეგახსენებთ: "ორიგინალური ჟანრის" საესტრადო ხელოვნებაში ილუზიონისტურ ნომრებს უწოდებენ). ერთ-ერთი ასეთი ორიგინალური ლიტერატურული ჟანრი გახლავთ პალინდრომი - ფრაზა ან ლექსი, რომელიც წაღმა-უკუღმა ერთნაირად იკითხება. მოსკოვური "მოკლე ლიტერატურულ ენციკლოპედია" გვაუწყებს: "პალინდრომის მხატვრული ხარისხი დამოკიდებულია ენის სტრუქტურულ მონაცემებზე: რუსულ და სხვა ინდოევროპულ ენებზე პალინდრომი ჩვეულებრივ ხელოვნურად და ბუნდოვნად ჟღერს; მაგრამ, მაგალითად, ჩინურ ენაზე პალინდრომის ფორმით დაწერილია მრავალი მაღალმხატვრული ლექსი" (ტ. 5, სვეტი 655-656).

ცოტადენი ხელოვნობა და ბუნდოვანება პალინდრომს, ცხადია, მიეცემა, მაგრამ რუსულ ენაზეც იქმნებოდა და იქმნება უაღრესად ბუნებრივი და სავსებით აზრიანი პალინდრომები, როგორცაა, მაგალითად, მ. ბულგაკოვის "Аргентина манит негра" - არგენტინა იზიდავს ზანგს, რადგან... არგენტინაში არ იყო რასიზმი!

რაც შეეხება ლექსს, სარეცენზიო კრებულს წამდგარებულ ავტორისავე მიმოხილვაში შეგიძლიათ გაეცნოთ ქართული წარმომავლობის რუსი ავტორის, დიმიტრი ავლიანის, ჩინებულ ლექს-პალინდრომს, რომელიც მოსკოვურ ჟურნალ "მატადორში" გამოქვეყნებულა 1996 წელს.

ამ ჟანრის ბუმი საქართველოში გასული საუკუნის 80-იანი წლების ბოლო პერიოდზე მოდის, როცა გაზეთ "ახალგაზრდა კომუნისტის" სატირისა და იუმორის კლუბმა, რომელსაც "ილიკო და ილარიონი" ერქვა და ზურაბ ასკანიელი თავკაცობდა, პალინდრომების კონკურსი გამოაცხადა. საუკეთესო პალინდრომები საკონკურსოდ ვახტანგ ჯავახიძემ და სარეცენზიო წიგნის ავტორმა წარმოადგინეს.

ტარიელ ჭანტურამ შეამჩნია, რომ ჩვენს დროში მცხოვრებ ადამიანთა უმეტესობას ჰქონდა შანსი ორ პალინდრომულ წელს მოსწრებოდნენ - 1991-სა და 2002-ს, რაც მეტად იშვიათი მოვლენაა. (ტ. ჭანტურიას ეს ოპუსი - "ჩემი პალინდრომი" - მთლიანად მოჰყავს სარეცენზიო წიგნის ავტორს თავის მიმოხილვაში). და აი, იმერი ხრეველიც მა ორივე ამ პალინდრომულ წელს მოახერხა თავისი პალინდრომების კრებულის გამოცემა - პირველს პალინდრომული სათაური "ორდა-რა დრო" ერქვა, წლევანდელი ახალი პალინდრომების კრებულისთვის კი "უკუთქმანი" დაურქმევია (ასე გადმოუქართულდება ბერძნული "პალინდრომი", რუსულად რომ "перевертень"-ს ეძახიან).

კრებული იხსნება მაია გოგომვილის შესავალი წერილით "უჩვეულო წიგნი", ამას მოსდევს ავტორის წინასიტყვაობა (ზემოთ ნახსენები მიმოხილვა) და ასეთი განყოფილებები: "ათანაბანათა", "უკუტანკა", "უკუხოკუ", "მაგიური კვადრატი".

რის წინასიტყვაობა (ზემოთ ნახსენები მიმოხილვა) და ასეთი განყოფილებები: "ათანაბანათა", "უკუტანკა", "უკუხოკუ", "მაგიური კვადრატი".

"აისია თუ ქარი რამ, - არი, რა... ქუთაისია!" - ამ მშვენიერ პალინდრომს, რომელიც გალაკტიონის ცნობილი ლექსის მოტივებზეა შექმნილი, სათაურად უზის "არი, რა!" - ესეც და ამ კრებულში შესული ყველა სხვა ლექსის სათაურიც პალინდრომია: "რახან ადექი - იქედანა ხარ...", "ნათლიამა... მილთან!", "სვა!.. მოზომავს?", "ამ შურმა, მრუმა...", "იადონთა სათნო დაი", "უი! კეისარო... აპა, ორასი ეკიუ", "ენა-გესლა ქალს ეგანე!", "იციინე, შაბამ! აბა, შენ იცი...". ამ სათაურის ქვეშ ასეთი მახალო დიალოგია:

- თიბეთ რამე!
- შენ იცი, ვთიბე!
- მთიბავი, მერე?!
- მივაბი თმებით - ვიცინე შემართებით!..

ლიტერატურის გარდა მუსიკალური პალინდრომებიც არსებობს. თომას მანის "დოქტორ ფაუსტუსში" ვკითხულობთ: "როდესაც პოლიფონიური სტილის ნიდერლანდელი ოსტატები თავიანთ თავსატეხ ქმნილებებში გადაჯვარედინებულ მხათათვის კონტრაპუნქტულ მიმართულებას ისე აგებდნენ, რომ ერთი ხმა ზუსტად იმეორებდა მეორეს, თუ მას ბოლოდან დასაწყისისაკენ წავიკითხავდით, ამას გრძობად ბერრასთან ბევრი არა ესაქმებოდა რა. სანაძლეოს ვდებ, რომ ამ ხუმრობის სმენით აღქმას იშვიათად თუ ვინმე შეძლებდა და იგი უფრო მუსიკის ამქართა თვალისათვის იყო ჩაფიქრებელი" (კარლო ჯორჯანელის თარგმანი).

ლიტერატურული პალინდრომიც პირველ რიგში, ცხადია, ხუმრობაა, ოღონდ ჩვეულებრივი ხუმრობებისაგან იმით განსხვავდება, რომ სასწაულსა ჰგავს: მრავალი სიტყვისაგან შედგენილი ისეთი აზრიანი ტექსტის არსებობა, რომელიც წაღმა-უკუღმა ერთნაირად

ნაიკითხება, ძნელი დასაჯერებელია:

აცოც-ახოხა, ახოხ-აცოცა
ამ ავ-ცოცვამა, ამ ავ-ხოხვამა
ასი ბოგანო - მონა გობისა!
ამ ავ-ხოხვამა, ამ ავ-ცოცვამა
აცოც-ახოხა... ახოხ-აცოცა...

აი ყველაზე გავრცელებული ქართული მისამლერი სიტყვებისაგან შედგენილი მშვენიერი პალინდრომული მისამლერი:

ეჰე - ჰეი,
ჰეჰე - ჰეი!
ასა, რერო, რერასა!
ასა, რერო, რერასა,
ასა, რერო, რერასა!..
ეჰე - ჰეი!
ჰეჰე - ჰეი!

ერთი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური შეფერილობის მქონე პალინდრომიც ვნახოთ:

...ანუ ყალბი კავშირი შვა!
- კავშირი შვა?!
- კი, ბლაცუნა!..

კოლორიტული სიტყვა "ბლაცუნა" ლექსიკონში ასეა განმარტებული: "უშნოდ და უთავბოლოდ სიარული", ხოლო "ბლაცუნა" ის იქნება, ვინც უშნოდ და უთავბოლოდ დაიარება, ასეთი კი საზოგადოებრივი ან პოლიტიკური ორგანიზაციაც შეიძლება იყოს.

ძველად (ძველ საბერძნეთში, ძველ რომში) პალინდრომს მაგიურ მნიშვნელობას მიაწერდნენ. მაგიურობისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ ის დიდი ეფექტი, რასაც წაღმა-უკუღმა საკითხავი ტექსტი ახდენს, მოულოდნელობის თუ დაუჯერებლობის ფაქტორის გარდა კიდევ რაღაცით უნდა საზრდოობდეს, ეს უცნაური მოვლენა თითქოს რაღაცას უნდა მიგვანიშნებდეს, რაღაცის სიმბოლოს უნდა წარმოადგენდეს, მაგრამ რისას?

მოდით, ცოტა წავიფილოსოფოსოთ.

როგორც ცნობილია, ანტინომიები - ზემოთ და ქვემოთ, წაღმა

და უკუღმა, წინ და უკან ერთმანეთთან მიმართებაში ფარდობით არ უნდა იყოს ეს ემპირიული ხედვისა და აზროვნებისათვის (სახარების ფრაზაც "ესრეთ იყვნენ უკუანანი წინა, და წინანი უკუანა" ამას მიგვანიშნებს). ამ ღრმად დაფარული ფარდობითობის სიმბოლოდ გამოხატულებად წარმოგვიდგება პალინდრომი. ხოლო სიმბოლო მაშინაც ახდენს იდუმალ ზემოქმედებას ცნობიერებაზე, როცა მისი სიმბოლოება გაცნობიერებული არ გვაქვს.

და კიდევ ერთი რამის სიმბოლოდ გამოხატულებად წარმოგვიდგება პალინდრომი. ხოლო სიმბოლო მაშინაც ახდენს იდუმალ ზემოქმედებას ცნობიერებაზე, როცა მისი სიმბოლოება გაცნობიერებული არ გვაქვს. და კიდევ ერთი რამის სიმბოლოდ გამოხატულებად წარმოგვიდგება პალინდრომი. ხოლო სიმბოლო მაშინაც ახდენს იდუმალ ზემოქმედებას ცნობიერებაზე, როცა მისი სიმბოლოება გაცნობიერებული არ გვაქვს.

ზემოთ მუსიკალური პალინდრომი ვახსენეთ. ახლა სარეცენზიო წიგნის გარეკანს დააკვირდით: ზედ მორის ეშერის გრაფიურა "ცა და წყალია" გამოსახულია და, ცხადია, არცთუ შემთხვევით - ეს ერთგვარი ნახატი-პალინდრომია; ისიც ორმხრივ "იკითხება": ქვემოთ ზემოთ "წაკითხვისას" თეთრი თევზები წარმოშობენ შავ მტრედებს, ზემოდან ქვემოთ "წაკითხვისას" კი შავი მტრედებისაგან თეთრი თევზები იბადებიან; დააკვირვებულ თვალს მტრედების აღმოჩენაც ისევე შეუძლია წყალში, როგორც თევზებისა - ჰაერში.

როგორც ჩანს, ხელოვნების ყოველ დარგს მოეპოვება ორიგინალური ჟანრები.

სიტყვარი

მიწიდან ამოზრდილი სახელები

თამარ სახიგვილი

გურამ ბედოშვილი. ქართულ ტოპონიმთა განმარტებით-ეტიმოლოგიური ლექსიკონი I, რედაქტორი თედორე უთურგაიძე, თბილისი, "ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა", 2002 წ.

ტოპონიმია ონომასტიკის (საკუთარი სახელების შემსწავ-

ლელი მეცნიერების) ნაწილია, რომელიც სწავლობს გეოგრაფიულ სახელებს ანუ ტოპონიმებს.

გეოგრაფიულ სახელთა პირველი და ძირითადი ფუნქცია დედამიწის ზედაპირზე ადგილის მონიშვნაა (თანამედროვე ზუსტი მეცნიერებები ამ დანიშნულებით კოორდინატთა სისტემას იყენებს). ამასთანავე, ტოპონომიკას დიდი შემეცნებითი მნიშვნელობა აქვს: ის წარმოადგენს უძვირფასესს წყაროს ამა თუ იმენის (resp. ხალხის) ისტორიის კვლევისათვის. ტოპონიმია გვეხმარება ისტორიული წარსულის აღდგენაში, ხალხთა განსახლების საზღვრების დადგენაში, ეკონომიკური და კულტურული ცენტრების გეოგრაფიის განსაზღვრაში, სავაჭრო გზების მონიშვნაში და ა.შ. ასე რომ, ტოპონიმები ერთგვარად მიწიდან ამოზრდილი სახელებია, რომლებიც ხალხთა ისტორიის, ყოფისა და ცხოვრების დამახასიათებელ თავისებურებებს ინახავს.

"ტოპონიმებში მისი შემქმნელი და მომხმარებელი ხალხის ძველი და საინტერესო თავგადა-

სავალი მოთხრობილი," - წერს წიგნის ავტორი და ამ დებულების სისწორის დასამტკიცებლად ჩვენი დედაქალაქის უძველესი ტოპონიმების (ტფილისი, მტკუარი, მთანმინდა, ზარის საყდარი, საგოდებელი) გვერდით, VIII საუკუნიდან მოკიდებული, სხვადასხვა ტომებისა და ხალხების მოტანილ თუ თავსმოხვეულ სახელებსაც ჩამოთვლის (ისანი, ყალა, ჰავლაბარი, ხარფუხი, სეი-დაბადი, მიეღანი, სოლანლული, ნავთლული...). ამ ჩამონათვალში იკითხება ჩვენი დედაქალაქის ისტორია.

წიგნის 625 გვერდზე განთავსებულია 400-ზე მეტი სალექსიკონო სტატია. ლექსიკონს წინ უძღვის შესავალი და ახლავს ძირითადი დასკვნები, რეზიუმე ინგლისურ ენაზე და სამეცნიერო გამოცემისათვის საჭირო სხვა აპარატურა: პირთა, საგვაროვნო და ეთნიკურ-სატომო სახელები, შემოკლებათა განმარტება, წყაროები, მოხრობელ-ინფორმატორთა ნუსხა. ნაშრომს არ ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია (ალბათ, მოცულობის ეკონომიის მიზნით, როგორც

აღნიშნეთ, ნაშრომი 625 გვერდს შეიცავს), ლიტერატურის სია სქოლიოებშია წარმოდგენილი.

შესავალ ნაწილში მოკლედ და კომპაქტურად არის გადმოცემული ტოპონიმის განმარტება, როგორც ენათმეცნიერების დარგის ადგილი და მნიშვნელობა, ამ დარგის განვითარების ისტორია საქართველოში, ტოპონიმის კავშირები სხვა მომიჯნავე მეცნიერულ დისციპლინებთან (გეოგრაფიასთან, ისტორიასთან, ეთნოგრაფიასთან...), კვლევის პრინციპები.

სალექსიკონო ტოპონიმთა ნაწილი დალაგებულია ანბანის რიგზე. სალექსიკონო სტატიას ასეთი შინაარსობრივი სტრუქტურა აქვს: აღნიშნული სათანადო ტოპონიმის აღიარება, მისი მნიშვნელობა, მოხმობილია ამ ტოპონიმთან დაკავშირებული გეოგრაფიული და ისტორიული ცნობები, ტოპონიმის სახელის ფონეტიკური ვარიანტები, ამ ტოპონიმის შესახებ შექმნილი ხალხური ეტიმოლოგიები - დადასტურებული ლიტერატურულ-ისტორიული წყაროებით

თუ ინფორმატორთა მეშვეობით; გადმოცემულია ტოპონიმის წარმომავლობის შესახებ არსებული მოსაზრებები და ამ მოსაზრებათა ავტორისეული შეფასებები. ბუნებრივია, წარმოდგენილია ავტორის მოსაზრებანი და ვარაუდები ამა თუ იმ ტოპონიმის წარმომავლობის შესახებ.

წიგნში განხილული ეტიმოლოგიების ავტორისეული გარჩევა სპეცილისტთა საქმეა. რიგითი მკითხველისათვის ცალკეულ ტოპონიმთა შესახებ წარმოდგენილი მრავალმხრივი ინფორმაცია ფასეულია, ხოლო ტოპონიმთა ეტიმოლოგიის ახსნის ავტორისეული ცდები საინტერესო, მახვილგონივრული და ბევრ შემთხვევაში - დამაჯერებელი.

წარმოვადგენთ რამდენიმე ნიმუშს:

ბუკვეთი - სოფელია ზემო იმერეთში, საჩხერეს რაიონში. სოფლის სახელი მომდინარეობს ბუკი "ფუტკრის სკა" სიტყვაზე გეოგრაფიულ სახელთა -

ეთ მანარმობლის დართვით და ე ბგერის გაჩენით. ე.ი. ბუკვეთი – “სკეპის დასადგმელი ადგილი”;

გარბანი – სოფელია ხევში, ყაზბეგის რ., სოფლის სახელი მომდინარეობს რთული სიტყვიდან გარეუბანი ე და უ ხმოვნების ჩავარდნის შედეგად (იქვე არსებობს ნასოფლარი ძველი გარბანი);

გუდაურ-ი – სამთო კურორტი ჯვრის უღელტეხილზე, ყაზბეგის რ., ისტორიული წყაროს მიხედვით, ამ სოფელს ღუდა რქმევია; ამოსავალი ფორმა ხალხურ ლექსშიცაა შენახული: “აბუნტებულან ღუდალები, მთაზე შიშია მტრისაო”. ე.ი. გუდაურ-ი მომდინარეობს ღუდაურ-ფორმისაგან. თავიკიდური ღ შეიცვალა გ-თი რუსული დანერვილობის გავლენით;

დადიანეთ-ი – სოფ. ქსნის ხეობაში. ამ ტოპონიმის ამოსავალი ფორმა, ისტორიული წყაროების მიხედვით, დადიანეთია – “დადიანაშვილების საცხოვრებელი ადგილი”, რომელიც დადიანეთ-ად გადააზრინდა და ამის შედეგად შეიქმნა ლეგენდა და სათანადო ხალხური ეტიმოლოგია სამეგრელოს მთავრის, დადიანის, ქსნის ერისთავთან სტუმრობისა და ნარდში ხსენებული სოფლის მოგების შესახებ, რომელსაც დადიანეთი დაარქვესო.

ეკრანთა – “მატიანე ქართლისაის” მიხედვით ასეთი ადგილი ყოფილა ჯავახეთში. ტოპონიმი მომდინარეობს ეკლნარ-სიტყვაზე -თა სუფიქსის დართვით, ფუძეში ლ-ს დაკარგვითა და ბგერათა გადასმით: ეკლნართა > ეკნართა > ეკრანთა;

ძრუხულა – მდინარე იმერეთში, ვანის რ., ამოსავალი ფორმაა ძულუხურა (სოფ. ძულუხის წყალი) და სხვ.

საინტერესოა ავტორის მსჯელობა ზოგიერთი ტოპონიმის (სამცხე, ზედაზენი...) ახლებური ეტიმოლოგიის შესახებ. განსაკუთრებით საყურადღებოა ტოპონიმ მცხეთის ტრადიციული ეტიმოლოგიის (ეთონიმ მესხისაგან მომდინარეობის შესახებ) სანინააღმდეგო არგუმენტები.

კვლევის სისტემურობის თვალსაზრისით, ყურადღებას იქცევს ასევე სხვა ტოპონიმთა წარმომავლობის სტრუქტურულ-სემანტიკური ანალიზი.

მაგ., დუშეთის რაიონში არის სოფ. **მგლიანი-ი, მგლიანები-ი**, ამოსავლად აქ თითქოს მგელ-ფუძე უნდა ვიგულისხმოთ ე.ი. “ადგილი, სადაც მგელია გავრცელებული”. მაგრამ -იან სუფიქსი ქართულ ტოპონიმებში ფაქტის ბინადართა (დათვი, მგელი, მელა...) სახელებს არ დაერთვის, ფაუნის ბინადართა სახელებიდან ნაწარმოებ ტოპონიმებს სხვა მანარმობლები დაერთვის: სა-ირმ-ე, სა-ბუ-ე, სა-შეგარდ-ე, სა-მაჩვ-ე, სა-ტურ-ია და სხვ., -იან სუფიქსიანი ტოპონიმები ძირითადად გვაროვნული და მცენარეთა სახელებიდან არის ნაწარმოები. ამდენად ტოპონიმი მგლიანი/მგლიანები-ი ამოსავლად გვაროვნულ სახელს ვიგულისხმობს და ნიშნავს: “მგლიშვილების სოფელი”. გადმოცემა ადასტურებს, რომ სოფლის პირველმოსახლენი გვარად მგლიშვილები ყოფილან. საერთოდ, **მგლი** მამაკაცის საკუთარ სახელად ხშირად დასტურდება. მაგ., XVII საუკუნის ერთ-ერთ საბუთში აღნიშნულია: “წოდორეთში მდებარე მგლისელი ორი დღის მინა საქორია სულხანიშვილებმა ჯავახიშვილებს მიჰყიდესო”. ასეთივე მიდგომით, ტოპონიმ **ნუკრიანის** ამოსავალ ფუძედ ივარაუდება ნუკრი/ნუკრია საკუთარი სახელი და არა ზოონიმი. დასაწყისში აღვნიშნეთ, რომ თითოეულ ტოპონიმთან წარმოდგენილია სათანადო ხალხური ეტიმოლოგია. ეს ეტიმოლოგიები მრავალმხრივია საინტერესო (ფსიქოლოგიის, ენათმეცნიერების, ისტორიის და ა.შ. თვალსაზრისით). სოფ. ნუკრიანის სახელდებასთან დაკავშირებული ერთ-ერთი თქმულება ძალიან გვახსენებს იმ ცნობილ ლეგენდას, ბატემა რომ რომი გადაარჩინეს. თქმულება ნუკრიანზე ასეთია:

ნუკრი სოფელს მისჩვევია, დიდი თუ პატარა ლუკმას ხელიდან აჭმევდა. ერთხელ ეს ნუკრი სოფელში დაფეთებული შემოვარდნილა. ხალხს საფრთხე უგონებია და ციხეში ჩაკეტილა. ციხეში გამაგრებულებს მომხდურები ამოუხოცავთ და სოფელი

რად დასტურდება. მაგ., XVII საუკუნის ერთ-ერთ საბუთში აღნიშნულია: “წოდორეთში მდებარე მგლისელი ორი დღის მინა საქორია სულხანიშვილებმა ჯავახიშვილებს მიჰყიდესო”. ასეთივე მიდგომით, ტოპონიმ **ნუკრიანის** ამოსავალ ფუძედ ივარაუდება ნუკრი/ნუკრია საკუთარი სახელი და არა ზოონიმი. დასაწყისში აღვნიშნეთ, რომ თითოეულ ტოპონიმთან წარმოდგენილია სათანადო ხალხური ეტიმოლოგია. ეს ეტიმოლოგიები მრავალმხრივია საინტერესო (ფსიქოლოგიის, ენათმეცნიერების, ისტორიის და ა.შ. თვალსაზრისით). სოფ. ნუკრიანის სახელდებასთან დაკავშირებული ერთ-ერთი თქმულება ძალიან გვახსენებს იმ ცნობილ ლეგენდას, ბატემა რომ რომი გადაარჩინეს. თქმულება ნუკრიანზე ასეთია:

ნუკრი სოფელს მისჩვევია, დიდი თუ პატარა ლუკმას ხელიდან აჭმევდა. ერთხელ ეს ნუკრი სოფელში დაფეთებული შემოვარდნილა. ხალხს საფრთხე უგონებია და ციხეში ჩაკეტილა. ციხეში გამაგრებულებს მომხდურები ამოუხოცავთ და სოფელი

გადაურჩენიათ.

ისიც უნდა ითქვას, რომ ავტორი მკითხველს თავის მოსაზრებას თავს არ ახვევს და, ხშირ შემთხვევაში, ტოპონიმთა წარმომავლობის სხვა შესაძლო ახსნასაც არ გამოორიცხავს. მაგ., სტატიას ლენჩხუმის შესახებ ავტორი ასე ამთავრებს: “ლენჩხუმის ეტიმოლოგიური კვლევა არ შეიძლება საბოლოოდ დასრულებულად ჩაითვალოს”.

სამეცნიერო ნაშრომი მკითხველთა ფართო წრისთვის არის დაწერილი და კარგად იკითხება. მკითხველს შევახსენებთ, რომ გურამ ბედოშვილი მშვენიერი საბავშვო წიგნებისა და მოთხრობების (“ტყეში ბევრი ზღაპარია”, “შუადღისას მოსაყოლი ზღაპარი”) ავტორია (კარგი იქნება, თუ ვინმე ითავებს და ბავშვებს ამ წიგნების ხელახალი გამოცემებით გაახარებს).

“ქართულ ტოპონიმთა განმარტებით-ეტიმოლოგიური ლექსიკონი” ცნობილი ენათმეცნიერის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის, პროფ. **ბესარიონ ჯორბენაძის** ხსოვნას ეძღვნება.

საბავშვო

მხიარული და ყურადღებიანი წიგნები ასეთივე მკითხველსთვის

დალი კუპრაძა

“მხიარული რიცხვები”. ქართული გამოცემის ავტორები: თინათინ მამულაშვილი, ნიკო ნერგაძე. რედაქტორი: მარინე სოხაძე.

“მხიარული სურათები”. ინგლისურ-ქართული ლექსიკონით. დიზაინერი და მოდელის ავტორი ჯო ლინფილდი, ფოტოგრაფი ჰოვარდ ოლმანი და სხვა ავტორები. თბილისი, “ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა”, 2001.

ივნისში, ფილარმონიაში წიგნის ბაზრობაზე იმედისმომცემი დინამიკა შეიმჩნა – ჩვენ ჩვენს ბავშვებზე ზრუნვა დაიწყო. ფესტივალზე წარმოდგენილი იყო კარგ პოლიგრაფიულ დონეზე შესრულებული მხატვრული და სასწავლო-შემეცნიერებითი საბავშვო ლიტერატურა.

იქვე “გულდაწყვეტილი” ქართველობა აღნიშნავდა, რომ მათ დროს ასეთი წიგნები არ იყო, რომ რუსები თავისი ბავშვების განათლებისთვის ოდითგან თავდაუზოგავად წერდნენ და ჩვენ ერთი საბავშვო ენციკლოპედიითა და ხალხური სიბრძნის ხუთ-ტომეულით ამოვწურეთ ჩვენი ღვაწლი.

თაობები გაიზარდა ცუდი პოლიგრაფიის მწირ ქართულენოვან საბავშვო ლიტერატურაზე. რეზო ინანიშვილი, მაყვალა მრეველიშვილი, გივი ჭიჭინაძე, ედიშერ ყიფიანი, არჩილ დონაკაური და თითებზე ჩამოსათვლელი მწერლები რომ არა, ჩვენს ბავშვებს უფლება ექნებოდათ, ეთქვათ, როგორც თქვენ გვაქცევდით ყურადღებას, ჩვენც ისე გადავიხდით.

დიდი ხნის განმავლობაში, როგორც საერთოდ ყველაფერზე, ქართველი ყმაწვილების საგანმანათლებლო-შემეცნიერებით ლიტერატურაზეც, მართალია, უფრო თავისი ინტერესებისთვის, მაგრამ მაინც საბჭოთა რუსეთი ზრუნავდა. იზრდებოდნენ

ქართველი ბავშვები რუსულენოვანი “პაჩემუჩკებითა” და “ზნაი ვსიო”-ებით.

“ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობამ”, სხვათა შორის, გამოსცა ორი მშვენიერი, ხალისიანი და საჭირო წიგნიც: “მხიარული რიცხვები” და “მხიარული სურათები”.

ყველაფერი, რაც მხიარულია, ხალისს ბადებს და ისე არაფერი უხდება ცოდნის მიღების პროცესს, როგორც ხალისით სწავლა.

კვასკვასა ნახატებიანი წითელყდიანი წიგნები ერთი შეხედვით იზიდავს დიდ-პატარა მკითხველს და დაუყოვნებლად გადაშლის სურვილს ბადებს – ნეტა შიგ რა არისო.

ეს სურვილი, წიგნის საგანმანათლებლო აღმზრდელობითი ფუნქციისთვის შესანიშნავი პრელუდიაა.

“მხიარული რიცხვები” ართმეტის წიგნია. წიგნი სახელმძღვანელოდ იმ მშობლებისთვის არის განკუთვნილი, რომლებსაც უყვართ შესანიშნავი ტრიოს შექმნა – “წიგნი, შვილი და მე”. თუმცა იმ მშობლებისთვისაც არა ნაკლებ უპრიანია, რომლებიც შვილებს დამოუკიდებელი გართობისკენ მოუწოდებენ, არ ეთამაშებიან, მაგრამ უნდათ,

რომ თავისით გართობა ისწავლონ. თუ ბავშვმა ჯერ არ იცის სიტყვა “რამდენი”, მაგრამ იცის ერთი და ორი, მიეცით ეს წიგნი და თქვენ ცოტა ხნით დაისვენეთ, დალიეთ ყავა, ისაუბრეთ მეგობართან, ან იტრიალეთ სამზარეულოში. გარწმუნებთ, მალე “თავბედს დაინყველით”, პატარა თავს მოგაბეზრებთ შეკითხვებით და “იძულებული” გახდებით შვილთან და წიგნთან ერთად გაატაროთ თავისუფალი დრო.

უფრო მოზრდილი ბავშვები პირველივე გვერდზე, უნებურად, “იქსის” განსაზღვრას შეეცდებიან. დათვლა, რაოდენობა, რამდენი? კიდევ რამდენი? უცნობი რიცხვი, კენტი თუ ლუნი? მეტი თუ ნაკლები? ამდენით მეტი, ნაკლები, შეკრება, გამოკლება, გამრავლება-გაყოფაც კი... და ეს ყველაფერი ამ წიგნის მეშვეობით ლოგიკური თამაშით ისწავლება. უფროსი მკითხველი კი დასკვნას გამოიტანს, რომ მათემატიკის სწავლება სულ არ ყოფილა მშრალი საქმე და აღმზრდელობითი ხარისხიც მაღალი ჰქონია.

წიგნის გმირები ქართული სახელებით ეცნობიან მკითხველს, და ცოცხალი გამოხეილი სჯობს, არამც თუ ბავშვებს, დიდებსაც ძალიან გვიყვარს მხატვრულ პერსონაჟებთან თავის

იდენტურობა. ასე, რომ ამ წიგნის “გადამკიდე”, ბევრი ელენე, სანდრო, ლუკა, ანა და სხვები ყოველთვის სიამოვნებით ისწავლიან არითმეტიკას.

“მხიარული რიცხვების” ტყუპისცალი “მხიარული სურათები” ინგლისური ენის სასწავლებელი წიგნია. როგორც ავტორები გვეუბნებიან, ის პატარას სწავლის სურვილს გაუღვიძებს და დახმარებას გაუნეწვს პირველი ნაბიჯების გადადგმაში.

“მხიარული სურათები”, როგორც ინგლისური ენის სახელმძღვანელო, იმ ასაკის ბავშვებისთვის არის განკუთვნილი, რომლებმაც თვლა იციან. და თუ არა, მაშინ მასწავლებელ-მშობლის შემოქმედებითაზუა დამოკიდებული, თუ როგორ ასწავლიან ამ სურათებით თვლასაც.

ყურადღების კონცენტრირებაზე, მესხიერების გავარჯიშებაზე დაყრდნობით და ასაკობრივი შესაბამისობის გათვალისწინებით, სახელმძღვანელო კარგი შედეგის მომცემი იქნება. გასართობი და სასწავლო წიგნს თან ახლავს ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი. სასურველია, რომ ქართულ-ინგლისური ლექსიკონიც იყოს, რადგან ქართველმა ბავშვებმა საგნების სურათებზე გამოსახული ქართული სახელწოდება იციან. და თუ ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი სასურველი სიტყვის ქართული მნიშვნელობის მოსაძებნად ნააქებებს, ქართულ-ინგლისური, უკვე მნიშვნელობის მქონე ქართული სიტყვის ინგლისური შესატყვისის მოსაძებნად დამოუკიდებელ მუშაობას მიაჩვევს. კარგი იქნებოდა, რომ, როგორც სურათზე აღნიშნულ საგნებს, სათაურებსაც ქართულ-ინგლისური შესატყვისები ჰქონოდათ. მით უმეტეს, რომ სათაურებად გამოტანილი ქართული სიტყვები: სასტუმრო ოთახი, სახლი, ბაღი, ნუგულება, ქუჩა, საქმელი და ა.შ. არც ლექსიკონშია შეტანილი.

ორივე წიგნს გაცოცხლებული სურათებიც შეიძლება ვუნო-

დოთ, იმდენად ეფექტურია მოდელების ავტორის, ფოტოგრაფისა და დიზაინერის ნამუშევარი. გადაფურცლისას გრჩება შეგრძნება, რომ უმოძრაო ნახატს კი არა, ანიმაციურ ფილმს უყურებ.

ბუნებრივია, ამ წიგნებით სარგებლობა მასწავლებელ-მშობელთან ერთად, ან, თუნდაც დამოუკიდებლად, იმ ასაკიდან არის შესაძლებელი, როცა ბავშვი წიგნს გრძნობს, ე.ი. დასახვევად არ მიიწევს.

იმდენად კარგი წიგნებია, რომ აუცილებლად ვუყიდი ჩემს დისშვილს, თუმცა ის უკვე რვა წლისააო, - დათვალე რების შემდეგ შეაფასა ნაცნობმა. რა თქმა უნდა, კარგი წიგნები ასაკს არ ცნობენ და კარგი მკითხველიც კარგ ლიტერატურას საკუთარი ასაკით არ ზომავს.

ერთი სახალისო კორექტურაც, რომელიც წიგნისა და ბავშვების ურთიერთობის ხარისხზე მეტყველებს.

ბავშვმა დედას ტუჩებში კოცნა მოუწოდო. დედამ აუხსნა, რომ ეს არ არის სწორი საქციელი, მაგრამ ვერაფრით დაუსაბუთა. ოთხი წლის გოგონამ, რომელიც ხალისით ფურცლავდა “მხიარულ სურათებს” და სიამოვნებით სწავლობდა ინგლისურსაც, ვერ გაიგო რას ნიშნავს არაპიკინური, ვერც იმას მიხვდა, რატომ უნდა იყოს დედის ტუჩები ჭუჭყიანი.

სამაგიეროდ დედას “მხიარული სურათები” გამოუტანა, 41-ე გვერდზე გადაუფურცლა და აბა, ეს რა არისო, ჰკითხა. დედას რამდენჯერმე ჰქონდა ეს გვერდი გადაფურცლული, მაგრამ ყურადღება არ მიუქცევია, რომ ამ სურათზე მისი ქალიშვილის ტოლი ბავშვები მართლა ტუჩებში ჰკოცნიან ერთმანეთს.

ეს ფაქტი ჩემთვის იმის ნიშანია, რომ ბავშვებისთვის წერაც და წიგნების გამოცემა უდაოდ მადლიანი საქმეა. ბავშვებით ყურადღებიანი, ერთგული და ამის დამფასებელი მკითხველი ამქვეყნად არ მოიპოვება.

პროზაში აღზევებული პარადოქსები

ანდრო ბუაჩიძე

ქართულად ნათარგმანები. თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურა - 1987/2001. რედაქტორ-შემდგენელი მალხაზ ხარბედია, რედაქტორები თამარ აბრამიშვილი, ლილი მჭედლიშვილი, შადიმან შამანაძე, მხატვარი ეკა ხარბედია. თბ. "არილი", 2002.

თანამედროვე სამყარო კომუნიკაბელურია იმ ნიშნით, რომ მრავალგვარი ურთიერთობების ქსელი არსებობს ტერიტორიულად ყველაზე უფრო დაშორებულ ცივილიზაციის ცენტრებს შორის. წარმოუდგენელია ამ ფაქტორმა თავისებურად არ იმოქმედოს "კულტურულ კომუნიკაციებზე" და აქედან გამომდინარე, ცალკეულ კულტურულ ფენომენებზე.

მიუხედავად ამისა, ჩვენთვის დღესაც პრობლემაა თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურულ პროცესებში გარკვევა, რადგან დანარჩენ სამყაროს საკმაოდ მონყვეტილი ვართ. ყოველგვარი კულტურული აქტი, რომელიც ითვალისწინებს შემეცნებითი და ინფორმაციული სივარელის ამოვსებას, თანმიმდევრულად ქმნის დღევანდელ უცხო სულიერ ღირებულებებთან ზიარების უწყვეტ პროცესს. ამ პროცესის მიღმა დარჩენა ყველა "ნორმალურად მოაზროვნე" ქვეყნისთვის თუ ცალკეული პიროვნებისთვის საზიანოა.

ლიტერატურულმა გაერთიანებამ "არილი" "ლია საზოგადოება საქართველოს" მხარდაჭერით გამოსცა კრებული "ქართულად ნათარგმანები", სადაც 1987 წლიდან 2001 წლამდე შექმნილი მსოფლიო ლიტერატურის ნიმუშებია თავმოყრილი. ამ კრებულში რამდენიმე განყოფილებაა: თარგმანის თეორია, პროზა, პოეზია, ესეისტიკა. თარგმანი ქმნის სწორედ იმ საკონტაქტო სივრცეს, რომლის შიგნითაც სხვადასხვაენოვანი მწერლები იყრიან თავს და ინყება ბჭობა მხატვრული თარგმანის პერსპექტივებზე და პრობლემებზე. მასხენდება ცნობილი თეორეტიკოსის ირჟი ლევის თეზისი: "თარგმანს უნდა ეტყობოდეს, რომ თარგმანია". ეს აზრი იმით წინააღმდეგ იყო მიმართული, ვინც თარგმნილ ნაწარმოებს სრულფასოვან

ნი ორიგინალის მნიშვნელობას ანიჭებდა, რაც გარკვეული ღირებულებების აღრევით აღინიშნა.

ამავე სფეროს ეხება ოქტავიო პასის წერილი "თარგმანი - სიტყვიერება და სიზუსტე". ის საუბრობს იმათ შესახებ, ვისაც პოეზია უთარგმნელად ესახება: "მათი აზრით, პოეზია, რომელიც შექმნილია გამოძახილების, ანარექლების და ურთიერთშესაბამისობების მიხედვით, წარმოადგენს კონოტაციის ქსოვილს და უთარგმნელია...". თვითონ ოქტავიო პასი ამ აზრს არ იზიარებს: "კონოტაციური მნიშვნელობების შენარჩუნება შეიძლება, ოღონდ შეიძლება მაშინ, თუ პოეტი-მთარგმნელი იმ სიტყვიერი სიტუაციის, იმ პოეტური კონტექსტის აღდგენას შეძლებს, რომელშიც ეს კონოტაციური მნიშვნელობებია ჩამონტაჟებული".

თარგმანის ხელოვნებაზე მსჯელობა დაუსრულებლად შეიძლება და ამ სფეროში პარადოქსების ადგილიც საკმაოდ იპოვება. ჩემი აზრით, მეტი სიზუსტე მოეთხოვებოდა ოქტავიო პასს უფრო ზოგადთეორი-

ულ საკითხებზე მსჯელობისას: "ისტორიკოსებმა და ფილოსოფოსებმა, შემდეგ კი ანთროპოლოგებმა და ლინგვისტებმა არცთუ ცოტა დამამტკიცებელ მასალას მოუყარეს თავი იმის შესახებ, რომ ინდივიდუუმები, საზოგადოებები და ეპოქები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან, რომ ეს განსხვავება გარდაუვალა და რომ მათ შორის არსებობს მიჯნა, რომელიც თავისი სიღრმით ოდნავ თუ ჩამოუვარდება იმას, რაც კულტურას და ბუნებას შორისაა და რაც პირველყოფილ ადამიანს ცივილიზებული ადამიანისგან მიჯნავს".

კულტურა სხვადასხვა დროში სხვადასხვანაირია. ვინაიდან ადამიანი და, საერთოდ, საზოგადოება კულტურის კონტექსტში არსებობს, ისიც იცვლება. ვთქვათ, შუა საუკუნეების ადამიანი განსხვავდება XX ან XXI საუკუნის ადამიანისგან. მაგრამ ადამიანი მაინც ადამიანია, ე.ი. ის ყველა დროში კულტურის შიგნით არსებობს. პირველყოფილი ადამიანიც კი თავისებურ კულტურას ქმნის, ვთქვათ, იარაღს და ამ იარაღის

მეშვეობით ინარჩუნებს ვიტალობას, სიცოცხლეს. სხვადასხვა ეპოქებში მცხოვრები ადამიანები განირჩევიან ერთმანეთისგან, მაგრამ არსებითად მაინც ერთნი არიან, ვინაიდან "კულტურის სფეროში" არსებობენ, განსხვავებით ცხოველისაგან, რომელიც მთლიანად "ბუნების სფეროში" არსებობს. ბუნებას და კულტურას შორის დაპირისპირება კი გაცილებით ღრმაა და პრინციპული...

ვფიქრობ, რომ მორის ბლანშოს შემოთავაზებული განსაზღვრება, თარგმანი შემოქმედებაა, მეტად ორიგინალურად ჟღერს სხვა "აკადემიურ" განსაზღვრებებს შორის, ყოველ შემთხვევაში, ბლანშოს აქვს უფლება, ამ საკითხზე თავის შეუვალი აზრი ჰქონდეს.

"ქართულად ნათარგმანების" დიდი ნაწილი პროზას უკავია. მინდა ცალკე გამოვყო მიშელ ტურნიეს (საფრანგეთი), ჯულიან ბარნსის (დიდი ბრიტანეთი), ჰარუკი მურაკამის (იაპონია) და ემი ბლუმის (აშშ) მოთხრობები, არის საერთო ნიშნები ამ ნაწარმოებებს შორის, რაც თანამედროვე პროზის ზოგადი ტენდენციების

კონტექსტში თავსდება. ძალიან მოკლედ ყოველივე ამას შეიძლება ცხოვრებისეული, მაგრამ უჩვეულო ისტორიების თხზვა ვუნდოთ. თითქოს ამ ტენდენციის გამომხატველნი თავიანთ მსოფლმხედველობრივ მრწამსს ასეთი თეორიული თვალსაზრისით გამოთქვამენ: ყველა უჩვეულო და უცნაური მოვლენა, ადამიანური ბუნების ყოველგვარი, თუნდაც ყოფითობის ფონზე პათოლოგიად აღქმული გამოხატულება, ქცევა, მოქმედება არ არის გამონაკლისი და იშვიათი, ის ცხოვრებისეულობის საზღვრებში ეწერება, ვინაიდან მას თავისი მყარი მოტივაცია აქვს. ცხოვრება საერთოდ პარადოქსებისგან, უცნაურობებისგან შედგება და სწორედ ამის ჩვენებაა ცხოვრებისეულობა და არა მოსაწყენი ყოფითობის აღწერა. ამ ტენდენციის მიმდევრები, ბუნებრივია, თავიანთ ობიექტივს უშუალოდ აბჯენენ ინდივიდს, პიროვნებას, მისი ფსიქიკის სიღრმეებს. ზოგიერთი მოთხრობა, - ვთქვათ, ჰარუკი მურაკამის "გულსრევა" უფრო ფსიქოანალიტიკოსის დაწერილი გეგონება, ვიდრე მწერლის. აქ, რა თქმა უნდა, არა მხოლოდ შინაარსობრივ მომენტს ვგულისხმობთ, არამედ ფორმისმიერსაც.

მოთხრობა საკმაოდ უბრალო მხატვრულ ქარგაზეა აგებული: ერთი პერსონაჟი მოუთხრობს მეორეს თავის ამბავს, თავის შინაგან მდგომარეობას, გასაჭირს. ეს კაცი (მოგვიანებით როგორც თვითონვე ასკვნის) ფარული დანაშაულის კომპლექსით არის შეპყრობილი და ამის ნიადაგზე ხშირი გულსრევა ემართება. საქმე ისაა, რომ დანაშაულის მიზეზი სულაც არ არის ფარული: ამ კაცს მეტად თავისებური "გატაცება" აქვს: მეგობრების ცოლებთან სასიყვარულო ურთიერთობით იქცევს თავს. როგორც ჩანს, მისი სინდისის ხმა არ არის მთლად დახშული და ყოველად გაუცნობიერებლად იჩენს ხოლმე თავს გულსრევის წუთებში.

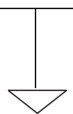
მურაკამის მოთხრობა "გულსრევა" არც დეტალების სიუხვით გამოირჩევა და არც ხასიათების ხატვის თავისებურებით. აქ არის ამბავი, ინტრიგა, პიროვნების სულის ფსიქერზე მოთამაშე ყოფიერების ანარეკლი. ფაქტობრივად, ეს არის არა მხატვრული ინტუიციით და ემოციური ბიძგით, არამედ "რაციოთი" დაწერილი მოთხრობა. ესეც ტენდენციაა და გარკვეული ლიტერატურული ესთეტიკის გამჟღავნება. რადგან თითქმის იგივე შეიძლება ითქვას მიშელ ტურნიეს, ჯულიან ბარნსის, ემი ბლუმის მოთხრობებზეც.

მიშელ ტურნიეს "პიროტექნიკა" უკვე დახასიათებული ტენდენციის ყველა ნიშანს იზიარებს ერთის გარდა - შედარებით რთული კომპოზიციური ნახაზის მიხედვით არის აგებული. აქ არა მხოლოდ ინტრიგაა, კრიმინალური ელემენტებიც იჭრება თხრობაში. ეს

ჯულიან ბარნსი

არის მოთხრობა შურისძიების მარადიულ თემაზე. მხოლოდ აქ შურისძიება უცნაურად ხორციელდება: ორი ადამიანი ბედისწერის ერთ რკალში მოექცევა, კვანძი იკვრება და ორივე ერთად იღუპება.

ჯულიან ბარნსის "ექსპერიმენტი" არ განსხვავდება უკვე ნახსენები მოთხრობებისაგან. აქაც არის თხრობაში ჩართული კალიდოსკოპური სიჭრელე, ინტრიგა, ლაბირინთი, უცნაურ ხდომილებათა ქსელი. ეს, ფაქტობრივად, პიკანტური ისტორიაა, ოღონდ ერთგვარი ინტელექტუალური ელფერით გარემოსილი. ავტორი მოგვითხრობს ბიძამისის პარიზში გამგზავრების ამბავს. ეს ამბავი მას თავად ბიძამ მოუყვება. აქ არის სხვადასხვა ვერსიები, ჩახლართული წერილმანები, ფაქტობრივი მასალა, მისტიფიკაცია.

ბიძა, ე.ი. ძია ფრედი ჩადის პარიზში. იქ ის ბარში შემთხვევით გაიცნობს პიროვნებას, რომელიც მას სთავაზობს სიურრეალისტთა სხდომაში მონაწილეობის მიღებას.

ძია ფრედი თანახმაა და სხდომის ერთ-ერთი აქტიური წევრი ხდება. სხდომა ეხება სექსობრივ საკითხებს. ანდრე ბრეტონი და სხვა ცნობილი მონაწილენი შეკითხვებს უსვამენ ძია ფრედის, ფაქტობრივად სცდიან მას და ბოლოს ექსპერიმენტსაც ატარებენ მასზე. საინტერესო ისაა, რომ მთელი ეს ისტორია მისტიფიკაციის საბურველშია გახვეული, მისტიფიკატორია თვითონ მოთხრობელი - ძია ფრედი. მოთხრობის ავტორი კი, რომელიც პირველ პირში ყვება ამბავს, რეალბასთან მიხედვით დასარწმუნო ფაქტების დადგენას ცდილობს.

ჯულიან ბარნსის "ექსპერიმენტიც" ყოველგვარი ემოციის გარეშე, ცივი გონებით არის დანერგილი. აქაც ინდივიდის

ფსიქიკა, ქვეცნობიერი, პარადოქსული და პიკანტური სიტუაციები და მოტივებია ერთმანეთში გადახლართული. ტენდენციად, ლიტერატურული ესთეტიკის წარმომჩენ ნიშნად იქცა ინდივიდის ყველაზე უფრო იდუმალი, შენიღბული შინაგანი თვისების მოხელთება. ეს თვისება ჩემ მიერ ხაზგასმულ მოთხრობებში ყოველდღიურობაშიც, ყოფაშიც იჩენს თავს, ოღონდ სწორედაც შენიღბულად, უცნაურად. მწერალი პერსონაჟების მეშვეობითვე ინყებს მოვლენათა გორდიასის კვანძის გახსნას და უკვე გარედან შიგნით შეღწევის - პიროვნების ქვეცნობიერში ერთი რომელიმე კუჩქულის დაფიქსირებას.

ვერ ვიტყვი, რომ აქამდე ლიტერატურისთვის მხატვრული კვლევის ეს გზა უცნობი იყო, თუმცა, მწერლობა ხომ იმეორებს უკვე არსებულ მიმართებებს, ხერხებს და მოტივებს. აქ არაფერია გასაკვირი. უბრალოდ, ბოლოდროინდელ პროზაში, რომელიც აღმანახ "ქართულად ნათარგმანებშია" წარმოდგენილი, ყოველივე ამან სპეციფიკურად მიზანმიმართული სახე მიიღო. აქცენტების განილებასაც მიენიჭა მნიშვნელობა. ერთი რამ აშკარად გამოიკვეთა: მწერალი თითქოს შეკითხვას სვამს - სად არის პიროვნებაში, ინდივიდში ზღვარი, რომელიც გამოაცალკევებს ნორმალურ ქმედებას პათოლოგიურისაგან?

ემი ბლუმის მოთხრობაში "სიყვარული ღვეზელი არ არის" ქალიშვილი იხსენებს გარდაცვლილ დედას, მაგრამ ეს გახსენება თავისებურია: ბავშვობის და სიყვანავლის მოგონებები სულიერ სიმყუდროვეს ურღვევს გოგონას და მოვლენათა სიღრმეში სანვდომად განაწყობს. საქმე ისაა, რომ მათ ოჯახში არცთუ მთლად ჩვეულებრივი ვითარება იყო: დედას ორ მამაკაცს შორის ეძინა. ერთი გახლდათ მამა და მეორე... ოჯახის მეგობარი, ბატონი ბოლივარი. მამა და ბოლივარი მეგობრობდნენ - ერთად

იქცევდნენ თავს სხვადასხვა თამაშით, სვამდნენ, ერთად ვახშობდნენ. ეტყობა, ამგვარ თანაცხოვრებას ბოლომდე ვერ ეგუებოდა ქალიშვილი და ამიტომაც მიმართა შეკითხვით დედას: "მამინე მე ვკითხე, როგორ შეგიძლია, ორივე ერთდროულად გიყვარდეს, ან ისინი ამას როგორ ითმენენ-მეთქი? მან კი ასე მიპასუხა - "ძვირფასო, სიყვარული ღვეზელი არ არის, ნაჭერ-ნაჭერ არ იჭრება, მე შენც მიყვარხარ და ელენიც, მართალია, ორივე სხვადასხვანაირად, მაგრამ მთელი გულითა და სულით, ვინაიდან ორივენი ძალზე სხვადასხვანაირები ხართ, საუჭულო, მაგრამ - სრულიად სხვადასხვანაირი. ჰოდა, მეც თითოეული თქვენგანის გვერდით სრულიად სხვა ვხდები. თქვენ ორში ვერც ერთს გამოგარჩევთ და ვერც მეორეს, მაგრამ ჩემთვის ორივენი ერთი ხართ. ასე ვარ მამასა და ბოლივარის მიმართაც".

ამით იკვრება კრებულში მოთავსებული, პირობითად რომ ვთქვათ, "პარადოქსული მოთხრობების" წრე, ვინაიდან ირანელი მწერალი ქალის გოლი თარაყის მოთხრობა აშკარად განსხვავდება ამ ნაწარმოებებისგან. "ამინეს შორეული მოგზაურობა" ლირიკულ-ემოციური და ფსიქოლოგიური პროზის ნაზავია. აქ არის ყოფითი დეტალებიც, აღწერითი ეპიზოდებიც, ხასიათის ხატვაც და მედიტაცია. ერთი სიტყვით, ეს მოთხრობა ტრადიციული პროზის ჩვეულებრივი ნიმუშია, მხოლოდ არაჩვეულებრივია ფინალი, რომელიც მთელ ნაწარმოებს შუქს ჰფენს.

კანადელი მწერლის დაგლას გლოვერის პროზა ერთგვარ სიმსუბუქეს, იუმორს, მოჩვენებით სერიოზულობას, თამაშის მკაფიოდ გამოხატულ საწყისს ამჟღავნებს. მის მოთხრობაში "ძალი კაცის დახრჩობას ცდილობს სასკატუნში" მეორდება ერთი და იგივე ფრაზა: "მე და ჩემი ცოლი გაყრას გადავწყ-

ვეტი თუ არა, მაშინვე ლამის ბედნიერად ვიგრძნობ ხოლმე თავს ერთად". ეს ფრაზა მოთხრობის რიტმსაც განსაზღვრავს და თხრობით ინტონაციასაც. არადა, ამ ფრაზის შემდეგ ოჯახური თანაცხოვრების ისეთი კვანძები იხსნება, რომელზეც თვითონვე არა აქვთ წარმოდგენა პერსონაჟებს. და ეს მაინც დრამაა, მართალია ირონიანარევი, მაგრამ მაინც დრამა, რომელიც სინამდვილის ყველაზე უფრო მკაცრ შტრიხებს წარმოაჩენს.

ცნობილი იტალიელი მწერლის უმბერტო ეკოს, რომანი "ბაულონინო", ალბათ ბოლომდე ითარგმნება ქართულად და გამოქვეყნდება.

საგანგებოდ აღარ შევჩერდებით ჩვენთვის კარგად ნაცნობი ავტორის ლუდმილა პეტრუშევსკაიას საინტერესო მოთხრობაზე "ჩემი წრე". კარგი იქნებოდა ამ ავტორის ნაცვლად რომელიმე უცნობი ჩეხი ან პოლონელი მწერალი გაეცნო ქართველ მკითხველს. თანამედროვე რუსული მწერლობა, ასე თუ ისე, მაინც ხელმისაწვდომია ჩვენთვის.

ასევე, უკეთესი იქნებოდა 1920 წელს დაბადებული ჰერმან შრაიბერის ნაცვლად უფრო თანამედროვე ავსტრიელი გერმანულენოვანი რომელიმე მწერლის ვრცელი, მრავალმხრივი ტენდენციების წარმომჩენი ლიტერატურული ნაწარმოები შესულიყო კრებულში.

რაც შეეხება პოეზიას, მიუხედავად საინტერესო ავტორებისა და თარგმანებისა, სასურველი იყო უფრო ვრცლად წარმოგვედგინა თანამედროვე მსოფლიო, ევროპული და ამერიკული პოეტური აზროვნების ნიმუშები. თუკი კრებულში შეტანილი პროზა გვაძლევს იმის საშუალებას, რომ თანამედროვე პროცესებზე და ტენდენციებზე დაფიქრდეთ, პოეზიაზე შექმნილი შთაბეჭდილება ფრაგმენტულია და ნაკლოვანი. ალბათ, დადგება დრო და ისევ "ღია საზოგადოება საქართვე-

ლოს" მხარდაჭერით ცალკე ტომებად გამოიცემა ბოლო წლების მსოფლიო პოეზია და პროზა.

ესეისტიკიდან მინდა ცალკე გამოვყო გახმაურებული რომანის, "პარფიუმერის" ავტორის, პატრიკ ზიუსკინდის ესე "ლიტერატურული ამნეზია". ავტორი სწორ რჩევას აძლევს საკუთარ თავს, იმისათვის, რომ არ დაგავინწყდეს ის, რასაც კითხულობ ან რაც ადრე წაგიკითხავს, "ნუ გადაეშვები ასე უკანმოუხედავად ლიტერატურულ ტექსტებში, ცივი ნათელი და კრიტიკული გონებით შეაფასე ისინი".

მეც ვცდილობდი ამ რჩევით მესარგებლა, როცა აღმანახ "ქართულად ნათარგმანებს" ვკითხულობდი. არ მინდოდა რაიმე გამომრჩენოდა ან დამვიწყებოდა, რადგან მართლაც საგულისხმო მასალამ მოიყარა ერთად თავი. განსაკუთრებით შთამბეჭდავია მთარგმნელების და რედაქტორების შრომა, რამაც სასურველი შედეგი გამოიღო. ვფიქრობ, საგანგებო ყურადღების ღირსია თვა შურღაიას თარგმანი (გოლი თარაყი), მისი ლექსიკური მრავალფეროვნება, დედნისეული სტილის გრძობა, ფრაზის ძალდაუტანებელი, ლალი მდინარება.

ზურაბ ქემოკლიძეს (ჯულიან ბარნსი) შეეძლო, ჩემი აზრით, უფრო ზუსტი სიტყვიერი ექვივალენტები შეერჩია და მიესადაგებინა დედნისთვის. მთარგმნელის ხარვეზები თვითონ მთარგმნელსევე უნდა აღმოეფხვრა. საგულისხმო რედაქტორ-შემდგენელის მალხაზ ხარბედიას ცდა, ერთ კრებულში ჩაეტია მსოფლიო ლიტერატურის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწარმოებები.

ყველაზე ძნელი სწორედ დასაწყისია. კულტურულ-ინფორმაციული ვაკუუმის ამოვსება, ახალი ლიტერატურული ნაწარმოებების თავმოყრა და ახლახან ფეხმოკიდებული ტენდენციების შემჩნევა მართლაც რომ საშური საქმეა.

უკან, ბუნებისკენ

თავარ ლომიძე

ასტრიდ ლინდგრენი. "ყაჩაღის ასული რონია". მთარგმნელი თამარ ჩიქოვანი. ილუსტრაციები ილონ ვიკლანდისა. გამომცემლობა "დიოგენე". თბილისი. 2002.

საბავშვო პროზის ცნობილი შვედი ოსტატის, ასტრიდ ლინდგრენის ვრცელი ზღაპარი "ყაჩაღის ასული რონია" მკვეთრად გამოირჩევა მწერლის სხვა ნაწარმოებთაგან. კერძოდ, მასში თავს იჩენს მჭიდრო კავშირი გერმანულ-სკანდინავიურ მითოლოგიასთან და ფოლკლორთან. ამ სტილური ხერხის მეშვეობით ნაწარმოებში გადმოცემული ამბავი მაქსიმალურად განზოგადებული იერით აღიჭურვება და მიგვანიშნებს იმაზე, რომ "რონია" მწერლისთვის საგანგებო მნიშვნელობის ქმნილებას წარმოადგენდა.

ზღაპრის შინაარსი, მოკლედ, ასეთია: ყაჩაღთა თორმეტკაციანი

ნი რაზმის ბელადის, მატისის ასული რონია დაიბადა ქარიშხლიან ღამეს, ჭექა-ქუხილის დროს. იმავე მომენტში მატისის მოსისხლე მტერს, ყაჩაღთა ასევე თორმეტკაციანი ბანდის მეთაურს, ბორკას გაუჩნდა ვაჟი, ბირკი. ბავშვების დაბადებისას მეხმა შუაზე გააპო მატისის ციხე-სიმაგრე. მის ერთ ნაწილში დარჩა

მატისის ოჯახი და რაზმი, მეორე ნაწილს კი მალე დაეპატრონა ჯარისკაცების მიერ დევნილი ბორკა, თავისი ოჯახითა და ერთგული ყაჩაღებითურთ.

როდესაც რონია წამოიზარდა, დედ-მამამ გოგონას ნება დართო, ყოველდღე დაეტოვებინა ციხე-სიმაგრე და გასცნობოდა გარემომცველი უზარმაზარი ტყის ყოველ კუთხე-კუნჭულს, მის ბინადართა ცხოვრებას. ერთ მშვენიერ დღეს რონია და ბირკი ერთმანეთი გაიცნეს და, მშობლებს შორის არსებული მტრული დამოკიდებულების მიუხედავად, დამეგობრდნენ, შემდეგ კი დამობაც შეჰფიცეს ურთიერთს.

ბორკასა და მატისის შულღმა აიძულა ბავშვები, წასულიყვნენ ციხე-სიმაგრეიდან და თავი შეეფარებინათ გამოქვაბულისთვის, სადაც მათ გაატარეს გაზაფხული, ზაფხული და შემოდგომა. ისინი კვლავ დადიოდნენ ტყეში, სადაც არაერთი თავგადასავალი გადახდათ. ზამთრის დადგომისას შვილს მონატრებულმა მა-

ტისმა შინ წაიყვანა რონია. ბირკიც დაბრუნდა თავის დედ-მამასთან. მატისმა და ბორკამ, ორთაბრძოლის შემდეგ, დაივიწყეს ძველი მტრობა და დამეგობრდნენ. მომდევნო გაზაფხულზე ბავშვებმა კვლავ გამოქვაბულში დაიდეს ბინა, ახლა უკვე - მშობლების ნებართვით. ასე მთავრდება "ყაჩაღის ასული რონია".

ნაწარმოების აღქმის სისრულისთვის აუცილებელია, მივუთითოთ მისი ზოგიერთი ფოლკლორულ-მითოლოგიური პირველმოტივი და პირველსახე.

"რონიაში" წარმოჩენილია (როგორც ეს სჩვევია, საზოგადოდ, ზღაპარსა და მითს) სამყაროს სივრცული მოდელი. ამიტომ ზღაპრის თემას, ფაქტობრივად, წარმოადგენს ემპირიული სივრცის (ტყის, ბუნების) ათვისება, რაც ხორციელდება რონიას მიერ ტყეში ხეტილის, ტბასა და მდინარეში ცურვის, ცხენების გახედვის, კლდეებზე ცოცვის, ფანტასტიურ არსებებთან შეხვედრათა და ა.შ. საშუალებ-

ებით. რაც შეეხება დროს, მითითებულია, უბრალოდ, მისი ციკლურობის შესახებ. ამასთან, დროის კონკრეტული მომენტები ან პერსონაჟების ასაკი მკითხველისთვის უცნობი რჩება. ჩვენ მხოლოდ შემთხვევით ვგვხვდებით, რა ხნის არიან რონია და ბირკი (თერთმეტი წლისანი), როდესაც ისინი ტოვებენ მატისის ციხეს.

ზღაპრის დასაწყისში საგანგებოდაა ხაზგასმული რონიასა და ბირკის დაბადების პირობები - ქარიშხალი, ჭექა-ქუხილი, მეხის გავარდნა. ამიტომ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ბავშვთა მამების - მატისისა და ბორკას მითოლოგიურ პირველსახეს წარმოადგენს ჭექა-ქუხილის სკანდინავიური ღმერთი, თორი (შემთხვევითი არაა, რომ დედამისი რონიას "ჭექა-ქუხილის ბავშვს" უწოდებს). ბორკა ნაწარმოებში, ერთგვარად, ჩრდილშია, მაგრამ

მატისი ნამდვილად წაგავს თორს, რომელსაც მითები, ოდინისგან განსხვავებით, ჭკუა-გონებას კი არ მიაწერენ, არამედ - მხოლოდ უდიდეს ფიზიკურ ძალღონეს და მრისხანე ხასიათს. თორის მსგავსად, მატისი ერთ-თავად "ბრდღვინავს", "ღმუის" ან "ღრიალებს". ისიც კანონზომიერია, რომ მატისსაც და ბორკასაც თორმეტკაციანი რაზმები ჰყავთ. სკანდინავიური ღმერთები იყოფოდა "აზებისა" და "ვანების" ორ ჯგუფად, თითოეულ მათგანში კი თორმეტი ღმერთი იყო გაერთიანებული. მითების მიხედვით, "აზების" და "ვანების" შებრძოლებას მოჰყვა მათი კონსოლიდაცია, ისევე, როგორც "რონიას" დასასრულს ერთიანდებიან მატისისა და ბორკას რაზმები.

რონიას ცხოვრების რიტმი ერწყმის ბუნების ცხოვრების რიტმს. თავდაპირველად ესაა ყოველდღიური გასვლა ტყეში და ღამით შინ დაბრუნება. შემდგომ კი რონია მხოლოდ ზამთარს ატა-

ასტრიდ ლინდგრენი

რებს მატისის ციხეში (მითოლოგიური წარმოდგენებით, ზამთარი=ძილი=სიკვდილი), გაზაფხუ-

ლის პირს კი "იღვიძებს" და ბუნების წიაღს უბრუნდება. შევნიშნავთ, რომ ლინდგრენი იყენებს

არა ფოლკლორისთვის დამახასიათებელი ერთჯერადი ციკლის (შინიდან წასვლა თავგადასა-

ვალთა საძიებლად - შინ დაბრუნება), არამედ - უფრო არქაული, მითოლოგიური მრავალჯერადი ციკლის (სიკვდილი - ხელახალი გაცოცხლება) მოტივს.

ლინდგრენის ამ ზღაპარში არ გვხვდება უარყოფითი პერსონაჟები - მატისის ციხე "კეთილი ყაჩაღების" საფულოა. ადამიანების ძარცვა ამ ყაჩაღთა შინაგანი ბოროტებიდან როდი გამოდინარეობს. ისინი, ბავშვებივით, ვერ განასხვავებენ სიკეთესა და ბოროტებას, გულუბრყვილონი არიან და ხშირად სასაცილოდაც გამოიყურებიან. კომიკური - და არა საშიშარი - არიან ტყეში მცხოვრები ფანტასტიკური არსებებიც - მაჯლაჯუნები, ტრაკუნები. ბავშვები მათ იოლად აფრთხობენ და უმკლავდებიან.

"ყაჩაღის ასულ რონიაში" აშკარად ვლინდება ავტორის ნოსტალგია იმ ეპოქების მიმართ, როდესაც ადამიანის მიერ ჯერ კიდევ შეურყენელი ბუნება ინარჩუნებდა თავის პირველქმნილ მშვენიერებას და იდუმალს. ამ ბუნების ღვიძლ შვილებს წარმოადგენენ ნაწარმოების პერსონაჟები - რონიათი და ბირკით დაწყებული, მატისისა და ბორკათი დამთავრებული.

წარსული

უოლტ უიტმენის "ბალახის ფოთლები"

მაფრენას, უდიდეს სიყვარულს ადამიანისა და ბუნების მიმართ, ვერც უკვდავების რწმენას პატიობენ პოეტს. ეს ყოველივე ხომ არის უიტმენის პოეზიაში მიწიერი ყოფის გამოძახებული უმართებულო სითამამისა და იმ მოუქნელი მეთოდის პარალელურად, რომლითაც იგი ხშირად აღწერს დაკნინებულ, დაბეჩავებულ საზოგადოებას? დროის უბრალო დაკარგვად მიმაჩნია იმის გარკვევა, არის თუ არა პოეტი მისტერ უიტმენი: მისი უდიდესი ავტორიტეტი - შემოქმედებითან ერთად კრიტიკულიც - გვინდა თუ არა, მაინც მეტყველებს მის სასარგებლოდ. არც მის მხატვრულ მეთოდზე ღირს თავის მტვრევა: ეს ფორმა სულაც არ არის ისეთი გამოგონებული და ნოვატორული, ძალიან ბევრს, და მათ შორის თავად უიტმენსაც რომ მიაჩნია.

მართალია, ამ წიგნში მოვლენათა უმრავლესობა სინატიფეს მოკლებული ხერხითაა გადმოცემული და ზოგჯერ ფორმისა და სტილის უსუსურობა ამ პოეზიას მოსაწყენ პროზაზე აქვეითებს, მაგრამ მკითხველი გვერდს ვერ აუვლის მის ფურცლებზე წამიერად გაელვებულ სილამაზესა და უჩვეულო დახვეწილობას. გარდა ამისა, კარგი იქნება, თუ შემოქმედის თითოეულ რაფსოდის ერთიან, განუყოფელ მთლიანობად განვიხილავთ, გინდაც მათი ცალკეული მონაკვეთები უშინაარსო და უმნიშვარ პოეზიად მოგვეჩვენოს. ისე კი, უსაზღვრო, შეუზღუდავი ფანტაზია და ამა თუ იმ აზრის "ახლებურად" გამოთქმისაკენ სწრაფვა, უიტმენს ზოგჯერ ასეთ რამესაც წამოაძახინებს: "მე ჩემს სხეულს მორევს მივანდობ!"... "განმამარტეთ მითები აზიაზე!"... "წილაბს ჩამოვგლეჯ და წარმოგიდგენ!" როგორ უნდა ემსახუროს თავისუფლებას ხელოვნებაში, ან ნებისმიერ სხვა ამალეებულ იდეალებს ის მწერალი, რომელიც თავად "literate"-ს

უოლტ უიტმენი

განსახიერებს? უფრო შთამბეჭდავი და ორიგინალური იქნებოდა, მისთვის უბრალოდ "inkvat" რომ გვეწოდებინა (სიტყვათა თამაში: literate - განსწავლული, განათლებული; literat - ლიტერატურის ვირთხა; inkvat - მელნის ვირთხა (მოკალმე)). მეორეს მხრივ, ამ წიგნის ფურცლები ამზეურებენ გემოვნებით შერჩეულ და ცინცხალ გამონათქვამებს. ერთგან მოცურავე ასე მომწესხველად არის აღწერილი: "მონავარდე გამჭვირვალე, მწვანე ნათელში"; ... "გულახდილი ყბედობა ქვაფენილისა"... ეს მართლაც შესანიშ-

ნავი მიგნებაა. საინტერესო და დახვეწილ პოეზიად მიმაჩნია ასეთი სტრიქონები: "ფიცარსა რანდავს ღურგალი / და შალამინის ენა / ველურ მელოდისა უსტვენს". შედარებით დიდი ზომის ნაწარმოებები, სადაც ბევრი რამ ბანალური და საკმაოდ უფერულია, გაყალბებულ ესეებს უფრო მოგვაგონებს, ვიდრე პოეზიას, თუმცა ხელაღებით არც მათი უარყოფა შეიძლება, აქაც ხშირია შემთხვევები ძალიან მარტივი და გაცვეთილი აზრის საინტერესო კუთხით გადმოცემისა. მაგრამ აშკარა უფუნურობა იმის მტკი-

ცება, თითქოს To You-თი დასათურებული ეს სტრიქონები ადგენენ ლექსს და არა რალაც უაზრობას (ამაში, ალბათ, თავად პოეტიც დაგვეთანხმება):

"უცხოვ, თუკი ჩამივლი გვერდით და მოსურვებ შეხმინებას, რატომ არ უნდა შეხმინაო? ანდა თავად მე რატომ არ უნდა შეგეხმინაო?"

მაგრამ თუ გსურთ მის პოეზიაში რაიმე საინტერესოს აღმოჩენა, გირჩევთ წაიკითხოთ მშვენიერი *Pioneers, O Pioneers*. ბევრი რამ მოგხიბლავთ ამ სტრიქონებში: ვაჟკაცური შემართება და მძლავრი რიტმი, მეგობრობის სულისჩამდგმელი გრძობა და ალტაცება ახალ სამყაროს წინსვლით; ნაიკითხეთ უიტმენის მდიდრული და შთამბეჭდავი წარმოსახვით გაჯერებული *Man-of-War-Bird*, ანდა შესანიშნავი ელეგია ზღვისპირეთზე, ასეთი სიტყვებით რომ იწყება: "აკვნიდან, რომელიც მარად ირწევა..." აი, ეს ლექსები სასეა სიცოცხლითა და ემოციებით. ლინკოლნის აღსასრულის პოეტური აღწერისას მან ასე გამოორჩეულად უმღერა სიკვდილს: "ო, ბნელო დედავ, უხმაუროდ რომ ჩავკვიროლებ მსუბუქ ფეხებით"... ან როგორ ასხამს ხოტბას ჩვენებური გაზაფხულის ერთ-ერთ საღამოს!

"ო, ეს მეოთხე თვით საღამო, ეს დაისი და მონაცრისფრო ბურუსი გამჭვირვალე. ზანტად გამავალი ოქროსფერი მზის სხივთა მარაო... ლორთქო ბალახი, მკრთალი ფოთლები, შორით ელვარე მკერდი მდინარის,

ქართი აჭრილი და აქორჩილი..."

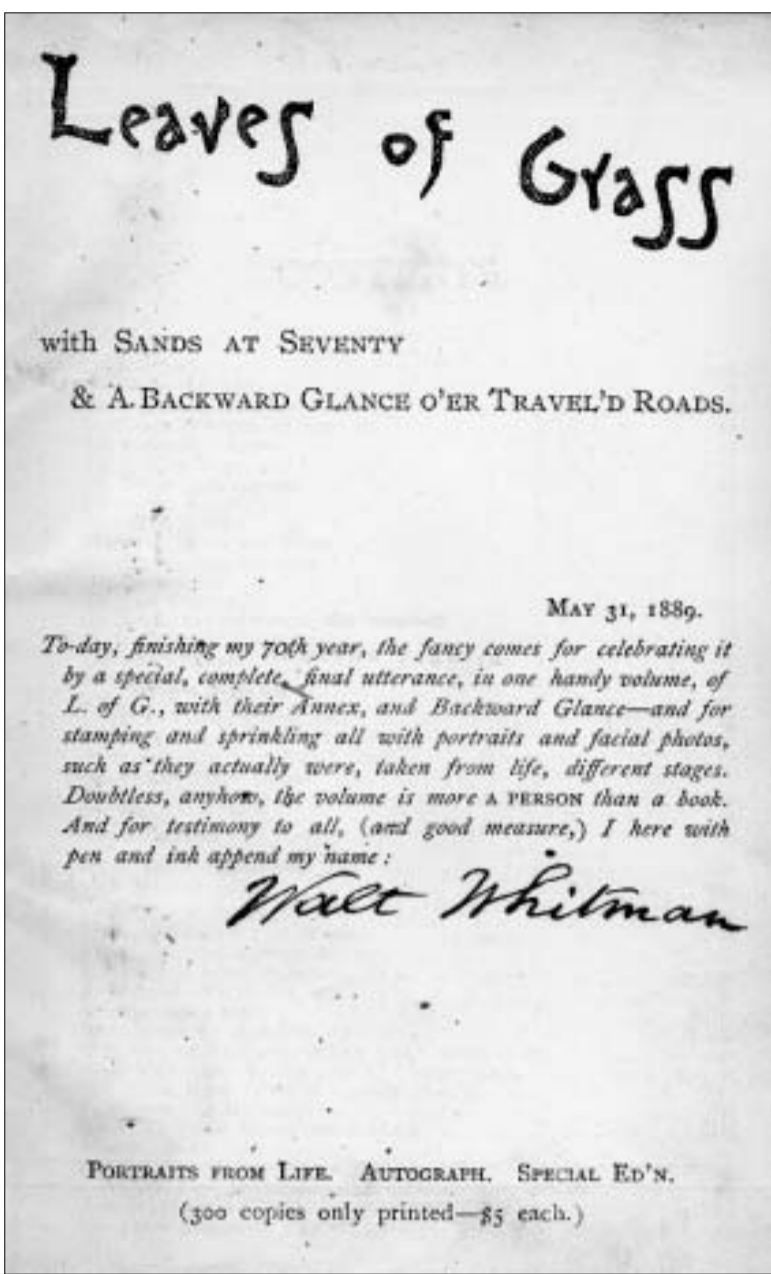
წაკითხეთ პოეტის ის სტრიქონები, რომლებიც ჩვეულებრივ ლოკომოტივს ახასიათებს:

"თანამედროვე ემბლემა მოძრაობისა და კონტინენტის მაჯისცემა."

გამოყენებითი მექანიკის გრანდიოზულობა ასე არავის აუსახავს ამერიკულ პოეზიაში. დემოკრატიზმი, ვაჟაკობა, სიკეთის რწმენა - აი, რითი ფასობთ უიტმენის შემოქმედება. "მკლავის სიმაგრე და სიმამაცე!" "კმარა ვედრება და ქედის მოხრა!"... იგი ესწრაფვის დაუშრეტელი ენერჯის გამოვლენას და ამის გამო, რაც არ უნდა მცდარი იყოს მისი მეთოდი, ამერიკულ ყოფასა და ლიტერატურას, ვიცავ, აუგი არაფერი ეშუქება!

მაგრამ სხვა კუთხით უნდა მივუდგეთ უიტმენის სხეულის "განდიდებას". აკი თავადაც გვაფრთხილებს ერთგან: "ჩემს ლექსებს ყოველთვის არ მოაქვთ სარგებელი, მათ ზიანის მოტანაც შეუძლიათ". მას თავი "სხეულისა და სულის" პოეტად მიაჩნია და ჩვენც გვარწმუნებს, რომ სული არ არის სხეულზე მეტი. ამით თითქოს როზეტის აზრსაც იზიარებს, თუმცა ამ უკანასკნელისაგან განსხვავებით, მაინც იყურება მომავლისაკენ: "განახლებული ჯიშო, გონიერი ქალები და მამაკაცები, უცოდველობა და სიჯანსაღე... ალბათ ეს არის ბედნიერება!" მის ბოლო ლიტერატურულ მანიფესტში ასეთ სიტყვებსაც ამოვიკითხავთ: "ველტი უაღრესად ინდივიდუალურ საზოგადოებას, ბუნებასავე დაუდგარს, კეთილკრძალულს და კეთილმოსურნეს, თანაგრძობის ნიჭით დაჯილდოებულს, სრულქმნილს, მგზნებარეს, შთაგონებულს, მამაცს". ეს ყოველივე იმაზე მიუთითებს, რომ საბოლოო მიზანი ქების ღირსია და არც პოეტი ტკბება საკუთარი უდიერებით, მაგრამ ამ მიზანს სავალალო შედეგი მოსდევს: იგი ამიშვლებს და ხელმისაწვდომს ხდის ყველაფერ იმას, რასაც ბუნება ოდითგანვე იფარავდა უდიდესი რუდუნებით და თავმდაბლობით. უცნაურია, რომ ეს ზედმინეგნით "ბუნებრივი" შემოქმედი არღვევს ბუნების ერთ-ერთ საუკეთესო და უღრმეს კანონს და იმის ნაცვლად, რომ სხეული წმინდად მიიჩნის, იგი ძარცვავს მას ყველა იმ სიკეთისაგან, რასაც ამჟამად მას მიანერს კაცობრიობა. უიტმენი ამცრობს სულსაც და ხორცსაც და ადამიანს მხეცს უთანაბრებს, განძარცვულს ყოველგვარი სულიერი თვისებებისგან.

მისტერ უიტმენი ამაყობს საკუთარი სიჯანსაღით. მაგრამ რა არის ეს სიჯანსაღე თუ ჯანმრთელობა? სხვა არაფერი, თუ არა ადამიანის ორგანიზმის ნორმალური მოქმედება და ასეთ დროს ის იშვიათად ფიქრობს მათ ფუნქციონაზე, მაგრამ როგორც კი რომელიმე მათგანის ფუნქცია დაირღვევა - გულის, კუჭის, ტვინის თუ ნებისმიერი სხვა ორგანოსი - ადამიანი მყისვე შეიგრძნობს ამ ცვლილებას და, ცხადია, ჯანმრთელობაც შეერყევა... აქედან კი სხეულებაც წარმოიშობება. ზუსტად ასეა უიტმენის შემთხვევაშიც: როდესაც იგი ხელით ეხება ხელშეუხებელს და თავს იმტრევეს იმ იდუმალ პროცესებზე, წესით, უჩუმრად რომ უნდა მიმდინარეობდნენ, მას უკვე ჯანსაღს ვეღარ ვუნდობთ. გახრწნილი არა, მაგრამ სხეული უთუ-

ოდ შეიქნება. მას თავი მოაქვს საკუთარი "მრავლისმომცველობით", კარგისა და ავის უკიდურეს გამოვლინებათა ფლობით, და

ყველაფერში ერთი პოლუსიდან მეორეზე გადაფრენას ელტვის. სხეულთან (ხორცთან) დაკავშირებით მშვენივრად ართმევს

თავს ამ ამოცანას, ხან აკნინებს და ხანაც ალაზვევს. ისე კი, ჩანს, თავად სათანადოდ ვერ აღუქვამს საკუთარი "ყოველისმომცველობა" ამ მიმართულებით, და რომ აღექვა, ალბათ, თავისი ლექსის სიტყვებით მიბასუხებდა:

"მაშ, მე საკუთარ თავს ვუმხედრდები?"

ძალიან კარგი, ასეც ვიქცევი! მე უსაზღვრო ვარ, მრავლისმომცველი".

მაგრამ ეს "მრავლისმომცველობა" ვერაფერს შველის მის სხეულებას. მას არ ძალუძს შეარბილოს მისტერ უიტმენის დიდი შეცდომა. მან ხომ ხელახლა ისეთი რამ გამოაქვეყნა, რისი ხმა-მალა გამეორებაც კი აღარ ღირდა. რატომ შეიტანა ადრინდელი უხამსობა ახალ გამოცემაში? განა ეს წიგნი მრავალი წლის შემდეგ არ გამოვიდა? ნუთუ მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში ასე გაძნელდა ყმანვილკაცური სენისაგან განკურნება? ყველა "სალი აზრის მატარებელი" უნდა აღმოფთვდეს მისი "აგრესიული იერიშით", ყოველმა ჩვენგანმა უნდა გააპროტესტოს ეს წრეგადასული უდიერება. საბედნიეროდ, ზემოაღნიშნულით ძირითადად თავად ავტორი ზარალდება: ის ხომ შესაშური მონდომებით იკნინებს საკუთარ ფიზიკურ ბუნებას - სხეულს! მართალია, კაცობრიობა არ არის სრულყოფილი, მაგრამ ის გაცილებით უკეთესია, ვიდრე "ბალახის ფოთლებში" აღწერილი - დამახინჯებული, თავლაფდასხმული და გაყალბებული. აი, ამიტომ ვერ იქონიებს ეს წიგნი ჩვენზე დიდ გავლენას, აი, ამიტომ გაუჭირდება ჩვენი დათრგუნვა.

The Atlantic Monthly, January 1882 ინგლისურიდან თარგმნა ასმათ ლეკიაშვილმა

2002

კლასიკარები კითხვის სიამოვნება

მისო მოსალიპვილი

"კლასგარეშე კითხვა" ბორის აკუნინის მესამე დიდი პროექტის (თავად რომ "არალიტერატურულს" უწოდებს) "მაგისტრის თავგადასავლების" ორ ტომად დასტამბული (გამომცემლობა "ოლმა-პრესი", 2002) მეორე რომანი გახლავთ ავტორის უდიდესი რედაქციით და შეეხება, ერთი მხრივ, ერასტ პეტრეს ძე ფანდორინის ინგლისიდან ჩამოსულ და მოსკოვში დარჩენილ შვილიშვილს, კემბრიჯის უნივერსიტეტის ისტორიის მაგისტრს, ბარო-

ნეტ ნიკოლას ალექსანდრეს ძე ფანდორინის ახალ თავბრუსმხვევ ამბავს; ხოლო, მეორე მხრივ კი - იმპერატრიცა ეკატერინა დიდის ეპოქაში მცხოვრები დანილა ლარიონის ძე ფონდორინისა და წიგნის ბოლოს სამსონ დანილას ძე ფონდორინად გადაქცეული, ექვსი წლის ვუნდერკინდის - დიმიტრი, იგივე მითრიდატე ალექსის ძე კარპოვის არანაკლები სიმძაფრის თავგადასავალს.

სნობური მიდრეკილებებისგან თავისუფალი მკითხველს თავდაპირველად გამოცდილი მწერლის მიერ დაგებული რამდენიმე ნაღმისგან თუ ხაფანგისგან მოუწევს თავის დაღწევა.

პირველი მათგანი თავად აკუნინის მიერ მიზანმიმართულად შექმნილი საკუთარი იმიჯია: "უბრალოდ საკითხავია, ბატონებო, უბრალოდ საკითხავია, შეძლებისდაგვარად სიკეთეს რომ გვასწავლის, პანთეონზე პრეტენზიას არ ვაცხადებთ!"

არადა, უკვე თავისუფლად შეიძლება მივხვდეთ, რომ აკუნინის შემოქმედებამ კარგა ხანია გადალახა პოპულტურის ხელოვნურად შექმნილი ჩარჩოები და მარტოოდენ რუსეთისა და პოსტსაბჭოთა სივრცის კი არა, ევროპული მასშტაბის "აკუნია-ცია" მოახდინა, და ასეთივე წარმატებით აგრძელებს მთელი მსოფლიოს "აკუნია-ციას" (რე-

ჟისორ პოლ ვერხოვენის მიერ ჰოლივუდში გადასაღებად შექმნილი ბორის აკუნინის რომანი "ახალი" და სხვა).

მომდევნო ხაფანგი თუ ნაღმი ყველასთვის არცთუ ადვილად ამოსაცნობი "მიბაძვებია": სნობი მკითხველი რომანის პირველივე თავში მაინც "ალმოაჩენს", რომ "კლასგარეშე კითხვის" თანამედროვე ნაწილი მიბაძვავა უილიამ სტაირონის 70-იან წლებში გახმაურებული რომანისა "სოფის არჩევანი", რომელიც ალან პაკულას კარგი ფილმის წყალობით ბევრს ახსოვს - ეს ხომ იმაზეა, თუ როგორ გახდინა იძულებულს საკონცენტრაციო ბანაკში მოხვედრილ პოლონელ სოფის არჩევანი გააკეთოს თავის შვილებს, ბიჭსა და გოგოს შორის და სასიკვდილოდ განიროს ერთ-ერთი მათგანი; იგივე სნობი მკითხველი რომანის მეორე თავშიც გაიხალისებს, რაკი მიხვდება, რომ ეს ექვსი წლის ვუნდერკინდი მითრიდატი, იმპერატრიცა ეკატერინა დიდისთვის რომ მიუყვანია მამამისს, ძალიან ჩამოჰგავს ჯერომ დევიდ სელინჯერის ბოლო "პოვესტის" - "ჰეპკოურტ-16, 1924"-ის გმირს, შვიდი წლის საიმურ გლასს (თავის მხრივ, საიმურ გლასის პროტოტიპი არის ცნობილი ინგლისელი მათემატიკოსი, დუბლინის უნივერსიტეტის ასტრონომიული ობსერვატორიის

დირექტორი, ირლანდიის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი უილიამ როუენ ჰაილიტონი (1805-1865) - შესაბამისი სტატია იხილეთ ინგლისურ "ნაციონალური ბიოგრაფიების ლექსიკონში"). აი, ახლა კი ჩვენ შეგვიძლია ამგვარი "ალმოჩენებით" გალაღებული და მწერლის ზემოდან დამყურე ("აბა, რა ეგონა, ვერ მივუხვდებოდით?") სნობი მკითხველი პარალელურად მოთხრობილი, მძაფრსიუჟეტისანი რომანის ციტატებით დანაღმულ ველზე უჩვენოდ გაუშვავთ და წინდაწინვე შევპირდეთ, რომ ნანარმოების ცალკეული თავების ("როგორ მოგწონთ ეს?", "ექიმი მისდაუნებურად", "ფლიდობა და სიყვარული", "აურზაური არაფრის გამო", "მამები და შვილები" და ასე შემდეგ) და თვით პერსონაჟების მამის სახელებშიც კი ("ერემი უმბერტოს ძე მეტასტაზიო!") ხშირად მიეცემა სიხარულის მიზეზი.

ხოლო ვინც დავრჩებით, თუკი ჩვენი სიხარულის მიზეზი ის შეიქმნება, რომ ამდენ ნაღმსა თუ ხაფანგს მშვიდობიანად დავაღწიეთ თავი, შეგვიძლია, ყოველგვარი ციტატების ძებნის გარეშე, მივყვეთ მწერლის მიერ მალაპროფესიული ოსტატობით აგებულ, მართლაც პარალელურ და მძაფრსიუჟეტისან ამბავს, ერთმანეთში გადაძახილებითა თუ სხვა

სიუჟეტური სვლებით რომ არის შეკრული.

ასე, მაგალითად, რომანის 21-ე თავში უაღრესად საშიში გამტაცებლებისგან თავდაღწეული ნიკოლას ფანდორინი და მირანდა კუცენკო ახალი იერუსალიმის მონასტრის ეზოში დიმიტრი ალექსის ძე კარპოვის საფლავის ქვაზე კითხულობენ, რომ იგი გარდაცვლილა 1795 წლის 16 მარტს, შვიდი წლის ასაკში და ცივწყალგადასხმულ მკითხველს ჰგონია, მისი ერთ-ერთი საყვარელი პერსონაჟი მტრად მოკიდებულმა დიდმოხელეებმა მოკლეს - ნეტავი, მაინც რომელმა: ეკატერინა დიდის ფავორიტ პლატონ ალექსანდროვიჩ ზუროვის მდივანმა ერემი უმბერტოს ძე მეტასტაზიომ თუ იგივე ფავორიტის ადიუტანტმა, პრეობრაჟენსკის პოლკის კაპიტან-პორუჩიკმა ანდრეი პიკინმა, საიდუმლო ექსპედიციის უფროსმა პროხორ ივანოვიჩ მასლოვმა (სინამდვილეში სატანოფაგების მასონური სექტის დიდმა მამამ!) თუ ბრიგადორმა მირონ ანტიოხოვიჩ ლიუბავინმა, მოსკოვის გუბერნატორმა დავით პეტროვიჩ დოლოგოუკმა თუ სულაც მამამ - ალექსეი ვოინოვიჩ კარპოვმა? (აქ და მერეც წიგნში თუკი რუსული

გვარ-სახელების კეთილმოვანება დაგვატყვევებს - ვთქვათ, "პავლინა ანიკიტინა ხავრონსკაია"! - შეგვიძლია, წარმოვიდგინოთ დონის მონასტრის საფლავის ქვებთან მოტივალე გრივოლ შალვას ძე ჩხარტიშვილი, უკაცრავეად, ბელეტრისტი ბორის აკუნინი, წარწერილი გვარ-სახელების პოეზიას ჩვენამდე რომ მოუხიბლავს - ყოველ შემთხვევაში, თავად ასე აცხადებს ინტერნეტში).

მაგრამ მომდევნო, 22-ე თავში მკითხველი აღმოაჩენს, რომ ეს დარდი და წუხილი ყოფილა მხოლოდ და მხოლოდ "აურზაური არაფრის გამო", ვინაიდან ამ პატარა ვუნდერკინდის მფარველ პავლინა ანიკიტინა ხავრონსკაიას და მასზე შეყვარებულ დანილას ლარიონის ძე ფონდორინს გადაურჩენიათ ბიჭი; დანილას დაკარგული შვილის - სამსონის სახელით უშვილებიათ და გადამტერებულ დიდმოხელეთა არწივულ მზერალს ურალს იქით მდებარე ერთ დასახლებაში მოჰფარებიათ.

აქვე შეგვიძლია დაეუბრის-პირდეთ კიდევ დიმიტრი ბიკოვის მოსაზრებას, რომ თითქოსდა "ქალური საწყისი აკუნინთან ყოველთვის მტრულია ნესიერებისა და სალი აზრისა, ქალი მასთან - ცვალებადობის განსახიერებაა, რომ არა, სულაც, ღალატისა" ("ოგონიოკი", № 28, 2002). აბა, მაშინ ვინ არის პავლინა ანიკიტინა ხავრონსკაია, გნებავთ ალტინ მამაევა ანდა სულაც მონაზონი პელაგეა?!

რომანის კითხვისას სხვა მრავალ საინტერესო პერსონაჟსა თუ პერიპეტიას გავეცნობით - ვთქვათ და, აღმოვაჩინოთ, რომ ეკატერინა დიდის მიერ ვოლტერისთვის გაგზავნილი წერილები ყოფილი კამერ-მდივნის დანილა ლარიონოვიჩ ფონდორინის დაწერილი ყოფილა...

მაგრამ მთავარი ის არის, რომ ამგვარი წაკითხვა ბორის აკუნინის მიერ დასმულ სერიოზულ შეკითხვებამდე მიგვიყვანს, რომლებიც აღარავისი მიბაძვა აღარ არის:

რატომაა, რომ "ჩვენს ჯუნგლებში დიდი ფული აკეთო წვერ-წამახული ეშვების გარეშე და თან ხელების სისუფთავეზეც იზრუნო, სრულიად შეუძლებელია"? (ტ. 2. გვ. 264).

რატომ იქცევა ნებისმიერი კარგი წამოწყება ისეთ თაღლი-

ბორის აკუნინი

თობად, რომ ყოფილი კლასელები, ამჟამად კი კოსმეტიკური ქირურგიის მანათობელი ვარსკვლავი მირატ ვილენოვიჩ კუცენკო და "კეთილი ექიმი აიბოლიტის" აფთიაქების ქსელის მეპატრონე ოლეგ სტანისლავოვიჩ იასტიკოვი ერთი ქიმიური კომბინატის

ხელში ჩასაგდებად შვილის განირვასაც არ ერიდებიან? იმიტომ ხომ არა, რომ "კომერციული ფირმების ნახევარი მაგასვე აკეთებს: შესვამენ ქალს ნაოჭების სანინააღმდეგო რომელიმე კრემზე და მერე იმ კრემის გარეშე იმ გამოჩერჩებულ უბედურს სი-

ცოცხლე აღარ შეუძლია - მაშინვე მთელი სიფათი ჩამოეჩაჩება" (ტ. 2. გვ. 254).

რატომ იკითხავს დანილა ფონდორინი - "ო, უბედურო რუსეთო! რატომაა, რომ კანონის დაცვას აქ ყოველთვის ბატონებს კი არა, მტაცებელ მგლებს ანდობენ?" (ტ. 2. გვ. 45).

რამ გადააქცია, თავისი თქმით "უმაღლესი რანგის პროფესიონალი" ჟანა ბოგომოლოვა ასეთ არაადამიანად?

რატომ გასჭირვებია ქალაქ ჩუდოვის მახლობლად დასახლებულ, ადრე ფლიბიუსტერ-ბანკირ სოსო გაბუნას, ამჟამად კი წმინდა მოხუც სისოის ყველას ერთნაირად შეყვარება? - "იცი, ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე, ყველაზე ძნელი რა არის ქრისტიანულ სწავლებაში? ყველა ადამიანის ერთნაირად სიყვარული - ახლობლისაც და შორეულისაც" (ტ. 2. გვ. 22).

რატომ ამბობდა ბარონი რეიხელი, რუსი ქვისმტეხლებიდან ყველაზე ღირსეული - "ყოველგვარი მასსონობა, რომელსაც პოლიტიკური მიმართულება აქვს, ყალბია" (ტ. 2. გვ. 233) და რა მიმართულება აურჩევიათ "ოქროვარდისფერ ძმობას" ანდა სატანოფაგებს?

აი, აკუნინისეული პრობლემატიკის ის წრე, რომელიც მარტოოდენ რუსეთისთვის, ანდა მხოლოდ პოსტსაბჭოთა სივრცისთვის თუ ევროპისთვის კი არა, მთელი კაცობრიობისთვის აქტუალურად და თანამედროვედ ჟღერს.

ამჯერად, კიდევ ერთი აკუნინისეული ნაღმისა თუ ხაფანგის გაუგებრებლყოფა კი არა, ჩადება მოგვიწევს ჩვენი სნობი მკითხველისთვის - გაზეთ "სეგოდნიას" კორესპონდენტ ალექსანდრ მაკარკინთან გამართულ ინტერვიუში ბორის აკუნინი თავისი პროექტის "მაგისტრის თავგადასავლების" პირველი რომანის შესახებ იტყვის: "ალტინ-ტოლობასი" თავისი ჟანრის მიხედვით იმდენად დეტექტივი არ არის, რამდენადაც საიდუმლოების შემცველი რომანი, ერთგვარი ნაზავი "ორი კაპიტანისა" "სამ მუშკეტერთან" უმბერტო ეკოს "ვარდის სახელის" დამატებით. სწორედ ასევე შეუძლია ამ ახალ რომანზედაც განაცხადოს: "კლასიკურ შეკითხვა" თავისი ჟანრის მიხედვით იმდენად დეტექტივი არ არის, რამდენადაც პოლიტიკური ინტრიგის შემცველი რომანი, ერთგვარი ნაზავი "უილიამ სტაირონის "სოფის არჩევანისა", ჯერომ დევიდ სელინჯერის "პეპოურტ-16, 1924"-თან, უმბერტო ეკოს "ფუკოს ქანქარას" დამატებით".

და რაკი ამ ერთი პატარა სტატიის მანძილზე აკუნინისეული დანაღმვა-განაღმვის არცთუ ურიგო სპეციალისტებიც გავხდით, მოდით, ცოტა შევისვენოთ და მწერლის მოსკოვური ხედებითაც დაეტკბეთ:

"ესეთია აი ეს ქალაქი - მოსკოვი, მაშინვე კი არ დაგატყვევებს, პირველი გაცნობისთანავე, არამედ ნელ-ნელა შემოაღწევს სულში. ეს თავისებური გიგანტური ხახვია: ასი სამოსი აცვია, ყოველგვარი შესაკრავების გარეშე, ერთი მეორის მიყოლებით ხდი, ხდი, თავად კი სტირი. იმიტომ სტირი, რომ გესმის - ბოლომდე ვერასოდეს გახდის" (ტ. 2. გვერდი არა, ყდაზე უნდა ვნახოთ!).

"მოსკოვი ყველაზე ძალიან ჩეხოვის საყვარელ ტიპაჟს აგონებდა ნიკოლას: ლამაზ, ოდნავ გადამწიფებულ ქალს, ცოტა ცინიკურს, ყველაფერი რომ ყელში ამოსვლია; არცთუ ბედნიერს სიყვარულში, ქვეყანაზე ყველაფრის მნახველს, მაგრამ მაინც ცხოვრებაზე დახარბებულს. დღისით ამ არკადიან-რანევსკაია-ვოინიციევას მოწყენილობა შემოსწოლია, სამინაოდ გამონყობილი დადის, მაგრამ საღამოსთვის, როგორც კი სტუმრები შეიკრიბებიან, გაიპუდრება, მოიკაზმება, ცეცხლისგან დამზადებულ ბრილიანტის კოლიეს მოირგებს, პროექტორის საყურეებს დაიკიდებს და ისეთ ძუ ღამად გადაიქცევა, შიდალება დაგაბრმავოს კიდევ" (ტ. 1. გვ. 259).

ამ ჩინებული ლიტერატურული "პეიზაჟების" დათვალეერების შემდეგ, ალბათ, უპრიანი იქნება, მწერლის ისტორიული სამშობლოს ერთ-ერთ ულამაზესი კუთხე, გურიის გავიხსენოთ, სადაც სხვებთან ერთად ახლაც ცხოვრობენ ჩხარტიშვილები.

გურიაში "კრიმანჭულს" მღეროიან ხოლმე, მთელი დედამიწის ზურგზე ერთადერთ შვიდხმიან სიმღერას, თავის დროზე გაუგონარი პოლიფონიზმითა და კეთილმზოვანებით ასე ძალიან რომ მოხიბლა და ალაფეროვანა მეოცე საუკუნის უდიდესი კომპოზიტორი იგორ სტრავინსკი.

იაპონური "სატორითა" (თავისებური "გასხივოსნება" ძენ-ბუდიზმში) და წმინდა რუსეთის მართლმადიდებლობით გამდიდრებულ ასეთ "კრიმანჭულს" მაგონებს ბორის აკუნინის საუკეთესო რომანები, იმდენად ცხადი და კატასავით მოქნილი სტილით გამოირჩევიან. იმ რომანთა შორის "კლასიკურ შეკითხვა" და "ალტინ-ტოლობასი" აუცილებლად მეგულება.

ორი სიტყვით

ჰარუკი მურაკამი, მიწისძვრის შემდეგ After The Quake Stories By Haruki Murakami. Translated by Jay Rubin 181 pp. New York: Alfred A. Knopf. \$21, August 2002

ჰარუკი მურაკამის "მიწისძვრის შემდეგ" მაგიური ძალის მოთხრობათა კრებულია. მწერალი მოგვითხრობს კობის 1995 წლის მიწისძვრით გამოწვეულ ემოციებზე, შოკზე... ამ წიგნის აუღელვებლად წაკითხვა შეუძლებელია, განსაკუთრებით - ამერიკელებისთვის. ამერიკაში იაპონიის მიწისძვრას აუცილებლად მსოფლიო სავაჭრო ცენტრზე განხორციელებული ტერაქტის

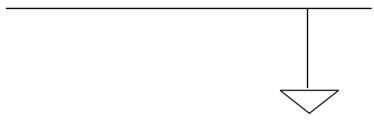
მეტაფორად მოიაზრებენ, მიუხედავად იმისა, რომ მურაკამიმ ეს მოთხრობები 11 სექტემბრამდე დაწერა.

კრებული "მიწისძვრის შემდეგ" ექვსი მოთხრობისგან შედგება. პერსონაჟები დარწმუნებულნი არიან, რომ უსაფრთხო ადგილას ცხოვრობენ, მაგრამ მოსალოდნელი საფრთხის შესახებ ცნობები ყოველდღიურად აღწევს მათ ყურამდე გაზეთისა და ტელევიზიის საშუალებით. პირველი მოთხრობის გმირი კომურაა, გამყიდველი, რომლის ცოლიც ხუთი დღის განმავლობაში გაფაციცებით უსმენს საინფორმაციო გადაცემებს, მოსალოდნელი სტიქიის შესახებ რომ აფრთხილებენ მოსახლეობას. ქალი პანიკაშია და

შიშისგან ხმას აღარ იღებს. მეექვსე დღეს ის შინიდან მიდის და ქმარს ასეთ წერილს უტოვებს: "საქმე იმაშია, რომ შენ ჩემთვის არაფერი მოგიცია, ან უფრო სწორად, შენში არაფერია ისეთი, რაც შეიძლება მომეცე. შენ კარგი, კეთილი და ლამაზი ხარ, მაგრამ გინდ შენთან მიცხოვრია და გინდა ჰაერის ნაგლეჯთან." ამას მოჰყვება მურაკამის მხატვრული უცნაურობის კლასიკური მაგალითი: კომურას დასახლიდან მიაქვს პატარა ყუთი და მას ვიღაც უცნობს გადასცემს, და გადასცემს თუ არა, იწყებს ფიქრს იმაზე, თუ რა შეიძლებოდა ყოფილიყო ამ კოლოფში. უეცრად საიდუმლოებით მოცული ხდება ყველაფერი და ამ საიდუმლოს ტრაგიკული

დასასრული აქვს. ჯადოსნური ყუთი კომურას სიმბოლოა, აქ ჩაკეტულია კომურას სული, რომელიც პატრონმა დაუფიქრებლად დაუთმო სხვას, თუმცა ისიც შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ყუთი ცარიელი იყო.

მურაკამის გმირებს სული გამოცარიელებული აქვთ. მიწისძვრა მხოლოდ ბიძგია, რომელიც ამ სიცარიელეს წარმოაჩენს, ჯაჭვი, რომელზეც მიბმულია ექვსივე მოთხრობა. მურაკამი არც აქ დალატობს ფოლკლორულსა და მითოლოგიურ ნიაღვრებს, წიგნში მკითხველი უამრავ ზღაპრულ მოტივს შეხვდება: დათვის, გვე-

ლის, ბაყაყის, ჯადოსნური ყუთის მოტივები. თქვენ უნდა შეცვალოთ თქვენი ცხოვრება, თუ ამას საერთოდ ცხოვრებას ეძახით, - მიგვანიშნებს ავტორი კრებულის ფინალურ მოთხრობაში "თაფლის კვერი".

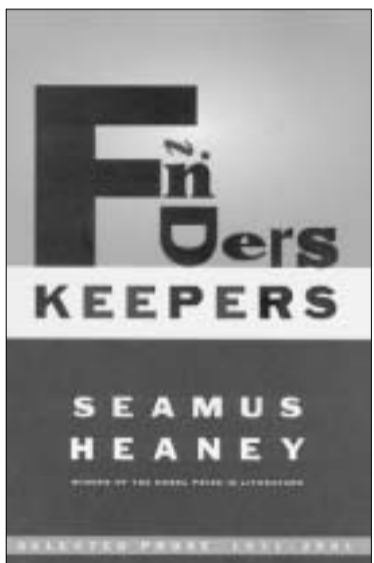
როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კრებული ავბედით 11 სექტემბერამდე დაინერა. მაგრამ ავტორმა, როგორც ჩანს, კარგად იცოდა, რომ წიგნს აშშ-ში დიდი რეზონანსი მოჰყვებოდა. სამყარო, სადაც მურაკამის გმირები ცხოვრობენ, რაღაცით ემსგავსება "ტყუპი კომკეპის" სამყაროს, რომელიც ჩვეულებრივად არის და მოჩვენებითიც, ტრივიალურიც და რაღაცის მომასწავებელიც. კრებულს იაპონურად ასეთი სახელწოდება ჰქონდა: "ყველა ღვთისშვილს შეუძლია ცეკვა", მაგრამ მურაკამიმ ინგლისური თარგმანისათვის კრებულის სათური შეცვალა.

შეიშა პინი, რჩეული პროზა Finders Keepers: Selected Prose 1971-2001 Seamus Heaney Faber and Faber J20, pp.426, April 2002

ლექსში "ბარვა" (1964) შეიშას პინი წერს:

"ჩემს საჩვენებელ თითსა და ცერს შორის სქელი კალამი ისვენებს, მე დაგებარავ ამ კალამით."

შეიშას პინის ნათელი, მიმზიდველი პროზა ორი თვალსაზრისით არის საინტერესო, როგორც პოეტის და როგორც პიროვნების გამოვლენის თვალსაზრისით. ამ წიგნში იპოვით პასუხს კითხვებზე: როგორ უნდა იცხოვროს და წეროს პოეტმა? რა აკავშირებს შემოქმედს თავის შინაგან ხმასთან, საცხოვრისთან, ლიტერატურულ

მემკვიდრეობასთან და იმ სამყაროსთან, რომელშიც ის ცხოვრობს?

ამ წიგნის კითხვის დროს მკითხველი მიხედება, როგორ იცვლება პოეტის მსოფლხედვა. 1975 წელს გამოსულ კრებულში "ჩრდილოეთი" პინის პიროვნება გაორებულია. პოეტის ერთი "მე" ძველ სტილს არ ღალატობს და პიროვნულ გრძნობებზე გვესაუბრება, მეორე "მე" კი ნაკლებად მრავალსიტყვაობს საზოგადოებრივი მოვლენების აღწერისას.

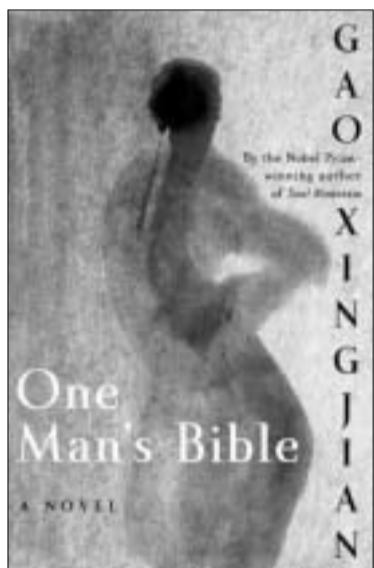
საყურადღებოა ხელობისა (craft) და ტექნიკის (technique) პინისეული დაპირისპირება: ხელობა

შექმნის უნარს გულისხმობს, ტექნიკა კი სიტყვების, მეტრის, რიტმის გარდა პოეტის მრწამსსაც მოიცავს. რჩეული მოიცავს პინის ოქსფორდში წაკითხულ ლექციებს, ნარკვევებს ლიტერატურულ პროცესებზე და სხვა.

პინის რჩეული თხზულებების გაცნობისას ერთგვარად მწერლის პიროვნებაც იკვეთება: მოკრძალებული, კეთილსინდისიერი და სკრუპულოზური ხელოვანი, რომლის არტისტულ გადახვევებს არასოდეს დაურღვევიათ მისი, როგორც შემოქმედის, მთლიანობა.

გაო სინძიანი, ერთი კაცის ბიბლია Gao Xingjian, One Man's Bible Translated by Mabel Lee, HarperCollins Publishers, September 2002.

გაო სინძიანი ორი დიდი რომანის ავტორია: "სულის მთა" (რომელშიც მან 2000 წელს ნობელის პრემია მიიღო) და "ერთი კაცის ბიბლია", რომელიც 1999 წელს დაიბეჭდა ტაივანში, ამასწინათ ითარგმნა ინგლისურ ენაზე და რომელსაც დასავლეთში კარგად იცნობენ თანამედროვე ჩინური ლიტერატური მკვლევარები.

"ერთი კაცის ბიბლია" მწერლის ცხოვრების სარკეა. ეს არის მხატვრულ-დოკუმენტური მემუარი, ცხოვრება ადამიანისა, რომელმაც გაუძლო კულტურულ რევოლუციას. რომანი გვიამბობს, თუ რა ხდებოდა ჩინეთში 60-იანი წლების ბოლოსა და 70-იანი წლების დასაწყისში, როცა მთელ ქვეყანაში პოლიტიკური კლასტროფობია და პარანოია სუფევდა, როცა - შეილები ასმენდნენ მშობლებს, მეზობლებს - მეზობლებს, მწერლები წვავდნენ თავიანთ წიგნებს, მხატვრები - ტილოებს, როცა რევოლუცია ანადგურებდა ყველაფერს.

წარსულის გახსენებამ საგრძნობლად შეცვალა მწერლის ცხოვრება. "შენი გული ახლა უკვე მშვიდადაა, შენში ამბოხი ჩაქრა," - ეუბნება სინძიანი საკუთარ თავს: "თუ გინდა, განზე გადავ და შენს "მეს" მოუსმინო, უნდა ეცადო, რომ შენი წარსული მხატვრულ ლიტერატურად გადაიქცეს; მაშინ დააკვირდები შენს "მეს" - გმირს, რომელსაც ამოუცნობი თვისებები აქვს," - დაასკვნის მწერალი.

გაო სინძიანის ახალ რომანში მწერლის "მეს" განსაზღვრისათვის გამოყენებულ მრავალრიცხოვან ნაცვალსახელებს შორის ძირითადია ორი: შენ-მთხრობელი და ის-ამბის გმირი. სწორედ ამ

ნაცვალსახელების მეშვეობით ცდილობს მწერალი განასხვავოს, ვინ იყო ის წარსულში და ვინ არის ახლა.

"ერთი კაცის ბიბლია" გაო სინძიანის მიერ ღმერთის ძიებაცაა. მწერალი ღმერთს საკუთარი თავის შეცნობაში ხედავს, ადამიანი მხოლოდ მაშინ არის თავისუფალი, როცა ის საკუთარ თავს შეიცნობს.

"ერთი კაცის ბიბლიის" ინგლისური თარგმანი (როგორც კრიტიკოსები ამბობენ, ბრწყინვალე თარგმანი) მიებეღა ლის ეკუთვნის.

სტივენ კინგი, "ბუიკ-8-დან" Stephen King, From a Buick 8, Simon & Schuster, September 2002

სამინელებათა დიდოსტატის სკეპტიკური მონათხრობი - ასე წარმოადგენენ კრიტიკოსები სტივენ კინგის ახალ რომანს უცნაურ და საბედისწერო ავტომანქანაზე - "ბუიკ-8"-ზე, პოლიციელთა ჯგუფზე და კიდევ იმაზე, რომ სამყაროს შეცნობა შეუძლებელია.

სტივენ კინგის ახალი რომანის კითხვისას მკითხველს შეიძლება მოეჩვენოს, რომ მწერალს მოზებურად მონსტრებსა და სხვა საზარელ არსებებზე წერა, რადგან სულაც არ არის საჭირო რამე გამოიგონო, ყოველდღიურ ცხოვრებაში ისედაც უამრავი საშინელება ხდება. ახალი რომანი, მართალია, ე.წ. საშინელებათა რომანია, მაგრამ, ამავე დროს, ეს ნაწარმოები სცილდება ამ ჟანრის ფარგლებს. ავტორმა ზუსტად იცის, რა სიურპრიზს ელის ამჯერად მისგან მკითხველი.

თავად ავტორი ახალ ნაწარმოებს ასე წარმოგვიდგენს: "ეს ერთგვარი მედიტაციაა, შეცნობა იმისა, რომ ბუნებაში უამრავი რამ გაუშიფრავი რჩება".

მისტერიული ბუიკის ამბავს უკავშირებენ 11 სექტემბრის მოვლენებსაც და სტივენ კინგის ავტობიოგრაფიასაც. რომანი ბე-

რდა კაცის გადარჩენას. მაგრამ - ამაოდ. პოეტმა ზღვის ტალღებს სამუდამოდ შეაფარა თავი. პარტ კრეინის (1899-1932) ბიოგრაფია პოეტის სიკვდილის შემდეგ, 70 წლის განმავლობაში, მეოთხედ გამოქვეყნდა.

ნიგნი მოგვითხრობს არა მარტო კრეინის მძიმე ცხოვრებაზე, არამედ მის შემოქმედებაზეც. ავტორი მთლიანად არ იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ კრეინი ამერიკელი რემზო ან კიტსია. კრეინს აკლია რემზოს მტკიცე განსჯის უნარი, და თვითგადარჩენის ინსტინქტი, მაგრამ კიტსის მსგავსად თავის თავი გულწრფელად მიუძღვნა პოეზიას. რაოდენ უცნაურიც არ უნდა იყოს, პოეტის მძიმე ცხოვრება საერთოდ არ აისახება მის პოეზიაში.

კრეინმა მკითხველს დაუტოვა უმშვენიერესი და გულწრფელი წერილები, უფრო სწორად წერილი-ნოველები, რომლებიც რაღაცით სკოტ-ფიცჯერალდის ნოველებსაც ემსგავსება.

კრიტიკოსები მას ჰომოფობიითა და "არასრულფასოვნების კომპლექსით" შეპყრობილს უწოდებდნენ. კრეინი ამ ბრალდებას მხოლოდ ბოძავს უწოდებდა, მაგრამ დადგა დრო და მან მთლიანად ეჭვქვეშ დააყენა თავისი იდეალები. 1931 წელს, მეხიკოში რომ ჩავიდა, საკუთარი თავის მიმართ საშინელი ზიზღით იყო შეპყრობილი, ეს ანგრევდა მის არსებას. იმ წელს ერთადერთი ლექსი დაწერა, "გატეხილი ციხე-სიმაგრე", სადაც წერდა, რომ გულს ვეღარაფერს უდებდა:

პარტ კრეინი, ცხოვრება Hart Crane, A Life By Clive Fisher 384 pp., Yale University Press, March 2002.

1932 წელს კარიბის ზღვაში, ჰავანის ჩრდილო-აღმოსავლეთით გემი მიაპობდა ტალღებს, რომლის გემბანზე ალკოჰოლიზმისაგან გატეხილი პოეტი პარტ კრეინი იმყოფებოდა. მას თან ახლდა მეგობარი ქალი - პეგი კოული, ერთ-ერთი იმ ქალთაგანი, რომელიც დაჟინებით ცდილობდა ახალგაზ-

რდა კაცის გადარჩენას. მაგრამ - ამაოდ. პოეტმა ზღვის ტალღებს სამუდამოდ შეაფარა თავი.

პარტ კრეინის (1899-1932) ბიოგრაფია პოეტის სიკვდილის შემდეგ, 70 წლის განმავლობაში, მეოთხედ გამოქვეყნდა.

ნიგნი მოგვითხრობს არა მარტო კრეინის მძიმე ცხოვრებაზე, არამედ მის შემოქმედებაზეც. ავტორი მთლიანად არ იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ კრეინი ამერიკელი რემზო ან კიტსია. კრეინს აკლია რემზოს მტკიცე განსჯის უნარი, და თვითგადარჩენის ინსტინქტი, მაგრამ კიტსის მსგავსად თავის თავი გულწრფელად მიუძღვნა პოეზიას. რაოდენ უცნაურიც არ უნდა იყოს, პოეტის მძიმე ცხოვრება საერთოდ არ აისახება მის პოეზიაში.

კრეინმა მკითხველს დაუტოვა უმშვენიერესი და გულწრფელი წერილები, უფრო სწორად წერილი-ნოველები, რომლებიც რაღაცით სკოტ-ფიცჯერალდის ნოველებსაც ემსგავსება.

კრიტიკოსები მას ჰომოფობიითა და "არასრულფასოვნების კომპლექსით" შეპყრობილს უწოდებდნენ. კრეინი ამ ბრალდებას მხოლოდ ბოძავს უწოდებდა, მაგრამ დადგა დრო და მან მთლიანად ეჭვქვეშ დააყენა თავისი იდეალები. 1931 წელს, მეხიკოში რომ ჩავიდა, საკუთარი თავის მიმართ საშინელი ზიზღით იყო შეპყრობილი, ეს ანგრევდა მის არსებას. იმ წელს ერთადერთი ლექსი დაწერა, "გატეხილი ციხე-სიმაგრე", სადაც წერდა, რომ გულს ვეღარაფერს უდებდა:

ან კვალში უნდა მიჰყოლოდა სიყვარულის ოცნებას ან დიდხანს მდგარიყო ქარში. ერთი თვის შემდეგ გადაწყვიტა, რომ არჩევანი ალარ ჰქონდა.

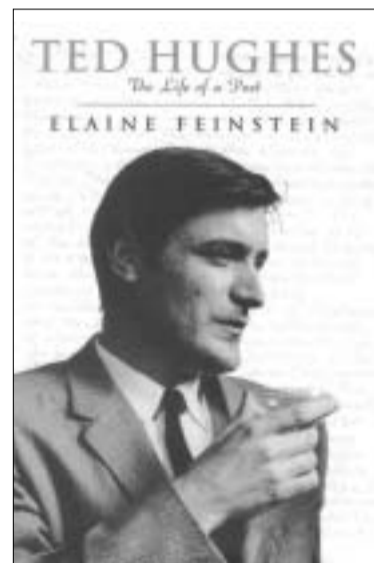
ელენ ფეინშტაინი პოეტის ცხოვრება Ted Hughes: The Life of a Poet Elaine Feinstein Weidenfeld & Nicholson, pp352, July 2002

"პოეტის ცხოვრება" - ეს არის პირველი ბიოგრაფია მწერლისა, რომელმაც შეცვალა ინგლისური ლიტერატურის სახე. როდესაც ჰიუზის პოეზიას (ისევე როგორც მისი მეუღლის, სილვია პლათის ნაწარმოებს) კითხულობ, მის ცხოვრებასაც უნდა იცნობდე. ეს იყო ამ წიგნის შექმნის ერთ-ერთი მიზეზი.

პოეტს, ბიოგრაფსა და მთარგმნელს, ელენ ფეინშტაინს, რომელიც ტედ ჰიუზთან ერთად სწავლობდა კემბრიჯში, ჰიუზის ბიოგრაფიის დაწერის იდეა სამი წლის წინ დაეგზავნა. ჰიუზი მისთვის თბილი და კეთილშობილი ადამიანი იყო და არა ლეგენდიდან გადმოსული თვალანთებული მონსტრი. ფეინშტაინმა ბიოგრაფიული რომანისათვის დიდადი მასალა მოაგროვა, პირადი წერილები, ინტერვიუები ჰიუზის ნაცნობ-მეგობრებთან. თუმცა, როგორც ავტორი აღნიშნავს, ბევრმა რესპონდენტმა თავისი თავი არ დაასახელა, იყვნენ ისეთებიც, ვინც დახმარება არ მოისურვა.

მწერალი ჯერ ჰიუზის მშობლებს გვაცნობს, ამას მოსდევს ჰიუზის ბავშვობა, კემბრიჯში გატარებული "სიცარიელის წლები", რამაც კინაღამ ჩაკლა ჰიუზის პოეტური სული.

რომანი ჰიუზს ორსახოვან ადამიანად წარმოგვიდგენს: მონსტრი და კეთილი გოლიათი. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ კრიტიკოსების ერთი ნაწილი ამ რომანს უარყოფითი რეცენზიებით შეხვდა: ავტორი რაღაცაზე ფატალურად არის მიჯაჭვული, ის ან ალფრთო-

ვანებულება ჰიუზის პიროვნებით, ან ძალიან აღელვებულია იმ ტრაგედიით, რაც მწერლის გარშემო დატრიალდა, ან აქ სულ სხვა მიზეზია. ისინი აღნიშნავენ, რომ ჰიუზის ბიოგრაფია უფრო თამამად უნდა დაწერილიყო, ავტორმა ვერ მოახერხა ქალაქზე გაცეცხლებინა ადამიანი მთელი თავისი ტრაგედიით. ფეინშტაინი არ ცდილობს ჰიუზის ლეგენდის დამსხვრევას. წიგნის ნაკითხვის შემდეგ სიტყვები - სიტყვებად, ტედისა და სილვიას მითი კი მითად რჩება.

მომამზადა თამარ სუხიშვილი

კვლევითი სამი კვირისა, შედეგით!

კავკასიური ნიგნის ბაზრობა რეალური პერსპექტივაა

ნანა კობახიძე

მომავალ წელს გამოცემლობა "აზრს" დაფუძნებიდან 10 წელი უსრულდება. ამ პერიოდის განმავლობაში იგი ჩამოყალიბდა, როგორც ერთ-ერთი სერიოზული და საინტერესო გამომცემლობა, რომლის მთავარი მიმართულება ახალგაზრდა ნიჭიერი ავტორების მოძიება და გამოცემაა. დღესდღეობით "აზრს" გამომცემელი მერაბ ქათამაძე ხელმძღვანელობს, რომელიც ამავე დროს ნიგნის გამომცემელთა და გამავრცელებელთა ასოციაციის თავმჯდომარეა. ბატონ მერაბს გამომცემლობაში შევხვებით და ვესაუბრებით.

თავდაპირველად გამომცემლობის შექმნის ისტორიით და ვინტერესდები. თურმე განსაკუთრებული და მოულოდნელი არაფერი ყოფილა. ყველაფერი ჩვეულებრივად დაიწყო. 1993 წლის შემოდგომაზე მერაბ ქათამაძე და მისი მეგობრები შეიკრიბნენ და დააფუძნეს გამომცემლობა. დაარქვეს "აზრი." მერაბ ქათამაძისა და მისი მეგობრების გადამწყვეტილებას პოლიტიკურმა ვითარებამაც შეუწყო ხელი. სწორედ იმ პერიოდში მთავრდება საბჭოური მიდგომა საგამომცემლო საქმიანობისადმი. ანუ, გამომცემელს შეუძლია დამოუკიდებლად განსაზღვროს, ვინ გამოსცეს, რა ტირაჟით და როგორ გაავრცელოს. პირველი ნიგნი მამუკა ხანთაძემ მოამზადა. "საერთაშორისო ორგანიზაციები" – ასე ერქვა მას და მოიცავდა რამდენიმე საერთაშორისო ორგანიზაციის ქართულად თარგმნილ წესდებს. დღეს ასეთი დოკუმენტაცია უამრავია, მაშინ კი სიახლე იყო და ნიგნი პოპულარობით საოცრებლობდა. შემდეგ მხატვრული ლიტერატურით დაინტერესდნენ, გამოსცეს **დათო ტურაშვილის, ირაკლი კაკაბაძის, რატი ამალაშვილის, ჯაბა იოსელიანის, დავით ქართველიშვილის** ნაწარმოებები. ჯაბა იოსელიანის გარდა, მათ მიერ გამოცემული ყველა ნიგნი სადებიუტო იყო. ეს, რა თქმა უნდა, გარკვეულ რისკს უკავშირდებოდა, განსაკუთრებით, საქართველოში, სადაც დღეს ცნობილი ავტორების ნაწარმოებებიც არ იყიდება.

მერაბ ქათამაძე: "რა თქმა უნდა, ცნობილი სახელები გამომცემლისთვის მომგებიანია, რადგან ეს ნიშნავს, რომ გეყოლება მკითხველი, აქედან გამომდინარე – მყიდველიც. დებიუტანტის შემთხვევაში რისკის ფაქტორი იზრდება. მაგრამ ვილაცამ ხომ უნდა იზრუნოს მათზეც. ზოგიერთი ძველი გამომცემლობა კი უთმობდა დებიუტანტებს გარკვეულ ყურადღებას, მაგრამ ამ გამომცემლებს საკუთარი პრობლემები ჰქონდათ, თანაც, უკვე ჰყავდათ ტრადიციული ავტორები. აუცილებელი იყო შექმნილიყო ახალი ტიპის გამომცემლობა, რომელიც ორიენტირს ახალბედა ავტორებზე აიღებდა. ჩვენც ბევრი არ გვიფერია." ავტორები

დიდხანს არ უძებნიათ. გამოსცეს იმათი ნიგნები, ვინც უკვე მოექცა საზოგადოების თვალთახედვის არეალში – აქტიურობდა, იბეჭდებოდა. დღეს "წიხი" უფრო მიიმეო. ახალ ავტორთა ნაწარმოებებს ჯერ გამომცემლები კითხულობენ, შემდეგ – რედაქტორები. გარდა ამისა, გამომცემლობას აქვს გარკვეული პრიორიტეტები, რომელთაც წარმოდგენილი ნაწარმოები უნდა შეესაბამებოდეს. ისინი ნაკლებად გამოსცემენ პოეზიას, რადგან ახალ ავტორთა პოეტური კრებულები არა მხოლოდ საქართველოში, დასავლეთშიც მცირე ტირაჟით იბეჭდება და ძნელად იყიდება. გამომცემლობა "აზრის" პრიორიტეტია მხატვრული ლიტერატურა და ბელეტრისტიკა. ამ ზაფხულს მერაბ ქათამაძემ სამი ახალი ავტორის ნაწარმოები წაიკითხა. მათ ვინაობას არ ამხელს, მაგრამ გვაიმედებს, რომ მათ "ფონდს" მალე ახალი გამოცემები შეემატება. უახლოეს მომავალში კი ირაკლი კაკაბაძის მეორე ნიგნის პრეზენტაციას უნდა ველოდეთ.

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, მერაბ ქათამაძე ნიგნის გამომცემელთა და გამავრცელებელთა ასოციაციის პრეზიდენტი. რა ორგანიზაციაა ეს და რას საქმიანობს კონკრეტულად? საზოგადოების ისტორია 1996 წლიდან იწყება. იმ პერიოდში იგი დაფუძნდა, როგორც საგამომცემლო საქმიანობით დაინტერესებულ ადამიანთა გაერთიანება. 1998 წელს მას გამავრცელებლებიც შეუერთდნენ. ასოციაცია მათი საერთო ინტერესების გამოხატველი და დამცველია. გარდა ამისა, იგი მონაწილეობს საერთაშორისო ნიგნის ბაზრობებში. რამდენიმე დღის წინათ გამომცემლები **მერაბ ქათამაძე, ბაკურ სულაკაური და ლაშა ბერაია** ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობაზე გაემგზავრნენ, რომელიც 9-დან 14 ოქტომბრის ჩათვლით გაიმართება. მასში მსოფლიოს ყველა ქვეყნის წამყვანი გამომცემლობები მონაწილეობენ. ფრანკფურტში გამომცემლები უმთავრესად, საავტორო უფლებების შესაძენად ჩადიან. მოლაპარაკებები წინასწარ მიმდინარეობს, შეთანხმება მიღწეულია, ჩადიან მხოლოდ ხელშეკრულების გასაფორმებლად. მათი სამუშაო პროგრამა ძალზე გადატვირთულია. ყოველდღე უამრავი პრეზენტაცია, შეხვედრა და სემინარია. რით არის საინტერესო ქართველი გამომცემლებისთვის ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობა? "რა თქმა უნდა, სასაცილოა იმაზე ფიქრიც კი, რომ ვინმე ქართველი გამომცემლების საავტორო უფლებებს შეიძენს" – ამბობს მერაბ ქათამაძე – "იქ ჩასვლა უზირველესად ჩვენთვის არის საინტერესო. ბაზრობა იმდენად მასშტაბურია, რომ მისი უბრალოდ დათვალიერებაც კი უამრავ ახალ იდეას ჰბადებს. იქვე არიან ადამიანები, ვისგანაც, სურვილის შემთხვევაში შეგიძლია გამოცემის უფლება შეიძინო. რამდენიმე

ასეთი შესყიდვა უკვე განხორციელდა: ბაკურ სულაკაურმა **საბავშვო ენციკლოპედიები** გამოსცა, "დიოგენემ" – **"ალი და ნინო"**, ჩვენ – **პატრიკ ზიუსკინდი...** შეიძლება ვინმე გამომჩიეს. მთავარია, რომ საქართველოში

სექტორში მიმდინარე პროცესებს. დღის წესრიგშია სამი საკითხი: 1. ნიგნის ბაზრობები ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში. 2. დასავლური პერსპექტივები. 3. რეგიონული ბაზრობების გამართვის პერსპექტივები.

მერაბ ქათამაძე

უკვე ჩნდება საავტორო უფლებების შესყიდვის, აქედან გამომდინარე, მათი დაცვის პრეცედენტები, რაც უკვე მისასაღებელია. საბოლოოდ, ყველაფერი იქით მიდის, რომ ეს ურთიერთობები დაიხვეწოს. დღეს მეტნაკლებად სერიოზული გამომცემლისთვისაც კი უხერხულია იმის თქმა, რომ არ იცნობს კანონს საავტორო უფლებების შესახებ."

მერაბ ქათამაძის ფრანკფურტში გამგზავრება კიდევ ერთ მნიშვნელოვან საკითხს უკავშირდება. ევროსაბჭოს ექსპერტმა საგამომცემლო საკითხებში **გუეგორჟ ბოგუტამ** იგი მიიწვია სემინარზე, რომელზეც განიხილავენ ბოლო 10 წლის განმავლობაში აღმოსავლეთ ევროპის ნიგნის

კაცმა რომ თქვას, რა საჭიროა ეს ჩამონათვალი. რაში აინტერესებს ქართველ მკითხველს, რა საკითხებს განიხილავენ ფრანკფურტში გამართულ სემინარზე. თუმცა, ახლავ დარწმუნებით, რომ ისინი არა მარტო საინტერესო, არამედ საკმაოდ მნიშვნელოვანიც არის, განსაკუთრებით კი მისი მესამე პუნქტი.

მოგეხსენებათ, ნიგნის გამომცემელთა ასოციაციამ 1997 წელს თბილისის ნიგნის ბაზრობას ჩაუყარა საფუძველი. წელს იგი მეხუთედ გაიმართა და მასში რამდენიმე სხვადასხვა ქვეყნის გამომცემლობები მონაწილეობდნენ, მათ შორის, ბაქოელებიც. აზერბაიჯანელ გამომცემელთა

ასოციაცია "ნაშირის" პრეზიდენტმა ბოლო ბაზრობაზე გაკვირვებით აღნიშნა, რომ სომხეთთან და საქართველოსთან ერთად ისინი კავკასიის ნიგნის ბაზრობის გამართვას ვარაუდობენ. მერაბ ქათამაძის თქმით, თბილისის მეხუთე ბაზრობის შემდეგ სამი ქვეყნის გამომცემლები ამ მიმართულებით აქტიურად მუშაობდნენ. დღეს კავკასიური ნიგნის ბაზრობის პროექტი უკვე რეალურად არსებობს. პროექტის თანახმად, ბაზრობა ყოველწლიურად, სამივე ქვეყნის დედაქალაქში მონაცვლეობით გაიმართება. თუმცა, მას ჯერჯერობით თბილისი უმასპინძლებს, რადგან სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის გამწვავებული ურთიერთობის გამო ორივე ქვეყნის წარმომადგენლები თავს იკავებენ ერთმანეთთან ჩასვლაზე. კავკასიის ნიგნის ბაზრობის შექმნის იდეა საინტერესოა ერთი თვალსაზრისითაც. ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობაზე განიხილავენ საკითხს რეგიონული ნიგნის ბაზრობების დიდ ბაზრობებთან მიერთების შესახებ. ანუ, იმ შემთხვევაში, თუ ჩამოყალიბდება საერთოკავკასიური ნიგნის ბაზარი, რეგიონს ეძლევა დიდი შანსი, გავიდეს საერთაშორისო ასპარეზზე და მოექცეს ცნობილი ნიგნის ბაზრობების ყურადღების ცენტში. "მარტო საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი დასავლეთისთვის ძალიან პატარა ბაზარია, მათ მთლიანად კავკასია აინტერესებთ. თუ ჩვენ შევძლებთ რეგიონული პროექტის განხორციელებას, ზემოთხსენებული პერსპექტივა რეალურად იქცევა" – იმედოვნებს მერაბ ქათამაძე. მისი თქმით, პროექტის განხორციელება, ახლა დამფინანსებლებზეა დამოკიდებული. ჰოდა, სწორედ მათ მივმართავთ ერთი ცნობილი ლოზუნგის პერიფრაზით: "ქველმოქმედებო სამი ქვეყნისა, შეერთდიო!"

გაზთი 24 **საბანი**

ჩვენს გაზთში საგამომცემლო პროდუქციის რეკლამის განთავსების მსარგებლად, გთხოვთ დაგვიკავშირდეთ ტელეფონზე: 202424, 200024.

ჩვენს რედაქციასთან ნიგნის მოგზაობაში მისაღებად ვაჭა-ფაშაველას 45, 80-14 სართული.